

T.C.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KIRGIZCA SÖZLÜK'E GÖRE KIRGIZ TÜRKÇESİNDE
İSİM YAPIM EKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Tuğba ÖZENÇ

Niğde

Ağustos, 2020

T.C.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KIRGIZCA TÜRKÇE SÖZLÜK'E GÖRE KIRGIZ TÜRKÇESİNDE
İSİM YAPIM EKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Tuğba ÖZENÇ

Danışman :Prof.Dr. Mevlüt GÜLTEKİN

Üye :Dr.Öğr.Üyesi Murat ALTUĞ

Üye :Dr.Öğr.Üyesi Meder SALIEV

Niğde

Ağustos, 2020

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Kırgızca-Türkçe Sözlük'e Göre Kırgız Türkçesinde İsim Yapım Ekleri*” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım... 28/08/2020

Tuğba ÖZENÇ

ÖN SÖZ

“*Kırgızca-Türkçe Sözlük’e Göre Kırgız Türkçesinde İsim Yapım Ekleri*” adlı bu tezimizde Türk dilinin Kıpçak grubuna dahil olan Kırgız Türkçesinde isim yapım ekleri ele alınmıştır.Çalışmaya sözlükteki isim ve fiil gövdelerini tespit etmek ve bunlardaki ekleri belirlemek amacıyla bunları fişlemekle başlanılmıştır. Daha sonra bu fişler değerlendirilip isim ve fiil gövdeleri olarak ikiye ayrılmıştır. Tezimiz iki ana başlık altında (İsimden İsim Yapan Ekler ve Fiilden İsim Yapan Ekler) olarak incelenmiştir. Belirlenen kelimelerde geçen ekler ise kendi içinde alfabetik sıraya konulmuş ve daha önceki yapılan çalışmalarda dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

İncelemede ise eş zamanlı (synchronic) yöntem uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan Kırgız Türkçesi ile ilgili malzeme, kaynakça bölümünde gösterilen “*Kırgızca Türkçe Sözlük’ün*” taranması ile elde edilmiştir. Çalışmamızda, Kırgız Türkçesi türevleri italik yazı ile bu kelimelerin Türkiye Türkçesi karşılıkları ise düz yazı ile tırnak içinde gösterilmiştir. Konu işlenirken eklerin ünlü ve ünsüz uyumları ile dudak benzeşmesine uyup uymadıkları tespit edilerek eklerin işlevleri yaygınlık durumuna göre teferruatlı olarak ele alınmıştır. Çalışmamızda bazı eklerin kökenleri hakkında da bilgi verilmiştir.

Çalışmada geçen Kırgız Türkçesi kelimelerin sonunda ve parantez içerisinde gösterilen rakamlar ilgili kelimenin “*Kırgızca-Türkçe Sözlük*”teki sayfa numarasını belirtmektedir. Tezin sonuna tespit edilen ekler ve bu eklerin geçtiği kelimeler alfabetik olarak iki dizin halinde konulmuştur. Çalışma kaynakça bölümüyle sonuçlanmaktadır.

Tezin hazırlanmasında ve tez konusunun tespitinde yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN’e teşekkür ederim.

Çalışmama son hâlini verirken yardımlarını esirgemeyen Dr.Öğr.Üyesi Meder Saliev ve Dr.Öğr.Üyesi Murat Altuğ hocalarıma çok teşekkür ederim.

Bu süreçte en büyük destekçilerim olan başta annem ve babam olmak üzere tüm aileme teşekkür ederim.

Tuğba ÖZENÇ

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KIRGIZCA TÜRKÇE SÖZLÜK'E GÖRE KIRGIZ TÜRKÇESİNDE İSİM
YAPIM EKLERİ

ÖZENÇ, Tuğba
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN
Ağustos 2020, 345 sayfa

“*Kırgızca Türkçe Sözlük’e Göre Kırgız Türkçesinde İsim Yapım Ekleri*” adlı çalışmamızın giriş bölümünde Kırgızlar ve Kırgız Türkçesi ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Kırgız Türkçesinde kelime yapımı bölümünde Kırgız Türkçesi ile ilgili yapılan araştırmalar genel hatlarıyla kısaca gözden geçirilmiştir.

Tezimizde, önce “*Kırgızca-Türkçe Sözlük*” taranarak türemiş kelimeler tespit edilmiş, daha sonra bu kelimelerde geçen ekler belirlenerek, alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Konu ele alınırken yapım ekleri İsimden İsim ve Fiilden İsim Yapım Ekleri olarak iki ana bölüme ayrılarak ele alınmıştır. İsimden İsim Yapım Ekleri bölümünde alfabetik olarak; +çI, +DU, +lık, vb. ekler incelenmiştir. Fiilden İsim yapım ekleri bölümünde ise yine alfabetik olarak; -Ak/-Ok, -GIs/-GUs, -mA, vb. ekler incelenmiştir. Eklerin incelenmesinde ekin biçimbirimsel değişkeleri, ünlü-ünsüz uyumlarına uyup uymama durumları verildikten sonra işlevleri yaygınlık sırasına göre tasvir edilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmada elde ettiğimiz sonuçlar özetlenmiştir. Tezimizin sonunda ekler ve türemiş kelimeler dizini alfabetik olarak verilmiştir. Tezimiz kaynakça bölümüyle sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırgız Türkçesi, şekil bilgisi, isimden isim yapım eki, fiilden isim yapım eki, kelime yapımı

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

NOUN FORMATION IN BASED ON KIRGIZCA-TÜRKÇE SÖZLÜK

ÖZENÇ, Tuğba

Contemporary Turkish Dialects and Literature Department

Supervisor : Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN

August 2020, 345 pages.

General information on Kyrgyz culture and Kyrgyz Turkic is given in the introduction section in our study titled "*Noun formation according to Kirgızca-Türkçe Sözlük*". The studies previously conducted on Kyrgyz Turkic language are briefly reviewed in the word making section of Kyrgyz Turkic.

In our study, firstly, words in Kyrgyz-Turkish dictionary were searched, and then the suffixes in these words were determined and arranged in alphabetical order. While dealing with the subject, the suffixes are divided into two main sections as denominal nouns and deverbal nouns. In the section of denominal nouns suffixes like + *çi*, + *DU*, + *lık*, etc. are examined in the alphabetical order. In the section deverbal nouns: suffixes like -*Ak* / -*Ok*, -*GIs* / -*GUs* -*mA*, etc. are examined in the alphabetical order. While examining the suffixes, morphological variables of the suffixes are depicted in order of prevalence with their functions after giving vowel and consonant harmony.

In the conclusion section, the results we obtained in the study are summarized. At the end of our thesis are placed an index of derivatives and suffixes in alphabetical order. Our study ends with a bibliography section.

Key Words: Kyrgyz Turkish, morphology, suffix of denominative noun, deverbal noun, word formation.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xii
Çalışmada Kullanılan Bazı İşaretler	xiii
I. GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	8
YAPIM EKLERİ	8
1. İsimden İsim Yapım Ekleri (Zat atooçton zat atooç casooçu müçöölör).....	9
1.1. +Ak	9
1.2. +An/+Oñ	10
1.3. +Ar/ şar	11
1.4. +Ay / +Oy	12
1.5. +bay	12
1.6. +cm	13
1.7. + (I)Ç /+(U)ç	13
1.8. +çA / çO.....	14
1.9. +çAk/+çOk.....	18
1.10. +çal.....	20
1.11. +çAn/+çOn.....	20
1.12. +çAr, +çor	21
1.13. +çI / +çU	22
1.14. +çIk/ +çUk.....	31
1.15. +çIl/+çUl.....	33
1.16. +çIIIk/ +çUIUk.....	37
1.17. +çın	42
1.18. +DAk, tök	43
1.19. +dAn	43
1.20. +D ₃ Aş /+D ₃ Oş.....	45
1.21. +DAy/+DOy	50
1.22. +DI	53

1.23.	+Dİñ /+DUñ.....	54
1.24.	+dİr.....	55
1.25.	+DUrUK	56
1.26.	+DOO.....	56
1.27.	+L ₃ UU.....	57
1.28.	+ek	76
1.29.	+GA; +gö	76
1.30.	+GAç.....	78
1.31.	+GAk /+GOk	79
1.32.	+GAn	79
1.33.	+GARU	80
1.34.	+GAy/+GOy	81
1.35.	+GI/+GU	84
1.36.	+GIç / +GUç	86
1.37.	+Gİİ / +Gİİ.....	86
1.38.	+gİlt, +gUİt.....	87
1.39.	+gİltım, + gUİtUm	87
1.40.	+gök	88
1.41.	+Gıy/+GUy	88
1.42.	+I / +U.....	89
1.43.	+İk/ +Uk.....	90
1.44.	+İİ/ +Uİ	90
1.45.	+(İ)İ / +(U)İ	91
1.46.	+İm/+Um	92
1.47.	+(İ)n /+(A)n	93
1.48.	+(İ)n /+(U)n	93
1.49.	+İñkİ/ Uñku.....	94
1.50.	+İr/+Ur.....	94
1.51.	+İs.....	95
1.52.	+(İ)ş / +(U)ş	95
1.53.	+k	95
1.54.	+ke.....	96
1.55.	+kak	97
1.56.	+İAñ	97

1.57.	+lap	97
1.58.	+lay, +l�y	98
1.59.	+lcım, + lc�m, +lcın.....	99
1.60.	+ltır, +lt�r.....	99
1.61.	+mAç	99
1.62.	+L ₃ Ik /+L ₃ Uk	100
1.63.	+lok	146
1.64.	+L ₃ UU.....	146
1.65.	+mA	157
1.66.	+mak	158
1.67.	+mat	159
1.68.	+nçI /+nçU	159
1.69.	+omuk, +omtuk, +mık	160
1.70.	+OO	160
1.71.	+rAAk /+rOOK.....	161
1.72.	+sAk/+sOk.....	162
1.73.	+sIz / +sUz.....	162
1.74.	+y	170
Kırgızcaya Giren ve İsimden İsim Yapan Alıntı (Yabancı) Ekler		170
1.75.	+ban	171
1.76.	+bap	171
1.77.	+bas	172
1.78.	be+, bey+	172
1.79.	+boz	172
1.80.	dar+	173
1.81.	+dar	173
1.82.	+keç.....	174
1.83.	+man	175
1.84.	+mAr,+m�r	175
1.85.	+nek	176
1.86.	pan+	177
1.87.	+poz; +paz.....	177
II. BÖLÜM		178
2.	F�ilden İsim Yapım Ekleri (etişten tundu atooç casoo müçöölörü)	178

2.1.	-A /-O	178
2.2.	-AAgAn, -öögön	179
2.3.	-Ak/-Ok	179
2.4.	-AAn /-OOn	180
2.5.	-AAnAk, -öönök	181
2.6.	-AnAk	181
2.7.	-ar, -er -r;	182
2.8.	-AsA	182
2.9.	-AşA	182
2.10.	-bas, -pös	182
2.11.	-çIk/ -çUk	183
2.12.	-ç	184
2.13.	-çAk /- çOk	185
2.14.	-dak,-dök; -tak	186
2.15.	-kalak, - GOIOk	187
2.16.	-dI / -dU	187
2.17.	-DIk /-DUk	188
2.18.	-gA, -gö	189
2.19.	-GAk/ -GOk	189
2.20.	-GAn	190
2.21.	-GI/-GU	192
2.22.	-Gıç/-GUç	194
2.23.	-GIn/-GUñ	198
2.24.	-Gır /-GUr	199
2.25.	-GIs/-GUs	200
2.26.	-Iç /-Uç	201
2.27.	-Ik / -Uk, -k	202
2.28.	-m,-(I) m / -(U) m	206
2.29.	-n	207
2.30.	-(I)nDI/ -(U)nDU	208
2.31.	Iñkı/ Uñku	210
2.32.	-k-	211
2.33.	-kII /-kUI	215
2.34.	-küm	216

2.35.	-(I)m/-(U)m	216
2.36.	-mA /-mO	219
2.37.	-mak, -mek	226
2.38.	-mAç/-mOç	228
2.39.	-mAl/-mOl	228
2.40.	-mAn	229
2.41.	-mAy –mOy	229
2.42.	-mIş /- mUş	230
2.43.	-OO/-UU	231
2.44.	-OOç(U) /-UUçU	233
2.45.	-öögöç	238
2.46.	-p	239
2.47.	-ş; -(I)ş / -(U)ş	239
2.48.	-t, -(I)t / -(U)t	243
	SONUÇ	243
	DİZİNLER	250
	KAYNAKÇA	326

KISALTMALAR

<i>ant.</i>	Anatomi	<i>jeo.</i>	Jeoloji
<i>ask.</i>	Askerlik	<i>kim.</i>	Kimya
<i>avc.</i>	Avcılık	<i>mat.</i>	Matematik
<i>biy.</i>	Biyoloji	<i>mec.</i>	Mecaz
<i>bk.</i>	Bakınız	<i>mim.</i>	Mimarlık
<i>blş.</i>	Bilişim	<i>mit.</i>	Mitoloji
<i>btb.</i>	Bitki Bilimi	<i>müz.</i>	Müzik
<i>coğ.</i>	Coğrafya	<i>res.</i>	Resim
<i>den.</i>	Denizcilik	<i>sin.</i>	Sinema
<i>dlb.</i>	Dil Bilimi	<i>snt.</i>	Sanat
<i>psk.</i>	Psikoloji	<i>spr.</i>	Spor
<i>dnb.</i>	Din Bilimi	<i>sys.</i>	Siyaset
<i>edb.</i>	Edebiyat	<i>tar.</i>	Tarihsel
<i>eğt.</i>	Eğitim	<i>s.</i>	Sıfat
<i>eko.</i>	Ekonomi	<i>e.</i>	Edat
<i>esk.</i>	Eskimiş	<i>haz.</i>	Hazırlayan
<i>fel.</i>	Felsefe	<i>tek.</i>	Teknoloji
<i>fiz.</i>	Fizik	<i>tıp.</i>	Tıp Bilimi
<i>gkb.</i>	Gök Bilimi	<i>tic.</i>	Ticaret
<i>hlk.</i>	Halk Ağzı	<i>tiy.</i>	Tiyatro
<i>huk.</i>	Hukuk	<i>ast.</i>	Astronomi
<i>hyb.</i>	Hayvanbilim	<i>vb.</i>	Ve benzeri

DİĞER KISALTMALAR

<i>Kırg.</i>	:Kırgızca/Kırgız Türkçesi	<i>ÇKT</i>	:ÇağdaşKazakTürkçesi
<i>KT</i>	:Kırgız Türkçesi	<i>KTG</i>	:Kırgız Türkçesi Grameri
<i>TLG</i>	:Türk Lehçeleri Grameri	<i>DLT</i>	:Divan'ü Lügatit Türk
<i>TT</i>	:TürkiyeTürkçesi		

Çalışmada Kullanılan Bazı İşaretler	
İşaretler	Anlamları / Görevleri
-	Kendinden önceki sözcüğün fiil olduğunu gösterir.
+	Kendinden önceki sözcüğün isim olduğunu gösterir. Sözcük birleşmesini gösterir.
=	Birimlerin ve anlamın denk olduğunu gösterir.
~	Nöbetleşme (alternasyon), her ikisi de geçerlidir. Damak n'si ñ için kullanılır.
(.....)	Metinde alıntılarda gösterilmeyen bölüm için kullanılmıştır.
“	Türkçe tercüme tırnak içinde verilmiştir.
/	Ek varyantlarını ayırır.
()	Orijinal yazılmayan ünlüyü gösterir.
>	bu şekilden gelir
<	bu şekle girer
A	a/e ünlüleri
D	d/t ünsüzleri için kullanılmıştır.
D ₃	d / l/t ünsüzleri için kullanılmıştır.
G	g/k ünsüzleri için kullanılmıştır.
I	ı/i ünlüleri için kullanılmıştır.
L ₃	l/d/t ünlüleri için kullanılmıştır.
O	o/ö ünlüleri için kullanılmıştır.
U	u/ü ünlüleri için kullanılmıştır.

Bu alışmamı,
Üzerimde büyük emeği olan rahmetli dedem İsmet Özenç'e
İthaf ediyorum.

I. GİRİŞ

Kırgız Adı ve Kırgız Türkleri

Çin kaynaklarında adları Kien-kun, Kie-kou, Hsia-chia-ssu şeklinde transkripsiyon edilen Kırgız adı, Kök Türkçe yazılı metinlerde Kırkız, Tibetçe kaynaklarda Gir-kis şeklinde geçmektedir. Kırgız adının menşei konusunda çeşitli görüşler mevcuttur. Bu adın “Kır” ile “Giz” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiş, kır gezer anlamında bir kelime olduğu yanında, “kırk” ve “yüz” sayı adlarının birleşmesinden teşekkül ettiği de ileri sürülmüştür. Kırgız adının “Kırku” dan, yani kırmızı ve “yüz” kelimelerinden ibaret olduğu da söylenir. “Kem” ve “Orkun” adlarının birleşmesinden oluştuğu yolunda da fikirler vardır. Bununla beraber Kırgızların, Oğuzlarla olan irtibatları da dikkat çekmektedir. Hatta Kırgız kelimesinin “Kırk, Oğuz”dan geldiği, Kırgızların Oğuz Han’ın yirmi dört komutanından türediği ve kırk Çinli kızın Oğuz bölgesine gelip, onlarla evlenerek, doğan çocuklarının Kırk Oğuz adıyla anıldığı yolundaki efsaneler mevcuttur. Bununla beraber, P.A. Boodberg 1951 yılında kaleme aldığı bir makalesinde (T’u-chüeh Türkleri Hakkında Üç Not, Terc: Özbilen, E.B.) Kırgız’ın “kırk” sayısının çoğulu olduğunu söylemektedir (Gömeç, 2002: 13-14).

M.Ö. 50’li yıllarda Hunlar arasındaki bağlar zayıflamaya başladığında, ilk ayrılıklar ortaya çıkmış (M.Ö.55) bu sırada kardeşine karşı gelen Küçük (Çiçi) Yabgu ordusunu Kırgızlarla güçlendirerek, Minusinsky havzasındaki Tölös boylarını hakimiyeti altına almıştı. Böylece Küçük (Çiçi) Yabgu ile birlikte ilk defa olarak bugünkü yurtlarına doğru geldiler. Tanrı Dağı ve Issık Köl bölgesindeki Töölde Küçük (Çiçi) Yabgu’nun idaresine girmişlerdi. Fakat Küçük (Çiçi) Yabgu’nun güçlenmesine tahammül edemeyen Çin, Çu-Talas nehirleri arasında bir başkent inşa eden Hunları, 70.000 kişilik kuvvetli bir orduyla basmış, Hun başkenti tamamen tahrip edilmiştir. (M.Ö.36). Küçük (Çiçi) Yabgu’nun 1518 kişiyle, 70.000 kişilik Çin ordusuna karşı vermiş olduğu hayrete düşürücü direniştir ki, bugünkü Türk milletinin var olma sebeplerinden biridir (Gömeç, 2002: 16).

Kırgızlar, M.Ö. 2 ve 1.yüzyıllarda Baykal Gölü’nün batısı, Balkaş Gölü’nün doğusu, Bar Gölü’nün kuzey tarafları, Yenisey’in orta kısımlarında, kısaca Tanrı Dağlarının doğusu ile Tannu-Ola arasında bulunmuşlardır. Büyük ihtimalle 13.asırdan sonraki Moğol istilasından sonra da bugünkü yurtlarına kalabalık olarak gelmişlerdir. Çin kaynaklarında ve Köktürkçe belgelerde Kırgızların eski Türk çağında YukarıYenisey bölgesinde oldukları kayıtlıdır (Gömeç, 2002: 17-18).

İç Asya’nın alan olarak en küçük ülkelerinden biri olan Kırgızistan’ın doğusunda Çin işgalindeki Doğu Türkistan, batısında Özbekistan, kuzeyinde Kazakistan ve güneyinde de Tacikistan bulunmaktadır. 198.500 km² yüzölçüme sahip olan Kırgızistan’ın nüfusu yaklaşık altı buçuk milyon olup başkenti Bişkek’tir (Gömeç, 2002: 73).

Bugün cumhuriyetle yönetilen Kırgızistan, idari olarak yedi bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler; Çüy, Isık-Köl, Narın, Calalabad, Batken, Talas ve Oş’tur. Coğrafi ve iktisadî olarak da önem kazanan beş bölgeye bağlı olarak 40 rayon, 21 şehir, 29 kasaba ve 392 köy bulunmaktadır (Buran, 2015: 191).

Bugün diğerk Türk Cumhuriyetlerinde, Doğu Türkistan'da ve Afganistan'da Kırgızlar yaşamaktadır. Kırgızistan'ın %70'i Türk'tür. Kırgızistan'ın önemli şehirleri Bişkek, Oş ve Celalabad'dır. Dağlık bir bölge olan Kırgızistan'da çeşitli krater gölleri meydana gelmiştir. Bunlardan biri olan Issık-Köl, 6,202 km² bir alana sahip olup, etrafı dünyanın en güzel yerlerindedir. Tam bir kara iklimine sahip olduğu için yağış yönünden oldukça fakirdir. Yaz ile kış, gece ile gündüz arasındaki ısı farkı çok fazladır. 1985 yılından itibaren Gorbaçov'un başa geçmesiyle, diğerk ülkelere olduğu gibi Kırgızistan için de bir ümit ışığı yanmıştır. Sovyetlerdeki siyasi gelişmeler neticesinde, Kırgızlarda bağımsızlık yoluna girdiler. Bir fizik bilgini olan Askar Akayev, 27 Ekim 1990'da devlet başkanı seçildi. 31 Ağustos 1991'de istiklallerini ilan ettiler (Gömeç, 2002: 73-76).

Kıpçak Türkçesi ve Kırgızca

Buran, Kıpçak Türkçesinin, "Kuzey/Kuzeybatı/Kıpçak" grubu olarak adlandırılan lehçe grubu olduğunu, ses özelliklerine göre yapılan tasniflerde genellikle *tav* ya da *tawlı* grubu olarak tasnif edildiğini belirtmekte, bugün konuşulan ve XX. yüzyıl başından itibaren yazı dili olarak kullanılan Türk lehçelerini sınıflandırmak üzere, genellikle kabul edilmiş üçlü etnik tasnifte (Oğuz, Karluk, Kıpçak) Kıpçak lehçeleri geniş bir grup teşkil ettiğini ifade etmekte ve bu coğrafi tasnifte Kuzeybatı Türkçesi veya bazen, yalnız Batı Türkçesi, fakat çoğunlukla da Kuzey Türkçesi şeklinde adlandırılan bu grup, tarihî ve kavmi adlandırmalarda, Kıpçak grubu olarak kabul edilmekte olduğunu" söylemektedir (2015: 182-183).

Yine aynı çalışmasında Buran, Kırgız Türkçesi Kıpçak grubu içerisinde tasnif edilmekte ve Kıpçak grubunda Aral-Hazar koluna dahil edilmekte olduğundan bahsetmektedir. Buran, Ahmet Temir ve Reşit Rahmeti Arat'ın "Kuzey Grubu" dediğı bu alan için Radloff, Korş, Ramstedr, Samoyloviç, Räsänen "Batı Grubu", Liğeti "Kıpçakça", Nemeth "Volga Grubu" dediklerini, Samoyloviç'in tasnifindeise Türk lehçelerini altı grupta topladığını ve Kıpçak lehçelerini Tav grubu (Kıpçak-Kuzeybatı) başlığı altında gösterdiğini, R.R.Arat'ın da *tav grubu* (*ayak, tav, tawlı, kalgan*) Kuzey biçiminde tasnif ettiğini ve Talat Tekin tasnifinde Kıpçak lehçelerini *tawlı* grubunda yer aldığını belirtmektedir (2015: 182-184).

Kırgızca, Johanson'un tasnifine göre Güney Kıpçakçasının Aral-Hazar koluna dahildir ve Kazakça, Karakalpakça, Kırgızca, Nogayca ve Kıpçak Özbekçesiyle aynı grupta yer almaktadır (The Turkish Languages, Johanson, Lars, The History of Turkic, Türk Dilinin Tarihi (1,2,3,4) 1998: 181-12

Gömeç, Türk Dilinin tasnifinde Kırgızcanın "*Kazak, Nogay, Tatar, Başkurt, Karakalpak, Karaçay-Balkar gibi kuzeybatı (Kıpçak) Türk şiveleri grubunda yer aldığını ve Kuzey, güneydoğu ve güneybatı diyalektleri olmak üzere üç diyalekti bulunduğunu*" ifade etmektedir (Gömeç, 2002: 17-18).

Yapım Ekleri İle İlgili Daha Önce Yapılmış Olan Çalışmalar

Babatürk, S. (2008), *Kırgızca Üzre Gramer (Fiilden İsim Yapım Ekleri)*, Ercilasun, Ahmet Bican (edit). (2012), *Türk Lehçeleri Grameri*, Öner, M. (2013). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Buran, A. ve Alkaya, E. (2014). *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 3 Kuzeybatı/ Kıpçak Grubu*, Kasapoğlu Çengel, H. (2017), *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi)*, Serebrennikov, B. A., & Hacıyeva, N. Z. (2018). *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihî Grameri* (çev. T. Hacıyev, & M. Öner) Muharrem Ergin, (1998), *Türk Dil Bilgisi*, Korkmaz Z., (2014), *Türkiye Türkçesi Grameri Ses ve Şekil Bilgisi*, Küçük S, (2015), *Tarihi Türk Lehçelerinde İsimden İsim Yapım Ekleri*, Çeneli, İ. (1997), *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri*, Gülsevin, G.(2017), *XVIII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi*, Güzel, F. (2019), *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Yapım Ekleri*, Banguoğlu, T. (2015), *Türkçenin Grameri*, Karaağaç, G. (2018), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Başdaş C, ve Kutlu A, (2016), *Kırgız Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi* vd.

Kırgızca-Türkçe Sözlük Hakkında

Prof. Dr. Ekrem Arıkoğlu başkanlığında araştırmacılar, Dr. Cıldız Alimova, Rahat Askarova, Dr. Bilge Kağan Selçuk'tan oluşan bir heyet tarafından hazırlanmış olan Kırgızca-Türkçe Sözlük iki cilt olarak 2018 yılında Bengü Yayınları tarafından Ankara'da yayımlanmıştır. Birinci cilt 1020 sayfa olup ikinci cilt ise 1210 sayfadan oluşmaktadır. Sözlükte yaklaşık Yetmiş beş bin kelime bulunmaktadır.

Sözlük, söz başı, giriş sözlük hakkında çağdaş Kırgız ve Türk alfabeleri ile kısaltmalar bölümünden sonra verilen ana maddelerden oluşmaktadır. Sözlükte kelimeler işlenirken önce koyu küçük Latin harfleriyie Kırgızca kelimeler parantez içerisinde büyük harflerle bu kelimelerin Kırgızca biçimleri verilmiş ve kelimenin Türkiye Türkçesi karşılık/karşıkları gösterilmiştir daha sonrada Latin harfleriyle eğik olarak Kırgızca örnek cümle, alıntılandığı kaynak ve parantez içerisinde Türkiye Türkçesinde tercümesi belirtilmiştir.

**ÇAĞDAŞ KIRGIZ ve TÜRKİYE TÜRKLERİNİN KULLANDIĞI
ALFABELER**

Kırgızalfabesi	Türkçekarşılığı	Kırgızalfabesi	Türkçekarşılığı
А а	A a	П п	P p
Б б	B b	Р р	R r
В в	V v	С с	S s
Г г	G g	Т т	T t
Д д	D d	У у	U u
Е е	E e/ (ye)*	Ү ү	Ü ü
Ё ё	(yo)*	Ф ф	F f
Ж ж	C c/(j)*	Х х	H h
З з	Z z	Ц ц	(ts)*
И и	İ i	Ч ч	Ç ç
Й й	Y y	Ш ш	Ş ş
К к	K k	Щ щ	(şç)*
Л л	L l	Ъ ъ	(İncelik) işareti *
М м	M m	Ь ь	(Kalınlık) işareti*
Н н	N n	Ы ы	I ı
Ң ң	ñ	Э э	E e
О о	O o	Ю ю	yu
Ө ө	Ö ö	Я я	(ya)*
*Parantez içindeki karşılığı sadece yabancı kelimelerde kullanılır. (Arıkoğlu, 2018: 14)			

A. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HEDEFİ

1990'lı yılların başlarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde yer alan birçok Türk halkı bağımsızlığına kavuşmuştur. Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde ünlü Türkologlar bu Türk halklarının konuştuğu lehçeleri ve yaşadıkları coğrafyaları esas alarak onları belli gruplara ayırmışlardır. Bu gruplardan birisi de Kuzey-Batı (Kıpçak) grubudur. Çalışma alanımız olan Kırgız Türkçesi de Kuzey-Batı (Kıpçak) grubunun bir üyesidir.

Bir dilin gelişebilmesi o dildeki nesne ve kavramlar için dilin kendi bünyesinde yeni kelimeler türetilmesiyle mümkündür. Türk dilinin bir kolu olan Kırgız Türkçesi sondan eklemeli bir dildir. Dolayısıyla kelimelerin çekimleri ve yeni kelime türetilmesi çeşitli eklerin yardımıyla mümkün olmaktadır. Köklere ve gövdelere belli eklerin getirilmesiyle yapılan türetme işi, dile büyük avantaj sağlamaktadır. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Kırgız Türkçesinde de kök ve gövdelerin iki türü mevcuttur. Bunlar isimler ve fiillerdir. Bu nedenle yapım ekleri dört gruba ayrılarak ele alınmaktadır. İsimden isim yapım ekleri; isimden fiil yapım ekleri; fiilden isim yapım ekleri ve fiilden fiil yapım ekleri. Bu çalışmada Kırgızcada isimden isim yapım ekleri ve fiilden isim yapım ekleri belli bir eser üzerinden ele alınmıştır.

Tezimizde Kırgızca-Türkçe Sözlük'e göre Kırgız Türkçesinde isim yapım ekleri araştırılmıştır.

Çalışmaya sözlükteki isim ve fiil gövdelerini tespit etmek ve bunlardaki ekleri belirlemek amacıyla bunları fişlemekle başlanılmıştır. Daha sonra bu fişler değerlendirilip isim ve fiil gövdeleri olarak ikiye ayrılmıştır. Belirlenen kelimelerde geçen ekler alfabetik sıraya konulmuş ve daha önceki yapılan çalışmalarda dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Eklerin incelenmesi esnasında ünlü ve ünsüz uyumları ile dudak benzeşmesine uyup uymadıkları tespit edilerek eklerin işlevleri yaygınlık durumuna göre teferruatlı olarak ele alınmıştır. Çalışmada geçen Kırgız Türkçesi kelimelerin sonunda ve parantez içerisinde gösterilen rakamlar ilgili kelimenin "*Kırgızca-Türkçe Sözlük*"teki sayfa numarasını belirtmektedir. Tezin sonuna tespit edilen ekler ve bu eklerin geçtiği kelimeler alfabetik olarak iki dizin halinde konulmuştur.

B. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kapsamlı bir çalışma olan Kırgızca-Türkçe Sözlük taranarak elde edilen yapım ekleri daha önceki çalışmalardan daha teferruatlı olarak ele alınmıştır. Böylece Türkoloji araştırmalarına yapım ekleri konusunda bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmaya konulan kelimeler ve ekler dizini de kullanıcılara büyük bir kolaylık sağlayacaktır.

C. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İncelemede, eş zamanlı (synchronic) yöntem uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan Kırgız Türkçesi ile ilgili malzeme, kaynakça bölümünde gösterilen “*Kırgızca Türkçe Sözlük*” ün taranması ile elde edilmiştir. Çalışmamızda, Kırgız Türkçesi türevleri italik yazı ile bu kelimelerin Türkiye Türkçesi karşılıkları düz yazı ile tırnak içinde gösterilmiştir.

Bu çalışmayla beraber Kırgız Türkçesinin en yeni ve en kapsamlı sözlüğü olan Kırgızca-Türkçe Sözlük adlı eser isim yapım ekleri açısından değerlendirilmiş ve bağlamı dizin de oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan sözlüğün yanı sıra kaynakçada gösterilen eserler ve çalışmaya başladıktan sonra yapılan literatür taramasının ardından belirlenen Kırgız Türkçesi ile ilgili yerli yabancı kaynak eserler çalışmaya dâhil edilmiş ve bu eserlerden mümkün olduğunca yararlanılmıştır. Böylece hedeflenen sonuçlara ulaşmak adına yeterli kaynaklara sahip olunmuştur.

Bu sözlüğün incelenmesiyle birlikte sözlük esasında Kırgız Türkçesi isim yapım eklerinin sayısı tespit edilmiş, aynı zamanda sözlüğün bağlamı dizinin çıkarılmasıyla yapılacak bu çalışmanın kendisinden sonra yapılacak yeni araştırmalara katkı sağlanması hedeflenmiştir.

D. ARAŞTIRMANIN LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmada Kırgız Türkçesi gramer kitapları ve karşılaştırmalı Türk lehçeleri kitapları içerisinde yer alan Kırgız Türkçesi gramer bölümleri ile ilgili kaynak eserlere, alanla ilgili tez çalışmalarına ve gerektiğinde diğer Türk lehçeleri ile ilgili kaynak eserlere başvurulmuştur (Babatürk, S. (2008) *Kırgızca Üzre Gramer (Fiilden*

İsim Yapım Ekleri), Ercilasun, Ahmet Bican (edit) (2012) *Türk Lehçeleri Grameri*, Öner, M. (2013) *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Buran, A. ve Alkaya, E. (2014) *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 3 Kuzeybatı/ Kıpçak Grubu*, Kasapoğlu Çengel, H. (2017) *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi)*, Serebrennikov, B. A., & Hacıyeva, N. Z. (2018) *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihi Grameri* (çev. T. Hacıyev, & M. Öner) Muharrem Ergin, (1998) *Türk Dil Bilgisi*, Korkmaz Z., (2014) *Türkiye Türkçesi Grameri Ses ve Şekil Bilgisi*, Küçük S, (2015), *Tarihi Türk Lehçelerinde İsimden İsim Yapım Ekleri*, Çeneli, İ. (1997), *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri*, Gülsevin, G.(2017), *XVIII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi*, Güzel, F. (2019), *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Yapım Ekleri*, Banguoğlu, T. (2015), *Türkçenin Grameri*, Karaağaç, G. (2018), *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Başdaş C, ve Kutlu A, (2016), *Kırgız Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi* vd.

Çalışmada Kullanılan Bazı Terimler

Alıntı (Ödünc) Ek. Dilimize başka dillerden girmiş ve Türkçe kelimelerde de kullanılmış olan ek (Korkmaz, 1992:7).

Büyük Ünlü (Kalınlık İncelik, Ön-Arka Uyumu) (cumşaktık-kalıñdık boyunca ündüülördün garmoniyası) Kalın sıradaki ünlülerle başlayan köklere kalın sıralı ekler, ince sıralı ünlülerle başlayan köklere de ince sıralı ekler getirilir (Korkmaz, 1992: 30; Vardar, 1998: 57; Karaağaç, 2012: 118; Topaloğlu, 2019: 40).

Ek (müçö): Yeni bir kelime türetmek veya cümle içinde kelimeler arasında ilişki kurmak için kök ya da gövdelerin sonuna getirilen ögedir (Topaloğlu, 2019: 57).

Ödünc (Alıntı) Kelime: Bir dile başka bir dilden girmiş ve o dilde benimsenmiş olan kelimedir (Korkmaz, 1992:7).

Fiilden İsim Yapım Eki (etiştin atooç casoo müçösü): Fiil kök ve gövdelerinden isim ve sıfat türeten ektir (Korkmaz, 1992: 62).

Fiilden Türeme İsim (etiştin tuundu atooç):Fiil kök ve gövdelerinden fiilden isim Yapım ekleriyle türetilmiş isimdir (Korkmaz, 1992: 62).

İsimden Türeme İsim (atooçton casalgan atooç):İsim kök veya gövdelerinden isimden isim Yapım ekleriyle türetilen isimdir (Korkmaz, 1992: 89).

Küçük Ünlü- Düzlük- Yuvarlaklık Uyumu (erinçil okşoşuu): Türkçede düz ünlülerden sonra düz ünlüler, yuvarlak ünlülerden sonra düz geniş veya dar yuvarlak ünlüler gelir (Karaağaç, 2012: 119; Vardar, 1998:148).

Sonek (müçö):Çeşitli dillerde kök, köken ya da gövdeye getirilen ektir (Vardar, 1998:186).

Ünsüz-Ünsüz Uyumu: Ünsüzlerin ünsüzlerle uyumudur. Ünsüzler arasındaki bir ötümlülük ötümsüzlük uyumudur. Türkçede ötümlü ünsüzlerin ötümlü ünsüzlerle, ötümsüz ünsüzlerin de ötümsüzler veya ötümsüz karşılığı bulunmayan ötümlüler yani sürtünmesizlerle yan yana bulunabilmesidir (Karaağaç, 2018: 119).

Dudak Uyumu: Küçük ses uyumu veya düzlük-yuvarlaklık uyumudur. Düz ünlüleri düz ünlülerin; yuvarlak ünlüleri ise dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin izlemesi kuralıdır (Karaağaç, 2018:337).

I.BÖLÜM

YAPIM EKLERİ

Yapım Eki: Korkmaz yapım ekini(“*söz casoo afiksi) müçösü*”) Kelime kök ve gövdelerine getirilerek yeni kavramların yansıtılmasını, kavramlara karşılık yeni kelimeler yapılmasını sağlayan ek” olarak tanımlar (Korkmaz, 1992:171; Vardar 1998: 227). Bu ekler her çeşit kelimeye gelerek yeni isim, sıfat, belirteç ve eylem yapar.

Kırgız Türkçesinde yapım ekleri (*Söz casooçu müçölör*) dört gruba ayrılmaktadır. Biz sadece isim yapım eklerini inceledik.

1. İsimden isim yapım ekleri: **atooçton casalgan atooç müçöölörü**
2. İsimden fiil yapım ekleri: **attoçtuk etiş casoo müçöölörü**
3. **Fiilden isim yapım ekleri: etiştentundu atooç casoo müçöölörü**

4. Fiilden fiil yapım ekleri: etişten etiş cosoo müçölörü
5. **Alıntı Ekler :** **özdöştürülgön müçölör**

Türk dilinin eklemeli bir dil olması sebebiyle fiilden isim ya da isimden isim, isimden fiil ya da fiilden fiil yapan ekler fiil kök ya da tabanlarına eklenmek suretiyle yapılmaktadır. “*Kırgızca Türkçe Sözlük*” esas alınarak yapılan bu çalışmada Kırgız Türkçesinde yapım ekleri ele alınacaktır.

1. İsimden İsim Yapım Ekleri (Zat atooçton zat atooç casooçu müçölör)

İsimden isim yapım ekleri isim kök ve gövdelerine gelerek yeni isimler türetirler. Kırgız Türkçesinde yapım eklerini ele aldığımız çalışmamızda 87 adet isimden isim yapım eki tespit ettik. Aşağıda bu ekleri alfabetik sıra ile gözden geçirdik.

1.1. +Ak

Biray 1999’da yayımlanan çalışmasında ek hakkında; “*BT’ne ait dört lehçede de örneğine rastlanan -ak ekinin ancak dört beş kelimedede görüldüğünü, ekin asıl işlevinin küçültme olduğunu belirterek bir kısım kelimelere kuvvetlendirme ve ilgi işleviyle getirildiğini*” ifade etmektedir (Biray, 1999: 66).

Güzel, 2019’daki çalışmasında (*ag,+ag,+ağ,+ah,+eyh*) eklerini, “*Genellikle tek heceli kelimelere gelerek benzetme, küçültme, pekiştirme, bir yerde, bir noktada yoğunlaşma, toplanma bildirir; organ adları yapar. Eski Türkçe +gAk ekinden gelişmiştir*” şeklinde ifade etmiştir (Güzel, 2019: 54-60).

Uygur 2018’de yayımlanan çalışmasında *-aq, -ek* ekini “*İsimlerden isim yapan ama işlek olmayan, kelime köküyle kaynaşmış örneklerin daha fazla göze çarptığı bir ek olarak tanımlayarak, Marcel Erdal’ın bu eki, küçültme işlevindeki -ık, -ik’li örneklerle birlikte düşündüğünden bahseder ve şu Türkçe örnekleri gösterir. ‘başak, kapak vb’* (Uygur, 2018: 91; Küçük, 2015: 37-42).

İŞLEVLERİ

1.1.1. Kök anlamda değişiklik yapmayan ek fazlalık durumundadır:

cemkorok ‘Çok yem yiyen hayvan’ < *cemkor* (560), *özök I* ‘btb. öz, bitkilerin kök, gövde ve dallarının ortasında bulunan bölüm; mide; herhangi bir şeyin orta bölümü; temel, esas’ < *öz* (1714); *tikenek* ‘Diken, bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerindeki sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntı; diken, bu çıkıntıları çok olan bitki’ < *tiken* (2038); *toguzak* ‘çocukları yaşamayan anne babanın çocuğunu sembolik olarak başkasına verip dokuz türlü hediye karşılığında geri satın alma geleneği’ < *toguz* (2061); *üstök* ‘üstüne eklenen, ilave edilen’ < *üst* (2188).

1.1.2. Mecaz anlamda isim yapar:

cemkorok ‘mec. Yiyici, rüşvetçi’ < *cemkor* (560); *özök I* ‘btb. mec. özek, çekirdek, merkez’ < *öz* (1714).

1.1.3. Sıfat yapar:

şıkak ‘heves, şevk, motive’ < *şık* (1900).

1.1.4. Küçültme işlevinde kullanılır:

koyonek ‘Tavşancık’ < *koyon* (1338).

1.1.5. Hayvan adı yapar:

aygırak ‘Gençaygır’ < *aygır* (183).

1.1.6. Zarf yapar:

abırak ‘Hızlıca’ < *abır* (22).

1.2. +An/+Oñ

İşlek olmayan eklerdendir. Hatta kelime bünyesinde bile kendi işlevini kaybetmiş durumdadır. Ekin ünsüzü genellikle /ñ/’dir. /n/’li olanların sayısı azdır. Asli şeklin /ñ/’li mi yoksa /n/’li’ mi olduğu hususunda tereddüdümüz vardır. Ek, görebildiğimiz örneklerin çoğunda kök anlamını kuvvetlendirici işlev üstlenmiştir ama zamanla bu ek, işlev kaybına uğramış olmalı ki kök ile gövde arasında anlam farkı pek kalmamıştır. beleñ “belirti, işaret; tepe”, saban “saman” (Uygur, 2018: 95).

Kasapoğlu Çengel, ek hakkında “*Kırgızcada ünlü uyumuna girerek +aň /eň, +oň/ +öň şekillerinde kullanılır. Bu ek muhtemelen +a-/+e- isimden fiil yapım eki ile -ň fiilden isim yapım ekinin birleşmiş şeklidir.*” demektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 108; Ergin, 1998: 174; Korkmaz, 2014: 120; Tekin, 2016: 79; Güzel, 2019: 68).

Ek, kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır. Ünsüz uyumuna ise uyum göstermemektedir.

İŞLEVLERİ

1.2.1. Şahıs adı yapar:

kartan ‘Yaşlı, ihtiyar; yaşlı, uzun yılları geride bırakmış’ < *kart* (1132).

1.2.2. Yer-mekân adı yapar:

tüzöň ‘Düzlük, düz yer’ < *tüz* (2146).

1.3. +Ar/ şar

Bu ek, kalınlık-incelik ve düzlük yuvarlaklık uyumuna uymaktadır. Aşağıdaki örnekte ünsüz uyumuna uyduğu da görülmektedir.

İŞLEVİ

1.3.1. Bitki adı yapar:

Elimizdeki tek örnekte ek, üleştirme işlevi dışında kullanılarak benzerlik, gibilik anlamı katmış ve bitki adı yapmıştır.

akşar ‘Dağlarda yetişen beyaz ufak yapraklı çalı’ < *ak* (65).

1.4. +Ay / +Oy

İlgi ifade eden, zarf görevinde kelimeler türeten bir ektir. İşlek değildir. (...) Eski Türkçedeki +gAy ekinden geliyor olmalıdır. Erdal'a göre çok nadir olan bu ek, yön adları ve insan niteliklerini gösteren sıfatlar yapmaktadır. *ilgey* 'ön', *küçgey* 'sert'. Sertkaya ise +Ay ve +gAy eklerinin farklı olduğu görüşündedir" (Güzel, 2019: 79).

İŞLEVLERİ

1.4.1. Sıfat yapar:

arsagay 'Düzgün olmayan, ayırık, çarpık görünümlü' < *arsak* (141); *mekirey* 'aşırı kamburlaşmış' < *mekir* (1537).

1.4.2. Bitki adı yapar:

bayçeçkekey 'Kardelen' < *bayçeçek* (298).

1.4.3. Organ adı yapar:

söömöy 'İşaret parmağı' < *sööm* (1846).

1.5. +bay

TT'de +cığım, +çiğim anlamına gelen küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir:

İŞLEVLERİ

1.5.1. Küçültme ve sevgi ifade eden isimler türetir:

akebay 'Babacığım; ağabeyciğim' < *ake* (57); *apakebay* 'anneciğim; teyzeciğim' < *apake* (118); *baykebay* 'ağabeyciğim' < *bayke* (301); *ecekebay* 'ablacığıım' < *eceke* (853); *enekebay* 'annecik' < *eneke* (883).

1.5.2. Şahıs ismi yapar:

dardañbay 'Havalı, kibirli biri' < *dardañ* (787).

1.6. +cın

Tek örnekte rastladığımız ek, gibilik, benzerlik belirtme işlevinde kullanılmış ve renk adı yapmıştır.

Ek, ünlü uyumlarına uymakta, ünsüz uyumuna ise uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.6.1. Renk adı yapar:

agıl cın ‘Ak olarak görünen beyazımsı’ < *agıl* (47).

1.7. + (D)Ç /+(U)ç

Ergin, ekin mânâyı kuvvetlendirme fonksiyonu olduğunu belirterek eskiden beri Batı Türkçesinde hep -ç şeklinde olduğunu ifade eder (Ergin, 1998: 175).

Küçük 2015’de yayımlanan çalışmasında ekin “*Küçültme, sevgi ve benzerlik anlamı taşıyan isimlerin yanı sıra eşya araç ve gereç adı yapmakta olduğunu*” belirtmiştir (Küçük, 2015: 61)

Ek, kalınlık-incelik uymakta, düzlük-yuvarlaklık uyumuna ise uymamaktadır. Ünsüz uyumuna tek şekilli olması nedeniyle uyum göstermemektedir.

İŞLEVLERİ

1.7.1. Şahıs ismi yapar:

biykeç ‘(evlenmemiş kızlar için) hanımefendi; genç kız’ < *biyke* (371).

1.7.2. Kök anlamda değişiklik yapmayan ek fazlalık durumundadır:

kalkanç ‘Siper, sığınak’ < *kalkan* (1071); *şıpırgıç* ‘(süpürge; süpürge otu); süpürgeci, süpürme işini yapan kişi; silecek, silgeç’ < *şıpırgı* (1904).

1.7.3. Mecaz anlamlı isim yapar:

kalkanç ‘mec. Destek, dayanak’ < *kalkan* (1071).

1.7.4. Terim adı yapar:

atooç ‘dlb. İsim, ad’ < *atoo* (166).

1.8. +çA / çO

Küçük, 2015’de yayımlanan çalışmasında +çA / +çO eki “*hem çekim (eşitlik eki) hem de isimden isim yapma eki olarak kullanılan bir ektir*” demektedir (Küçük, 2015: 63-81; Ergin, 1998:167; Ercilasun, 2012: 501; Öner, 2013: 46; Buran ve Alkaya, 2014: 190; Korkmaz, 2014: 121; Banguoğlu, 2015: 160-161; Kasapoğlu Çengel, 2017: 106; Serebrennikov and Gadjieva, 2018: 98).

Çeneli ise “*Eski Türkçede eşitlik-küçültme yapan -ca/-ce/-ça/-çe eki isimlere gelir ve zarf teşkil eder, -ca/-ce şekli son sesi tonlu bir ünsüz veya bir ünlüyle biten kelimelere gelir*” şeklinde ifade etmektedir (Çeneli, 1997: 6).

Çeşitli çalışmalarda, ekin kökeni hakkında “*Aslında bir çekim eki olan bu ek klişeleşerek veya fonksiyon değiştirerek eskiden beri yapım eki hâlinde de kullanılmakta ve kavim ismi yapmaktadır*” bilgisi verilmektedir (Ergin, 1998: 167; Gülsevin, 2017: 122-23; Ersöz, 2009: 939-951).

Küçük ise aynı çalışmasında “*Eski Türkçede ekin, ötümsüz, ünsüz ve düz geniş ünlülü olarak +çe, +çe şeklinde olduğunu*” belirtmektedir (Küçük, 2015: 63).

Bugün eşitlik eki olarak bildiğimiz -CA eki, -II eki fonksiyonunda yeni sıfatlar türetir. *Günçe* < *gün – çe* “*Güneşli (yer)*”. Sıra sayı sıfatı yaptığı örneklere de rastlamak mümkündür. *Ortaca* < *orta –ca* “*Ortancı*” (Altuğ, 2014: 174-175).

Koraş ekin, bazen -cık/-cik ekinden önce gelerek bu ekle birlikte kullanıldığını ve -cık/-cik ekinin gelmesi için bir basamak işlevi gördüğünü belirterek ekin anlam olarak tamamen -cık/-cik ekiyle birlikte, bu ekin fonksiyonunun yerine getirdiğini ifade etmektedir (Koraş, 1992: 104).

+çA/+çO eki, kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna ise riayet etmez. Ek, ünsüz uyumuna da uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.8.1. Küçültme anlamında isim yapar:

aralça ‘Adacık’ < *aral* (128); *barakça* ‘küçük kâğıt parçası; broşür’ < *barak* (255); *baştıkça* ‘küçük çanta, küçük torba, küçük poşet’ < *baştık* (292); *belekçe* ‘küçük hediye’ < *belek* (316); *beleşçe* ‘tepecik, yüksekliği az olan tepe’ < *beles* (316); *bölükçö* ‘parçacık; küçük bölüm; dlb. edat, birlikte kullanıldığı asıl kelimenin anlamını bir yönüyle tamamlayan yardımcı söz’ < *bölük* (411); *bölümçö* ‘küçük bölüm küçük kısım; küçük bölüm, küçük departman, küçük seksiyon; küçük oda; küçük grup’ < *bölüm* (411); *buluñça* ‘küçük kuytu yer; küçük koy’ < *buluñ* (432); *caşañça* ‘yeşillik, taze yeşil otu, yeşilliği bol alan’ < *caşañ* (530-531); *cıbitça* ‘küçük dere yatağı’ < *cıbit* (577); *cılgaça* ‘ince dar yol, küçük vadi’ < *cılga* (586); *cıynakça* ‘küçük derleme, kitapçık’ < *cıynak* (602-603); *conço* ‘coğ. küçük sırt, bel’ < *con* (625); *cürökçö II* ‘Küçük kalp, yürek’ < *cürök* (671); *döñçö* ‘tepecik, tümsek, tümsek; çıkıntılı’ < *döñçö* (833); *ıpça* ‘çadırlarda kadınlara ait olan sağ taraf’ < *epçi* (963); *döböçö* ‘tepecik’ < *döbö* (832); *kemança* ‘Keman’ < *keman* (1189); *keteçe* ‘ufak tefek eşyaları koymak için yapılan nakışlı torbacık’ < *kete* (1210); *kılça* ‘küçük bile’ < *kıl* (1222); *kırça* ‘küçük tepecik’ < *kır* (1237); *kıskaçça* ‘kısaca, oldukça kısa, biraz kısa; kısaca, kısa olarak, özetle’ < *kıska* (1245); (1264); *kilemçe* ‘küçük halı’ < *kilem* (1268); *kitepçe* ‘küçük kitap, broşür’ < *kitep* (1280); *koktuça* ‘küçük vadi, koyak’ < *koktu* (1287); *koñulça* ‘küçük boşluk, çukurca’ < *koñul* (1313); *koşumca* ‘ekleme, ulama; yardım, birine bağış olarak verilen para veya ihtiyaç maddeleri; yardım, işlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek; ek, bir şeyin eksikliğini tamamlamak için ona katılan parça’ < *koşum* (1332); *köbükçö* ‘küçük köpük’ < *köbük* (1343); *kölçö* ‘gölcük, küçük göl’ < *köl* (1353); *köñdöyçö* ‘küçük kof’ < *köñdöy* (1361); *kudaça* ‘gelin ve damadın kız kardeşleri, küçük hanım dünür’ < *kuda* (1404); *kulaça* ‘kula, at donu’ < *kula* (1408); *kutuça* ‘kutucuk, küçük kutu’ < *kutu* (1434); *kürmöçö* ‘küçük cepken veya cepkene benzer dikilen üst giysi’ < *kürmö* (1470); *moyunça III* ‘tıp.rahim boynu’ < *moyun* (1570); *muunakça* ‘bazı bitkilerde halka şeklinde küçük boğum’ < *muunak* (1585); *müşökçö* ‘küçük çuval, torba’ < *müşök* (1594); *nayça* ‘küçük pipo’ < *nay* (1605); *oboço I* ‘tepecik, tümsek’ <

obo (1620); *ortoço* ‘orta, ne uzun, ne kısa, midi; orta, ne büyük, ne küçük, midi; orta, ne hızlı ne de yavaş; ortalama, yaklaşık olarak’ < *orto* (1667); *oşondoyço* ‘öyle, o biçimde, o tarzda’ < *oşondoy* (1671); *öñgöçö* ‘başka, bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge, özel’ < *öñgö* (1700); *özgöçö* ‘özel, özgün; özel, dikkate değer; özellikle’ < *özgö* (1713); *sandıkça* ‘küçük sandık’ < *sandık* (1776); *sarayça I* ‘küçük saray’ < *saray* (1781); *sarayça II* ‘küçük ahır’ < *saray* (1781); *sekiçe* ‘alçak seki, toprak üstündeki yükseklik, doğal set, taraça; küçük seki, oturulacak sedir biçiminde küçük taş veya set; küçük seki, akarsuların iki yakasındaki yamaçlarda, bazı deniz ve göl kıyılarında görülen basamak biçiminde küçük yeryüzü şekli, teras’ < *seki* (1794); *sızıkça* ‘kısa çizgi, tire’ < *sızık* (1820); *suluuça* ‘güzel, tatlı, sevimli, sempatik’ < *sulu* (1859); *şaarça* ‘ilçe’ < *şaar* (1881); *talça* ‘sөгüt fidesi’ < *tal* (1935); *tekeçe* ‘çebiç’ < *teke* (1991); *tektirçe* ‘küçük tepe, küçük tümsek, küçük yükseklik’ < *tektir* (1994); *tırmakça* ‘dlb. tırnak işareti’ < *tırmak* (2030); *torço* ‘küçük tor’ < *tor* (2079); *tumarça* ‘küçük muska; üçgen biçiminde katlanmış olan’ < *tumar* (2107); *türdüüçö* ‘farklı, başka’ < *türdü* (2134); *tütükçö* ‘pipet, sıvı içecekleri bardak veya şişeden kolayca içmek için kullanılan ince, plastik boru’ < *tütük* (2143); *tüymöçö* ‘küçük düğme’ < *tüymö* (2144); *tüzöñçö* ‘fazla geniş olmayan düzlük’ < *tüzöñ* (2147); *ubaginça* ‘geçici, belirli bir süre için, kalıcı olmayan’ (2148).

1.8.2. Zarf yapar:

artıkça ‘aşırı, daha fazla, haddinden fazla, gereğinden çok’ < *artık* (144); *aşıkça* ‘fazla, daha çok, aşkın; fazla, haddinden fazla; fazla, armış olan, ihtiyaçtan fazla olan; fazla, gereksiz yere, yersiz bir biçimde; fazla, gereğinden, alışılmıştan çok olarak; üstün’ < *aşık II* (155); *azırça* ‘şimdilik’ < *azırınça* (210); *basañça* ‘yavaşça; sakince’ < *basañ* (267); *basança* ‘yavaşça; sakince’ < *basañça* (267); *bastança* ‘falanca, filanca’ < *bastan* (273); *başkaça* ‘başkaca, başka, farklı, değişik’ < *başka* (288); *bölökçö* ‘başka, farklı; başka, alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan’ < *bölök* (409); *bügünçö* ‘bugünlük, bugün için’ < *bügün* (455); *caşılıkça* ‘iyi şekilde, güzel şekilde, iyilikle, güzellikle’ < *caşılık* (480); *canaginça* ‘az önceki, biraz önceki gibi’ < *canagı* (501); *cekeçe* ‘yalnız, tek, tek başına’ < *ceke* (552); *kandayça* ‘nasıl, ne biçimde, hangi yolla?’ < *kanday* (1087); *köbüñçö* ‘büyük çoğunlukla, genellikle’ < *köbüñ* (1343); *menimçe* ‘bence, bana göre’ < *menim* (1540); *mundayça* ‘bu şekilde veya şu şekilde’ < *munday* (1549); *neçe* ‘kaç’ < *ne* (1606).

1.8.3. Nesne ismi yapar:

akırça ‘Küçük yemlik’ < *akır* (60); *alaça* ‘ipek karıştırılarak dokunmuş kumaş’ < *ala* (70); *beldemçe* ‘belden yırtmaçlı olan kadın giysisi, kadın fistanı; eskiden bahadırların beline kuşandıkları zırh’ < *beldemçi* (315); *celekçe* ‘küçük bayrak; küçük yelek; taç yaprak’ < *celek* (555); *çatırça I* ‘çadır, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak; çatı, bir yapının, bir evin damını kuran parçaların bütünü’ < *çatır* (703); *depterçe* ‘not defteri’ < *depter* (809); *eşikçe* ‘küçük kapı’ < *eşik* (905); *körpöçö* ‘eyerin üzerine serilen minder; oturmaya yarayan ince minder’ < *körpö* (1376); *moyunça I* ‘boyunluk, buzağının boynuna takılan ip’ < *moyun* (1570).

1.8.4. Sıfat adı yapar:

caşırıkça ‘saklı, gizli, mahfuz’ < *caşuruun* (533); *conço* ‘sırtı küçük, tıknaz’ < *con* (625); *erkinçe* ‘erkin, serbest’ < *erkin* (896); *kaliñça* ‘kalınca’ < *kaliñ* (1068); *karaça* ‘yağız, esmer’ < *kara* (1111); *kaykañça* ‘fazla büyük veya yüksek olmayan, küçük’ < *kaykañ* (1158).

1.8.5. Fail adı yapar:

bööçö ‘öcü, umacı’ < *böö* (412); *kebece* ‘Koca göbekli’ < *kebe* (1174).

1.8.6. Eşitlik, benzerlik, gibi, göre ve nispet anlamları katar:

Ad, sıfat ve zamirlere gelmekte ve geldiği sözcüklere eşitlik, benzerlik, gibi, göre ve nispet anlamları katar.

adamça ‘İnsanca, insan gibi; insan kadar’ < *adam* (37); *aybança* ‘hayvanca, hayvan gibi’ < *ayban* (178); *cookerçe* ‘askerce, asker gibi’ < *cooker* (627).

1.8.7. Ek, bazı kelimelerde bitki adı yapar:

alça ‘Kiraz; kiraz ağacı’ < *al* (77); *kalemçe* ‘çelik, kök salması için yere dikilen dal’ < *kalem* (1066).

1.8.8. Araç-gereç adı yapar:

belçe ‘Bel, araç veya kabın orta kısmı’ < *bel* (315); *döñgölökçö* ‘Küçük tekerlek’ < *döñgölök* (834); *döşüçö* ‘küçük örs’ < *döşü* (836).

1.8.9. Durum bildiren isim yapar:

eskiçe ‘Çağ dışı bir şekilde’ < *eski* (903); *ıyłaakça* ‘kabarcık, kabartı, fiske, şişik’ < *ıyłaak* (979).

1.8.10. Sevgi bildiren isim türetir:

çetimçe ‘Yetim çocuğu şımartarak sevmeye anlamında kullanılan söz’ < *çetim*(574).

1.8.11. Renk adı türetir:

karaça ‘Kara (daha çok deve rengi için kullanılır)’ < *kara* (1111).

1.8.12. Dil ve lehçe isimleri yapar:

Latınça ‘Latince’ < *Latın* (1488).

1.8.13. Hastalık adı türetir:

kızılça II ‘kızamık hastalığı’ < *kızıl* (1264).

1.8.14. Besin adı yapar:

çaşılça ‘Sebze’ < *çaşıl* (532).

1.9. +çAk/+çOk

Hatipoğlu, 1974’de yayımlanan çalışmasında, ek hakkında “ +CA eki ile +k (<ok) pekiştirme ekinin kaynaşması ile oluştuğunun düşünüldüğünü ve temel işlevinin tıpkı +c(X)k eki gibi küçültme ve sevgi bildirdiğini” ifade etmekte ekin ayrıca “küçültme sıfatları, sıfatlardan pekiştirilmiş bazı zarflar; hayvan, araç gereç ve yer adları türettiğini” söylemektedir (Hatipoğlu, 1974: 35).

Karaağaç ise ek hakkında 2018’de yayımlanan çalışmasında, “Eşitlik çekiminde kullanılan bu çekim eki, zaman zaman kalıcılaşıyor yapım eki hâlini alır, sıfat va da zarf adları yapar demekte ve ekin -cık⁴ ekinin eşi durumunda olduğunu” belirtmektedir (Karaağaç, 2018: 59; Ergin, 1998: 165; Ercilasun, 2012: 501; Buran ve Alkaya 2014: 190; Korkmaz, 2014: 124; Banguoğlu, 2015: 161-162; Küçük, 2015:

81-86; Kasapoğlu Kasapoğlu Çengel,, 2017: 107; Serebrennikov and Gadjieva, 2018: 98).

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan çalışmasında +çAk/+çOk ekihakkında “Türkçede başlangıçtan beri kullanılan fakat işlekliliği gittikçe azalan bir ektir demekte ve +çak/ +çek şeklinin eski olduğunu belirtmektedir. Kasapoğlu Çengel,, ekteki yuvarlak ünlülü şekillerin dudak uyumuna bağlı olarak Kırgızcada ortaya çıktığını” ifade etmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 107).

+çAk/+çOk eki;/a/, /ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere +çak; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere +çek;/o/ ünlüsü taşıyanlara +çok, /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara +çök şeklinde eklenmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 107).

Küçültme ve sevgi isimleri yapan –cAk ekinin Eski Anadolu Türkçesinde isimlerden âlet, araç ismi yaptığı örneklere rastlanır. Ek, bu fonksiyonuyla Türkiye Türkçesinde *kolçak* Türkçe Sözlük (2009:1199) “Ceket veya gömleğin kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk” kelimesinde görülür. *Elcek* < *el – cek* “Eldiven”.

“ile” edatının kalıplaşmış şekli olan –IA ile birlikte zaman bildiren bir isme gelerek yeni zaman zarfları türetir.

İsimlere gelerek “benzerlik, yakınlık, gibilik” anlamı veren –msI ekinin fonksiyonunu karşılar. *Konur* “yanık al, yağsız al” dan *konurcak* < *konur-cak*.

–II ekinden sonra gelerek yer adı yapar. *Yazlıcak* < *yaz – lı –cak* “Yazın oturulacak yer, yazlık, sayfiye”.

Zamirlere gelerek sınırlama anlamı veren kelimeler türetir. *Buncak* < *bu – n – cak* “Bu kadar” (Altuğ, 2014: 175).

Ek, kalınlık-incelik uyumu açısından sağlam olup, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır. Ünsüz uyumu açısından ise ekin tek şekilli olması nedeniyle bir uyum görülmemektedir.

İŞLEVLERİ

1.9.1. Sıfat yapar:

Ek, aşağıdaki kelimelerde huy, karakter özelliği bildiren sıfatlar türetir:

köönçök ‘Birine hayır diyemeyen, birine kıyamayan, yumuşak huylu’ < *köñülüçöök* (1368); *köñülçöök* ‘Birine hayır diyemeyen, birine kıyamayan, yumuşak huylu’ < *köñül* (1363).

1.9.2. Küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapar:

iniçek ‘Küçük, erkek kardeşi şımartma amacıyla kullanılır’ < *ini* (999); *kelinçek* ‘genç gelin; genç eş, refika, karı’ < *kelin* (1187); *tülküçük* ‘tilki yavrusu’ < *tülkü* (2129).

1.10. +çal

Şahıs adlarını niteleyen sıfat yapmaktadır ve bir şeyin tekrarlandığını ifade etmek için kullanılmaktadır.

İŞLEVİ

1.10.1. Sıfat yapar:

oorukçal ‘Hasta, hastalığı olan, sık sık hastalanan’ < *ooruk* (1645).

1.11. +çAn/+çOn

TLG’de +çAn/+çOneki hakkında “*Bu ek daima ç’li kullanılır. /a/,/ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere ekin +çan; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere +çen; /o/ ünlüsü taşıyanlara +çon, /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyan isimlere ise +çön şekli eklenir*” denmektedir (Ercilasun, 2012: 501; Öner, 2013: 49-50; Buran ve Alkaya 2014: 190; Kasapoğlu Çengel, 2017: 107).

Kasapoğlu Çengel ekin, +çIl /+çUl ekiyle aynı işlevde kullanıldığını fakat onun kadar işlek olmadığını ve sahip olmayı ifade eden vasıf isimleri yaptığını belirtmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 108).

Ek, kalınlık-incelik uyumu açısından sağlamdır. Ünsüz uyumu açısından ise ekin tek şekilli olması nedeniyle bir uyum görülmemektedir.

İŞLEVLERİ

1.11.1. Bir şeye sahip olmayı ifade eden vasıf isimleri yapar:

carakçan ‘Silahlı’ < *carak* (516); *coolukçan* ‘yazmalı, eşarplı, başörtülü’ < *cooluk* (628); *çalmaçan* ‘kementle at yakalayan atlı’ < *çalma* (690); *kiyimçen* ‘giyimli,

giyinmiş, giyinik' < *kiyim* (1280); *köynökçön* 'sadece gömlek giyen; sadece elbise giyen' < *köynök* (1382); *makiçen* 'çakılı, çakısı olan' < *maki* (1505); *malakayçan* 'başlıklı, başlık giyen' < *malakay* (1508); *maykaçan* 'atletli' < *mayka* (1528); *mltıkçan* 'tüfekli kimse' < *mltık* (1548); *muruntukçan* 'burunluklu, burunsalıklı' < *muruntuktuu* (1582); *murutçan* 'bıyıklı, bıyığı olan' < *murut* (1582); *oorukçan* 'hasta, hastalığı olan, sık sık hastalanan' < *oorukçal* (1646); *sootçon* 'zırhlı' < *soot* (1835); *takiyaçan* 'takkeli' < *akiya* (1931); *topuçan* 'takkeli; başlıklı' < *topu* (2078).

1.11.2. Durum bildirir:

celbegeyçen 'Palto, mont ya da ceketin kollarını giymeden sırta atma, sırta alma' < *celbegey* (554).

1.11.3. Nesne adı yapar:

cügönçön 'Yular, dizgin bağlanan başlık' < *cügöndüü* (660).

1.12. +çAr, +çor

Kasapoğlu Çengel, +çAr, +çor eki hakkında "*Kırgız Türkçesinde ünlü uyumuna giren ekin, +çar/+çer, +çor şeklinde daima ç'li kullanılmakta olduğunu ve +çör şekline örnek bulunamadığını*" belirtmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 108).

Ek, ünlü uyumları açısından sağlam olup ünsüz uyumu açısından ise ekin tek şekilli olması sebebiyle bir uyum görülmemektedir.

İŞLEVLERİ

1.12.1. Küçültme ifade eden isim yapar:

Çoğunlukla bazı hayvanların yavrusu anlamına gelerek küçültme işlevinde kullanılır:

buguçar 'avc. İki yaşında geyik' < *bugu* (423); *bukaçar* 'tosun, genç boğa' < *buka* (424); *tanaçar* 'iki yaşında dana' < *tana* (1948); *tekeçer I* 'iki yaşını geçen teke; yarı enenmiş teke' < *teke* (1992).

1.12.2. Akrabalık ismi yapar:

ceençer ‘Yeğenin oğlu’ < *ceen* (549).

1.12.3. Terim adı yapar:

tekeçer II ‘ast. Oğlak burcu’ < *teke* (1992).

1.13. +çI / +çU

Çeneli +çI / +çU ekinin, “*temel kelime aracılığıyla ifade edilen yahut geçici olarak ona yakın olan ya da onu gerçekleştiren anlamında meslek, uğraşı ve şahıs adlandırmaları yapmakta olduğunu*” ifade eder (Çeneli 1997: 8-9).

Altuğ, , +cı, +ci, +cu, +cü ekinin “*Eski Anadolu Türkçesi döneminde ve umumiyetle bir meslekle uğraşanları ve bir işi âdet haline getirenleri ifade etmek için kullanıldığını*” belirtir (Altuğ, 1999: 13).

Çoğu kaynakta ekin tanımı şu şekilde verilmiştir: Genellikle meslek eki yapmak için kullanılan ek, bazı örneklerde düşkünlük sıfatları da türetmektedir (Karaağaç, 2018: 57; Ergin, 1998: 157; Ercilasun, 2012: 501; Öner 2013: 37-39; Korkmaz, 2014: 125; Buran ve Alkaya 2014: 190; Banguoğlu, 2015: 162-163; Küçük, 2015: 86-92; Kasapoğlu Çengel, 2017: 108).

Ek; büyük ünlü uyumu açısından Kırgızca kelimelerde uyumlu olmakla birlikte Kırgızcaya giren çoğu yabancı kelimelerde ise kendinden önce gelen heceye göre kalın ya da ince sıralı gelebilmektedir. Düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından ise oldukça sağlamdır. Ek, Kırgızcada tek şekilli olduğu için ünsüz uyumuna uymamaktadır.

Çeneli, 1997’de yayımlanan çalışmasında ek hakkında “*Ramsted, ekin Korece çja (adam) kelimesinden gelmiş olabileceğinin ileri sürdüğünü*” belirtmektedir (Çeneli, 1997: 8).

İŞLEVLERİ

1.13.1. Meslek yaparı bildirir:

açkıcı ‘Anahtarcı, çilingir’ < *açkık* (34); *adabiyatçı* ‘edebiyatçı, yazar; edebiyatçı, edebiyat uzmanı’ < *adabiyat* (35); *agartuuçu* ‘kendini eğitime adayan insan, öğretmen, hoca’ < *agartuu* (45); *anaçı* ‘ebe, doğumu gerçekleştiren kadın’ (101); *añçı* ‘avcı’ < *añ* (112); *añgemeçi* ‘hikâyeci, güzel hikâyeye anlatan kimse; hikâyeye, öykü yazarı’ < *añgeme* (113-114); *apiyimçi* ‘haşhaş yetiştiricisi’ < *apiyim* (121); *aptekaçı* ‘eczacı’ < *apteka* (124); *araaçı* ‘hızarcı’ < *araa* (125); *arabaçı* ‘at arabacısı; arabacı, araba yapan veya satan kimse’ < *araba* (126); *asançı* ‘ezancı, müezzin’ < *azançı* (147); *aşkanaçı* ‘yemekhane işleten kimse; yemekhanede çalışan kişi’ < *aşkana* (157); *aşpozçu* ‘aşçı’ < *aşpoz* (157); *aştıkçı* ‘tahıl üreticisi’ < *aştık* (158); *atçı* ‘seyis, at bakıcısı’ < *at* (163); *atkanaçı* ‘ahıra bakan kişi’ < *atkana* (164); *atomçu* ‘atomcu, atom alanında uzman kişi’ < *atom* (166); *ayakçı* ‘saki, içeceği sunan’ < *ayak* (176); *azançı* ‘ezancı, müezzin’ < *azan* (204); *badaçı* ‘sığırtmaç, sığır çobanı’ < *bada* (221); *bakalçı* ‘bakkal, ufak tefek eşyaları satan kimse’ < *bakal* (227); *bakçaçı* ‘bahçıvan’ < *bakça* (229); *bakçı* ‘meyve bahçesi yetiştiricisi’ < *bak* (229); *bakırçı* ‘bakırcı’ < *bakır* (230); *balakçı* ‘kırbaç vuran, kırbaççı’ < *balak* (235); *balçı II* ‘falcı’ < *bal* (241); *balıkçı* ‘balıkçı’ < *balık* (243); *balkaçı* ‘çekiçle iş gören demirci; orman bekçisi’ < *bakla* (243-244); *baltaçı* ‘baltacı, balta yapan veya satan kimse; baltacı, elinde balta ile savaşan asker’ < *balta* (247); *bazarçı* ‘pazarları dolaşan kişi; pazarda mal satan kimse, satıcı’ < *bazar* (308); *bedizçi* ‘heykeltıraş, heykelci’ < *bediz* (311); *betonçu* ‘betoncu’ < *beton* (331); *biyçi* ‘dansçı, dansöz’ < *biy* (370-371); *bokçu* ‘knş. bokçu’ < *bok* (376); *boyokçu* ‘boyacı, boya satan kimse; boyacı, boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse’ < *boyok* (400); *bozoçu* ‘boza yapan, boza satan kimse’ < *bozo* (403); *bözçü* ‘bez dokuyan, dokumacı, bezci’ < *böz* (417); *buguçu* ‘avc. geyik avcılığı yapan kişi’ < *bugu* (423); *bulaçı* ‘pamuk, kendir bitkilerini yetiştiren; bu bitkileri araştıran’ < *bula* (426); *bürkütçü* ‘kartal eğiten, yetiştiren kimse’ < *bürküt* (462); *caaçı I* ‘okçu, yay kullanmada ustalaşmış kişi’ < *caa* (467); *cadaçı* ‘mit. yadacı, ya da taşıyı kullanarak büyü yapan kimse’ < *cada* (473); *carçı* ‘çığırktan, tellal’ < *car* (519); *celimçi II* ‘yapıştırarak tamir etme işini yapan kişi; plastik eşyaları yapan veya satan kişi’ < *celim* (556); *cesekçi* ‘casus, ajan, bir yerle ilgili ön bilgi toplayan kişi; nöbetçi, bekçi, muhafız’ < *cesek* (571); *cetekçi* ‘yönetici, idareci’ < *cetek* (571-572); *cığaççı* ‘marangoz, ağaç ustası’ < *cığaç* (578); *cılançı* ‘yılancı’ < *cılan* (580); *cılkıçı* ‘yılıkcı, yılkı bakan, besleyen kişi’ < *cılkı* (588); *cibekçi* ‘ipekçi, ipek işiyle uğraşan kişi’ < *cibek* (604); *colçu* ‘yol işçisi, yol inşaatında çalışan kişi; tar. posta işlerini yürüten kişi; yolcu’ < *col* (618); *comokçu* ‘edb. masalci, hikâyeye, efsane anlatan kişi’ <

comok (622); *coorunçu* ‘kürek kemiğine bakarak gelecekte haber veren kişi’ < *coorun* (631); *cortçu* ‘akıncı, savaşçı’ < *cortuuçu* (633); *cortuulçu* ‘akıncı, savaşçı’ < *cortuul* (633); *culukçu* ‘ayakkabı tamircisi, kunduracı’ < *culuk* (648); *cügörüçü* ‘mısırcı, mısır, darı yetiştiricisi’ < *cügörü* (661); *cüzükçü* ‘yüzükçü’ < *cüzük* (675); *cüzümçü* ‘üzüm yetiştiricisi’ < *cüzüm* (675); *çabagançı* ‘ulak, haberci’ < *çabagan* (677); *çalgıçı* ‘tırpancı’ < *çalgı* (688); *çarbaçı* ‘demirbaş müdürü’ < *çarba* (699); *çayçı* ‘tar. çaycı, çay demleyip satan kimse’ < *çay* (704); *çaykanaçı* ‘lokantacı’ < *çaykana* (704); *çirmakçı* ‘hasıra motif işleyen usta’ < *çirmak* (733); *çiymeçi* ‘hbk. deriden yapılan eşyaların üzerine çeşitli motifleri çizen usta’ < *çiyme* (740); *çoçoçu* ‘domuz yetiştiricisi’ < *çoço* (741); *çoorçu* ‘kavalcı’ < *çoor* (747); *çöpçü* ‘ot biçen’ < *çöp* (753); *dabilçi* ‘davulcu’ < *dabil* (770); *daldalçı* ‘aracı, ara bulucu, mutavassıt’ < *daldal* (777); *dalıçı* ‘kürek kemiğiyle fal bakan, falcı’ < *dalı* (778); *dañsaçı* ‘kâtip, yazman’ < *dañsa* (785); *darbazaçı* ‘kapıcı, bekçi; spr. kaleci’ < *darbaza* (786); *darçı* ‘cellat, darağacında asmakla görevli olan kimse; cambaz, ip üzerinde dengeye dayanan, tehlikeli, heyecan verici gösteriler yapan kimse, akrobat’ < *dar* (786); *dargaçı I* ‘cellat, darağacında asmakla görevli olan kimse’ < *darga* (788); *dargaçı II* ‘cambaz, ip üzerinde dengede duran, tehlikeli, heyecan verici gösteriler yapan kimse, akrobat’ < *darga* (788); *darıçı* ‘hekim, doktor’ < *darıger* (788); *darmekçi* ‘knş. hekim, doktor’ < *darı-darmek* (790); *dastançı* ‘destancı’ < *dastan* (791); *dayekçi* ‘at yarışının ödülleri paylaşan ve yarışın kurallarına göre gerçekleşmesini sağlayan kimse, hakem’ < (793); *domburaçı* ‘dombıracı’ < *dombura* (828); *domnaçı* ‘maden fırını işçisi’ < *donma* (828); *dubalçı* ‘duvarcı’ < *dubal* (837); *dutarçı* ‘dutar çalan’ < *dutar* (841); *dükönçü* ‘dükânçı’ < *dükön* (843); *eerçi* ‘eyerci’ < *eer* (858); *eginçi* ‘ekinci’ < *egin* (859); *ekskavatorçu* ‘ekskavator çalıştıran kimse’ < *ekskavator* (865); *elekçi* ‘elekçi’ < *elek* (871); *esepçi* ‘muhasibeci, sayman; astrolog’ < *esep* (900); *eşikçi* ‘kapıcı, kapı bekleyen görevli’ < *eşik* (905); *eşmeçi* ‘urgancı, urgan halat yapan kimse’ < *eşme* (905-906); *futbolçu* ‘futbolcu’ < *futbol* (923); *ırçı* ‘destancı, destan anlatıcısı; besteci; şarkıcı, ses sanatçısı; halk ozanı’ < *ır* (970); *ıştıkçı* ‘deri üten kişi’ < *ıştık* (977); *jivopişi* ‘boyayla resim yapan ressam’ < *jivopis* (1020); *kabarçı* ‘haberci, ulak; muhabir’ < *kabar* (1033); *kadakçı I* ‘libreyle ölçen veya libreyle ölçerek satış yapan kimse’ < *kadak* (1044); *kadamakçı* ‘(ordo) aşık oyununda sınır çizgisi yanına düşen aşığı en iyi şekilde vurarak sınırdan uzaklaştıran atıcı’ < *kadamak* (1045); *kalarçı* ‘hbk. sıçanın inini kazarak erzağını (buğdayını) alan adam’ < *kalar* (1061); *kalpakçı* ‘kalpakçı, kalpak yapan’ < *kalpak* (1072); *kampaçı* ‘ambarcı’ < *kampaçı*

(1080); *kançı* ‘hastadan boynuzdan yapılan boruyla kan alarak tedavi eden kimse’ < *kan* (1087); *kapkaçı* ‘kapıcı, şehir kapısını bekleyen, kapıyı açıp kapayan görevli’ < *kapka* (1099); *kapkançı* ‘kapancı, tuzakçı’ < *kapkan* (1099); *karagayçı* ‘orman ağaçlarını kesen ve toplayan işçi’ < *karagay* (1111); *karateci* ‘karateci’ < *karate* (1118); *kardoncu* ‘korucu’ < *kardon* (1121); *karoolçu* ‘muhafız, bekçi, koruyucu’ < *karool* (1129); *kasapçı* ‘kasap, hayvan kesen ve et satan kimse’ < *kasap* (1135); *kaşıkçı* ‘kaşıkçı, kaşık ustası’ < *kaşık* (1139); *katçı* ‘kâtip, yazman, sekreter; özel kalem’ < *kat* (1143-1144); *kayıkçı I* ‘kayıkçı’ < *kayık* (1154); *kayıkçı II* ‘deriyi katlayarak diken usta dikici, dikişçi’ < *kayık* (1154); *kayırçı* ‘dilenci, geçimini dilenerek sağlayan’ < *kayır* (1155); *kayışçı* ‘kayışçı’ < *kayış* (1157); *kaylooçu* ‘kalemle yontan ve kazan işçi’ < *kayloo* (1159); *kazalçı* ‘gazel yazan’ < *kazal* (1171); *kazanaçı* ‘hazinedar, hazine görevlisi’ < *kazınaçı* (1171); *kazançı* ‘kazancı, kazan yapan usta; aşçı’ < *kazan* (1172); *kazınaçı* ‘hazinedar, hazine görevlisi’ < *kazına* (1174); *kemeci* ‘sandalcı, salcı’ < *keme* (1189); *keñeşçi* ‘danışman, müşavir’ < *keñeş* (1196); *kerbençi* ‘kervancı’ < *kerben* (1201); *kesipçi* ‘zanaatçı, zanaatkâr’ < *kesip* (1208); *ketmençi* ‘çapacı’ < *ketmen* (121); *kezekçi* ‘nöbetçi’ < *kezek* (1213); *kıdırmaçı* ‘seyyar satıcı’ < *kıdırma* (1220); *kırkmaçı* ‘koyun tüyünü kıran’ < *kırkma* (1241); *kırmaçı* ‘ağaç yontma işiyle uğraşan usta’ < *kırma* (1241); *kırmançı* ‘harmancı’ < *kırman* (1241); *kıyakçı* ‘kemancı; akordiyoncu’ < *kıyak* (1249); *kızılçaçı* ‘pancarcı’ < *kızılça* (1264); *kızmatçı* ‘memur, devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli; hizmetkâr’ < *kızmatker* (1265); *kilemçi* ‘halıcı, halı dokuyan; halıcı, halı satan’ < *kilem* (1268); *kireçi* ‘kiralık arabayı süren arabacı’ < *kire* (1274); *kitepkanaçı* ‘kütüphaneci’ < *kitepkana* (1280); *kiyikçi* ‘geyik avcısı’ < *kiyik* (1280); *komandaçı* ‘komutan’ < *komanda* (1302); *komuzçu* ‘kopuzcu’ < *komuz* (1305); *koonçu* ‘kavuncu’ < *koon* (1315); *korukçu* ‘bekçi, korucu’ < *koruk* (1326); *koşçu II* ‘çiftçi’ < *koş* (1329); *koşokçu* ‘ağıtçı’ < *koşok* (1330); *kotormoçu* ‘çevirmen, tercüman, mütercim’ < *kotormo* (1334); *koyçu I* ‘koyun çobanı’ < *koy* (1335-1336); *koyguulçu* keşif kolu veya keşif kolu askeri; devriye, kolluk’ < *kayguul* (1336); *kömürçü* ‘kömürcü, odun kömürü yapan kimse; hlk. kömür madeninde çalışan işçi’ < *kömür* (1360); *könçü* ‘göncü, hayvan derisi işleyen kimse’ < *kön* (1360); *köörükçü* ‘körükcü, köruk kullanan kimse’ < *köruk* (1369); *közömölçü* ‘esk. bekçi, nöbetçi’ < *közömöl* (1391); *kurakçı* ‘kırkyama uzmanı’ < *kurak* (1422); *kuruluşçu* ‘inşaat işçisi’ < *kuruluş* (1430); *kuşçu* ‘kuşçu, alıcı kuş eğitmeni’ < *kuş* (1432); *kündükçü* ‘gündelikçi’ < *kündük* (1462); *lajaçı* ‘kayakçı’ < *laja* (1491); *magazinçi* ‘dükkân sahibi, bakkal’ < *magazin*

(1502); *malaçı* ‘sürgü, tapan kullanan kimse’ < *mala* (1508); *malçı* ‘çoban; hayvancılık yapan’ < *mal* (1508); *manasçı* ‘edb. manas destanı anlatıcısı’ < *manas* (1512); *mergençi* ‘avcı’ < *mergen* (1541); *modelçi* ‘stilist, modacı’ < *modelyer* (1560); *monçoçu* ‘hamamcı, hamam işleten kimse’ < *monço* (1564); *motorçu* ‘motoru çalıştıran, tamir eden kimse’ < *motor* (1567); *mramorçu* ‘mermerci’ < *mramor* (1574); *mukabaçı* ‘ciltçi, mücellit’ < *mukaba* (1575); *muzooçu* ‘buzağı güden kimse’ < *muzoo* (1589); *naabayçı* ‘tandır ekmeği yapıp satan kişi, fırıncı’ < *naabay* (1596); *nayzaçı* ‘mızrakçı, mızrak kullanan savaşçı’ < *nayzaker* (1605); *obonçu* ‘besteci; esk. güzel müzik çalan ve şarkı söyleyen’ < *obon* (1623); *okçu* ‘okçu, ok yapan veya satan kimse; fişekçi, fişek yapan veya satan kimse’ < *ok* (1625); *orokçu* ‘orakçı, orakla ekin biçen kişi’ < *orok* (1664); *oroocu* ‘tahıl saklanan çukur veya ambarı bekleyen bekçi; tahıl saklamak için çukur kazan kişi’ < *oro* (1664); *otunçu* ‘oduncu’ < *otun* (1676); *oymoçu* ‘oymacı, oyma işleri yapan sanatçı, hakkâk; motif işleyen kimse’ < *oymo* (1681); *oyunçu* ‘oyuncu, herhangi bir oyunda oynayan kimse; oyuncu, sanatçı’ < *oyun* (1685); *örmöçü* ‘örme işi yapabilen, örgü örme yeteneği olan kişi’ < *örmö* (1705); *örmökçü I* ‘örgücü’ < *örmök* (1705); *örümçü* ‘örme işini bilen, örme ustası, örgücü’ < *örüm* (1706); *ötükçü* ‘çizme, ayakkabı tamircisi’ < *ötük* (1709); *pahtaçı* ‘pamukçu, pamuk yetiştiricisi’ < *pahta* (1717); *pamfletçi* ‘hicivci’ < *pamflet* (1718); *paromçu* ‘feribotçu, salcı’ < *parom* (1721); *poçtoçu* ‘postacı’ < *poçto* (1732); *romançı* ‘romancı’ < *roman* (1753); *saadakçı* ‘okçu, kemankeş’ < *sadak* (1755); *saançı* ‘inek sağıcısı’ < *saan* (1755); *sakmançı* ‘koyunların kuzulama zamanında çobana yardımcı olarak çalışan kimse’ < *sakman* (1761); *salbırınçı* ‘avcı, ava çıkan kimse’ < *salburun* (1766); *salıkçı* ‘esk. vergi toplayan kimse; hlk. vergi dairesinde çalışan memur, vergi memuru’ (1767); *saminçı* ‘sabuncu, sabun yapan veya satan’ < *salık* (1772); *samoorçu* ‘semaverci, semaverde su kaynatan kimse; semaverci, semaver yapan’ < *samoor* (1772); *sanakçı* ‘sayım yapan kimse; sayım yapmak için görevli işçi’ < *sanak* (1774); *sancıraçı* ‘şecereci, şecere tutan kimse’ < *sancıra* (1775); *sayakatçı* ‘gezgin, seyyah’ < *sayakat* (1788); *saymaçı* ‘nakışlı, nakış işleyen’ < *sayma* (1791); *seerçi* ‘sihirbaz, büyücü’ < *seer* (1794); *sınçı* ‘edb. eleştirmen, eleştiri yapan kimse’ < *sın* (1809); *sıykırçı* ‘sihirbaz, büyücü’ < *sıykır* (1817); *skulptorçu* ‘heykeltıraş, heykелci’ < *skulptor* (1824); *sugatçı* ‘tarla sulayan kimse’ < *sugat* (1858); *surakçı* ‘hbk. sorgulama işini yapan kimse, sorgu hâkimi’ < *surak* (1863); *surnayçı* ‘zurnacı’ < *surnay* (1864); *suuçu* ‘tarla sulayan kişi; hbk. sulama uzmanı; saka, kırsal bölgelerde sulama işlerini düzenleyen ve denetleyen kimse’ < *suu* (1866); *sürötçü* ‘ressam, resim

yapan sanatçı' < *süröt* (1874); *şahmatçı* 'satranççı, satranç oynayan kimse' < *şahmat* (1882); *şıbakçı* 'sıvacı, sıva ustası' < *şıbak* (1899); *şırdakçı* 'nakışlarla bezenmiş keçe halı yapan kişi, keçe ustası' < *şırdak* (1905); *taarçı* 'hık. kilimci, kilim dokuyan veya satan kimse' < *taar* (1921); *tabelçi* 'eko. mal vb. kayıt yapan kimse; puantör, çalışanların çalışma saatlerini kaydeden kimse' < *tabel* (1923); *tamekiçi* 'tütüncü' < *tameki* (1944); *tamırçı* 'nabız kontrolüyle hastaları muayene eden kimse' < *tamır* (1945); *tamsilçi* 'temsil yazarı' < *tamsil* (1946); *tandırçı* 'hık. tandırda ekmek yapan kimse' < *tandır* (1949); *tarazaçı* 'tartıcı' < *taraza* (1958); *tarbiyaçı* 'terbiyeci, eğitimci' < *tarbiya* (1959); *tarihçi* 'tarihçi, tarihsel konular üzerinde araştırmalar yapan, tarih kitapları yazan kimse, müverrih; tarih öğretmeni' < *tarih* (1960); *taşçı* 'taş süslemecisi; taş ustası, duvarcı' < *taş* (1973); *tayekçi* 'at yarışının ödülleri paylaşan ve yarışın kurallarına göre gerçekleşmesini sağlayan kimse, hakem' < *dayekçi* (1980); *tegirmençi* 'değirmenci' < *tegirmen* (1988); *temirçi* 'demirci, demir satan veya demirden eşya yapan kimse' < *temir* (2001); *tenisçi* 'tenisçi' < *tenis* (2002); *teriçi* 'derici, hayvan derisini işleyen kimse; işlenmemiş deri satan kimse' < *teri* (2012); *terimçi* 'derici, toplayıcı' < *terim* (2012); *termeçi* 'çulha' < *terme* (2013); *tikmeçi* 'terzi, dikişçi' < *tikme* (2038); *tilçi* 'dilci, dil bilimci; esk. muhabir' < *til* (2041); *tokoyçu* 'ormancı, korucu, orman korumakla görevli kimse' < *tokoy* (2063); *tomogoçu* 'avc. tomogo yapan kimse' < *tomogo* (2069); *tookçu* 'tavukçu, tavuk besleyicisi' < *took* (2074); *tosmoçu* 'bariyer görevlisi, yolu, geçidi açıp kapatan kimse' < *tosmo* (2083); *tölgöçü* 'falçı' < *tölgö* (2090); *tööçü* 'deveci, deve bakan kimse' < *töö* (2093); *traktorçu* 'traktörçü, traktör kullanan sürücü; traktörçü, traktörle taşıyıcılık yapan kimse' < *traktor* (2099); *transportçu* 'nakliyatçı, taşımacı' < *transportçu* (2099); *tuuçu* 'alemdar, bayrağı taşıyan kişi' < *tuu* (2119); *tuzakçı* 'tuzakçı, tuzak kuran kimse' < *tuzak* (2125); *tülküçü* 'tilki avcısı' < *tülkü* (2129); *tündükçü* 'tündük yapan usta' < *tündük* (2129); *türmöçü* 'hapisane görevlisi, gardiyan' < *türmö* (2135); *uuçu* 'avcı, ava çıkan, avcılık yapan' < *uu* (2169); *uyçu* 'sığır besicisi, sığır yetiştiricisi' < *uy* (2172); *vokalçi* 'vokalist, müzisyen, şarkıcı' < *vokal* (2202); *voleybolçu* (voleybolcu)' < *voleybol* (2202); *zaboyçu* madenci' < *zaboy* (2207).

Ek, yabancı kelimelere de gelerek; mesleği yapanı bildirmektedir:

analizçi 'Analizci; tahlil yapan; inceleyici' < *analiz* (102); *avtomatçı* 'otomatik sistemi çalıştıran kimse, operatör, teknisyen; makineli tüfekli asker' < *avtomatçık*

(171); *banduraacı* ‘bandura çalan kimse’ < *bandura* (250); *barskançı* ‘balyoz vuran kişi, balyoz vurup çalışan usta’ < *barskan* (265); *basketbolçu* ‘basketbolcu’ < *basketbol* (271).

1.13.2. Fail ismi yapar:

alimentçi ‘nafaka ödeyen kişi; nafaka alan kadın veya kişi’ < *alimentçi* (89); *amanatçı* ‘emanetçi, emanet sahibi’ < *amanat* (99); *apızçı* ‘ezberci’ < *apızçı* (121); *araçı* ‘kavgayı ayıran kişi, arabulucu, aracı’ < *ara* (126); *aşarçı* ‘imeceye katılan, yardımcı’ < *aşar* (155); *atomçu* ‘nükleer silahları savunan kimse’ < *atom* (166); *aydakçı* ‘yarış atlarına eşlik ederek yarışa sokan kimse’ < *aydak* (180); *aygayçı* ‘yüksek sesle bağırarak kimse; hırçın, öfkeli kimse’ < *aygay* (183); *aytımçı* ‘hik. anlatıcı’ < *aytım* (200); *barımtaçı* ‘rehin alan kimse’ < *barımta* (260); *baskınçı* ‘baskıncı’ < *baskın* (272); *başçı* ‘başçı, başkan, yönetici’ < *baş* (280); *batırçı* ‘kıracı’ < *batır* (295); *bayandamaçı* ‘konuşmacı, bildiri sunan kişi’ < *bayandama* (297); *beketçi* ‘istasyonda çalışan kimse’ < *beket* (313); *bereseçi* ‘borçlu’ < *bereselüü* (321); *bozgunçu* ‘kaçıp dolaşan kimse, kaçak’ < *bozgun* (403); *bozoçu* ‘bozayı çok içen’ < *bozo* (403); *bufetçi* ‘büfeci’ < *bufet* (422); *calgançı* ‘yalancı’ < *calgan* (486); *camakçı* ‘yama yapan kişi, yamacı; kafiyeyle söyleme yeteneği olan kişi’ < *camak* (493); *cardamçı* ‘yardımcı, yardımı olan, yardımı dokunan; yardımcı, yardım edecek kimse muavin, asistan; ek, ilave, fazladan’ < *cardam* (520); *cariyaçı* ‘duyuru yapan, ilan eden’ < *cariya* (524); *carnakçı* ‘ortak’ < *carnak* (526); *catakçı* ‘tar. hayvan sürüleri olmadığı için yaylaya göçemeyip yaz kış aynı yerde kalan yaşayan’ < *catakçı* (536); *caylooçu* ‘yaylacı’ < *cayloo* (543); *cazayılçı* ‘ağır silah kullanan kişi’ < *cazayıl* (546); *cirtçu* ‘yırtan, bölen, ayıran, parçalayan’ < *cirtuuçu* (598); *cokçu* ‘kaybedilmiş, yitirilmiş bir şeyi arayan’ < *çok* (615); *colooçu* ‘yolcu, yolculuğa çıkmış kimse’ < *coloo* (620); *coroçu* ‘yemekli toplantıya katılan, iştirak eden kişi’ < *coro* (632); *cumuşçu* ‘işçi, çalışan, hizmetli, belirli bir göreve sahip kimse’ < *cumuş* (653); *çabuulçu* ‘hücumcu, saldıran’ < *çabuul* (679); *çagımçı* ‘iftiracı, müfteri, karalamacı’ < *çagım* (682); *çalgınçı* ‘keşif kolu askeri’ < *çalgın* (688); *çalmaçı* ‘çelme takmada usta olan’ < *çalma* (690); *çanakçı* ‘hik. pamuğu toplayan kâhya’ < *çanak* (693); *çapkınçı* ‘savaşçı, savaşa katılan kimse’ < *çapkın* (697); *çayçı* ‘tar. çaycı, çay tiryakisi’ < *çay* (704); *çekçi* ‘knş. sınır karakolu askeri’ < *çek* (710); *çençi* ‘sınır karakolu askeri’ < *çençi* (713); *çotçu* ‘esk. abaküsle hesap yapan’ < *çot* (749); *çöntökçü* ‘çepçi, yankesici’ < *çöntök* (753); *darımçı* ‘üfürükçü’ < *darım* (789); *demilgeçi* ‘çaba

gösteren' < *demilge* (804); *demöörçü* 'destekleyici' < *demöör* (806); *domnaçı* 'maden firmı işçisi' < *donma* (828); *dooçu* 'davacı' < *doo* (829); *drujinaçı* 'birlik üyesi' < *drujina* (837); *dürbölöñçü* 'isyancı, başkaldıran, asi' < *dürbölöñ* (847); *ekspluatatsiyalooçu* 'sömürücü, sömürgen' < *ekspluatatsiyaloo* (866); *ektirüüçü* 'ektiren' < *ektirüü* (867); *emçi* 'üfürükçü' < *em* (877); *emgeççi* 'emekçi, geçimini yaptığı işlerle sağlayan kimse' < *emgek* (870); *eregişçi* 'hlk. savaşçı, muharip' < *eregiş* (891); *folklorçu* 'folklorcu' < *folklor* (919); *galantereyaçı* 'tuhafiyeci' < *galantereya* (924); *garmonçu* 'akordeon çalan kişi' < *garmon* (925); *iktıyarçı* 'gönüllü, istekli' < *iktıyar* (953); *ilooçu* 'binek hayvanından ya da bir ulaşım aracından geçici olarak faydalanan kişi' < *iloo* (958); *ırımçı* 'geleneksel halk inançlarına inanan ve ritüelleri yerine getiren kişi' < *ırım* (971); *instruktajçı* 'talimat veren, direktif veren' < *instruktaj* (1000); *işçi* 'işçi, ücretle çalışan kimse' < *iş* (1007); *kalpıçı* 'yalancı' < *kalp* (1072); *kayrakçı* 'bileyen, keskinleştiren' < *kayrak* (1162); *kıdırmaçı* 'hlk. gezenti, çok gezen' < *kıdırma* (1220); *kızmatçı* 'mec. temsilci, hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranan kimse, mümessil' < *kızmatker* (1265); *kolhozçu* 'kolhozçu, kolhoz üyesi' < *kolhoz* (1295); *kontrabandaçı* 'kaçakçı; gizli örgüt üyesi' < *kontrabanda* (1310); *koyguulçu* 'keşif, gizli olan bir şey hakkında geniş bilgi edinme' < *kayguulçu* (1336); *kozgoloñçu* 'isyancı, başkaldırıcı, asi' < *kozgoloñ* (1341); *kumarçı* 'kumarcı, kumarbaz' < *kumar* (1416); *küröşçü* 'mücadeleci' < *küröş* (1471); *makalçı* 'atasözleri iyi bilen, konuşmasına atasözleri katan kimse' < *makal* (1505); *materialçı* 'şikâyet etmeyi, şikâyet dilekçesi yazmayı alışkanlık hâline getiren kişi' < *arızçı* (1523); *murasçı* 'mirasçı' < *muras* (1580); *naamaçı* 'müzik aleti çalabilen sanatçı' < *nama* (1597); *naryadçı* 'işin nasıl yapılacağı emrini veren kişi' < *naryad* (1602); *nasaatçı* 'danışman, bilge' < *nasaat* (1602); *nasıyaçı* 'kredi açan, kredi veren' < *nasıya* (1603); *nasıyatçı* 'danışman, bilge' < *nasaatçı* (1603); *ordoçu* 'ordo oyununu iyi oynayan kişi' < *ordo* (1660); *ortoçu* 'aracı, ara bulucu; aracı, iki şey arasında bağlantı kuran kimse, vasıta; aracı, üretici ile tüketici arasında alım satım konusunda bağlantı kuran ve bundan kazanç sağlayan kimse, mutavassıt, komprador' < *orto* (1667); *otooçu* 'zararlı bitkilerden ayıklayan kimse' < *otoo* (1674); *otorçu* 'köyden uzak yerde hayvan besleyen kimse' < *otor* (1674); *otryadçı* 'ekip üyesi, grup üyesi' < *otryad* (1675); *oyçu* 'hlk. 'devamlı düşünen, çok düşünen kişi' < *oy* (1679); *ölöñçü* 'türkü yakan kişi' < *ölöñ* (1694); *öndürüşçü* 'üretimci' < *öndürüş* (1698); *önörçü* 'usta, meslek erbabı, elinde mesleği olan kişi' < *önör* (1699); *prokatçı* 'kiracı, geçici 'kiralayan' < *prokat* (1740);

pulemyotçu ‘makineli tüfek kullanan kişi’ < *pulemyot* (1742); *reformaçı* ‘reformcu, ıslahatçı’ < *reformist* (1748); *respublikaçı* ‘cumhuriyetçi’ < *republika* (1751); *salamçı* ‘selam götürən kimse; davetsiz misafir, beklenmedik misafir’ < *salam* (1765); *sanatçı II* ‘sayım yapan’ < *sanat* (1775); *sarayçı* ‘han, kervansaray sahibi’ < *saray* (1781); *sebepçi* ‘sebep, bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey veya kimse’ < *sebepker* (1793); *sıpayçı* ‘ağaçlarda suyun önünü kapatan kimse’ < *sıpay*(1811); *signalçı* ‘sinyal veren kişi’ < *signal* (1820); *soogatchı* ‘ganimetten, avdan pay alma hakkı olan kişi, paydaş’ < *soogat* (1834); *soorunçu* ‘hlk. düğüne, eğlenceye gelen misafir’ < *soorun* (1835); *staçkaçı* ‘grevci, iş bırakımcısı’ < *staçka* (1854); *stanokçu* ‘makinede çalışan işçi’ < *stanok* (1854); *suramçı* ‘devamlı birilerinden bir şeyler isteyen kimse’ < *suram* (1863); *surooçu* ‘soru soran kimse; devamlı insanlardan bir şey isteyen kimse’ < *suroo* (1864); *şantajçı* ‘şantajcı’ < *şantaj* (1889); *şıralgaçı* ‘hlk. avladığı hayvanlardan hediye veren, hediye eden’ < *şıralga* (1905); *taloonçu* ‘yağmacı, talan eden kimse’ < *taloon* (1938); *teoriyaçı* ‘kuramcı’ < *teoretik* (2007); *terrorçu* ‘terörcü yıldırıcı’ < *terrorist* (2014); *tobokelçi* ‘riske giren kimse’ < *tobokel* (2058); *toorulçu* ‘keşif eri, keşif yapan kimse’ < *toorul* (2074); *topoloñçu* ‘kargaşacı, kargaşa çıkartan kimse; isyankâr’ < *topoloñ* (2077); *tosotçu* ‘pusucu, pusukuran veya pusuda yatan kimse’ < *tosot* (2083); *traktirçi* ‘hlk. lokantacı, lokanta işleten kimse’ < *traktir* (2099); *tuuramçı* ‘eti iyi doğrayan kimse’ < *turam* (2122); *ulakçı* ‘gökbörü oyununu bilen, oynayan kişi’ < *ulak* (2156); *uykuçu I* ‘hlk. halk inancına göre beşikteki çocuğun uykusunu getiren anne’ < *uyku* (2173); *ügütçü* ‘propagandacı’ < *ügüt* (2179); *ülgüçü* ‘örnek, model hazırlayan kişi’ < *ülgü* (2180); *velosipedçi* ‘bisiklet yarışçısı’ < *velosipedist* (2199); *zakazçı* ‘sipariş eden, ısmarlama yapan kişi’ < *zakaz* (2207); *zakonçu* ‘hlk. yasaları, kanunları iyi bilen kimse; hlk. yerli yersiz kanunlardan bahseden kimse’ < *zakon* (2207); *ziyaratçı* ‘ziyaretçi’ < *ziyarat* (2215); *zordukçu* ‘zalim, gaddar, zulmeden’ < *zorduk-zombuluk* (2218).

1.13.3. Düşkünlük ve alışkanlık adları yapar:

akçı ‘Kendinin ya da başka birinin suçunu inkâr etmeyi, suçsuz göstermeyi seven kimse’ < *akçılanma*(57); *apiyimçi* ‘afyon bağımlısı’ < *apiyim* (121); *arızçı* ‘şikâyet etmeyi, şikâyet dilekçesi yazmayı alışkanlık hâline getiren kişi’ < *arız* (121); *atkezçi* ‘kaçakçı’ < *atkez* (165); *ayıñçı* ‘dedikoducu, kovcu’ < *ayıñ* (185); *bekerçi* ‘aylaz, haylaz, boş gezen’ < *bekerpoz* (313); *cemçi* ‘kavgacı, tartışmayı, çekişmeyi seven, sinirli, öfkeli’ < *cemekor* (559); *cemeçi* ‘kavgacı, tartışmayı, çekişmeyi seven, sinirli,

öfkeli' < *ceme* (559); *kıyanatçı* 'sürekli kötülük arzulayan, kötülük eden, hain' < *kıyanat* (1250); *koşomatçı* 'yalaka, dalkavuk' < *koşomat* (1331); *kökнарçı* 'afyon, uyuşturucu kullanıcısı' < *kökнар* (1349); *kömökçü* 'yardımcı, yardım eden; ek, bir şeyin eksikliğini tamamlamak için ona katılan parça' < *kömök* (1358); *körkanaçı* mec. zalim, zulmeden' < *körkoo* (1373); *kuugunçu* 'birinin peşine takılarak kovalayan; kız kocaya kaçtığı ya da kaçırıldığı zaman arkasından anlaşma sağlamak veya kızını geri getirmek için giden kişi, kişiler' < *kuugun* (1437); *külküçü* 'çok gülen kimse' < *külkü* (1456); *künüçü* 'kumasına gün göstermeyen kıskanç kadın; kıskanç, hasetçi' < *künüçül* (1464); *möröyçü* 'sürekli ödül kazanan veya ödül kazanma ihtirası olan kimse' < *möröy* (1574); *uşakçı* 'dedikoducu, kovcu, gıybetçi' < *uşak* (2166); *uykuçu II* 'uykucu' < *uyku* (2173).

1.13.4. Araç-gereç adı yapar:

booçu 'Bağ, bir şeyi bağlamak için ip, sicim, şerit, tel vb' < *boo* (383).

1.13.5. Hayvan adları yapar:

nımsakçı 'Nemli yerlere özgü yassı kurt' < *nımsak* (1612); *sugatçı* 'tarla sularken görülen sığırcık yavrusu' < *sugat* (1858); *tarpçı* 'hlk. leşçi akbaba' < *tarp* (1963).

1.13.6. Nesne adı yapar:

orunçu 'Döşek, yatak' < *orun* (1669).

1.14. +çIk/ +çUk

Kasapoğlu Çengel,, 2017'de yayımlanan çalışmasında "Ünlü uyumuna giren +çık (+çik, +çuk/+çük) ekinin, Kırgız Türkçesinde daima ç'li şekillerinin kullanıldığını ve ekin küçültme ve sevgi bildiren isimler yaptığını" ifade etmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 109; Küçük, 2015: 94; Ersöz, 2009: 939-951).

Altuğ 2014'de yayımlanan çalışmasında ek hakkında "Küçültme ve sevgi eki olan -cUk eki, bu fonksiyonlarının dışında isimlerden alet ismi yapar" demekte ve şu örnekleri vermektedir: *Dizcük* < *diz – cük* "Diz bağı", *yancuk* (*yancık*) < *yan – cık* "Kese torba, boyundan geçirilerek yana asılan çanta" (Altuğ, 2014: 176).

Ek, ünlü uyumları açısından oldukça sağlamdır, bununla birlikte tek şekilli olması nedeniyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.14.1. Küçültme ve sevgi ifade eden isim yapar:

ayçık ‘Ayça, hilal’ < *ay* (179); *botoçuk* ‘küçük deve yavrusu; mec. çocuk’ < *boto* (397); *bürçük* ‘tomurcuk’ < *bür* (460); *çuñkurçuk* ‘çukurca’ < *çuñkur* (759); *döböçük* ‘tepecik’ < *döböçö* (832); *kölçük* ‘gölcük, gölet, su birikintisi’ < *köl* (1354); *toyçuk* ‘akrabalar arasında küçük düğün, ziyafet, toy’ < *toy* (2085).

1.14.2. Mecaz anlamda kelimeler türetir:

kalkançık ‘mec. Destek, dayanak’ < *kalkan* (1071); *oyunçuk* ‘mec. oyuncak, başkaları tarafından bir araç gibi kullanılan kimse’ < *oyun* (1685).

1.14.3. Kök anlamı değiştirmeyerek anlamı kuvvetlendiren isim yapar:

kalkançık ‘Siper, sığınak’ < *kalkan* (1071); *tığınçık* ‘az miktarda maddi destek, dayanak’ < *tığın* (2020).

1.14.4. Nesne adı yapar:

kapçık ‘Kese, küçük torba; kılıf, özel kap’ < *kap* (1097); *oyunçuk* ‘oyuncak, oyun aracı’ < *oyun* (1685).

1.14.5. Bitki adı yapar:

almaçık ‘hlk. Elmaya benzeyen ekşi meyvesi olan yabani ağaç, yabani elma’ < *alma* (91).

1.14.6. Sıfat yapar:

kılçık ‘Kıllı, kalın tüyü çok olan (yün)’ < *kıl* (1223).

1.15. +çII/+çUI

Ergin, “İşlek olmayan bir ek demekte olup birkaç örneği olduğunu belirtmekte ve bir şeye düşkünlük ifade eden kelimeler türettiğini çoğunlukla da bir benzetme ve mübalağa anlamının olduğunu söylemekte ve ekin, Eski Türkçede –çıl, çil şeklinde olduğunu” belirtmektedir (Ergin, 1998: 176-177).

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan çalışmasında, “+çıl ekinin +çı ile +l ekinden meydana geldiğini” belirtilmekte ve +çII/+çUleki hakkında, “Tarihî yazı dillerinde işlek olmayan bu ek, çağdaş Türk yazı dillerinde canlı bir kullanım gösterir ve Kırgız Türkçesinde +çıl/+çil, +çul/+çül şeklinde daima ç’li kullanılır” demektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 110).

Ek, ünlü uyumları uyumu açısından Kırgızca kelimelerde sağlam olup bazı alıntı kelimelerde uyumun bozulduğu (*akıretçil, progressçil, vb.*) görülmektedir. Ünsüz uyumu açısından ise ekin tek şekilli olması sebebiyle bir uyum görülememektedir.

İŞLEVLERİ

1.15.1. İnsanlara özgü vasıf isimleri yapar:

akıykatçıl ‘Adil, adaletli’ < *akıykat* (62); *baykamçıl* ‘dikkatli, düşünceli, ince düşünceli’ < *baykagıs* (301); *caatçıl* ‘taraf tutan’ < *caat* (470); *cañcalçıl* ‘kavgacı, kavga dövüşü, çatışmayı seven’ < *cañcal* (508); *cekçil* ‘nefret eden, kinci’ < *cek* (550); *cekeçil* ‘bencil, yalnız kendini düşünen’ < *ceke* (552); *cookerçil* ‘savaşçı, asker’ < *cooker* (627); *cükçül* ‘bütün yükü çeken, taşıyan’ < *cük* (662); *çagımçıl* ‘iftiracı, müfteri, karalamacı’ < *çagımçı* (682); *çatakçıl* ‘kavgacı’ < *çatakçıl* (702); *çınçıl* ‘doğrucu, harbici’ < *çın* (728); *dinçil* ‘dindar’ < *din* (820); *epçil* ‘uygun, elverişli, yararlı; becerikli, maharetli’ < *eptüü* (887); *esepçil* ‘cimri, varyemez’ < *esepkor* (900); *eskiçil* ‘eski kafalı, çağ dışı kimse’ < *eski* (903); *ıkmaçıl* ‘yolu, yordam bilen, kolaylıkla çözüm bulan’ < *ıkma* (951); *ırımçıl* ‘geleneksel halk inançlarına inanan kişi’ < *ırım* (971); *ısrapçıl* ‘savurgan, müsrif’ < *ısrap* (975); *ileçil* ‘hilekâr’ < *ile* (992); *kakşıkçıl* ‘alaycı’ < *kakşık* (1057); *kapaçıl* ‘çabuk kederlenen, üzülen, kaygılanan’ < *kapa* (1096); *kargışçıl* ‘bedduacı’ < *kargış* (1122); *kayaşaçıl* ‘sürekli karşılık veren, cevap veren’ < *kayaşa* (1150); *kedeyçil* ‘fukara babası, fakirleri kollayan’ < *kedey* (1180); *kekçil* ‘kinci, kindar’ > *kek* (1181); *keñeşçil* ‘danışman, müşavir’ < *keñeş* (1196); *kırsıkçıl* ‘sürekli kaza yapan veya başından bela eksilmeyen’

< *kırsık* (1242); *kirçil* ‘çabuk kirlenen; alıngan, kırılğan’ < *kir* (1273); *koñulçul* ‘kuytu yerde yaşayan’ < *koñul* (1314); *koşokçul* ‘ağıtçı’ < *koşokçu* (1330); *koşomatçıl* ‘yalaka, dalkavuk’ < *koşomatçı* (1331); *kozgoloñçul* ‘isyancı, başkaldırıcı, asi’ < *kozgoloñçu* (1341); *köpçül* ‘kalabalığı seven, kalabalıkla beraber olmayı seven kimse’ < *köp* (1370); *kudayçıl* ‘dindar’ < *kuday* (1406); *künüçül* ‘kumasına gün göstermeyen kıskanç kadın; kıskanç, hasetçi’ < *künü* (1464); *mayçıl* ‘yağı veya yağlı yemeği seven kimse’ < *may* (1526); *maydaçıl* ‘detaycı, gereksiz şeylere önem veren kimse’ < *mayda** (1526); *mençikçil* ‘sahiplik duygusu olan’ < *mençik* (1540); *mençil* ‘bencil, kendi çıkarlarını herkesinkinden üstün tutan’ < *men* (1540); *modaçıl* ‘moda düşkün’ < *moda* (1560); *namışçıl* ‘gururlu; benlik, kişilik sahibi’ < *namışköy* (1600); *oñçul* ‘sağcı, sağ görüşte olan’ < *oñ* (1636); *oyçul* ‘devamlı düşünen, tasalanan, kaygılanan kimse; düşünür’ < *oy* (1679); *oynoşçul* ‘oynaşı olan, oynayan’ < *oynoş* (1683); *özgörüşçül* ‘değişime açık, yenilikçi’ < *özgörüş* (1714); *özümçül* ‘bencil, kendini düşünen’ < *özüm* (1715); *paydaçıl* ‘faydacı, yararçı’ < *payda* (1724); *sanaaçıl* ‘evhamlı, vesveseli, kuruntulu, devamlı kaygılanan’ < *sanaa* (1774); *sınçıl* ‘eleştirici, eleştiren; eleştirel, eleştirisel’ < *sın* (1809); *suuçul* ‘suda yaşayan; suda yüzmesini iyi bilen; yüzücü, yüzme sporu yapan kimse; dalgıç; deniz kuvvetlerine bağlı er’ < *suu* (1866); *şıldıñçıl* ‘alaycı’ < *şıldıñ* (1901); *teñçil* ‘adil, adaletli, herkese eşit davranan’ < *teñ* (2003); *tobokelçil* ‘mütevekkil, tevekkül eden kimse; riske giren kimse’ < *tobokelçi* (2058); *töröçül* ‘kendini beğenmiş, kibirli; inatçı, söz dinlemez’ < *törö peyil* (2095); *tüyşükçül* ‘zahmet çeken; çok çalışkan, zahmet çeken’ < *tüyşük* (2145); *ubayımçıl* ‘devamlı kaygılanan, endişe eden, rahatsız, huzursuz’ < *ubayım* (2150); *ulutçul* ‘ulusçu, milliyetçi’ < *ulut* (2159); *ünömçül* ‘tutumlu, idareli’ < *ünöm* (2184); *zakoñçul* ‘hlk. yasaları, kanunları iyi bilen kimse; hlk. yerli yersiz kanunlardan bahseden kimse’ < *zakoñçu* (2207); *zamanbapçıl* ‘çağcı, çağdaş, modern’ < *zamanbap* (2208).

Düşkünlük ve taraftarlık bildiren vasıf isimleri yapar:

Türkçe ve alıntı kelimelere gelerek bir şeye düşkünlük ve taraftarlık bildiren vasıf isimleri yapar:

agayınçıl ‘Akrabasına, yakınına düşkün’ < *agayın* (46); *cakınçıl* ‘yakınlarına, akrabalarına düşkünlük, yakınlık; hızlı, yakın yerlere çabucak gidip gelebilen’ < *cakın* (477); *carıkçıl* ‘ışığı, aydınlığı seven’ < *carık* (521); *cemçil* ‘kavgacı, tartışmayı,

çekişmeyi seven, sinirli, öfkeli' < *cemekor* (559); *cılıuçuçul* 'sıcağa alışkın sıcağı seven, sıcaklık isteyen' < *cılıu* (592); *çayçıl* 'çaycı, çay tiryakisi' < *çay* (704); *çığarmaçıl* 'yaratıcı, yaratma yeteneği olan' < *çığarma* (720); *çırçıl* 'kavgacı, kavga etmeyi seven kimse' < *çır* (731); *emgekçil* 'işsever, işkolik' < *emgek* (879); *kalcıñçıl* 'şakacı, latifeci' < *kalcıñ* (1063); *kıyanatçıl* 'kötülük etmeyi seven, hain' < *kıyanat* (1250); *konokçıl* 'konuksever, misafirperver' < *konok* (1307); *külküçül* 'çok gülen kimse' < *külküçü* (1456); *mekençil* 'vatansever, yurtsever' < *meken* (1536); *oomaçıl* 'oynak, değişken, kararsız, fikrini değiştiren; oynak, değişken, kararsız kimse; sert, hırçın, öfkeli' < *oolukma* (1644); *sayasatçıl* 'siyasi, siyasal; siyasetçi, siyaset yapan' < *sayasat* (1788); *soguşçıl* 'savaşçı, iyi veya savaşan; savaşkan, cengâver; savaşa ait, savaşla ilgili olan' < *soguş* (1826); *solçıl* 'siy. solcu, sol görüşlü partilerin yandaşı olan (kimse)' < *sol* (1829); *tamaşaçıl* 'şakacı, latifeci' < *tamaşaköy* (1943); *terçil* 'çok terleyen kimse' < *ter* (2010); *tooçıl* 'dağcıl, dağları seven, dağlarda barınan' < *too* (2074); *töñkörüşçül* 'devrimci, belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik yapan kimse; devrimci, devrim yapan veya devrime bağlı olan kimse, ihtilalci' < *töñkörüş* (2092); *törçül* 'başköşeye oturmayı seven' < *tör* (2094); *törkünçül* 'kendi akrabalarına düşkün (gelinler için)' < *törkün* (2095); *tuugançıl* 'akrabalarına düşkün' < *tuugan* (2119); *uraançıl* 'slogancı, slogan hazırlayan veya atan kimse; slogan atmayı seven kimse' < *uraan* (2163).

Yabancı kelimelere gelerek vasıf ismi yapar:

akıretçil 'Ezilen, adaletsizliğe uğrayan ve "öcümü ahrette alacağım" diye kin besleyen insan' < *akıret* (61); *burjuaziyaçıl* 'burjuva, burjuvaziden yana olan' < *burjuaziya* (437); *ceñişçil* 'her zaman yenen, asla yenilmeyen; her işte başarılı' < *ceñiş* (562-563); *marksçıl* 'marksizm yanlısı' < *marks* (1518); *meymançıl* 'misafirperver, konuksever' < *meymandos* (1545); *progressçil* 'gelişimci, ilerlemeci' < *progress* (1739); *republikaçıl* 'Cumhuriyetçi' < *republikaçı* (1751); *revolyutsiyaçıl* 'devrimci, ihtilalci' < *revolyutsiya* (1752); *tsenzuraçıl* 'sansürcü' < *tsenzura* (2102).

1.15.2. Hayvanlara özgü ve tabiatla ilgili sıfatlar yapar:

caançıl 'Yağışlı, yağmurlu' < *caan* (470); *iraakçıl* 'uzak yola alışkın at için kullanılır' < *iraak* (964); *irimçil* 'girdaplı suyu iyi bilen, girdaplı suya alışkın (balık)' < *irim* (1004); *kişiçil* 'insana karşı saldırgan özellikli hayvan' < *kişi* (1279); *kurgakçıl* 'kuru,

yağışsız' < *kurgak* (1427); *tukumçul* 'tohum veren, kolay türeyen, çoğalan' < *tukum* (2105).

Yabancı kelimelere gelerek sıfat yapar:

agressiyaçıl 'Agresif' < *agressivdii* (49).

1.15.3. Terim adı yapmaktadır:

Organ isimlerine gelerek terim adı yapmaktadır.

erinçil 'Dudaksıl, yuvarlak' < *erin* (893); *murunçul* 'nazal, genizsil' < *murun* (1582).

1.15.4. Benzerlik ve gibilik ifade eden isimler yapar:

Benzerlik ve gibilik ifade eder ve daha çok renk isimlerine getirilir.

akçıl 'Beyazımsı, akçıl' < *ak* (57); *kökçül* 'mavimsi' < *kök* (1349).

1.15.5. Besin adı yapar:

akçıl 'Ekşi; mayalanarak yapılmış yarma, yoğurt, kıymız, bozo vb. içeceklerin genel adı' < *ak* (57).

1.15.6. Kök anlamı kuvvetlendirir:

Aşağıdaki örnekte ek geldiği kelimenin anlamında bir değişiklik yapmayarak kök anlamı kuvvetlendirmiştir:

kemçil 'Eksik, noksan' < *kem* (1189).

1.15.7. Yabancı kelimelere gelerek soyut isim yapar:

asketçil 'Sufilik' < *asket* (150); *meymandosçul* 'misafirperverlik, konukseverlik' < *meymandostuk* (1545).

1.16. +çIIIk/ +çUIUk

“+çılık +çilik, +çuluk +çülük şeklindeki ekin Kırgız Türkçesinde büyük bir sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ek düzlük-yuvarlaklık ve kalınlık-incelik uyumlarına uyar (Kasapoğlu Çengel, 2017: 109; Buran ve Alkaya, 2014: 190).

Ek, tek şekilli olması nedeniyle ünsüz uyumuna uymamaktadır. *çılık* eki, +çı ve +lık eklerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

Zeynelov, 2008’de yayımlanan çalışmasında, +çIIIk/ +çUIUk eki hakkında “ekin sonradan tam bağımsız bir ek olduğunu belirtmiş ve bazı kelimelerde ekin kendini meydana getiren eklere ayrılmadığını, tek ek olarak ortaya çıktığını ifade ederek +çılık ekini başlı başına bir ek olarak değerlendirmiştir (Zeynelov, 2008: 83).

+çIIIk/ +çUIUk eki, +çI + çU ekiyle yapılan isimler, şahısların mesleklerini ve uğraşma alanlarını ifade ederler (Kasapoğlu Çengel, 2017: 109).

Yani; cı ci eki ile yapılan isimler meslek bildiren isimler yapmakta bu eke +lık, +lik, +luk, +lük eki getirilme yoluyla da bu meslek isimlerinin uğraşma alanlarını ifade eden soyut isimler türetilmektedir.

Ek, kalınlık-incelik uyumuna Kırgızca kelimelerde uymakta, ünsüz uyumuna ise tek şekilli olması sebebiyle uyum göstermemektedir.

İŞLEVLERİ

1.16.1. Durum bildiren isimler türetir:

+LİK/LUK ekiyle aynı işlevde olup iş, durum bildiren isimler türetir:

açkaçılık ‘açlık; açlık grevi’ < *açka* (34); *adamçılık* ‘insanlık, insanîyet’ < *adamgerçilik* (37); *akıykatçılık* ‘hakkaniyetlik’ < *akıykatlık* (62); *akmakçılık* ‘ahmaklık’ < *akmaktık* (63); *amançılık* ‘sağlık, esenlik, iyilik’ < *aman* (99); *artıkçılık* ‘fazlalık; üstün derece; üstünlük, saygınlık, prestijlilik’ < *artık* (144); *arzançılık* ‘ucuzluk’ < *arzandı* (146); *aybançılık* ‘hayvan, hayvan olma durumu; hayvanlık, hayvanca davranma’ < *aybandık* (178); *ayçılık* ‘ay kadar, aylık (zaman)’ < *ay* (179); *ayırmaçılık* ‘farklılık’ < *ayırma* (187); *azamatçılık* ‘delikanlılık, yiğitlik, erkeklik’ < *azamattık* (204); *bakırçılık I* ‘fakirlik; zavallılık; güçsüzlük’ < *bakırlık* (230); *barçılık* ‘varlık, varlıklılık, zenginlik’ < *bar* (258); *bardamçılık* ‘hık. varlıklılık’ < *bardamdık* (258); *basmaçılık* ‘basmacılık, basmacılar hareketi’ < *basma* (272); *bekerçilik* ‘işsizlik, boş gezme durumu’ < *bekerlik* (313); *boorukerçilik*

'hayırseverlik, iyi kalplilik' < *boorukerlik* (386); *cakınçılık* 'hık. yakınlık, akrabalık, gönül yakınlığı' < *cakın* (477); *cakırçılık* 'yoksulluk, fakirlik, fukaralık' < *cakır* (478); *calkooçuluk* 'tembellik, üşengeçlik' < *calkooluk* (488); *camançılık* 'kötü niyetlilik, art niyetlilik, kasıtlılık' < *camandık* (494); *capayıçılık* 'yabanilik, vahşilik; vahşilik, medeniyetten uzak kalma' < *capayılık* (512); *carıkçılık* 'aydınlık, mutlu, refah hayat; hayat, dünya' < *carıktık* (521); *casaköyçülük* 'dalkavukluk, yalakalık, yaltakçılık' < *casakerlik* (528); *caşçılık* 'gençlik, gençlik çağı, gençlik yaşları; gençlikle ilgili, gençliğe ait' < *caş* (531); *cayçılık II* 'sessizlik, sakinlik, huzur, barış' < *cay* (539); *cerdeşçilik* 'hemşehrilik' < *cerdeş* (568); *cetimçilik* 'yetimlik, öksüzlük' < *cetimdik* (574); *cırgalçılık* 'aşırı mutluluk, keyif, neşe, zevk' < *cırgal* (597); *cigitçilik* 'delikanlılık, gençlik, yiğitlik; yiğitlik, yiğit olma durumu, yiğitçe davranış, yüreklilik, cesaret; delikanlılık, delikanlı olma, sözünün eri olma' < *cigittik* (605); *coldoşçuluk* 'yoldaşlık, dostluk, arkadaşlık' < *coldoştuk* (619); *coltoçuluk* 'güçlük, zorluk, engel, müşküllük, müşkülât' < *coltooluk* (620); *cooçuluk* 'kin gütmeye, düşmanlık etme' < *coo* (627); *coopkerçilik* 'sorumluluk' < *coopker* (630); *curtçuluk* 'toplum, halk, çoğunluk; halkın birlik ve beraberliği, gönül birliği; tar. eşin dostun, akrabaların, yakınların yardım amacıyla topladığı maddi yardım; tar.ülke çıkarları için toplanan yardım' < *curt* (655); *curtkerçilik* 'toplum, halk, çoğunluk; halkın birlik ve beraberliği, gönül birliği; tar. eşin dostun, akrabaların, yakınların yardım amacıyla topladığı maddi yardım; tar.ülke çıkarları için toplanan yardım' < *curtçuluk* (655-656); *cuuçuluk* 'kız istemeden önce ağız yoklama, kız isteme' < *cuuçu* (657); *çagımçılık* 'iftiracılık, karalamacılık' < *çagım* (682); *çeberçilik* 'ustalık, mahirlik' < *çeberdik* (706); *çığarmaçılık* 'yaratıcılık, yaratma kabiliyeti' < *çığarma* (722); *çikkınçılık* 'hainlik, hain olma durumu' < *çikkın* (723-724); *duşmançılık* 'düşmanlık' < *duşmanlık* (840); *eençilik* 'ıssızlık, ıssız olma durumu' < *endik* (857); *ençilik* 'hık. özel, kişiye ait olan, hususi' < *en* (881); *erkinçilik* 'bağımsızlık, özgürlük' < *erkindik* (896); *esençilik* 'esenlik' < *esendik* (899); *eskiçilik* 'çağ dışılık' < *eski* (903); *ezüüçülük* 'zalimlik, zalim olma durumu' < *ezüü* (912); *huligançılık* 'holiganlık' < *huligandık* (948); *iraazıçılık* 'razılık, memnuniyet' < *iraazı* (968); *ısrapçılık* 'savurganlık, müsriflik' < *ısrap* (975); *kaapçılık* 'zorluk, güçlük' < *kaap* (1028); *kaarçılık* 'zorluk, müşkül' < *kaar* (1029); *kaatçılık* 'kıtlık, kuraklık, savaş vb. nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bundan doğan açlık; kıtlık, yiyecek maddelerinde görülen darlık; kıtlıktan dolayı ortaya çıkan zorluk, zor durum, felaket' < *kaat* (1030); *karañgıçılık* 'karanlık, karanlık olma durumu; mec.bilgisizlik, cahillik' < *karañgılık*

(1115); *karçılık* ‘zorluk, güçlük’ < *kar* (1120); *karıpcılık* ‘gurbetçilik; yoksulluk, fakirlik; kimsesizlik, zavallılık’ < *karıptık* (1124); *kedeyçilik* ‘fakirlik, yoksulluk’ < *kedeylik* (1180); *kemçilik* ‘eksiklik, eksik olma durumu; yanlışlık, hata’ < *kem* (1189); *kenençilik* ‘bolluk, refah’ < *kenen* (1194); *keñçilik* ‘bolluk, refah’ < *kenen* (1195); *kımbatçılık* ‘pahalılık, pahalı olma durumu’ < *kımbat* (1229); *kımbatçılık* ‘kötülük, zarar verecek davranış veya söz, hainlik’ < *kıyanat* (1250); *kıyınçılık* ‘zorluk, güçlük’ < *kıyın* (1254); *kızıkçılık* ‘sıcaklık, sevgi, içtenlik ve sevimlilik; menfaat, çıkar’ < *kızık* (1262); *kişiçilik I* ‘kişilik, insanlara yakışacak durum ve davranış’ < *kişilik* (1279); *koomçuluk* ‘toplumu oluşturan cemaat, topluluk’ < *koom* (1315); *koşomatçılık* ‘yalakalık, dalkavukluk’ < *koşomatçı* (1331); *köpçülük* ‘çoğu, bir şeyin büyük bölümü; çoğunluk, kalabalık, halk’ < *köp* (1370); *kulçuluk* ‘kölelik, köle olma durumu; kölelik düzeni’ < *kul* (1412); *kuldanuuculuk* ‘kölelik, köle olma durumu; kölelik düzeni’ < *kulçuluk* (1412); *kurgakçılık* ‘kuraklık, yağışsızlık’ < *kurgak* (1427); *kusaçılık* ‘hasretlilik, özlemlilik’ < *kusalık* (1431); *künçülük* ‘günlük, üzerinden gün geçmiş veya geçecek gün’ < *kün* (1461); *künöökörçülük* ‘suçluluk, suçlu olma durumu; günahkârlık, günahkâr olma durumu’ < *künöökörlük* (1463); *künüçülük* ‘kumaların birbirine kıskanç olma durumu; kıskançlık, hasetçilik’ < *künü* (1464); *künçülük* ‘cariyelik, cariye olma durumu’ < *kün* (1465); *maktanuuçuluk* ‘övünçlilik’ < *maktanuu* (1506); *mamırçılık I* ‘mamurluk, refahlık’ < *mamır* (1509); *manapçılık* ‘ağalık, beylik’ < *manaptık* (1512); *maskaraçılık* ‘maskara olma durumu’ < *maskaralık* (1519); *masçılık* ‘sarhoşluk, sarhoş olma durumu; böbürlenme durumu’ < *mastık* (1519); *maydaçılık* ‘detaycılık, gereksiz şeylere önem verme durumu’ < *mayda* (1526); *mensinüüçülük* ‘övünçlilik’ < *menmençilik* (1541); *meymançılık* ‘hik. konukseverlik, misafirperverlik’ < *meyman* (1545); *miteçilik* ‘asalaklık, asalak olma durumu; asalaklık, başkalarının sırtından geçinme durumu’ < *mitelik* (1558); *murasçılık* ‘mirasçılık, mirasçı olma durumu’ < *muras* (1580); *musapırçılık* ‘garibanlık’ < *musapır* (1583); *naarazıçılık* ‘memnuniyetsizlik, hoşnutsuzluk, şikâyet, yakınma’ < *naarazılık* (1597); *namartçılık* ‘namertlik, alçaklık’ < *namart* (1599); *oorçuluk* ‘zorluk, zahmet; zor, zahmetli bir iş; zor durum, sıkıntı’ < *oor* (1645); *ökülçülük* ‘temsilcilik, hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranma görevi; temsilcilik, mümessilik’ < *ökül* (1691); *parakorçuluk* ‘rüşvetçilik’ < *parakorluk* (1720); *pendeçilik* ‘kulluk, kölelik; sıkıntı, darlık, güçlük, zorluk’ < *pendelik* (1726); *reketçilik* ‘haraççılık’ < *reketçi* (1749); *sagırçılık* ‘hik.yetimlik, öksüzlük, kimsesizlik’ < *sagır* (1759); *soopçuluk* ‘sevap, sevap işleri’ <

soop (1835); *soopkerçilik* ‘sevap, sevap işleri’ < *soopçuluk* (1835); *şektenüüçülük* ‘şüphecilik, kuşkuculuk’ < *şektenüü* (1898); *şermendeçilik* ‘rezillik, kepazelik, maskaralık’ < *şermendelik* (1898); *tarçılık* ‘darlık, dar olma durumu; darlık, kıtlık, geçim zorluğu’ < *tar* (1960); *tekeberçilik* ‘tekebbürlük, kibirlilik, gururluluk’ < *tekeberdik* (1991); *teñçilik* ‘adaletlilik; eşitlik’ < *teñ* (2003); *teñirçilik* ‘gök tanrı inancı, tanrıcilik inancı’ < *teñir* (2005); *tınççılık* ‘sessizlik, sükût; barış, savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, huzur; barış, böyle bir antlaşmadan sonra insanlı tarihindeki süreç’ < *tınçtk* (2024); *tiriçilik* ‘hayat, canlılık, sağ olma; hayat, yaşam; geçinim, geçinme işi’ < *tiri* (2049); *tootpoçuluk* ‘görmezlikten gelme, umursamama’ *tootpostuk* (2075); *tömönçülük* ‘aşağılık, adilik; alçak gönüllülük, mütevazılık’ < *tömön* (2091); *töröçülük* ‘kendini beğenme, kibirlilik’ < *töröçüldük* (2095); *tüşünböçülük* ‘anlaşılmazlık’ < *tüşünböstük* (2141); *varvarçılık* ‘barbarlık; kabalık; cehalet, cahillik; acımasızlık, gaddarlık, canilik, insafsızlık’ < *varvar* (2198); *zarılçılık* ‘zorunluluk, zarurilik, gerek, gereklilik, mecburiyet’ < *zarıl* (2211); *zombuçuluk* ‘acımasızlık, zalimlik, gaddarlık’ < *zombuluk* (2217); *zöökürçülük* ‘zalimlik, acımasızlık, zulüm’ < *zöökürdük* (2219).

+çılık eki çoğu zaman +lık ekiyle aynı fonksiyonu üstlenmekte olup durum bildiren kelimeler türetir.

abbatçılık ‘Başrahiplik, baş rahip olma durumu’ < *abat* (21); *boştonçuluk* ‘boş gezme, işsizlik’ (396); *boydokçuluk* ‘bekârlık’ < *boydokter* (399); *camançılık* ‘kötülük’ < *camandık* (494); *dosçuluk* ‘knş. dostluk, arkadaşlık’ < *dosçu*(831); *koromculuk* ‘israf etme durumu’ < *koromcu* (1326); *köpkönçülük* ‘böbürlenme durumu’ < *köpköndük* (1370); *mançırkooçuluk* ‘böbürlenme durumu’ < *mançırkoo* (1512); *martçılık* ‘cömertlik’ < *marttik* (1518); *maşıguuçuluk* ‘antreman alıştırma’ < *maşıguu* (1521).

1.16.2. Meslek ve uğraşma isimleri türetir:

akimçilik ‘Hâkimlik; valilik; yöneticilik, idarecilik’ < *akimdik* (62); *añçılık* ‘avcılık’ < *añ* (112); *araaçılık* ‘hızarcılık’ < *araa* (125); *atkezçilik* ‘kaçakçılık’ < *atkez* (165); *bagbançılık* ‘bahçıvanlık, ağaç, çiçek yetiştirme işi’ < *bagban* (223); *bakçaçılık* ‘bahçıvanlık’ < *bakça* (229); *bakçılık* ‘meyvecilik’ < *bak* (229); *bakırçılık II* ‘bakırcılık’ < *bakır* (230); *balçılık II* ‘falcılık’ < *bal* (241); *bazarçılık* ‘pazarda alışveriş yapma işi’ < *bazar* (308); *boyokçuluk* ‘boyacılık’ < *boyok* (400);

buzukuçuluk ‘arabozanlık, arabozuculuk’ < *buzukuluk* (452); *caldapçılık* ‘ticarete yatkınlık; simsarlık’ < *caldap* (485); *camakçılık* ‘yamama işi, yamacılık’ < *camak* (493); *carçılık* ‘çığırtnalık, tellallık’ < *car* (519); *cıynooculuk* ‘toplayıcılık’ < *cıynoo* (603); *cookerçilik* ‘savaşçılık, askerlik’ < *cooker* (627); *cüzümçülük* ‘üzümçülük; ziraat biliminde üzüm yetiştiriciliği bölümü’ < *cüzüm* (675); *çalgınçılık* ‘keşif kolu askeri olma’ < *çalgın* (688); *çarbaçılık* ‘yetiştiricilik, üreticilik’ < *çarba* (699); *çirmakçılık* ‘hasıra motif işleme zanaatı’ < *çirmak* (733); *dalıçılık* ‘falcılık, kürek kemiğiyle fal bakma’ < *dalı* (778); *dıykançılık* ‘çiftçilik’ < *dıykan* (817); *dükönçülük* ‘dükânçılık’ < *dükön* (843); *emçilik* ‘üfürükçülük’ < *em* (877); *ereğişüüçülük* ‘savaşçılık’ < *ereğişüü* (891); *esepçilik* ‘muhasibecilik, saymanlık’ < *esep* (900); *ırçılık* ‘şarkıcılık, ses sanatçılığı’ < *ır* (970); *kampacılık* ‘ambarcılık’ < *kampa* (1080); *kasapçılık* ‘kasaplık, kasap olma durumu’ < *kasap* (1135); *kesipçilik* ‘zanaatçılık, zanaatkârlık’ < *kesip* (1208); *kilemçilik* ‘halıcılık, halı dokuma sanatı veya sanayisi; halıcılık, halıcının yaptığı iş’ < *kilem* (1268); *kireçilik* ‘arabacılık, arabacının yaptığı iş’ < *kire* (1274); *komuzçuluk* ‘kopuzculuk’ < *komuz* (1305); *kotormoçuluk* ‘çevirmenlik, tercümanlık’ < *kotormo* (1334); *koyçuluk* ‘çobanlık, çoban olma durumu’ < *koy* (1336); *kurakçılık* ‘kırkyama yapma zanaatı’ < *kurak* (1422); *malayçılık* ‘hizmetçilik veya hizmetkârlık’ < *malay* (1508); *malçılık* ‘çobanlık; hayvancılık’ < *mal* (1508); *mergençilik* ‘avcılık, avcı olma durumu; avcılık, avcının yaptığı iş’ < *mergendik* (1541); *müyüzçülük* ‘boynuzdan eşyaların yapıldığı bir tür el sanatı’ < *müyüz* (1595); *naabayçılık* ‘firincılık, tandır ekmeği yapıp satma işi’ < *naabay* (1596); *padışaçılık* ‘padişahlık’ < *padışa* (1717); *sayapkerçilik* ‘koşu atlarına bakıp eğitime işi’ < *sayapker* (1788); *soodagerçilik* ‘tüccarlık, tüccar olma durumu’ < *soodager* (1834); *şalikerçilik* ‘pirinç yetiştiriciliği’ < *şaliker* (1886); *şamançılık* ‘şamanlık’ < *şaman* (1888); *şıbakçılık* ‘sıvacılık, sıva ustalığı’ < *şıbak* (1899); *talaaçılık* ‘çiftçilik’ < *talaa*(1933); *telekörsötüüçülük* ‘televizyon yayıncılığı’ < *telekörsötüü* (1997); *zerggerçilik* ‘kuyumculuk, altın gümüş ustalığı, kuyumculuk zanaatı’ < *zergger* (2212).

1.16.2. ‘Yetiştirme’ ifade eden meslek adı yapar:

Hayvan isimlerine gelerek eklendiği isimle ilgili ‘yetiştirme’ ifade eden meslek adı yapar:

aarıçılık ‘Arıcılık’ < *aarı*(18); *balçılık I* ‘arıcılık’ < *bal*(241); *balıkçılık* ‘balıkçılık’ < *balık* (243); *bürkütçülük* ‘kartal yetiştiriciliği; kartal avcılığı’ < *bürküt* (462); *cılkaçılık* ‘yılıkcılık, yıldı atı yetiştiriciliği, yıldı bakıcılığı’ < *cılka* (588); *cibekçilik* ‘ipek böcekçiliği’ < *cibek* (604).

1.16.3. Yabancı kelimelere gelerek meslek adı yapar:

darıgerçilik ‘Hekimlik, doktorluk’ < *darıger* (789).

1.16.4. Süre bildiren isim yapar:

Bir şeyin zaman bakımından süresini ve ölçüsünü tayin eden isimler yapar:

cıluuçuluk ‘Havanın ısınmaya başladığı dönem, zaman’ < *cıluu* (592-593); *tüşçülük* ‘öğleye kadarki zaman’ < *tüş*(2140).

1.16.5. Olumsuz isim yapar:

erkinçilik ‘Erkin serbest, hür’den *erkinçilik* ‘bağımlı, tabi, özgürlüğü olmayan’ < *erkindik* (896).

1.16.6. Topluluk isimleri yapar:

uruuçuluk ‘Aynı boydan, soydan, aynı sülaleden’ < *uruuçulduk*(2165).

1.17. +çın

Küçük, 2015’de yayımlanan eserinde +Çın ekiyle ilgili “isimden isim yapan az işlek bir ektir. Canlı isimlerinin yanı sıra renk isimlerine de gelmektedir” demektedir (Küçük, 2015: 102-104).

Ek, elimizdeki tek örnekte kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır. Ekin elimizdeki tek örneğinde ünsüz uyumuna uyar.

İŞLEVİ

1.17.1. Nesne adı yapar:

Elimizdeki tek örnekte ek, nesne adı yapmıştır:

kulakçın ‘Kulaklı şapkanın kulağı kapatan kısmı; hlk. kulaklı şapka’ < *çın* (1411).

1.18. +DAk, tk

Kasapoğlu engel, ekin işlevi ve kökeni hakkında “*İşlek olmayan bu ek, çoğunlukla bir nesnenin bolluğunu, çokluğunu bildiren sıfat yapma eki olarak kullanılmakta; yer ismi yapmaktadır*” demektedir ve “*Ekin bünyesinde +la- /+le- isimden fiil yapma ekinden gelişen +da- / +ta- eki ile -k fiilden isim yapma eki mevcuttur*” şeklinde ifade etmektedir (Kasapoğlu engel, 2017: 111).

Ek nl uyumlarına uymaktadır. nsz uyumuna ise uymamaktadır.

Korkmaz, 2014’de yayımlanan eserinde ek hakkında; “*Ses yansımali şekillerden fiil türeten +dA- ekine -k fiilden ad türetme ekinin gelmesiyle oluşmuş bir birleşik ek olup ses taklidi bir hareketin bir sonucunu bildiren veya araç gereçleri karşılayan adlar türetmektedir. İlerinde sıfat ve zarf olarak kullanılanlar da bulunmektedir*” demektedir (Korkmaz, 2014: 128).

İŞLEVLERİ

1.18.1. Sıfat yapar:

cöntök ‘Sessiz sakin, uysal, mülayim’ < *cn* (640); *kumdak I* ‘Kumlu, kumsal’ < *dak* (1417); *taştak* ‘taşlı, üzerinde çok taş bulunan’ < *taş* (1975); *sazdak* ‘bataklık, sazlık’ < *saz* (1792); *taştak* ‘taşlık, taşlı yer’ < *taş* (1975).

1.19. +dAn

Güzel, 2019’da yayımlanan çalışmasında +dAn ekinin, “*oğunlukla +Il ve +Ir ile genişletilmiş ses yansımali şekillerden fiiller türeten +dA ekine -n fiilden isim yapma ekinin getirilmesiyle oluşmuş birleşik bir ek olduğunu ve yansımali kelimelerden somut ve soyut adlar, sıfatlar türettiğini*” belirtmektedir (Güzel, 2019: 133; Küçük, 2015: 111).

+*dan* eki sınırlı sözcükte görülen ve işlek olmayan bir ektir. Ek, ünlü uyumları açısından sağlam olup ünsüz uyumu açısından ise tek şekilli olması sebebiyle uyum göstermemektedir.

İŞLEVLERİ

1.19.1. Zarf yapar:

añtarasınan ‘tersine çevirerek, içini dışına çevirerek’ < *añtara* (117); *argasızdan* ‘çaresizlikten, mecburiyetten’ < *argasız* (133); *aylasızdan* ‘çaresizlikten, zorunlu olarak’ < *aylasız* (194); *barmaktaydan* ‘daha küçük yaşından, daha genç yaşından’ < *barmaktay* (263); *baştan* ‘baştan, başlangıçtan’ < *baş* (291); *baştatan* ‘önceden, eskiden beri, başından beri’ < *başta* (291); *bayatan* ‘demin, deminden beri’ < *baya* (297, 298); *bayırtan* ‘eskiden beri, eski zamanlardan beri, evvel’ < *bayır* (300); *baykabastan* ‘farkında olmadan, fark etmeden’ < *baykabas* (300); *baykabastıktan* ‘dikkatsizlikten dolayı’ < *baykabastık* (300); *bekerden* ‘sebepsiz, nedensiz, boşuna’ < *bekerinen* (313); *beriten* ‘buradan, işte bu yandan; belirtilen yere varmadan, gidilecek yere az kalınca’ < *beri* (322); *bıltırtan* ‘geçen seneden beri, geçen seneden itibaren’ < *bıltır* (346); *bitteyinen* ‘çok küçükken’ < *bittey* (370); *boşton* ‘boş, işsiz; sahipsiz, koruyucusuz, gözeteni bulunmayan’ < *boş* (396); *canatan* ‘deminden beri’ < *cana* (501); *cañıdan* ‘henüz, kısa bir süre önce; yeniden, tekrardan’ < *cañı* (509); *cogorton* ‘yukarıdan, gökyüzünden; yukarı taraftan, üst taraftan; yukarıdan, üst makamlardan’ < *cogoru* (613); *ebaktan* ‘çoktan, çok zaman önce’ < *ebak* (852); *emiteden* ‘şimdiden’ < *emiten* (880); *emiten* ‘şimdiden’ < *emi* (880); *erksizden* ‘çaresizlikten dolayı, çaresizce’ < *erksiz* (896); *ezelden* ‘eskiden, geçmişte; eskiden beri’ < *ezel* (911); *ezelten* ‘eskiden, geçmişte; eskiden beri’ < *ezelden* (911); *ıldıytan* ‘aşağıdan, aşağı taraftan’ < *ıldıy* (957); *kaçantan* ‘ne zamandan’ < *kaçan* (1042); *kapıstan* ‘aniden, ansızın, birdenbire’ < *kapıs* (1098); *kaytadan* ‘tekrardan, tekrar tekrar, yeni baştan’ < *kayta* (1168); *keçeeten* ‘dünden beri’ < *keçee* (1178); *kiyinten* ‘sonraları’ < *kiyin* (1281); *kokustan* ‘tesadüfen; eğer, şayet; boşuna’ < *kokus* (1288); *köptön* ‘çoktan, çok zaman önce, çok zamandan beri, öteden beri, uzun süreden beri’ < *köp* (1370).

1.19.2. Nesne adı yapar:

çıragdan ‘Gaz lambası’ < *çırak* (731); *temirten* ‘el yapımı küçük bıçak; eskimiş, körelmiş, kazan veya tencere temizlemede kullanılan bıçak; ufak tefek demir parçaları’ < *temir* (2001).

1.20. +D₃AŞ /+D₃OŞ

Tarihî yazı dillerinde sıklık göstermeyen bu ekin, Kırgız Türkçesinde /l/ li varyantları da görülmektedir. Ayrıca, yuvarlak ünlülü şekiller de bu lehçede dudak uyumuna bağlı olarak sonradan gelişmiş şekillerdir. Ünlüyle ve bazen /r/ ünsüzüyle biten isimlere *laş/+leş*, *+loş/+löş*; tonlu ünsüzle biten isimlere *+daş/+deş*, *+doş/+döş*; tonsuzla bitenlere tonlu ünsüzle biten isimlere *+taş/+teş*, *+toş/+töş* şekli eklenir. Eşlik, ortaklık, bağlılık ve mensubiyet işlevinde isim yapan bu ek, Kırgız Türkçesinde sık bir kullanım gösterir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 111; Çeneli, 1997: 4).

Küçük, 2015’te yayımlanan çalışmasında ekin, “*Genellikle ortaklık, beraberlik, benzerlik ve eşitlik anlamı taşıyan isimler yaptığını, Eski Türkçeden beri kullanılmakta olan işlek bir ek olduğunu ve bazı sözcüklerde ekin ünlü uyumuna uymadığı görüldüğünü*” belirtmektedir (Küçük, 2015: 111-117).

Kasapoğlu Çengel, ekin, “*Eski Türkçe teg edatından geliştiğini, tonluyla biten isimlere d’ li, tonsuzla biten isimlere t’ li şekiller geldiğini, /a/, /ı/, ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere ekin +day, tay; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere ise +dey, +tey; /o/ ünlüsü taşıyanlara +doy, +toy; /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara +döy, +töy şeklinde eklendiğini*” belirtmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 111; Öner, 2013: 47-48; Serebrennikov and Gadjieva, 2018: 99).

Güzel, ekin kökeni hakkında “*+DA bulunma hâli eki ve ‘eş’ kelimesinden geldiği (Bang,1980:62; Caferoğlu,1929:5;Banguoğlu,2004:170), ‘adaş’ kelimesinden, hece bölünmesi ile ortaya çıkan parçanın ek sanılması (ad+aş>a+daş>+daş) sonucu oluştuğu (Deny, 1941:331; Kaçalın, 2006:193), +dA- isimden fiil yapma eki ile –ş ekinin birleşmesi ile ortaya çıktığı (Gabain, 1988:46) gibi farklı görüşler olduğunu.*” ifade etmiştir. (Güzel, 2019: 135,136).

Ek, kalınlık-inceklık uyunma uymakta, düzlük-yuvarlaklık uyumuna ise uymamaktadır. Ünsüz uyumu açısında olduça sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.20.1. Ortaklık ismi yapar:

akıldaş ‘Hem fikir, fikirdeş’ < *akıl* (59); *anttaş* ‘birbiriyle anlaşma yapan, ahitleşen insanlar’ < *ant* (111); *arteldeş* ‘ortak, bir kooperatifin üyeleri’ < *artel* (143); *ataandaş* ‘rakip’ < *ataan* (160); *avtorloş* ‘çok yazarlı eserlerdeki yazarlardan her biri’ < *avtor* (173); *ayıldeş I* ‘köydeş, köylü; komşu’ < *ayıl* (185); *aylaş* ‘aynı anda doğan veya doğacak olan’ < *ay* (194); *aymaktaş* ‘bölgeye veya ülkeye komşu olan’ < *aymak* (195); *baalaş* ‘aynı fiyatta olan’ < *baa* (215); *batalaş* ‘antlaşan, ahitleşen; beşik kertmesi yapılan’ < *bata* (293); *baygeleş* ‘ödülü paylaşan, bölüşen, ödüle paydaş olan (kişi)’ < *bayge* (298); *bötölkölöş* ‘içki arkadaşı’ < *bötölkö* (415); *caattaş* ‘tarafdar, aynı düşünceden, aynı gruptan olan’ < *caat* (470); *carmaktaş* ‘iş ortağı’ < *carnaktaş* (525); *carnaktaş* ‘iş ortağı’ < *carnak* (526); *caylooloş* ‘yayladaş, aynı yayladan olan kişiler’ < *cayloo* (543); *cerdeş I* ‘hemşehri’ < *cer* (568); *cergeleş* ‘yurttaş, vatandaş, hemşehri’ < *cerge* (569); *cıldeş* ‘aynı yıl doğmuş olan kişiler, yaşıt, akran’ < *cıl* (584); *cigerdeş* ‘can ciğer dost, yakın arkadaş, kardeş, dost’ < *ciger* (605); *coldoş I* ‘yoldaş, yol arkadaşı; yoldaş, dost, arkadaş; yoldaş, aynı fikirde olan aynı düşünceyi paylaşan, gönüldaş, ülküdaş; yoldaş, eş, hayat arkadaşı; “vatandaş!” anlamında hitap sözü’ < *col* (618,619); *colooçulaş II* ‘yolculuk yapma, seyahat etme, yola çıkma, yola koyulma’ < *colooçu* (620); *coroloş* ‘yemede içmede ortak’ < *coro* (632); *cüröktöş* ‘gönüldaş, ülküdaş, can dost, yakın dost’ < *cürök* (671); *çekteş* ‘sınırdaş, hemhudut’ < *çek* (711); *daamdaş* ‘bir yerde beraber yemek yiyenler, arkadaş’ < *daam* (767); *deñgeeldeş* ‘aynı seviyede olan’ < *deñgeel* (807); *dildeş* ‘fikirdeş, gönüldaş’ < *dil* (819); *dindeş* ‘dındaş’ < *din* (820); *doordoş* ‘aynı devirde, dönemde yaşayan’ < *door* (830); *doorloş* ‘aynı devirde, dönemde yaşayan’ < *doordoş* (830); *emgekteş* ‘meslektaş’ < *emgek* (879); *ençileş* ‘hissedar, paydaş; bir şeye ortak olma’ < *ençi* (881); *endeş I* ‘aynı damgaya, işarete sahip olan’ < *en* (881); *imalalaş* ‘karşılıklı saygı, sevgi ve bağlılık içinde olma’ < *imala* (958); *ıriskılaş* ‘aynı rızaktan nasiplenenler’ < *ıriskı* (972); *ıymandaş* ‘gönüldaş’ < *ıyman* (980); *irkekteş* ‘ortak, yardım eden, destek olan’ < *irkek* (1005); *kalamdaş* ‘yazarlık, gazetecilik mesleğinde iş arkadaşı’ < *kalemdeş* (1060); *kalemdeş* ‘yazarlık, gazetecilik mesleğinde iş

arkadaşı' < *kalem* (1066); *kanattaş* 'yakın, fikirdeş; komşu, birbirine yakın' < *kanat* (1085); *keñeşteş* 'aynı görüşe sahip olan' < *keñeş* (1196); *kesipteş* 'meslektaş' < *kesip* (1208); *kıştaktaş* 'aynı kasabadan olan' < *kıştak* (1247); *kızmataş* 'işi, görevi aynı olan' < *kızmat* (1265); *koñşulaş* 'komşu, konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad; komşu, sınır ortaklığı olan, mücavir; yan, yanda olan; tar. zengin, varlıklı birine yakın yaşayarak ona bağımlı olan fakir' < *koñşu* (1312); *konuštaş* 'komşu, aynı yerde yaşayan' < *konuş* (1310); *korooloş* 'bahçe, avlu komşusu' < *koroo* (1323); *köñüldöş* 'sevgili, gönülden sevilen, canan; gönüldaş, can dostu, can arkadaşı, yakın' < *köñül* (1363); *kuraktaş* 'yaşıt' < *kurak* (1422); *kurbaldaş* 'akran, arkadaş' < *kurbal* (1424); *kurbulaş* 'yaşıt olan, akran' < *kurbu* (1424); *küyüttöş* 'kederdeş, bir kederi paylaşan' < *küyüt* (1483); *maanileş* 'anlamdaş, eş anlamlı' < *maani* (1499-1500); *maksattaş* 'aynı maksatı, amacı güdenler' < *maksat* (1506); *markalaş* 'aynı düşünceyi güdenler' < *marka* (1518); *maydandaş* 'silah arkadaşı, birlikte savaşanlardan her biri' < *maydan* (1527); *mazmundaş* 'aynı içeriğe sahip olan' < *mazmun* (1532); *mekendeş* 'yerdeş, memleketli, hemşehri' < *meken* (1537); *nasildeş* 'nesildeş; nesilleri, kökleri bir yerden olan; soydaş; akraba' < *nasil* (1603); *nasipteş* 'nasibi, kısmeti aynı olan' < *nasip* (1604); *niyetteş* 'ülküdaş amacı, maksadı bir' < *niyet* (1614); *olcoloş* 'ganimet ortağı, ganimete ortak olan kimse' < *olco* (1630); *opaalaş* 'aynı görüşte olan, aynı yolda giden, yoldaş' < *opaa* (1655); *ortoktoş* 'ortak, partner; ortak, birden çok kimse veya nesneyi ilgilendiren, onlara özgü olan, onların katılmasıyla oluşan, müşterek; paydaş' < *ortok* (1667); *ortoloş* 'ortak kullanılan (mal, eşya vs)' < *orto* (1667); *önöktöş* 'fikirdeş; ortak' < *önök* (1698); *örüştöş* 'otlak, mera ya da yaylada ortak; beraber konup göçen' < *örüş* (1706); *özöktöş* 'kökü, kökeni bir; bağlantılı, bağlantısı olan' < *özök* (1715); *pikirdeş* 'fikirdeş, oydaş; aynı fikirde olanlar, aynı düşünceyi paylaşanlar' < *pikir* (1728); *salgılaş* 'savaş, silahlı mücadele, harp, cenk, cidal; savaş, uğraşma, kavga, mücadele; savaş, bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla girişilen mücadele' < *salgı* (1766-1767); *sanaalaş* 'aynı görüşte olan, aynı fikirde olan arkadaş' < *sanaa* (1774); *saparlaş* 'yol arkadaşı, beraber yolculuk yapan kimse' < *sapar* (1778); *şerikteş* 'ortak, şerik; bağlaşıklık, mütefik' < *şerik* (1898); *şıbagalaş* 'hissedar, paydaş' < *şıbaga* (1899); *tabaktaş* 'beraber yemek yiyen' < *tabak* (1922); *talamdaş* 'yoldaş, ortak görüşü olan, aynı amacı güden kimse' < *talam* (1934); *talaptaş* 'yoldaş, ortak görüşü olan, aynı talepte bulunan, aynı amacı güden' < *talap* (1935); *taytalaş I* 'taydaş, akran' < *tayta* (1982-1983); *teñtaylaş* 'aynı

konumda, aynı pozisyonda; rakip' < *teñtay* (2006); *ülüştös* 'pay sahipleri' < *ülüş* (2182); *zamandaş* 'zamandaş' < *zaman* (2208).

1.20.2. Eşlik, benzerlik, bağlılık ve mensubiyet işlevinde isim yapar:

barımtalaş 'Birbirinden rehin alınan' < *barımta* (260); *birgeleş* 'bir araya gelen, birlikte' < *birge* (366); *boyloş* 'boyu ve yüksekliği aynı; aynı zamanda hamile olanlar' < *boy* (399); *eşiktaş* 'kapı komşu' < *eşik* (905); *katardaş* 'yan yana, yanlamasına; aynı, benzer, denk; yaşıt, akran, taydaş' < *katarlaş* (1143); *katarlaş* 'aynı, benzer, denk, yaşıt, akran, taydaş' < *katar* (1143); *kınalaş* 'hlk. beraber büyüyen' < *kına* (1231); *kömöktös* 'birbirine yardım eden, yardımlaşan' < *kömök* (1359); *kulaktaş* 'birbiriyle ilgili, alakadar' < *kulak* (1411); *kurdaş* 'arkadaş, dost; yaşıt' < *kur* (1426); *mederleş* 'birbirine yardım edenler; dayanışma, yardımlaşma' < *meder* (1532); *moyundaş* 'kucak kucağa' < *moyun* (1570); *muñdaş* 'aynı kaygı, üzüntüyü paylaşan, çeken kimse' < *muñ* (1579); *muştaş II* 'dövüş, tokat, yumruk, tekme gibi saldırılarla yapılan kavga' < *muş* (1584); *öñdös* 'aynı, benzer renkte' < *öñ* (1700); *sarpaylaş* 'hlk. birbirine karşı saygılı, hediyeleşen' < *sarpay* (1784); *soyuzdaş* 'bağlaşık, müttefik, aralarında anlaşma veya sözleşme sağlanmış olan' < *soyuz* (1842); *şerttaş* 'birbirine söz vermiş, sözleşmiş kişiler' < *şert* (1899); *şıralgalaş* 'avlanan hayvandan pay alan' < *şıralga* (1905); *teteleş I* 'denk, uygun, nitelik yönünden eşit' < *tete* (2017); *tildeş* 'iyi anlaşılan, ahbab olan' < *til* (2017); *tilekteş* 'aynı görüşte olan, hemfikir' < *tilek* (2042); *tipteş* 'aynı tipte olan' < *tip* (2047); *turpattaş* 'benzer, aynı görünüşte olan, aynı şekilde olan' < *turpat* (2113); *tuzdaş* 'arkadaş, yakın, birbirine tuzu ekmeği olan' < *tuz* (2125-2126); *türdös* 'türdeş, aynı türden olan' < *tür* (2134); *tüspöldös* 'benzer, gibi' < *tüspöl* (2138); *ubarlaş* 'aynı hedefte olanlar, aynı fikirde, aynı görüşte olan' < *ubar* (2150); *udaalaş* 'art arda, ardı ardına, birbiri ardınca, peşi sıra, birbirini takip ederek' < *udaa* (2153); *ulagalaş* 'kapıları yakın, yan yana; yakın, iç içe yaşayan' < *ulaga* (2156); *ümüttös* 'aynı duygu düşünceyi, istek ve dileği taşıyan paylaşan kişi, kişiler' < *ümüüt* (2182); *ündös* 'benzer, benzeş; hlk. görüş ve düşüncesi aynı; sırdaş' < *ün* (2183).

1.20.3. Akrabalık ve yakınlık ismi yapar:

atalaş 'Baba bir, anne başka; baba tarafından yakın akraba' < *ata* (162); *boordoş* 'kardeş, akraba' < *boor* (385); *boorloş* 'kardeş, akraba' < *boordoş* (385); *catındaş* 'karındaş, kardeş, bir karında yatan' < *catın* (537); *emçektaş* 'süt kardeş' < *emçek*

(877); *eneleş* ‘anaları aynı olan kardeşlerden her biri’ < *ene* (883); *kandaş* ‘kandaş, soydaş’ < *kan* (1087); *karaandaş I* ‘yakın, birbirini görecektir şekilde olan; birbirleri arasında benzerlikleri olan, eş dost; yakın, aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba’ < *karaan* (1114); *karındaş I* ‘bacı, erkeğe göre kendinden küçük olan kız kardeş; bacı, erkeğe göre kendinden küçük olan kadın akraba; bacı, erkeklerin kendinden küçük kadınlara söylediği seslenme sözü’ < *karın* (1123-1124); *kindikteş* ‘akraba’ < *kindik* (1270); *koyundaş* ‘eş, karı, zevce’ < *koyun* (1339); *kursaktaş* ‘anneleri bir babaları ayrı kardeşler’ < *kursak* (1429); *kündöş* ‘kuma; birbirini kışkırtan kadınlar’ < *kün* (1461); *künüölüş* ‘birbirine kuma olanlar’ < *künü* (1465); *ömürdöş* ‘eş, hayat arkadaşı, hayat yoldaşı’ < *ömür* (1697); *ömürlöş* ‘eş, hayat arkadaşı, hayat yoldaşı’ < *ömürdöş* (1697); *teñdeş* ‘eş, karı kocadan her biri; hlk. eş, arkadaş; ortak, birlikte iş yapan; denk, nitelik yönünden eşit, aynı düzeyde olan’ < *teñ* (2004); *töşöktöş* ‘bir yastığa baş koyan, karı koca’ < *töşök* (2097); *tukumdaş* ‘soydaş, kökteş, akraba’ < *tukum* (2105); *uruktaş* ‘aynı soydan, aynı nesilden’ < *uruk* (2164); *uruulaş* ‘aynı boydan, soydan, aynı sülaleden’ < *uruu* (2165); *uyalaş* ‘kardeş, aynı aileden, aynı evden olan; kardeş kadar yakın, dost’ < *uya* (2172).

1.20.4. Durum bildirir:

cekteş ‘nefret etme, iğrenme, hoşlanmama’ < *cek* (553); *celpildeş* ‘dalgalanma, savrulma, sallanma’ < *celpil* (558); *ceñildeş* ‘hafifleme, rahatlama, ferahlama’ < *ceñil* (562); *cılckaktaş II* yerli yersiz, gerekli gereksiz gülme, sırtıma’ < *cılckak* (582); *ciltildaş* ‘parlama, ışıltama’ < *ciltıl* (591); *cılıuulaş II* ‘üşümemesi veya soğumaması için giydirme, kapatma, örtme, sarma’ < *cılıu* (593); *cırındaş II* ‘kemerle veya kayışla sağlam bir biçimde bağlama’ < *cırım* (597); *comoktoş I* ‘hikâye, masal anlatma; hikâyeleştirme, efsaneleştirme’ < *comok* (623); *coypoktoş* ‘dalkavukluk, yalakalık yapma’ < *coypok* (637); *cöndöş I* ‘düzenleme, derleyip toparlama, yoluna sokma’ < *cön* (639); *cönölöş* ‘yönelme’ < *cönö* (640); *cukalaş I* incelleme; hafifleme; hassas olma’ < *cuka* (646); *cumarlaktaş I* ‘buruşturma, buruşturarak sıkma’ < *cumarlaş* (649); *cumarlaş* ‘buruşturma, buruşturarak sıkma’ < *cumar* (649); *aytalaş II* ‘ayak direme, pes etmeme, mücadele etme’ < *tayta* (1893).

1.20.5. Sıfat yapar:

boluştaş ‘tar. Aynı nahiyeden’ < *boluş* (382); *bosogoloş* ‘kapı komşusu, komşu; sınır komşusu’ < *bosogo* (394); *capaldaş* ‘biraz kısa (boyu)’ < *capal* (512); *endeş II* ‘enli,

geniş' < *en* (881); *ılayıktaş* 'layık, uygun, münasip' < *ılayık* (955); *ılimtalaş* 'yakın, samimi kimse' < *ılimta* (958); *iregeleş* 'birbirine yakın, komşu' < *irege* (1002); *tuştaş* 'yan tarafında, karşısında; yan yana' < *tuş* (2115); *tutumdaş* 'bağlı' < *tutum* (2118).

1.20.6. Mecaz anlamda isim yapar:

barlaş 'Samimi dost, arkadaş; mec. sevgili' < *bar* (216); *kindikteş* mec. 'benzer, benzeş, aynı; yakın, aralarında sıkı bağ bulunan' < *kindik* (1270); *önöktöş* 'mec. kardeş' < *önök* (1698).

1.20.7. Mesleği yapanı bildirir:

akıltaş I 'Müşavir, danışman' < *akıl* (59); *kabardaş* 'haberdar' < *kabar* (1033); *kadırlaş* 'hatırı sayılır, saygın, saygıdeğer' < *kadır* (1046).

1.20.8. Kalıcı isim yapar:

aralaş 'Karşı' < *ara* (127).

1.20.9. Benzerlik bildiren sıfat yapar:

kebeteleş 'Benzer, nitelik, görünüş ve yapı bakımından başkasına benzeyen' < *kebet* (1176).

1.20.10. Yer-mekân adı yapar:

ördöş II 'Yüksek yamaç, dağın ya da vadinin gittikçe yükselen yamacı' < *ör* (1703).

1.20.11. Zarf yapar:

kuyruktaş I 'Art arda, arka arkaya' < *kuyruk* (1443).

1.21. +DAy/+DOy

Öner 2013'te yayımlanan eserinde eki, "*Damak uyumuna bağlı olmayan ve kullanımı da, daha ziyade, akrabalık adları veya sevgi ve küçültme ifadeli sözlerde sınırlı kalmış bu ek, geç devirlerde ekleşmiş bir unsur olmalıdır. Bu sebeple henüz ekleşmesi süren bu unsur için, ihtiyatlı olarak, şu etimolojiyi düşünmek mümkündür*"

diyerek Şu rnek sözcükleri vermiŐt: *-tay* < *tay* ‘‘at yavrusu’’ (ner, 2013: 47,48); (ayrıca bk. Serebrennikov and Gadjeva, 2018: 99).

KT’de durum eki hâline gelmiş *+DAy* / *+DOy* Şekli, (J.Eckman, 1993, 99) Eski Türkçe döneminde *teg* Şeklinde bağımsız bir edat olarak kullanılır. Kökeni edat olan bu ek, eklendiği kelimenin ses uyumuna uyarak bir durum eki olarak işlev görür. Ayrıca bu ek, iyelik 3. kişi ekleri üzerine getirildiği zaman +n’sini de alır. KT’de, eşitlik durum eki olarak kullanılan söz konusu ekin ifade ettiği anlamı, TT’de gibi edatı karşılar(Turgunbayev, 2004: 138).

Kasapoğlu engel, 2017’de yayımlanan eserinde *+DAy* / *+DOy* eki hakkında; ‘‘Eski Türkçe *teg* edatından geliştiğini ve tonluyla biten isimlere *d*’ li, tonsuzla biten isimlere *t*’ li Şekillerinin geldiğini belirtmiştir. Ayrıca ekin, /a/, /u/, ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere *+day*, *tay*; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere ise *+dey*, *+tey*; /o/ ünlüsü taşıyanlara *+doy*, *+toy*; // ve // ünlüsü taşıyanlara *+dy*, *+ty* Şeklinde eklendiğini’’ ifade etmiştir (Kasapoğlu engel, 2017: 111).

Ek, kalınlık-incelik uyumuna ve düzlük- yuvarlaklık uyumuna Kırgızca sözcüklerde uymaktadır. Tonlu-tonsuz Şekli bulunan ekin, nsz uyumu sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.21.1. Sıfat ve zarf yapar:

Benzerlik ve gibilik ifade eden sıfat ve zarf yapar:

aligidey ‘‘nceki gibi, biraz evvelki gibi’’ *aligi* (89); *almonoktoy* ‘‘al boncuk gibi; güzel, sevimli’’ < *almonok* (92); *anarday* ‘‘nar gibi, kırmızı’’ < *anar* (103); *ayday* ‘‘ay gibi, ay yüzlü; ay kadar’’ < *ay* (181); *barmaktay* ‘‘ok küçük, parmak kadar; parmak kadar; mec. büyük, iri’’ < *barmak* (263); *baştakıday* ‘‘nceki gibi, eskisi gibi’’ < *baŐtagıday* (291); *bermettey* ‘‘inci gibi, temiz, güzel ve düzgün’’ < *bermet* (323); *calınday* ‘‘alev gibi’’ < *calın* (487); *canagıday* ‘‘az önceki, biraz önceki gibi’’ < *canagı* (501); *cubarday* ‘‘temiz, arı, duru, berrak, inci gibi’’ < *cubar* (644); *cumurtkaday* ‘‘yumurta gibi, beyaz, bembeyaz; yumurta gibi, yumru görünümlü; Şişman, tombul’’ < *cumurtka* (652); *cndy* ‘‘yn benzeri, yn gibi’’ < *cn* (664); *czdkty* ‘‘yüzük gibi, yüzük benzeri; zarif, gösterişli’’ < *czdk* (674); *ekeydey* ‘‘göz bebeği, çok sevilen, önem verilen kimse vb’’ < *ekey* (706); *ıŐkanday* ‘‘parmak kadar, çok küçük’’ < *ıŐkan* (718); *ıraktay* ‘‘ay gibi; gencecik, çok genç; ışık gibi, ışıldayan’’ < *ırak* (731); *iyedey* ‘‘viŐne gibi; mec. küçücük, ufacık’’ < *iye* (740); *ddy* ‘‘dev gibi,

kocaman' < *döo* (834); *kadimkidey* 'eskisi gibi; tamamen, büsbütün, bütün olarak, tam olarak' < *kadimki* (1048); *kadoodoy* 'mec.kocaman, kazık kadar' < *kadoo* (1048); *kalkanday* 'yayvan, geniş, kalkan gibi' < *kalkan* (1071); *karagattay* 'parlak siyah göz rengi' < *karagat* (1111); *kargaday* 'kargaya benzer; mec.harga gibi; küçük, ufak, kısa görünüşte olan' < *karga* (1121); *kauharday* 'göz alıcı, çok güzel; cevher gibi' < *kauhar* (1149); *kazanday* 'kazan gibi, büyük, irice' < *kazan* (1172); *kebezdey* 'pamuk gibi, çok yumuşak' < *kebez* (1176); *kenedey* 'bit kadar, ufacık, azıcık' < *kene* (1194); *kılday* 'kıl gibi; el kadar' < *kıl* (1224); *kızgaldaktay* 'gelinciğe benzeyen, kırmızı' < *kızgaldak* (1261); *kömürdöy* 'kömür gibi' < *kömür* (1360); *könöktöy* 'büyüklüğü ve şekli kova gibi olan; mec. büyük, kocaman çok şiş, şişik' < *könök* (1361); *kuyunday* 'hortum gibi; mec. çok çabuk, çarçabuk, hızla, fırtına gibi' < *kuyun* (1445); *kümüştöy* 'gümüş gibi' < *kümüş* (1460); *kündögüdüy* 'her zamanki gibi' < *kündögü* (1461); *kündüzgüdüy* 'gündüzki gibi' < *kündüzgü* (1462); *küpçöktöy* 'çok şişman veya şişmiş gibi kalın' < *küpçök* (1467); *manattay* 'kadife gibi' < *manat* (1512); *mayday* 'yağ gibi; çok, aşırı bir biçimde' < *may* (1527); *mıktay* 'çivi gibi, çok sağlam' < *mık* (1547); *miştektey* 'yumruk kadar, küçücük' < *mişte* (1558); *monçoktoy* 'boncuk gibi; güzel, hoş' < *monçok* (1564); *muştumday* 'yumruk kadar, küçücük; yumruk kadar, çok iri, büyük; yumruk gibi, yumruk büyüklüğünde' < *muştum* (1584); *oktoy* 'çok hızlı, ok gibi; mec. kurşun gibi' < *ok* (1628); *oymoktoy* 'yüksük gibi; mec. küçük ve tatlı' < *oymok* (1682); *sımaptay* 'cıva gibi, cıva renginde olan; cıva gibi, yerinde durmaz, ele avuca sığmaz, çok hareketli' < *sımap* (1808); *sülüktöy* 'sülük gibi' < *sülük* (1871); *süröttöy* 'resim gibi' < *süröt* (1874); *süttöy* 'süt gibi, çok beyaz, çok temiz; temiz, ahlakça lekesiz, necip, nezih' < *süt* (1876); *temirdey* 'demir gibi, sert; mec. sağlam; mec.sıkı' < *temir* (2001); *tırmaktay* 'küçücük, tırnak kadar; çok az miktarda' < *tırmak* (2030); *tıynaktay* 'küçücük, tırnak kadar; çok az miktarda' < *tırmaktay* (2034); *tigindey* 'onun gibi, oradaki gibi; oraya, öbür tarafa' < *tigin* (2035); *tooday* 'dağ gibi, büyük' < *tooday* (2074); *uuzday* 'süt gibi saf, temiz' < *uuz* (2171).

1.21.2. Sıfat yapar:

aktay 'Üzerine hiçbir şey yazılmamış temiz, karalanmamış' < *ak* (66); *araanday* 'kocaman, büyük' < *araan* (125); *balkanaktay* 'sağlam, gürbüz, sağlıklı; şişmanca, tıknaz; kalın, kabarık, şişmiş' < *balkanak* (244); *bıkpırday* 'çok, kalabalık, kaynaşan' < *bıkpır* (343); *borodoy* 'kocaman, büyük' < *boro* (391); *calañkıçtay* 'korkunç, dehşet verici, tehlikeli' < *calañkış* (482); *çıbıktay* 'genç, körpe' < *çıbık* (716); *çiykanday*

'kızıl (kıpkırmızı, kıpkızıl)' < *çıykanday* (735); *endey* 'enli, geniş; ölçülmeyen parça parça olan; serbest, erkin; serbest, rahat, özgür, bağımsız bir biçimde' < *en* (882); *eñgezerdey* 'kocaman, çok iri' < *eñgezer* (885); *ışkınday* 'genç, taze' < *ışkın* (977); *karaanday* 'saf, katıksız, sade; kuru, yağsız; asılsız, doğru olmayan' < *karanday* (1110); *kıminday* 'küçücük' < *kıpın* (1230); *kıpınday* 'küçücük' < *kıminday* (1236); *küpsördöy* 'kocaman, iri yapılı veya şişman' < *küpsör* (1468); *manektey* 'kocaman, çok büyük' < *manek* (1513); *naktay* 'saf, temiz; gerçek, hakiki' < *nak III* (1599); *tepkedey* 'küçücük' < *tepe* (2008); *törötay* 'sabırlı, ağırbaşlı' < *törö* (2096); *ukmuştay* 'harika, hayranlık verici, hayranlık verici, hayranlık uyandıran; tuhaf, şaşkınlık verici, şaşırtan, garip; gizemli, esrarengiz' < *ukmuştuu* (2155).

1.21.3. Miktar, durum, zaman zarfları türetir:

alakanday 'Bir avuç, az miktarda; küçücük, avuç içi kadar' < *alakan* (71); *bütündöy* 'bütün, tüm, hepsi; tamamen, büsbütün' < *bütün* (464); *çimiriktey* 'çok hızlı' < *çimirik* (738); *kurday* 'kere, kez, defa' < *kur* (1426); *oñtoy* 'bir şey yapmak için uygun zaman, fırsat' < *oñ* (1639).

1.21.4. Küçültme bildiren isimler yapar:

Sevgi ifade eden kelimelere gelerek küçültme bildiren isimler yapar:

agatay 'Ağabeye veya yaşça büyük erkeklere hitap sözü' < *aga* (46); *aketay* 'yalvarırken veya severken söylenen "ağabeyciğim" anlamında söz' < *ake* (57); *apatay* 'anneciğim; teyzeciğim' < *apake* (119); *eneketay* 'annecik' < *eneke* (883).

1.21.5. Renk ismi yapar:

çüştödöy 'Apak, bembeyaz' < *çüştö* (764); *coşodoy* 'kızıl, kıızıla çalan kahverengi' < *coşo* (748); *çöödöy* 'sapsarı, çok sarı' < *çöö* (753).

1.22. +DI

Ercilasun 2007'de yayımladığı eserinde +DI eki için "Pekiştirme amaçlı kullanılan, isimlerden zarf türetmeye yarayan bir eşitlik ekidir" demektedir. (Ercilasun, 2007: 13).

Salonen, ekin zarf ifadeleri oluşturmak için zamir ve ad biçimlerine eklendiğini ve eski ayrılma hâli olan *-tın*, *-din –tan*, *-danile* eski bulunma hali olan *-ta*, *-da* ile ilişkili olabileceğini ifade etmektedir. (Frankle, 1948: 92-93).

Ek, ünlü uyumları ve ünsüz uyumu açısından oldukça sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.22.1. Fail ismi yapar:

cindi ‘Akıl hastası, deli, psikolojik olarak rahatsız; deli, aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun; deli, davranışları aşırı ve taşkın olan (kimseler); çılgın’ < *cin* (608); *karandı* ‘bağımlı, başka bir şeyin istemine, gücüne veya yardımına bağlı olan, özgürlüğü, özerkliği olmayan, tabi’ < *köz karandı* (1115); *közdü* ‘gözlü, herhangi bir biçimde ve renkte gözü olan’ < *köz* (1389).

1.22.2. Sıfat yapar:

közdü ‘gözlü, gözü gören, gözleri sağlam’ < *köz* (1389); *müşküldü* ‘felaketli’ < *müşkül* (1594); *örköçtü* ‘hörgüçlü’ < *örköç* (1704).

1.22.3. Soyut isim yapar:

karaldı ‘Destek, dayanak’ < *karal* (1113).

1.22.4. Nesne adları türetir:

közdü ‘Gözlü, bölmesi veya gözleri olan’ < *köz* (1389).

1.23. +Dİñ /+DUñ

Küçük, 2015’de yayımlanan çalışmasında +D(X)ñ eki hakkında “Clauson’a (2007: 190) göre işlevi belli olmayan bir ektir” demektedir. (Küçük, 2015: 117-118).

“Yön, yer ve durum bildiren isimlere gelir. +tın, +tin eki, Eski Türkçede yön ve yer gösterme eki olarak kabul edilen bir ektir. Esasen ayrılma hâl eki ile yer ve yön zarfı yapan ekler aynı eklerdir. (Korkmaz: 14-15). Yer bildiren sıfat ve zarflar türetir. İşlek bir ek değildir”. (Küçük, 2015: 121).

Korkmaz ekin, Eski Türkçedeki ayrılma hâlimden kalıplaştığı görüşündedir. (Korkmaz, 2018: 14).

Çalışmamızda KT’de ekin, sadece *+dın*, *+duın* şeklinde iki biçimini tespit ettik. Bu iki örnek ise, büyük ünlü uyumlarına uymaktadır. Ek, KT’de işlek değildir.

İŞLEVLERİ

1.23.1. Coğrafi yer adı yapar:

oyduın ‘Vadi, iki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak; ova, çevrelerine göre çukurda kalmış, geniş veya dar düzlük’ < *oy* (1679).

1.23.2. Sıfat yapar:

aydıın I ‘Ay ışığı; geniş, yayık, yayvan; esk. ‘güzel, aydın ve kutsal’ < *ay* (182).

1.24. +dIr

Zarf, sıfat, şahıs adı yapan sözcüklerin sonuna eklenerek isimden isim türetmektedir. Ekin ünsüzünün tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymadığını, Kırgızca kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğunu söyleyebiliriz.

İŞLEVLERİ

1.24.1. Zarf yapar:

kaçandır ‘bir zaman, geçmiş zamanda, eskiden, vaktiyle’ < *kaçan* (1042).

1.24.2. Sıfat yapar:

kandaydır ‘Birtakım, bazı, kimi’ < *kanday* (1087).

1.25. +DURUK

Banguoğlu'ya göre *-dirik* eki insan ve hayvan organları adlarına gelerek onlarla ilgili araç-gereç adları türetebilmektedir. Banguoğlu ekin *-duruk* durmak fiilinden *tutan* anlamında bir birleşenden gelebileceğini varsaymakta bu görüşünü ise aynı anlamda kullanılan *burunduruk= burunsalık* örneğinin desteklediğini düşünmektedir. (Banguoğlu, 2015: 170).

İŞLEVİ

1.25.1.1. Araç-gereç adı türetir:

Aşağıdaki tek örnekte ek, hayvan organ adından araç-gereç adı türetmiştir:

köküldürük 'Yuların atın kâkülünü tutan bölümü' < *kökül* (1351-1352).

1.26. +DOO

Türkiye Türkçesi ağızlarında da kimi çağdaş Türk yazı dillerindeki gibi, kimi eklerde ünsüz düşmelerine bağlı ünlü uzamaları olmaktadır. Ancak, özellikle Saha, Türkmen ve Kırgız Türkçelerinde yaygın olarak görülen, ekleşme sırasında oluşan ünlü uzunlukları, Türkiye Türkçesi ağızlarında fazla yaygın değildir. Türkiye Türkçesi ağızlarıyla çağdaş Türk yazı dilleri arasındaki en farklı ikincil uzunluklar eklerde görülenlerdir. (...) kimi çağdaş Türk yazı dillerinde bazı eklerin ünlüleri sürekli ve düzenli olarak uzundur. Kırgız Türkçesinde +doo/+too (<1Ag) ekinde bu uzunluk görülmektedir. (Buran, 2007: 4).

Bu ekle durum, süreç, yer-mekân, hayvanlarla ilgili isim, şahıs adı, terim adı gibi birçok işlevde sözcük türetilmektedir.

Ek, Kırgızca sözcüklere eklendiği gibi yabancı sözcüklere de eklenebilmektedir. Ek, Kırgızca kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan ek, ünsüz uyumuna ise çift şekilli olması sebebiyle uyum göstermektedir.

İŞLEVLERİ

1.26.1. Durum bildirir:

coltoo ‘Güçlük, zorluk, engel, müşküllük, müşkülat’ < *colto* (621); *indekstöö* ‘dizinleme, indeksleme’ < *indeks* (997); *modeldöö* ‘modelleme’ < *model* (1560); *tıbttoo* ‘tiftikleme, tiftikleme işi’ < *tıbt* (2019).

1.26.2. Yer-mekân adı yapar:

küzdöö ‘Güzlek, hayvanların güzünkü otlak yeri’ < *küz* (1483); *kıštoo* ‘kışlak, kışın barınılan’ < *kış* (1247).

1.26.3. Renk adı yapar:

akçıldoo ‘Beyazımsı, akçıl’ < *akçıl* (57).

1.26.4. Araç-gereç adı yapar:

aštoo II ‘Yemlik’ < *aş* (158).

1.27. +L₃UU

Tarihî yazı dillerinde *+ly/+lig*, *+luy/+lüg* isim yapma ekinin son sesi olan /g/ nin sızıcılaşarak /w/ ye dönmesi sonucu bu ek, Kırgızcanın diyalektlerinde *luw/+lüw* şeklini alırken /w/ sesinin erimesiyle ortaya çıkan *+luu* / *+lüü* ise edebî dildeki şekli yansıtmaktadır. Başlangıçtan beri ünlü uyumuna bağlı olan ek, Kırgız Türkçesinde sadece yuvarlak ünlülü kullanılır. Ünlüyle ve bazen /r/,/y/ ünsüzleriyle biten isimlere *+luu* / *+lüü*; tonlu ünsüzle biten isimlere *+duu* / *+düü*; tonsuzla biten isimlere *+tuu* / *+tüü* ekleri getirilir. Ekin d’li ve t’li şekilleri ünsüz uyumu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu ek, bir nesneye, bir kavrama sahip olmayı bildiren vasıf isimleri yapar. (Kasapoğlu Çengel, 2017: 116).

Başdaş ve Kutlu 2016’da yayımlanan çalışmalarında ekin, “Tarihî *+llg* ekinin son ses erimesi sonucu aldığı şekil olduğunu, son seste meydana gelen *-g>w>Ø* gelişmesine bağlı olarak ek ünlüsünün, yuvarlak ikiz ünlülere dönüşmüşüğünü ve ekin genel olarak vasıf adları yapan ve çeşitli ses olayları doğrultusunda *+lu/ +lüü/ +duu/ +düü +tuu/+tüü* şekilleriyle kullanıldığını belirtmişlerdir. (Cahit ve Kutlu, 2016: 116)

Başlangıçta ünlü uyumuna bağlı olan ek, Kırgızcada sadece yuvarlak ünlülü olarak kullanılmakta dolayısıyla düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır. Kalınlık-incelik uyumuna ise uymaktadır. Ünsüz uyumu ise ekin üç farklı değişkesi olması sebebiyle sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.27.1. Sıfat yapar:

abajurduu ‘Abajurlu’ < *abajur* (19); *acalduu* ‘ölümlü’ < *acal* (26); *acarduu* ‘görmekli, güzel; güler yüzlü’ < *acar* (27); *acattuu* ‘ihtiyaç duyulan, gerekli, zaruri’ < *acat* (28); *acayıptuu* ‘çok güzel, harika’ < *acayıp* (28); *adeptüü* ‘edepli, ahlaklı’ < *adep* (40); *adilettüü* ‘adaletli’ < *adilet* (42); *adistüü* ‘hık. meslek erbabı, mesleği olan’ < *adis* (42); *adrestüü* ‘adresli, adresi olan’ < *adres* (43); *agregattuu* ‘makina sistemi ile donatılmış’ < *agregat* (49); *akaktuu* ‘akikle süslenmiş’ < *akak* (56); *akılduu* ‘akıllı’ < *akıl* (59); *akıykattuu* ‘hakkaniyetli, adaletli, gerçeğe dayalı’ < *akıykat* (62); *aktivdüü* I ‘aktif, azimli, etkin’ < *aktiv* (66); *alduu* ‘güçlü, kuvvetli’ < *al* (83); *algılıktuu* ‘iyi, olumlu, almaya değer, söylemeye değer’ < *algılık* (85); *alimduu* ‘elverişli, uygun’ < *alim* (86); *alkaktuu* ‘çemberli, halkalı; çerçevesi; çaplı, konulu’ < *alkak* (89-90); *alternatıvdüü* ‘alternatifli, seçenekli’ < *alternativ* (95); *altınduu* ‘altınlı, altın karışımı yapılmış veya altınla süslenmiş’ < *altın* (97); *amalduu* ‘hileci; uyanık, kurnaz’ < *amal* (98); *añduu I* ‘çukurlu’ < *añ* (113); *añduu II* ‘avlı, avları çok olan’ < *añ* (113); *anonımdüü* ‘gizli’ < *anonim* (108); *aptaptuu* ‘güneşin ısıttığı, yaktığı, kavurduğu’ < *aptap* (123); *arakettüü* ‘gayretli, çalışkan’ < *araket* (127); *arduu* ‘arlı, namuslu, gururlu’ < *ar* (132); *arımduu* ‘adımı geniş; gelişimi hızlı’ < *arım* (136); *arsaktuu* ‘sivri, uçları çıkık’ < *arsak* (141); *arsarduu* ‘belirsiz, kesin olmayan, şüpheli, tereddütlü’ < *arsar* (142); *asemdüü* ‘şık, zarif, çekici’ < *asem* (147,148); *aştıktuu* ‘tahılı ürünü bol’ < *aştık* (158); *ataktuu* ‘ünlü, halka mâl olmuş, tanınmış’ < *atak* (161); *avtoritettüü* ‘otoriter’ < *avtoritet* (173); *ayaktuu* ‘ayaklı, ayakları olan; sonu, sonucu olan’ < *ayak* (176); *ayaniçtuu* ‘acıklı, acındırarak olan; üzücü’ < *ayaniç* (177); *ayazduu* ‘ayazlı’ < *ayaz* (178); *aybarduu* ‘heybetli; etkili, tesirli’ < *aybar* (178); *aybattuu* ‘heybetli’ < *aybat* (179); *ayçıktuu* ‘ayçalı, hilalli; alnında ayça şeklinde lekesi olan (at)’ < *ayçık* (179); *aydıñduu* ‘geniş, engin’ < *aydıñ* (182); *ayırmaçtuu* ‘çapraz kaşlı eyer ile eyerlenen’ < *ayırmaç* (187); *aykınduu* ‘açık, belli; doğru, gerçek’ < *aykın* (189-190); *aynektüü* ‘camlı’ < *aynek* (195); *aytımduu* ‘güzel (söz)’ < *aytım* (200); *azaptuu* ‘azaplı, acı veren’ < *azap* (205); *azdektüü* ‘değerli’ < *azdek* (207); *azemdüü* ‘ihtişamlı, görkemli’ < *azem* (207-208); *baatırduu* ‘kahramanı, cesur adamı olan’ < *baatır* (217); *badalduu* ‘Çalılık’ < *badal* (221); *bagelektüü* ‘geniş paçalı’ < *bagelek* (223); *bakalduu* ‘saplı (mısır, buğday)’ < *bakal* (227); *bakıttuu* ‘bahtlı, mutlu, talihli’ < *baktıluu* (231); *baktuu I* ‘ağaçlıklı’ < *bak* (232); *baktuu II* ‘bahtlı, mutlu, talihli’ < *bak* (232); *balakettüü* ‘felaketli, belalı’ < *balaket*

(235); *balçıktuu* ‘balçıklı, çamurlu’ < *balçık* (241); *bapiktüü* ‘saçaklı, püsküllü’ < *bapık* (253); *bardaştuu* ‘hık.güçlü, kuvvetli, dayanıklı, metanetli; sakin, sabırlı, ağırbaşlı’ < *bardaş* (259); *bargektüü* ‘altın, gümüş vb. süslerle süslenmiş’ < *bargek* (260); *bariktüü* ‘hık.yapraklı’ < *barık* (261); *basıktuu* ‘yürüyüşü hızlı’ < *basık* (269); *baskıttuu* ‘basamaklı; aşamalı, kademeli’ < *baskıç* (271); *baştuu* ‘başlı, başı olan; evli, çoluk çocuklu olan; mec. akıllı; mec.tertipli, düzenli kimse; yöneticisi, yürütücüsü olan’ < *baş* (293); *batımduu I* ‘geçimli; cesur yürekli; geçerli, beğenilen, tutulan’ < *batım* (294); *batkaktuu* ‘bataklı, çamurlu’ < *batkak* (296); *bayraktuu* ‘bayraklı, sancaklı’ < *bayrak* (306); *baysalduu* ‘huzurlu, sakin, rahat’ < *baysal* (307); *bedeldüü* ‘saygın, itibarlı’ < *bedel* (310); *berçttüü* ‘sert şişliğı olan’ < *berç* (319); *bermetttüü* ‘incisi olan, inciyle süslenmiş; incisi bol olan’ < *bermet* (323); *bettüü* ‘yüzlü, yüzü olan; sayfalı, sayfası olan’ < *bet* (332); *beypildüü* ‘refahlı, huzurlu; sakin, nezaketli, zarif’ < *beypil* (337); *bıçaktuu* ‘bıçaklı, bıçağı olan’ < *bıçak* (341); *bırıştuu* ‘kırışıklı, kırışmış’ < *bırış* (348); *bilektüü* ‘güçlü, kuvvetli’ < *bilek* (356); *bilimdüü* ‘eğitim görmüş, eğitimli, okumuş; bilgili’ < *bilim* (357); *birdiktüü* ‘birlikte olan, birleşen; bir, aynı, benzer’ < *birdik* (365); *birimdiktüü* ‘birlik, beraberlik içinde olan’ < *birimdik* (367); *birliktüü* ‘birlikte olan, birleşen; bir, aynı, benzer’ < *birdiktüü* (368); *bogokttuu* ‘guatr hastalığı olan; gıdılı, gıdısı olan’ < *bogok* (375); *bolcolduu* ‘önceden belirlenen, tayin edilen; tahmini’ < *bolcol* (378); *boloçokttuu* ‘geleceğı olan, geleceğı parlak’ < *boloçok* (379); *borçttuu* ‘borçlu, borç almış olan; borçlu, manevi yükümlülüğü olan’ < *borç* (390); *borçuktuu* ‘çıkık, çıkıntısı olan’ < *borçuk* (390); *borkokttuu* ‘önlüklü’ < *borkok* (391); *boroonduu* ‘fırtınalı, boranlı’ < *boroon* (391); *böktörünçöktüü* ‘eyere bağlanan yükü olan’ < *böktörünçök* (408); *böltöktüü* ‘kabarıklı, kabarıkları olan; tümsekli, tümseğı olan; iyice karışmamış, topaklı, topağı olan’ < *böltök* (410); *bronduu I* ‘zırhlı, zırh kaplanmış’ < *bron* (419); *bronduu II* ‘ait olduğunu tasdik eden belgesi olan’ < *bron* (419); *bubaktuu* ‘kırağı düşmüş; don tutmuş, buz tutmuş’ < *bubak* (420); *buluttu* ‘bulutlu’ < *bulut* (434); *burganaktuu* ‘kar, fırtınalı, tipili’ < *burganak* (437); *buşaymanduu* ‘endişeli, tasalı’ < *buşayman* (441); *butaktuu* ‘budaklı, budağı olan; dallı, dalları olan, yönlü’ < *butak* (443); *buygattuu* ‘içerlek’ < *buygat* (449); *buyruktuu* ‘kedere yazılmış, alınına yazılan’ < *buyruk* (450); *bürtüktüü* ‘pürtüklü’ < *bürtük* (462); *caanduu* ‘yağışlı, yağmurlu’ < *caan* (470); *cabdiktuu* ‘araç gereçlerle donatılmış, süslenmiş, koşumlu’ < *cabdik* (471); *cadaalduu* ‘öfkeli, nefret dolu, inatçı’ < *cadaal* (474); *cagımduu* ‘beğenilen, yararlı, faydalı, iyi; hoş, güzel, sevimli, sempatik’ < *cagım* (475); *cakşılıktuu* ‘doğru dürüst, yanlışsız;

doğru dürüst, tam olarak, eksiksiz olarak, istenildiği gibi' iyi, yeterli, yetecek miktarda, yeterince; doğru, düzgün, dürüst' < *cakşılık* (480); *caktuu* 'tarafli, yönlü, boyutlu' < *cak* (481); *calbıraktuu* 'yapraklı' < *calbırak* (483); *calduu* 'yeleli; besili, semiz' < *cal* (485); *calınduu* 'alevli; mec. alevli, atik, çevik, gayretli, hırslı; mec. sıcak, cazibeli alımlı; sıcak, dostça olan, sevgi dolu' < *calın* (487-488); *calınıçtuu* 'acıklı, dramatik' < *calınıç* (488); *calınduu* 'enli, genişçe' < *calkın* (488); *camaktuu* 'yamalı' < *camak* (494); *camgırduu* 'yağmurlu' < *camgır* (496); *canduu* 'canlı, canı olan, yaşayan; canlı, yaşayıp yer değiştirebilen yaratık, hayvan; atik, çevik; canlı, hareketli hayat dolu; canlı, hareketli, dinamik bir biçimde; ilgili, alakalı, meyilli, eğitilmiş, düşkün' < *can* (503); *cañcalduu* 'kargaşalı, çatışmalı, sorunlu, dirlik düzen olmayan' < *cañcal* (508); *cañırıkduu* 'yankılı; kalın, tok, gür, davudi (sesle ilgili); hoş, ahenkli; karışık, zıt, çelişkili' < *cañırık* (510); *capkaktuu* 'kapaklı, örtülü' < *capkak* (514); *caraktuu* 'yararlı, faydalı, işe yarar; uygun, elverişli; silahlı' < *carak* (516-517); *caramduu* 'işe yarar, faydası dokunur; uygun; geçerli' < *caram* (517); *caraşıktuu* 'uygun, tutarlı' < *caraşık* (518); *carduu I* 'yâri, eşi, sevdiği olan' < *car* (520); *carduu II* 'engebeli, uçurumlu, yarlı' < *car* (520); *carkınduu* 'aydın, parkla, ışıl ışıl' < *carkın* (524-525); *carnaktuu I* 'ganimet niteliğinde olan' < *carnak* (526); *carnaktuu II* 'reklamlı' < *carnak* (526); *casaktuu* 'esk. askerli, silahlı' < *casak* (528); *cayçılıktuu* 'huzurlu, sakin' < *cayçılık* (539); *cayıttuu* 'uygun yeri, otlağı bulunan; rahat uygun' < *cayıt* (542); *cazıktuu* 'suçlu, günahkâr' < *cazık* (547); *cegıliktüü* 'lezzetli, tadı güzel, hoş, enfes' < *cegılık* (550); *celektüü* 'bayraklı, bayrağı olan' < *celek* (556); *celimdüü* 'yapıştırıcı sürtülen yapıştırıcılı; yapışık, kapalı' < *celim* (556); *celindüü* 'memesi büyük hayvan' < *celin* (557); *cemiştüü* 'yemişli, yemişi, meyvesi olan; mec. verimli, ortaya eser koyan, başarılı sonuç elde eden' < *cemiş* (560); *ceñdüü* 'uzun kollu, yenli giysi' < *ceñ* (560); *cerdüü* 'toprak sahibi' < *cer* (568); *cergiliktüü* 'yerli, yabancı değil; yerel, yöresel, bölgesel' < *cergilik* (570); *cezdüü* 'bakırlı, içeriğinde bakır bulunan' < *cez* (576); *cıgılıştuu* 'yanlış yapan, hatasını kabul eden, suçlu' < *cıgılış* (578); *cılaacınduu* 'kulağa hoş gelen, nazik, kulak okşayıcı; çingiraklı, çingırağı bulunan' < *cılaacın* (580); *cılçıktuu* 'deliği, deşığı, açıklığı, aralık yeri olan, bulunan' < *cılçık* (583); *cıldızduu* 'yıldızlı, yıldızlar görünen; sevimli, merhametli, sıcak kalpli; şanslı, talihli, bahtı açık' < *cıldız* (585); *cılğayaktuu* 'buzlu, buz tutmuş (yer); kaygan, kaypak, üzerinde kayılabilen zemin' < *cılğayak* (586); *cımsalduu* 'düz, düzgün, pürüzsüz; açık ve net olmayan, örtülü, örtmece' < *cımsal* (595); *cıparduu* 'mis kokulu, hoş kokulu' < *cıpar* (596); *cırgalduu* 'mutlu, neşe dolu,

keyifli, zevkli' < *cırgal* (597); *cıttuu* 'kokulu, kokusu olan, bulunan; mis kokulu, hoş kokulu' < *cıt* (600); *ciyıntıktuu* 'öz, özet niteliği olan, bulunan; sonuçlanmış, neticeye bağlanmış' < *ciyıntık* (602); *ciynaktuu* 'derli toplu, doğru düzgün, düzenli, dağınık olmayan' < *ciynak* (603); *cigerdüü* 'gayretli, güçlü, arzulu, istekli' < *ciger* (605); *cigittüü* 'yardımcıları, uşakları olan' < *cigit* (606); *ciliktüü* 'ilikli, iliklere sahip' < *cilik* (607); *cindüü* 'akıl hastası, deli, psikolojik olarak rahatsız; deli, aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun; deli, davranışları aşırı ve taşkın olan (kimseler); çılgın' < *cindi* (609); *ciyirkeniçtüü* 'iğrenç, tiksiniç, mide bulandırıcı; iğrenç, tiksiniç, mide bulandırıcı' < *ciyirkeniç* (611); *coboloñduu* 'kargaşalı, gürültülü patırtılı, sorunlu, kavgalı' < *coboloñ* (612); *coldoştuu* 'yoldaşı, arkadaşı, dostu, eşi olan' < *coldoş* (619); *colduu* 'çizgili, şeritli; şanslı, talihli, kısmetli, nasipli; dizeli, mısra şeklinde' < *col* (619); *comoktuu* 'masallı, içine masal karıştırılmış' < *comok* (624); *coopkerçiliktüü* 'sorumluluk, mesuliyet isteyen; sorumluluk sahibi güvenilir, utanma duygusu olan' < *coopkerçilik* (630); *coopkerdüü* 'sorumlu, mesul' < *coopker* (630); *cooptuu* 'suçlu, kabahatli, mücrim; yetkili, sorumlu kişi; fazlasıyla sorumluluk isteyen, ağır iş' < *coop* (631); *coorduu* 'yaralı; hasarlı, rahatsız' < *coor* (631); *coruktuu* 'kendine özgü, nazlı, cilveli karakterde olan' < *coruk* (634); *cöndömdüü* 'becerikli, yetenekli, elinden iş gelen, hamarat' < *cöndöm* (639); *cöndüü* 'uygun, yerinde' < *cön* (639); *cubaniçtuu* 'rahatlatan, sakinleştiren, ferahlatan' < *cubaniçturuuçu* (644); *cugumduu* 'iyi yapışan, yapışma, tutma niteliği olan; hazmı, sindirimi kolay; kalıcı, tesirli, unutulmaz; sosyal, insan ilişkilerinde iyi' < *cugum* (644); *cugumtalduu* 'iyi yapışan, yapışma, tutma niteliği olan; hazmı, sindirimi kolay; kalıcı, tesirli, unutulmaz; sosyal, insan ilişkilerinde iyi' < *cugumduu* (645); *cumuştuu* 'iş güç sahibi, işi olan, işsiz karşıtı' < *cumuş* (654); *cügöndüü* 'yular, dizgin bağlanan başlıklı' < *cügön* (661); *cüktüü* 'yükü, yükü olan; yükü, yapacak işi çok olan; yükü, çok çalışmayı gerektiren; yükü, hamile, gebe' < *cük* (663); *cündüü* 'yünlü, yün olan; tüylü, uzun tüyleri olan; tüylü, tüyü çok olan; kıllı, kılı çok olan (kişi)' < *cün* (664); *cüröktüü* 'yürekli, korkusuz, cesur, cesaretli, cüretli, cüretkâr' < *cürök* (671); *çabaktuu II* 'mertekleri sık' < *çabak* (678); *çañduu* 'tozlu' < *çañ* (695); *çeçkindüü* 'kararlı, kesin karar vermiş olan' < *çeçkin* (707); *çıdamduu* 'dayanıklı, metanetli; dayanıklı, sağlam' < *çıdam* (718); *çırduu* 'kavgalı, kavgayla yapılan' < *çır* (731); *çöntöktüü* 'cepli, cebi olan; mec. eli geniş, zengin kimse' < *çöntök* (753); *daamduu* 'lezzetli; mec. Anlamlı, etkili, ilginç' < *daam* (767); *dabiştuu* 'sesi olan, ses çıkaran' < *dabiş* (771); *dalildüü* 'delilli, delili olan' < *dalil* (779); *danduu* 'taneli, tahılı iri veya

çok olan; mahsullü, mahsulü bol olan' < *dan* (781); *danektüü* 'çekirdekli; mec. anlamlı, özlü' < *danek* (781); *dañduu* 'şöhretli, namlı, ünlü' < *dañ* (783); *dañktuu* 'namlı, ünlü, şöhretli' < *dañk* (784); *daraktuu* 'ağaçlı' < *darak* (785); *darmanduu* 'güçlü, dayanıklı, takatli' < *darman* (790); *darttuu* 'dertli, hasta, hastalığı olan; mec. dertli, üzüntülü' < *dart* (791); *dastarkonduu* 'evinde yemeği eksik olmayan' < *dastarkon* (792); *dattuu I* 'paslı' < *dat* (792-793); *dattuu II* 'Sıkıntılı, kasvetli, çileli' < *dat* (793); *dayınduu* 'kesin; belli, aşikâr' < *dayın* (794); *deklarativdüü* 'îlan eden, beyan eden; onaylanmayan ve kesinleşmeyen deklarasyon, bildiri' < *deklarativ* (798); *demdüü* 'güçlü, kuvvetli, dayanıklı' < *dem* (803); *dimaktuu* 'arzulu, istekli; gururlu, kibirli; namlı, şöhretli' < *dımak* (813); *dindüü* 'dindar' < *din* (820); *diplomduu* 'diplomalı, diploması olan' < *diplom* (821); *diskursivdüü* 'söylevsel' < *diskursiv* (823); *dobulduu* 'dolulu; yağmurlu ve fırtınalı olan' < *dobul* (825); *dokumentalduu* 'belgeye dayalı' < *dokumental* (826); *döñgölöktüü* 'tekerlekli' < *döñgölök* (834); *döölöttüü* 'zengin, varlıklı; değerli, kıymetli, saygıdeğer; mutlu, mesut; devlete sahip olan; verimli, bol, bereketli' < *döölöt* (835); *dubalduu* 'duvarlı' < *dubal* (837); *dümöktüü* 'felaketli, belalı, kavgalı; acılı, ızdırap veren' < *dümök* (844); *dürbölöndüü* 'kargaşalı; telaşlı' < *dürbölön* (847-848); *dürmöttüü* 'kurşunu, mermisi olan' < *dürmöt* (849); *effektivdüü* 'etkili, tesirli' < *effektiv* (858); *egemendüü* 'egemen, bağımsız, bağımlı olmayan' < *egemen* (859); *ekivalenttüü* 'eş değerli, değerleri eşit olan' < *ekivalent* (867); *emçektüü* 'memeli, memesi olan; emziren, yavrusu olan; meme gibi çıkıntısı olan' < *emçek* (877); *endüü* 'enli, geniş' < *en* (882); *epkindüü* 'örnek, en iyi biçimde olan' < *epkin* (889); *eptüü* 'uygun, elverişli, yararlı; becerikli, maharetli' < *ep* (889-890); *erktüü* 'erкли, muktedir; özgür, bağımsız, hür; gönüllü olarak kendi isteğiyle' < *erk* (896); *eseptüü* 'hesapçı, çıkarını koruyan' < *esep* (901); *estüü* 'akıllı, akli başında' < *es* (904); *etajduu* 'katlı, katı veya katları olan' < *etaj* (906); *etektüü* 'etekli, eteği geniş' < *etek* (908); *etiyattuu* 'dikkatli, ihtiyatlı' < *etiyat* (909); *ettüü* 'etli, temiz' < *et* (910); *fenomenalduu* 'fel. Görüngüsel; mec. fenomen, farklı özellikleri olan' < *fenomenal* (916); *genialduu* 'sanat ve edebiyat alanında yüksek yeteneğe sahip olan, dahi; yetkin, olgun' < *genial* (929); *globalduu* 'global, küresel' < *global* (938, 939); *gumanduu* 'insancıl, insan seven; insancıl, insana değer veren' < *guman* (943); *ıkıbalduu* 'saygı değer hürmetli' < *ıkıbal* (950); *ıkılastuu* 'gönüllü, gönülden' < *ıkılas* (951); *ıkılastuu* 'ihlaslı, şevkli, istekli, hevesli' < *ıkılas* (951); *ıktıyarduu* 'irade dâhilinde, gönüllü, kendi isteğiyle' < *ıktıyar* (953); *ılakaptuu* 'lakaplı' < *ılap* (954); *ılañduu* 'salgın, bulaşıcı, müstevli; mec. bulaşıcı' < *ılañ*

(954); *ılayıktuu* ‘doğru, uygun, yerinde’ < *ılayık* (955); *ımanduu* ‘edepli, ahlâklı, imanlı’ < *ıman* (957); *ımıktuu* ‘nemli’ < *ımık* (959); *ınsaptuu* ‘insaflı’ < *ınsap* (960); *ıraattuu I* ‘tertipli, düzenli, sistemli’ < *ıraat* (965); *ırakattuu* ‘rahat, üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan; zevkli, eğlenceli’ < *ırakat* (966); *ırañduu* ‘yaraşır’ < *ırañ* (966); *ırayımduu* ‘merhametli, acıma duygusu olan’ < *ırayım* (967); *ırgaktuu* ‘ritimli, ölçülü’ < *ırgak* (970); *ırimduu* ‘geleneksel inançlar bulunan’ < *ırım* (972); *ırıstuu* ‘rızzıklı, nasip kısmeti bol’ < *ırıs* (972); *ısaptuu* ‘insaflı’ < *ısap* (974); *ııımduu* ‘isimli, adlı’ < *ııım* (975); *ıııtuu* ‘tütsülü; ütölmüş’ < *ııı* (977); *ıybarattuu* ‘ıbret verici’ < *ıybarat* (978); *ıymanduu* ‘edepli, ahlâklı, terbiyeli’ < *ıyman* (980); *ızattuu* ‘saygılı, saygı değeri’ < *ızat* (981); *ızgaarduu* ‘sert, kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili’ < *ızgaar* (981); *ıçtıüü* ‘ıçı geniş, çok, hacimli’ < *ıç* (990); *ıdirektüü* ‘anlayışlı, yüksek zekâlı, anlama yetisi olan, bulunan’ < *ıdirek* (991); *ıldettüü* ‘illetli, hastalığı olan; karmaşık, zor, ağır’ < *ıldet* (992); *ılimdüü* ‘bilgin, bilimci, âlim’ < *ılim* (994); *ınklyuzıvdüü* ‘kapsayıcı’ < *ınklyuziv* (999); *ıinstıktüü* ‘ıçgüdülü’ < *ıinstıkt* (1000); *ıinstruktajduu* ‘talimatlı, direktifli’ < *ıinstruktaj* (1000); *ıintensıvdüü* ‘yoğun’ < *ıintensiv* (1001); *ıireñdüü* ‘güzel, gösterişli, hoş, sevimli’ < *ıireñ* (1003); *ıirettüü* ‘düzenli, düzenli bir şekilde, tertipli, intizamlı’ < *ıiret* (1003); *ıiriñdüü* ‘irinli, iltihaplı, yangılı’ < *ıiriñ* (1005); *ıışenımdüü* ‘güvenilir; güvenle, güvenerek’ < *ıışenim* (1007); *ıııttüü* ‘uzman iş becerisi, deneyimi olan, profesyonel; işin gelişmesine, ilerlemesine yönelik’ < *ıııttik* (1009); *ııygıllıktüü* ‘başarılı’ < *ııygıllık* (1013); *ııyındüü* ‘geniş omuzlu’ < *ııyin* (1014); *ııykemdüü* ‘uyumlu, kolay uyum sağlayabilen; hamarat, çevik, atik’ < *ııykem* (1014); *ııkaarduu* ‘öfkeli, hiddetli, kızgın; zalim, gaddar, acımasız; çetin, zor’ < *ııkaar* (1029); *ııkabattuu* ‘katlı’ < *ııkabat* (1035); *ııkabıktuu* ‘teyelleyerek dikilen’ < *ııkabık* (1035); *ııkacarduu* ‘güçlü, kuvvetli’ < *ııkacar* (1041); *ııkadırduu* ‘değerli, saygılı, hürmetli, kıymetli’ < *ııkadır* (1046); *ııkadıktüü I* ‘en iyi, üstün, mahir; güçlü, kuvvetli, kahraman, yiğit; çok, aşırı’ < *ııkadık* (1047); *ııkadıktüü II* ‘şüpheli, kuşku; korkulu, tehlikeli’ < *ııkadık* (1047); *ııkakaarduu* ‘hiddetli, öfkeli; zor, müşkül, çetin’ < *ııkakaar* (1053); *ııkakırduu* ‘kurak, çorak’ < *ııkakır* (1055); *ııkakşıktuu* ‘alaycı, müstehzi’ < *ııkakşık* (1058); *ııkalduu* ‘benli’ < *ııkal* (1066); *ııkalıbettüü* ‘güçlü, kuvvetli, cesaretli, dayanıklı; ağırbaşlı, olgun, ciddi’ < *ııkalıbet* (1067); *ııkamduu* ‘hazırlıklı, tedarikli (kişi)’ < *ııkam* (1078); *ııkamıııttuu* ‘kamuşlı’ < *ııkamıııı* (1080); *ııkanattuu* ‘kanatlı, kanadı olan; kuş, kuşlar; mec. çok hızlı hareket eden at’ < *ııkanat* (1085-1086); *ııkanduu* ‘kanlı, kan bulaşmış; kanlı, kan dökülmesine neden olan’ < *ııkan* (1088); *ııkanttuu* ‘şekerli, şeker katılan’ < *ııkant* (1093); *ııkapaattuu* ‘kaygılı, üzüntülü, sıkıntılı; öfkeli, hiddetli, kızgın’ < *ııkapaat*

(1096); *kapçıkduu* ‘göbekli; mec. zengin, kesesi bol’ < *kapçık* (1097); *kapkaktuu* ‘kapaklı, kapağı olan; kapılı, kapısı olan’ < *kapkak* (1099); *kapsalañduu* ‘tipili, kar fırtınalı; kavgalı, dövüşlü; felaketli, felaket getiren’ < *kapsalañ* (1100); *kaptalduu* ‘yanı olan, sağı solu olan; mec. semiz, şişman, kilolu’ < *kaptal* (1102); *araanduu* ‘belli, malum; karartılı, karaltısı görünen’ < *araan* (1110); *karçıttuu* ‘böğrü çıkık’ < *karçıt* (1120); *karduu* ‘karlı, kar bulunan; karlı, kar yağın’ < *kar* (1121); *karızduu* ‘borçlu, borcu olan, verecekli’ < *karız* (1125); *kasiyettiüü* ‘kerametli, doğaüstü güce sahip; sihirli, büyü’ < *kasiyet* (1136); *kaştuu* ‘kaşlı, kaşları kalın olan’ < *kaş* (1141); *katarduu* ‘yaşıt, akran, taydaş; gibi, benzer; çok, uzun’ < *katarluu* (1143); *kaybattuu* ‘heybetli’ < *aybattuu* (1150); *kayınduu* ‘nişanlı; kadın veya kocaya göre birbirlerinin akrabasının çok olması’ < *kayın* (1154); *kayırduu* ‘hayırlı, uğurlu, iyi, güzel’ < *kayır* (1156); *kaymaktuu* ‘kaymağı çok süt veya çok yağlı süt; kaymak tutmuş, kaymaklı’ < *kaymak* (1159); *kayrattuu* ‘gücü kuvveti yerinde; sabırlı, sabır gösteren, sabreden; cesaretli, yürekli; sert (saç, kıl); sağlam, dayanıklı; keskin (göz); kalın, gür, tok, davudi (ses)’ < *kayrat* (1163-1164); *kayrımduu* ‘hayırsever; iyi kalpli; hayırlı’ < *kayırım* (1165); *kazanaştuu* ‘yemeği bol, yiyeceği çok, sofrası zengin’ < *kazanaş* (1171); *kazanduu* ‘yemeği bol, yiyeceği çok, sofrası zengin’ < *kazanaştuu* (1172); *keçirimdüü* ‘affedilecek durumda olan; merhametli, affedici’ < *keçirim* (1179); *keerdüü* ‘iğneli, alaylı söz; alaycı, alay eden, küçümseyen tutum’ < *keer* (1181); *kekeerdüü* ‘iğneli, kinayeli’ < *kekeer* (1182); *kektiüü* ‘kindar, kinci, kinli’ < *kek* (1183); *kelbettüü* ‘endamlı, gösterişli’ < *kelbet* (1185); *kelişimdüü* ‘görklü, gösterişli, güzel; yakışıklı; güzel’ < *kelişim* (1187,1188); *keptüü I* ‘uygun, yakışır, yaraşır’ < *kep* (1200); *kerbezdüü* ‘kibirli, büyüklenen’ < *kerbez* (1201); *kerektiüü* ‘gerekli, ihtiyaç duyulan’ < *kerek* (1203); *keremettiüü* ‘kerametli, doğaüstü güce sahip; harikulade, hayret verici’ < *keremet* (1203); *kerimseldüü* ‘meltemli’ < *kerimsel* (1204); *keseldüü* ‘hasta, dertli, rahatsız’ < *kesel* (1207); *kesepettiüü* ‘kasavetli, felaketli’ < *kesepet* (1207); *kesirdüü* ‘kibirli, kendini büyük gören; felaketli, belalı, felaket getiren’ < *kesir* (1208); *keşiktüü* ‘talihli, bahtlı, şanslı’ < *keşik* (1209); *keyiştüü* ‘üzüntülü, üzüntü veren; üzüntülü, acılı; üzüntülü, üzüntülü bir biçimde’ < *keyiş* (1212); *kezektiüü* ‘sıradaki’ < *kezek* (1214); *kıktuu* ‘hayvan gübresi olan veya çok bulunan’ < *kık* (1220); *kimbattuu* ‘değerli, kıymetli’ < *kımbat* (1230); *kımızduu* ‘kımız var, kımız çok’ < *kımız* (1230); *kınduu* ‘kınlı, kını olan’ < *kın* (1232); *kırgınduu* ‘kanlı, kan dökülmesine sebep olan’ < *kırgın* (1239); *kırsıktuu* ‘felaketli, belalı, felaket getiren’ < *kırsık* (1242); *kırtıştuu* ‘verimli, mahsuldar; semiz; eti, yağı çok olan, yağlı; kabuklu’

< *kırtış* (1243); *kıyalduu* ‘hayalci, hayalperest; huysuz’ < *kıyal* (1250); *kıyanattuu* ‘sürekli kötülük arzulayan, kötülük eden; kötü, tehlikeli, zararlı, hain’ < *kıyanat* (1251); *kıyçalıştuu* ‘eğri büğrü, çarpık çurpuk’ < *kıyçalış* (1251); *kıygaktuu* ‘ayak otlarının çok yetiştiği yer; iki keskin yüzü olan’ < *kıygak* (1252); *kıykımduu* ‘kesinti, kırpıntısı çok olan; mec. bahaneli, bahanesi olan’ < *kıykım* (1255); *kıymılduu* ‘hareketli, canlı, kıpırdak’ < *kıymıl* (1257); *kızganiçtuu* ‘kışkırtan, kıskançlık duygusu uyandıran’ < *kızganiç* (1261); *kızıktuu* ‘ilginç, enteresan’ < *kızık* (1262); *kızılduu* ‘pembe yüzlü’ < *kızıl* (1264); *kirdüü* ‘kirli, pis’ < *kir* (1273); *kirpiktüü* ‘kirpikli, kirpikleri uzun olan; kirpikli, herhangi bir nitelikte kirpiği olan’ < *kirpik* (1277); *kişendüü* ‘köstekli, ayağında kösteği olan; zincirli, zincirle bağlı olan; kelepçeli, bileklerine kelepçe takılmış olan’ < *kişen* (1278); *kişiçiliktüü* ‘kişilikli’ < *kişiliktüü* (1279); *kişiliktüü* ‘kişilikli’ < *kişilik* (1279); *kiyimdüü* ‘giyimli, giyinmiş, giyinik; giyimi çok olan’ < *kiyim* (1280); *koçuştuu* ‘avuçları büyük’ < *koçuş* (1286); *kolduu* ‘elli, eli olan; çok askerî birliği olan’ < *kol* (1294); *kolomoçtuu* ‘silahlı, ellerine silah almış’ < *kolomoç* (1297); *komduu* ‘havutu, sırt yastığı olan; mec. semiz, şişman’ < *kom* (1303); *komfortabeldüü* ‘konforlu’ < *komfortabel* (1303); *kompetenttüü* ‘uzman, kompetan; yetkili, her hangi bir işte yetkisi olan’ < *kompetent* (1304); *kompilyatıvdüü* ‘derleme, seçilip toplanmış’ < *kompilyativ* (1304); *komplekstüü* ‘aynı ekonomik etkinliği gerçekleştiren sanayinin tesisler ve kuruluşlar bütününden oluşan’ < *kompleks* (1304); *komplektüü* ‘takımlı, takımlara ayrılmış’ < *komplek* (1304); *komuttuu* ‘dertli, üzüntülü; gerekli şeylerin toplamı’ < *komut* (1305); *konçtuu* ‘konçlu’ < *konç* (1306); *konkrettüü* ‘kesin, mutlak; konkre, somut’ < *konkret* (1307); *konspiratıvdüü* ‘gizli’ < *konspirativ* (1309); *kooptuu* ‘tehlikeli, korkulu’ < *koop* (1316); *korduktuu* ‘belalı, can sıkan; zavallı, acınacak kadar kötü durumda bulunan’ < *korduk* (1320); *korkunuçtuu* ‘korkulu, korku veren, tehlikeli’ < *korkunuç* (1322); *kozgoloñduu* ‘isyancı, isyankâr, başkaldırıcı; isyanı çok olan’ < *kozgoloñ* (1341); *köbüktüü* ‘köpüklü köpüren’ < *köbük* (1343); *köçöttüü* ‘nakışlı, işlemeli’ < *köçöt* (1345); *köçüktüü* ‘kuyruk sokumu büyük olan’ < *köçük* (1345); *köküldüü* ‘kâküllü, kâkülü olan’ < *kökül* (1352); *köküröktüü* ‘göğüslü, göğsü geniş olan; mec. akıllı, zeki’ < *kökürök* (1352); *kölömdüü* ‘büyük, boyutları benzerlerinden daha fazla olan’ < *kölöm* (1356); *kölüktüü* ‘at vb. binme hizmetlerinde kullanılan hayvanı olan, vasıtalı; yük taşıma, çekme gibi hizmetlerde kullanılan hayvanı olan, vasıtalı’ < *kölük* (1357); *könüldüü* ‘sevinçli, keyifli, şen; sevinçli, keyifli, şen bir biçimde’ < *könül* (1363-1364); *körkömdüü* ‘görkemli; güzel, göze ve kulağa hoş gelen’ < *körköm* (1374);

körktüü ‘güzel, göze ve kulağa hoş gelen; görkemli’ < *körk* (1375); *körünüktüü* ‘belli, belli olan; ünlü, meşhur, şöhretli; önemli, önemli olan, mühim’ < *körünük* (1377); *kötörümdüü* ‘metanetli, dayanıklı; dayanıklı, sağlam’ < *kötörüm* (1381); *közönöktüü* ‘gözenekli, delikleri olan’ < *közönök* (1391); *kubaniçtuu* ‘sevinçli, neşeli, keyifli, şen; sevinçli, neşeli, şen bir biçimde; sevinçli, sevinç veren’ < *kubaniç* (1401); *kubattuu* ‘kuvvetli, güçlü, gücü çok olan; gür, bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkıran; kuvvetli, saygın, nüfuzlu; güçlü, gelişmiş; kuvvetli, sağlam, dayanıklı; kuvvetli, güçlü’ < *kubat* (1402); *kuduktuu* ‘kuyulu, kuyusu olan’ < *kuduk* (1407); *kudurettüü* ‘kudretli, güçlü, gücü olan’ < *kuduret* (1407); *kulaçtuu* ‘kulacı büyük olan; uzunluğu veya eni birkaç kulaç olan; yüksek, derece veya makamı bakımından üstün’ < *kulaç* (1408); *kulaktuu* ‘kulaklı, kulağı olan; kulağı sağır olmayan veya iyi olan; mec. akli yetik; kulplu’ < *kulak* (1411); *kulunduu* ‘kulunlu, kulunu olan’ < *kulun* (1416); *kumarduu* ‘arzulu, istekli, hevesli, heveskâr’ < *kumarluu* (1416); *kumduu* ‘kumlu, kumu olan; kumlu, kumsal’ < *kum* (1417); *kunttuu* ‘istekli, ilgili’ < *kunt* (1419); *kuraktuu I* ‘kırkyamalı’ < *kurak* (1422); *kuraktuu II* ‘yaşıt’ < *kurak* (1422); *kuralduu* ‘silahlı’ < *kural* (1423); *kursaktuu* ‘göbekli’ < *kursak* (1429); *kurttuu* ‘kurtlu, kurtlanmış; mec. azgın, cinsel istekleri aşırı olan’ < *kurt* (1429); *kuruluştuu* ‘yapılı, kurulu, inşa edilmiş ev’ < *kuruluş* (1430); *kusamattuu* ‘husumeti, düşmanlığı olan’ < *kusamat* (1431); *kutmanduu* ‘kutlu, uğurlu’ < *kutman* (1433); *kuttuu* ‘kutlu, uğurlu’ < *kut* (1434); *kuyruktuu* ‘kuyruklu, kuyruğu olan’ < *kuyruk* (1444); *kuyuşkanduu* ‘paldım takılı, paldımı olan; mec.zengin, varlıklı’ < *kuyuşkan* (1446); *küböktüü* ‘takısı olan’ < *kübök* (1447); *küçtüü* ‘güçlü, gücü olan, kuvvetli; güçlü, sağlam, dayanıklı; güçlü, donanımlı; güçlü, gelişmiş; nitelikli, kaliteli iyi; şiddetli, hızlı; anlamlı, manalı; yüksek ve güçlü, uzaktan işitilen ses; güçlü, verimli; işinde en iyi olan, yetenekli, iyi uzman; güçlü, etkisi, önemi büyük olan, sözü geçer, forslu; güçlü, şiddetli, şiddeti çok olan; güçlü, nitelikleri ile etki yaratan, tesirli; yaygın, herhangi bir bölgede çok görülen, bulunan’ < *küç* (1450-1451); *kükümdüü* ‘kırıntıları çok’ < *küküm* (1454); *kükürttüü* ‘kükürtlü’ < *kükürt* (1454); *küldüü I* ‘küllü, külü çok; küllü, tozlu, tozu çok olan’ < *kül* (1455); *küldüü II* ‘çiçekli, çiçeği olan; çiçekli, çiçek resimleri olan’ < *kül* (1455); *kümöndüü* ‘kuşkulu, şüpheli, kuşku belirten’ < *kümöndör* (1459); *kümüştüü* ‘gümüşlü, gümüşü olan, gümüşle kaplanmış veya süslenmiş olan’ < *kümüş* (1460); *künömdüü* ‘kuşkulu, şüpheli’ < *künöm* (1462); *künöstüü* ‘güneşli, güneş ışınlarıyla aydınlanmış’ < *künös* (1463); *künürttüü* ‘açık, net olmayan’ < *künürt* (1467); *küygültüü* ‘endişe, kaygı verici; alaylı, alay edici, müstehzi’ < *küygültük* (1478);

küyükütüü ‘kederli; keder verici’ < *küyüttüü* (1482); *küyümdüü* ‘merhametli, merhamet eden; düşkün, çok bağılı; hayırlı, hayrı olan’ < *küyüm* (1482); *küyüttüü* ‘kederli; keder verici’ < *küyüt* (1483); *legaldüü* ‘yasal, kanuni’ < *legal* (1489); *limittüü* ‘limiti olan, bulunan’ < *limit* (1492); *maalımdüü* ‘bilgili, bilgi sahibi olan, haberli’ < *maalimat* (1498); *madaniyattüü* ‘kültürlü’ < *madaniyat* (1501); *magdırdüü* ‘güçlü, kuvvetli, sert’ < *magdır* (1502); *magnittüü* ‘mıknatsılı, mıknatısı olan; alımlı, çekici’ < *magnit* (1504); *maksattüü* ‘maksatlı, amaçlı, amacı olan, gayeli’ < *maksat* (1506); *maksimaldüü* ‘maksimum, azami’ < *maksimal* (1506); *malduü* ‘hayvanı çok olan’ < *mal* (1508); *mandemdüü* ‘gizemli, esrarengiz’ < *mandem* (1510); *mañızduü* ‘özlü, kıvamlı; içerikli, muhtevalı’ < *mañız* (1516); *mansaptüü* ‘mansıp, makam sahibi’ < *mansap* (1513); *markabattüü* ‘merhametli’ < *markabat* (1517-1518); *maşakattüü* ‘meşakkatli’ < *maşaka* (1521); *maşaktüü* ‘başaklı’ < (1521); *materialdüü* ‘maddi, madde ile ilgili, maddesel’ < *material* (1524); *maynaptüü* ‘neticeli, sonuçlu’ < *maynap* (1529); *mazaktüü* ‘alaylı, alay edici’ < *mazak* (1531); *mazmundüü* ‘içerikli, muhtevalı’ < *mazmun* (1532); *meenettüü* ‘sıkıntılı, sıkıntı veren, çileli; çalışkan, gayretli’ < *meenet* (1535); *meerdüü* ‘şefkatli; şefkatli, sevecen bir biçimde’ < *meerimdüü* (1535); *meerimdüü* ‘şefkatli; şefkatli, sevecen bir biçimde’ < *meerim* (1535); *melçemdüü* ‘uygun, mutabık’ < *melçem* (1538); *mençiktüü* ‘özel, devlete değil, kişiye ait olan, hususi, resmî karşıtı’ < *mençik* (1540); *merçemdüü* ‘belli, belirli, bilindik’ < *merçem* (1541); *mezgildüü* ‘mevsimsel, mevsimlik’ < *mezglil* (1545); *mıktüü* ‘çivili, çivisi olan’ < *mık* (1548); *multıktüü* ‘tüfekli, tüfeği olan’ < *multık* (1548); *mıskaldüü* ‘alaylı, alay edici’ < *mıskıl* (1551); *myzamduü* ‘kuraşa uygun; doğal’ < *myzam* (1553); *mildettüü* ‘zorunlu, mecburi; borçlu, bir şeyi birinin yardımıyla elde etmiş olan’ < *mildet* (1554); *minimaldüü* ‘minimal, asgari’ < *minimal* (1556); *mizdüü* ‘keskin, iyi kesen’ < *miz* (1559); *monumetalduü* ‘anıtsal, abidevi; anıtsal, görkemli’ < *monumetal* (1566); *möönöttüü* ‘mühletli, vadeli’ < *möönöt* (1573); *mukamduü* ‘hoş, zevk veren; hoş, beğenilen, duyguları okşayan bir biçimde’ < *mukam* (1575-1576); *munarıktüü* ‘puslu, hafif sisli’ < *munarık* (1578); *muñduü* ‘bunlu, sıkıntılı, kaygılı’ < *muñ* (1579); *murundüü* ‘burnu büyük olan; burunlu, herhangi bir biçimde burnu olan’ < *murun* (1582); *muruntuktüü* ‘burunluklu, burunsalıklı’ < *muruntuk* (1582); *muruttüü* ‘bıyıklı, bıyığı olan’ < *murut* (1582); *muunaktüü* ‘boğumlu, boğumu olan’ < *muunak* (1585); *münözdüü* ‘özü, birine, bir şeye ait olan, öze has, mahsus’ < *münöz* (1593); *müyüzdüü* ‘boynuzlu, boynuzu olan hayvan’ < *müyüz* (1595); *naalattüü* ‘lanetli’ < *naalat* (1596); *naamduü* ‘tanınmış,

ünlü, meşhur, şan şöhret sahibi' < *naam* (1597); *naarduu* 'motifli, desenli; sevimli, hoş, sempatik yüzlü' < *naar* (1597); *nakılduu* 'içeriğinde öğüt, nasihat, özlü söz bulunan; öğütlü, nasihatlı' < *nakıl* (1599); *nakiştuu* 'nakışlı' < *nakış* (1599); *namıstuu* 'gururlu, kişilikli, karakter sahibi' < *namıs* (1600); *narktuum* 'değerli, kıymetli, pahalı' < *nark* (1602); *nasaattuu* 'akıllı; akıl, öğüt, nasihat veren; tavsiyede bulunan' < *nasaat* (1602); *nasiptüü* 'nasipli nasibi var, kısmeti açık' < *nasip* (1604); *negativdüü* 'negatif, olumsuz' < *negativ* (1607); *neytralduu* 'nötr, yansız; nötr, tarafsız, yansız' < *neytral* (1611); *nımduu* 'nemli, rutubetli' < *nım* (1612); *nıaptuu* 'namuslu, gururlu' < *nısap* (1612); *niyettüü* 'niyetli, amacı maksatı olan' < *niyet* (1614); *nookastuu* 'hastalıklı, hastalığı var, hastalık sahibi' < *nookas* (1616); *normalduu* 'normal, alışlagelen' < *normal* (1617); *nuktuu* 'yönlü, boyutlu; izi, belirtisi olan' < *nuk* (1618); *nurduu* 'nurlu, ışıklı, aydınlık, parlak; mec. parlak, temiz ve ışıklı' < *nur* (1619); *nurktuum* 'değerli, kıymetli, pahalı' < *narktuum* (1619); *obozduu* 'yüksek sesli; şanlı, şöhretli, ünlü' < *oboz* (1622); *obrazduu* 'imgesel, renkli, canlı' < *obraz* (1622); *oburaktuu* 'değerli, kıymetli, saygın' < *oburak* (1622); *obyektivdüü* 'objektifli, objektifi olan; nesnel, subjektif karşıtı; adaletli, tarafsız' < *obyektiv* (1622); *oluttuu* 'ciddi, ağırbaşlı; ciddi, önemli, titizlik gösterilen; ciddi, tehlikeli, endişe veren; ciddi, eğlenceli olmayan; ciddi, gülmeyen; ciddi, önem vererek, gerçek olarak' < *olut* (1633); *oñduu* 'doğru dürüst, kusursuz, yanlışsız; doğru dürüst, tam, eksiksiz; doğru dürüst, tam, eksiksiz olarak' < *oñ* (1637); *ookattuu* 'varlıklı, zengin' < *ookat* (1643); *oomattuu* 'şanslı, talihli' < *oomat* (1644); *oomattuu* 'ciddi, önemli, önem verilen; ciddi, özen gösterilen, önem verilen' < *orçun* (1659-1660); *ordendüü* 'devlet nişanı ile ödüllendirilen, devlet nişanı alan' < *orden* (1660); *ornamenttüü* 'desenli, motifli' < *ornament* (1663); *oromolduu* 'başörtülü' < *oromol* (1664); *orunduu* 'uygun, yerinde, münasip; münasip, beğenilen, hoşça giden; uygun, yerinde' < *orun* (1669); *oruntuktuu* 'iyice yerleşmiş, yerli' < *oruntuk* (1670); *ottuu I* 'ateşli, içinde ateş bulunan; sıcak, hararetli; mec. ateşli, taşkın duygularla dolu, hararetli, coşkulu; mec. canlı, parlak' < *ot* (1675); *oturuktuu* 'yerleşik, bir yere yerleşmiş; yerleşik, bir yerin yerlisi; yerleşik, bir yerde sürekli yaşayan' < *oturuk* (1678); *oymoktuu* 'yüksüklü; mec. kadın' < *oymok* (1682); *öçmөndüü* 'kini, nefreti, öç duygusu bulunan' < *öçtüü* (1688); *öçtüü* 'kini, nefreti, öç duygusu bulunan' < *öç* (1688); *ökümdüü* 'siyasi ve idari gücü bulunan, yetkili; sert emir verme niteliğine sahip' < *öküm* (1692); *ökünüçtüü* 'pişmanlık verici, üzücü' < *ökünüç* (1692); *ölçөmdüü* 'ölçüsü, sınırları olan; sayılı' < *ölçөm* (1694); *öldüü* 'ıslak, nemli, rutubetli' < *öl* (1694); *ölümdü* 'ölümü olan, ölümlü' < *ölüm*

(1695-1696); *öndürümdüü* ‘üretken, verimli’ < *öndürüm* (1697); *öñdüü* ‘güzel, hoş, sempatik görünümlü; toplu, vücutça dolgun; benzer, benzeyen, gibi; renkli, renginde’ < *öñ* (1700); *öñdüütüstüü* ‘güzel, hoş, sempatik görünümlü; renkli, renginde’ < *öñdüütüs* (1700); *önümdüü* ‘gelişime açık, gelişme imkânı olan; verimli’ < *önüm* (1699); *öñüttüü* ‘uygun, elverişli’ < *öñüt* (1701); *örnöktüü* ‘örnek, model’ < *örnök* (1703); *örüştüü* ‘merası, otağı, hayvan otlatmak için uygun alanı bulunan; bağı geniş’ < *örüş* (1706); *ösümdüü* ‘çabuk yetişen, gelişen verimli’ < *ösüm* (1707); *ötümdüü II* ‘alışverişte fazlaca talep edilme, rağbet görme, çok satılma’ < *ötüm* (1709); *özgöçölüktüü* ‘değişik özelliklere sahip, farklı, özgün’ < *özgöçölük* (1714); *özöktüü* ‘köklü; özlü, esas, esaslı’ < *özök* (1715); *parasattuu* ‘ferasetli, zekî’ < *parasat* (1720); *parustuu* ‘yelkenli’ < *parus* (1722); *passivdüü* ‘pasif, çekingen, durgun’ < *passiv* (1723); *perspektivdüü* ‘perspektifli, geleceği görebilen, geleceği var’ < *perspektivaluu* (1727); *planduu* ‘planlı’ < *plan* (1730); *porumduu* ‘gösterişli’ < *porum* (1735); *pozitivdüü* ‘pozitif’ < *pozitiv* (1736); *primitivdüü* ‘ilkel, basit’ < *primitiv* (1738); *printsipialduu* ‘ilkeli, prensipli’ < *printsipial* (1738); *printsiptüü* ‘ilkeli, prensipli’ < *printsip* (1738); *prioritetüü* ‘öncelikli’ < *prioritet* (1738); *progressivdüü* ‘gelişimsel; gelişmeye, ilerlemeye katkı sağlayan’ < *progressiv* (1739); *saattuu II* ‘saatli, saati olan, saat takmış’ < *saat* (1756); *sabattuu* ‘okuma yazması olan; bilgili’ < *sabat* (1757); *sabırduu* ‘sabırlı, sabır gösteren’ < *sabır* (1757); *sagınıçtuu* ‘özlem dolu, hasret dolu’ < *sagınıç* (1759); *sakalduu* ‘sakallı, sakalı olan; büyük, yaşça büyük’ < *sakal* (1760); *salmaktuu* ‘ağır, tartıda çok çeken, hafif karşıtı; ağır, ağırbaşlı, ciddi; ağır, ciddi, anlamlı’ < *salmak* (1769-1770); *saltanattuu* ‘saltanatlı, gösterişli, görkemli’ < *saltanat* (1771); *sanattuu* ‘şöhretli, şanlı’ < *sanat* (1775); *sancaptuu* ‘sıralı, sıralanmış, düzenlenmiş; şöhretli, ünlü, şanlı’ < *sancap* (1775); *sapattuu* ‘kaliteli, nitelikli’ < *sapat* (1778); *saptuu* ‘saplı, sapı olan’ < *sap* (1780); *saramcalduu* ‘titiz, düzenli; tutumlu, idareli’ < *saramcal* (1780); *sardalduu* ‘güçlü, metanetli’ < *sardal* (1781-1782); *sayabanduu* ‘çadırılı, üstüne çadır kurulmuş (araba); gölgeli, gölgesi olan’ < *sayaban* (1787); *sazduu* ‘bataklık, bataklığı olan, sazlık’ < *saz* (1792); *sebeptüü* ‘sebepli, sebebi olan; mazeretli, mazereti olan; “dolayı, o sebeple” anlamlarında kullanılır’ < *sebeptüü* (1793); *sebildüü* ‘zırhlı; silahlı; süslü, bezekli’ < *sebil* (1793); *sepkildüü* ‘çilli’ < *sepkil* (1801); *sezimdüü* ‘duyarlı, hassas; akıllı, yetenekli’ < *sezim* (1805); *sımbattuu* ‘endamlı, boyu posu yerinde, filiz gibi, güzel’ < *sımbat* (1808); *sınduu I* ‘yakışıklı, güzel, alımlı, çekici’ < *sın* (1810); *sıpattuu* ‘yakışıklı, güzel, çekimli’ < *sıpat* (1811); *sırduu I* ‘sırlı, sırrı olan’ < *sır* (1813); *sırduu II* ‘sırlı,

sırrı olan; gizemli' < *sır* (1813); *sırttuu* 'dışı olan, kılıf geçirilmiş; etli, eti çok olan' < *sirt* (1814,1815); *sıyinttuu* 'sıgıncaklı, barınaklı; kötülükten koruyan, sığınacak kimsesi olan' < *sıyint* (1816); *sıykırduu* 'büyülü, büyü gücü olan, sihirli; gizemli, gizem niteliğinde olan veya içinde gizem bulunan, esrarengiz' < *sıykır* (1817); *sıymıktuu* 'şerefli, onurlu; gurur verici' < *sıymık* (1818); *sızduu* 'nemli, rutubetli ve soğuk' < *sız* (1819); *sızıktuu* 'çizgili, çizgisi olan' < *sızık* (1820); *sorttuu* 'kaliteli, cins' < *sort* (1837); *söökttüü* 'iri, iri yapılı' < *söök* (1846); *söölöttüü* 'şöhretli, şanlı, ünlü, otoriter' < *söölöt* (1846); *standarttuu* 'standartlı' < *standart* (1854); *suverenitettüü* 'bağımsız, egemen' < *suverenitet* (1870); *sürdüü* 'heybetli, korku ve saygı uyandıran' < *sür* (1873); *süröttüü* 'resimli, resmi, fotoğrafı olan; resimli, üzerinde resimler, çizgiler olan; tiy. tablolu, tablosu olan' < *süröt* (1874); *süttüü* 'sütlü, içinde süt bulunan, sütle yapılan; sütlü, çok süt veren; süt gibi beyaz özü olan (bitki)' < *süt* (1876); *süygünçüktüü* 'sevgili, sevilen, sempatik, sevimli' < *süygünçük* (1876); *süykümdüü* 'sevimli, tatlı, sempatik, şirin' < *süyküm* (1877); *süyünüçtüü* 'sevinçli, sevinç veren' < *süyünüç* (1879); *şakektüü* 'yüzlüklü, yüzüğü olan, bulunan' < *şakek* (1883); *şaktuu* 'dallı budaklı, filizli' < *şak* (1884); *şamalduu* 'rüzgârlı' < *şamal* (1888); *şañduu* 'şanlı, görkemli, gösterişli; neşeli, sevinçli, şen, keyifli; canlı, hareketli, neşeli; sevinçli, keyifli, şen bir biçimde' < *şañ* (1889); *şartttuu* 'şartlı, koşullu; önceden belirlenmiş, konuşulmuş, şarta bağlanmış' < *şart* (1893); *şaşkalañduu* 'acele, acil, çabuk, tez, ivedi' < *şaşkalañ* (1894); *şattuu* 'şad, mutlu, sevinçli, neşeli' < *şat* (1895); *şaymanduu* 'donanımlı, teçhizatlı' < *şayman* (1896); *şaytanduu* 'kargaşalı, sıkıntılı' < *şaytan* (1897); *şektüü* 'şüpheli, kuşkulu, kesin olmayan' < *şek* (1898); *şıktuu* 'hevesli, istekli, ilgili, şevkli; yatkın, yeteneği becerisi olan' < *şık* (1901); *şıldıñduu* 'alaylı, alay konusu olan' < *şıldıñ* (1902); *şiberdüü* 'sık, kalın otlu' < *şiber* (1907); *şorduu* 'çok tuzlu; sıkıntılı, kederli, mutsuz' < *şor* (1912); *şököttüü* 'görkemli, gösterişli, şaşaalı, süslü, güzel' < *şököt* (1913); *şumduktuu I* 'tehlikeli, korkutucu, ürkütücü; gizemli, sırlı; tuhaf, garip; tuhaf, acayip; sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı' < *şumduk* (1915); *şumduktuu II* 'harika, hayranlık uyandıran' < *şumduk* (1915); *taasirdüü* 'etkili, etkisi olan' < *taasir* (1922); *tabışmaktuu* 'gizli, bilmece gibi; gizemli' < *tabışmak* (1924); *taktuu I* 'lekeli, üzerinde lekesi olan; benekli' < *tak* (1933); *talanttuu* 'yetenekli, kabiliyetli' < *talant* (1934); *talaptuu* 'amacı olan, gayeli' < *talap* (1935); *tarmaktuu* 'yönlü, yönü olan, dallı, alanlı' < *tarmak* (1962); *tartiptüü* 'tertipli, düzenli, derli toplu, yerli yerinde; terbiyeli, topluluk kurallarına uygun olarak davranan, müeddep' < *tartip* (1967); *taskaktuu*

'hızlı, rüzgâr gibi (yürüyüş, koşu için)' < *taskak* (1969); *taştuu* 'taşlı, içinde taş olan, taş karışımı olan; taşlı, üzerinde taş bulunan; taşlı, üzerinde süs taşı bulunan; esk. yöneticiliğin belirtisi olan taşlı süs takan' < *taş* (1975); *tatıktuu* 'layık, değer' < *tatık* (1977); *tatımduu* 'lezzetli' < *tatım* (1977); *tattuu* 'tatlı, şeker tadında olan; mec. tatlı, sevimli, hoş; tatlı, hoşla gidecek bir biçimde, tatlılıkla; yakın, arası iyi' < *tat* (1977); *tekeberdüü* 'kibirli, kendini beğenmiş' < *tekeber* (1991); *temgektüü I* 'işaretlenmiş, imli' < *temgek* (1999); *temgektüü II* 'saygın, itibarlı, idari görevde olan' < *temgek* (1999); *temgildüü* 'benekli, lekesi olan' < *temgil* (1999-2000); *temperamenttüü* 'ateşli, heyecanlı, coşkulu' < *temperament* (2001); *teñdüü* 'yaşıt, aynı yaşta olan' < *teñ* (2004); *tetiktüü* 'çok parçaları olan' < *tetik* (2017); *tıbtuu* 'tıftıklı' < *tıbtı* (2020); *tıñduu* 'düzgün, sağlam' < *tıñgılıktuu* (2026); *tıñgılıktuu* 'düzgün, sağlam' < *tıñgılık* (2026); *tırmaktuu* 'turnaklı, turnağı büyük olan; mec. zalim' < *tırmak* (2030); *tikendüü* 'dikenli' < *tiken* (2038); *tikenektüü* 'dikenli' < *tikenek* (2038); *tıldüü* 'dili zehirli, sinirli; dili uzun, konuşkan; mec. söz ustası' < *til* (2041); *tilektüü* 'amaçlı, gayeli' < *tilek* (2042); *tiliktüü* 'dilimiş, kesilmiş' < *tilik* (2044); *tilsimdüü* 'tılsımlı, tılsımı olan' < *tilsim* (2047); *tiptüü* 'tipik, bir kimseyi veya nesneyi niteleyen, karakteristik; tipik, çok özgün olan' < *tip* (2048); *tiyiştüü* 'ait, ilgili; gerekli' < *tiyiş* (2055); *tolkunduu* 'dalgalı, dalgası olan; dalgalı, dalga dalga görünen; fiz. dalgalı, belli dalga boylarını alabilen' < *tolkun* (2066); *tomuktuu* 'diz kapağı olan' < *tomuk* (2070); *tonduu* 'kürklü, kürk giymiş; mec. iyi giyinen, varlıklı' < *ton* (2071); *toomduu* 'kavşaklı' < *toom* (2074); *topçuluktuu* 'ilikli, iliği olan' < *topçuluk* (2076); *topoloñduu* 'kargaşalı, gürültülü' < *topoloñ* (2077); *toptuu* 'grubu olan, birleşmiş olan, kalabalık' < *top* (2078); *tozoktuu* 'çileli, işkenceli; eziyet eden' < *tozok* (2086); *töñölüktüü* 'halkalı' < *töñölük* (2092); *tukumduu* 'tohumlu, tohumu olan' < *tukum* (2105); *tumanduu* 'sisli, sis inmiş olan; mec.bulanık, net olmayan' < *tuman* (2107); *turaktuu* 'devamlı bir yerde kalan, aynı yerde devamlı yaşayan, yerli; sabit, yerinden oynamayan, durağan; sabit, gerçekliği tespit edilmiş, kanıtlanmış olan; sabit, değişmeyen, hep aynı kalan; sabit, istikrarlı, dengeli, stabil' < *turuktuu* (2112); *turguluktuu* 'yaşamaya uygun, elverişli, müsait; hep aynı yerde yaşayan, yerli' < *turguluk* (2112); *turuktuu* 'devamlı bir yerde kalan, aynı yerde devamlı yaşayan, yerli; sabit, yerinden oynamayan, durağan; sabit, gerçekliği tespit edilmiş, kanıtlanmış olan; sabit, değişmeyen, hep aynı kalan; sabit, istikrarlı, dengeli, stabil' < *turuk* (2114); *tuşamıştuu* 'bukağılı, ayakları bağlı' < *tuşamış* (2115); *tuuştuu* 'metanetli, dayanıklı' < *tuuş* (2122); *tuyaktuu* 'toynaklı' < *tuyak* (2123); *tuzdu* 'tuzlu' < *tuz* (2126); *tübölüktüü* 'ebedî, sonsuz; ebedî,

sonsuzu kadar, devamlı' < *tübölük* (2126); *tüktüü* 'tüylü, tüyü olan' < *tük* (2129); *tüpkülüktüü* 'sağlam, ebedî, ölümsüz' < *tüpkülük* (2133); *tüpöktüü* 'püsküllü, tuğlu' < *tüpök* (2133); *tüptüü* 'dipli, dibi olan; soylu, asil' < *tüp* (2133); *türdüü* 'türlü, çeşitli, çeşit çeşit olan' < *tür* (2134); *türmöktüü* 'yumak, yuvarlak biçimde sarılmış olan; köpüklü, kabarık; muhtelif, çeşit çeşit' < *türmök* (2136); *tüspöldüü* 'benzer, benzeyen' < *tüspöl* (2138); *tüstüü* 'renkli; bk.öñdüütüstüü güzel, hoş, sempatik görünümlü; renkli, renginde' < *tüs* (2139); *tüşümdüü* 'rekoltesi yüksek, verimli; bol meyve veren, semeresi çok olan; mec. sonucu iyi olan, iyi sonuca ulaşan' < *tüşüm* (2141); *tüşünüktüü* 'anlaşılır; anlayışlı, hoşgörülü; anlaşıldı!' < *tüşünük* (2141-2142); *tüyşüktüü* 'zahmetli, sıkıntılı; zahmetli, zahmetle yapılan, yorucu, sıkıntılı, eziyetli, güç' < *tüyşük* (2145); *tüyündüü* 'dügümlü, düğümü olan; anlamlı, gizli bir anlamı olan, düşündürücü, manidar; çözülecek olan, çözülmesi gereken' < *tüyün* (2146); *ubayımduu* 'kaygılı, endişeli, sıkıntılı, üzüntülü, tedirgin, tasası olan' < *ubayım* (2151); *uçtuu* 'ucu sivri, çıkıntılı; keskin' < *uç* (2152); *ukmuştuu* 'harika, hayranlık verici, hayranlık verici, hayranlık uyandıran; tuhaf, şaşkınlık verici, şaşırtan, garip; gizemli, esrarengiz' < *ukmuş* (2155); *ukuktuu* 'hakkı olan, hakkı bulunan, hakka sahip' < *ukuk* (2156); *urmattuu* 'sayın, saygın, hürmetli, itibarlı, muteber' < *urmat* (2164); *urunttuu* 'ana, temel, başlıca, belli başlı, esas, en önemli' < *urunt* (2165); *uyattuu* 'utanma duygusu olan; suçlu, mahcup, günahlı; saygın, hürmet edilesi' < *uyat* (2172); *ülköndüü* 'hık. ulu, görkemli, ihtişamlı, heybetli, gösterişli' < *ülkön* (2181); *ümüttüü* 'ümitli, umutlu, ümidi, umudu var' < *ümüt* (2182-2183); *ündüü* 'hoş, güzel sesli; dlb. ünlü, ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan ses, sesli, sesli harf, vokal' < *ün* (2184); *ünömdüü* 'tutumlu, idareli, tasarruflu; tutumlu' < *ünöm* (2184); *üzürdüü* 'rahat, huzurlu, keyif verici; olumlu sonucu, meyvesi, kârı olan, bulunan' < *üzürlüü* (2195); *zaarduu* 'zehirli, zehri olan; mec. zehirli, zararlı düşünceleri olan, bulunan; sinirli, öfkeli' < *zaar* (2206); *zalalduu* 'zararlı, zarar, ziyan, hasar verici' < *zalal* (2208); *zeendüü* 'zeki, zeyrek' < *zeen* (2212).

1.27.2. Fail adı yapar:

abıııııııııı 'Etili veya eltisi çok' < *abıııııııııı* (22); *abıııııııııı* 'namuslu iffetli, dürüst; namusluca, dürüstçe' < *abıııııııııı* (23); *adadııııııııııı* 'insanlığı olan' < *adadııııııııııı* (37); *adııııııııııı* 'akrabalı, akrabası çok' < *adııııııııııı* (46); *akılmanduu* 'bilge, çok akıllı, dâhi' < *akılman* (60); *akıııııııııı* 'yapmacık hareketi olan, cilveli, kırıtkan' < *akıııııııııı* (61-62); *alııııııııııı* 'alımlı, çekici cazibeli; itibar sahibi, saygın' < *alııııııııııı* (86); *alııııııııııı* 'iri

yarı, iri yapılı' < *alibet* (88); *alpeştüü* 'şefkatli, sevecen' < *alpeş* (93); *ardaktuu* 'saygıdeğer, hürmetli' < *ardak* (132); *arıştuu* 'geniş adımlı' < *arış* (137); *armanduu* 'ukdeli, içinde ukdesi olan; üzüntülü, endişe verici, kaygılı' < *arman* (140); *aşıktuu* 'aşık kemikli, aşık kemiği olan' < *aşık* (156); *attuu I* 'atlı, adında' < *at* (168); *avtomattuu* 'elinde makineli tüfek olan' < *avtomat* (172); *ayalduu* 'hanımı olan, evli, eşi olan' < *ayal* (176); *ayıptuu* 'suçlu, sanık; suçlu, kabahatli' < *ayıp* (186); *azıktuu* 'azıklı, azığı olan' < *azık* (209); *azıldüü* 'şakalı, şakası olan' < *azil* (211); *barktuu* 'saygın, itibarlı; değerli, kıymetli' < *bark* (262); *bayımduu* 'dayanıklı, sabırlı' < *bayım* (299); *bayıstuu* 'sabırlı, ağırbaşlı' < *bayıs* (300); *beydaarattuu* 'abdestsiz, abdest almamış veya abdesti bozulmuş kimse' < *beydaarat* (333); *beyittüü* 'mezarı olan; mezarlığı olan' < *beyit* (334); *böyröktüü* 'karnı büyük, göbekli; yan tarafları kabarık olan, yuvarlak, tombul' < *böyrök* (417); *bulçuñduu* 'kaslı' < *bulçuñ* (427); *caaktuu* 'geniş çeneli; tutacak veya tutulacak yeri geniş (araçlar için; çenesi düşük, geveze, konuşkan' < *caak* (469); *caalduu* 'öfkeli' < *caal* (469); *eldüü* 'halkı, yurdu olan' < *el* (871); *ıktuu* 'uygun, müsait, elverişli; işini, yolunu yordamını bilen usta kişi' < *ık* (953); *inabattuu* 'güvenilir, adil' < *inabat* (997); *keptüü II* 'söz cambazı' < *kep* (1200); *kızduu* 'kız çocuğu olan' < *kız* (1261); *konservativdüü* 'konservatör, tutucu' < *konservativ* (1308); *önördüü* 'usta, meslek erbabı' < *önörlüü* (1699); *septüü* 'çeyizli, çeyizi olan (kız, gelin)' < *sep* (1801); *sottuu* 'mahkemelik; mahkemelik, yargılanmış olan, hakkında dava açılan' < *sot* (1839-1840); *taktuu II* 'taht sahibi' < *tak* (1933); *tokolduu* 'ikinci hanımı olan' < *tokol* (2062); *tulduu* 'yashı, matemli (kadın)' < *tul* (2106); *tuuganduu* 'akrabalı, akrabaları olan' < *tuugan* (2120); *tuyaktuu* 'mec. erkek çocuğu olan, evlat sahibi' < *tuyak* (2123); *üstömdüü* 'üstün, baskın, egemen, otoriter' < (2188).

1.27.3. Coğrafi yer, mekân adı yapar:

adırduu 'Küçük tepecikli yer' < (41); *adırmaktuu* 'küçük tepecikli yer' < (41); *aralduu* 'çok adası bulunan yer' < (128); *aydarımduu* 'serin rüzgârlı ve yelli (yer)' < (181); *aymaktuu* 'toprağı geniş, büyük ülke' < *aymak* (195); *balgınduu* 'balgınlı, balgın bitkisi yetişen yer' < *balgın* (243); *başattuu* 'pınarlı, pınarı olan' < *başat* (279); *belestüü* 'yüksek tepeli' < *beles* (316); *bitkülduu* 'üzere düz veya biraz oyulmuş tepeli (yer)' < *bitkil* (353); *bulaktuu* 'pınarlı, pınarı olan' < *bulak* (426); *buluñduu* 'köşesi olan, kuytulu (yer); koylu, koyu olan' < *buluñ* (432); *butkulduu* 'engebelik, iniş çıkışı olan (yer)' < *butkul* (443); *büldürköndüü* 'böğürtlenli, böğürtlen yetişen yer' <

büldürkön (458); *calbızduu* ‘yarpuzlu, yarpuz yetişen yer’ < *calbız* (483); *caşañduu* ‘taze yeşil otu, yeşilliği bol olan’ < *caşañ* (531); *cekendüü* ‘ceken bitkisi olan yer’ < *ceken* (552); *cıbittuu* ‘yayvan dere yatağı bulunan’ < *cıbit* (577); *cıgaçtuu* ‘ağaçlık, ağacın en bol olduğu yer’ < *cıgaç* (578); *cılgınduu* ‘ılgın ağacı yetişen, ılgın ağacı bulunan’ < *cılgın* (586); *cıltırkanduu* ‘cıltırgan otunun çok yetiştiği yer’ < *cıltırkan* (592); *cüzümdüü* ‘üzümü çok, üzümü bol’ < *cüzüm* (675); *çabaktuu I* ‘küçük balıkları çok olan’ < *çabak* (678); *çagılganduu* ‘şimşekli, şimşek oluşan’ < *çagılğan* (682); *çalgınduu* ‘otlu, otların bol olduğu yer’ < *çalgın* (688); *dömbüldüü* ‘tepeli’ < *dömbül* (833); *egindüü* ‘ekinli’ < *egin* (859); *güldüü* ‘çiçekli, çiçekleri olan, bulunan’ < *gül* (944); *irañduu* ‘yeşil otlu, çayırılık, çimenlik; güzel’ < *irañ* (966); *karaganduu* ‘dikenli çalılırları çok olan yer’ < *karagan* (1111); *kemerdüü* ‘uçurum, falez oluşan yer’ < *kemer* (1190); *kızgaldaktuu* ‘gelincikli, gelincik çok yetişen yer’ < *kızgaldak* (1261); *korumduu* ‘çakıl taşı çok olan’ < *korum* (1326); *köbürgöndüü* ‘yabani soğanın çok yetiştiği yer’ < *köbürgön* (1343); *köktüü* ‘otlu, otu olan’ < *kök* (1351); *ottuu II* ‘hayvanları otlatmak için elverişli bol bitkili otlu (yer)’ < *ot* (1675); *ölöñdüü* ‘bataklık, otluk’ < *ölöñ* (1694); *şagılduu* ‘çakıllı’ < *şagıl* (1882); *şıbaktuu* ‘şıbak adı verilen otun çokça bulunduğu yer’ < *şıbak* (1899).

1.27.4. Terim ile bağlantılı isim yapar:

bölçöktüü ‘Küçük parçalardan veya bölümlerden oluşan; kesirli’ < *bölçök* (409); *caktuu* ‘mat.çokgen’ < *cak* (481); *differentzialduu* ‘diferansiyel, ayrımcı, ayırım yapan; mat. diferansiyele ait olan’ < *differentzial* (818); *elestüü* ‘mecaz, gerçek anlamdan başka anlamda kullanılan söz’ < *eles* (874); *geterogendüü* ‘heterojenli’ < *geterogen* (932); *immunogendüü* ‘antijenli’ < *immunogen* (996); *kollektivdüü* ‘kollektifli’ < *kollektiv* (1296); *kontseptualduu* ‘kavramsal’ < *kontseptual* (1310); *mışyaktuu* ‘arsenikli’ < *mışyak* (1551); *pragmativdüü* ‘pragmatik’ < *pragmatik* (1736); *reaktivdüü* ‘reaktifli’ < *reaktiv* (1748); *realduu* ‘gerçek, reel’ < *real* (1748); *relyativdüü* ‘göreceli, görelî’ < *relyativ* (1750); *subektivdüü* ‘subjektif, öznel’ < *subektiv* (1857).

1.27.5. Zarf yapar:

carımduu ‘faydalı, yeterli miktarda, yardımcı dokunur, doğru dürüst, tatmin edici miktarda’ < *carım* (523); *cetkiliktüü* ‘yeterli, yeterince, yeteri kadar, gerektiği kadar’ < *cetkilik* (575); *çeçkindüü* ‘kararlı bir şekilde’ < *çeçkin* (707); *monolittüü* ‘monolitten

yapılmış; yekpare, bir parçadan oluşan, bütün' < *monolit* (1564); *negizdüü* 'temel, esas, ana, başlıca' < *negiz* (1608); *oñçuluktuu* 'tam olarak, doğru dürüst, iyice' < *oñçuluk* (1637); *tümöndüü* 'binlerce, sayıca çok fazla' < *tümön* (2130); *ünömdüü* 'tasarruflu şekilde' < *ünöm* (2184).

1.27.6. Aitlik bildirir:

geterotroftuu 'Dışbeslenenlerle ilgili, dışbeslenenlere ait' < *geterotrof* (933); *immanenttüü* 'immanentle ilgili, immanente ait' < *immanent* (996); 'irrasyonelle ilgili, irrasyonele ait' < *irrational* (1005).

1.27.7. Durum bildirir:

albarduu 'Güçten düşme, hâlsizleşme' < *albar* (75-76); *elestüü* 'bir şeyin göz önünde canlanması' < *eles* (874); *intimaktuu* 'birlik ve beraberlik, barış ve huzur ortamı içinde olma' < *intimak* (961).

1.27.8. Nesne adı yapar:

dekoratıvdüü 'dekoratif, dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici; sahnenin dekoru için gerekli olan' < *dekoratıvdik* (798).

1.27.9. Anlamıyla bağlantılı isimler yapar:

aktivdüü II 'Aktif, mal ve hakların tümüyle ilgili' < *aktiv* (66); *cosunduu* 'örf, âdet, gelenek görenekler ve davranış kurallarıyla ilgili' < *cosun* (635).

1.27.10. Soyut isim yapar:

abstrakttuu 'Soyut, mücerret' < *abstrakt* (24); *aktualduu* 'güncel, aktüel' < *aktual* (66); *individualduu* 'bireysel, ferdi' < *individual* (998).

1.27.11. Meslek yaparı bildirir:

acayıptuu 'Sihirbaz' < *acayıp* (28); *kesimdüü* 'mevsimlik işçi' < *kesim* (1207).

1.27.12. Meslekle ilgili soyut isim yapar:

acayıptuu 'Sihirbazlık' < *acayıp* (28).

1.28. +ek

Ek, ünlü uyumuna girmez. Küçültme işlevinde bazı hayvanların yavrusunu adlandırmada kullanılır:

İŞLEVİ

1.28.1. Hayvan yavrusu isimleri yapar:

kırgıyek ‘tüy dökmemiş körpe bir tür atmaca’ < *kırgıy* (1239); *koyonek* ‘Tavşancık’ < *koyon* (1338).

1.29. +GA; +gö

“İşlek bir ek değildir. Clauson (1971) +*ke* ekini +*kiye* veya +*kiñe* küçültme ekleriyle ilişkilendirmekle birlikte bu konuda açıklık yoktur. Ancak Kononov (1968:86) *aba+ka* ~ *aba+ga*, *aba+gay* (*amca*); (...) örneklerinde -*ş* ~ -*s* ~ -*ç* + -*ka* eklerini küçültme eki olarak nitelendirir. Örneğin Teleütçe *ana-ka* “büyükanne” (...) Ek, genellikle sonu +*ga* veya +*ge* eki ile biten hayvan ve bitki isimleri yapar” (Küçük, 2005: 132).

Güzel ekin, TT. yazı dilinde bir iki kelimedede bulunduğunu, Eski Türkçede az da olsa hayvan ve bitki adları türettiğini belirtir (Güzel, 2019: 147)

Ergin, -*ka*, -*ge* eki hakkında “*ekin, işlek bir ek olmayıp eskiden beri donmuş olarak bir iki kelimedede bulunduğu bahseder: baş-ka, öz-ge*” (Ergin, 1998: 175; Biray, 1999: 64; Gülensoy, 2016:108; Karaağaç, 2018: 64; Uyğur, 2018: 90; Karamanlıoğlu, 2019: 28).

Ek, büyük ünlü uyumu açısından Türkçe kelimelerde uyum göstermekte alıntı kelimelerde ise eklendiği son heceye uyum sağlamaktadır. Düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından yuvarlak ünlülü biçimleri olduğundan dolayı çoğu kelimedede uyum görülmez. Ünsüz uyumu açısından ise ek, oldukça sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.29.1. Zarf yapar:

alige ‘Hâlâ, henüz, daha’ < *ali* (88); *bekerge* ‘boşuna, sebepsiz yere, beyhude; bedava; boş, işsiz’ < *beke* (313); *birge* ‘birlikte, bir arada, hep beraber; birlikte, yanında, beraberinde; birlikte, beraber’ < *bir* (365); *boşko* ‘boşuna, boş yere, yararsız

yere, sebepsiz' < boş (395); *dalayga* 'epey, hayli, oldukça' < *dalay* (774); *kayakka* 'nereye, hangi yere' < *kayak* (1150); *keçke* 'akşama kadar; uzun süre; sürekli, devamlı' < *keç* (1179); *kömütkö* 'gizli, saklı olarak' < *kömüskö* (1360); *küniügö* 'her gün' < *künü* (1464); *nege* 'niçin, neden, niye' < *nege* (1607); *zorgo* 'zor, zar zor, güçlülkle' < *zor* (2218).

1.29.2. Küçültme bildiren isimler yapar:

Sevgi ifade eden isimlere gelerek küçültme bildiren isimler yapar.

apake 'Anneciğim; teyzeciğim' < *apa* (118); *apıke* 'anneciğim; teyzeciğim' < *apake* (120); *atake* 'babacığım, yalvarma ya da saygıyı belirtmede baba için kullanılan hitap sözü' < *ata* (161); *ceñeke* 'yengeciğim' < *ceñe* (561); *eceke* 'ablacığım' < *ece* (853); *eneke* 'annecik' < *ene* (883).

1.29.3. Nesne yapar:

çoyunke 'knş. Dökme demirden yapılan kap kacak' < *çoyun* (750); *karızga* 'borç, geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey' < *karız* (1125); *tokulga* 'eyer takımı' < *tokul* (2065).

1.29.4. Sıfat yapar:

açka 'Aç, tok olmayan' < *aç* (34); *cıraka* 'çatlak, yarık' < *cıra*(597); *kömüskö* 'gizli, saklı' < *kömüs* (1360); *kömütkö* 'gizli, saklı' < *kömüskö* (1360); *özgö* 'başka, özge; yabancı, tanıdık olmayan' < *öz* (1713).

1.29.5. Yer mekân adı yapar:

agılga I 'hık. Ağıl, ahır' < *agıl* (47); *çölkö* 'çevre, etraf' < *çölköm* (751); *kömüskö* 'gizli, kuytu yer' < *kömüs* (1360); *kömütkö* 'gizli, kuytu yer' < *kömüskö* (1360).

1.29.6. Meslek ismi yapar:

eceke 'hık. Kadın öğretmen, hoca' < *ece* (853).

1.29.7. Hayvan adı yapar:

kozuga 'Dağ koyunu yavrusu' < *kozu* (1341).

1.29.8. Mecaz anlamda isim yapar:

açka ‘mec. Aç, yoksul, fakir’ < *aç* (34);

1.30. +GAÇ

Küçük’e göre ek; canlı isimlerinde kullanılan ve işlek olmayan bir ektir. Küçük ekin, aynı zamanda fiilden isim yapma eki olarak da kullanıldığını belirtmiştir (Küçük, 2015: 137-138).

Yazı dilinde görülmeyen ek, küçültme işlevi taşır. ET’den beri az kullanılır. Bitki, hayvan ve araç gereç adları türetmiştir (Güzel, 2019: 150).

Ek, büyük ünlü uyumu açısından Kırgızcada tek vokalli kullanıldığından dolayı uyum sağlamaz. Düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından uyumlu olup ünsüz uyumu açısından uyum görülmez.

İŞLEVLERİ

1.30.1. Nitelik ismi yapar:

adılkeç ‘Adil’ < *adil* (40); *amalkeç* ‘hileci; uyanık, kurnaz’ < *amal* (98); *asilkeç* ‘kıymetli, sevgili’ < *asil* (148); *asilkeç* ‘kıymetli, sevgili’ < *asilkeç* (149); *aylakeç* ‘kurnaz, açığöz’ < *ayla* (191); *azilkeç* ‘şakacı, alaycı; şakalaşan arkadaşlar; bk. *asilkeç* kıymetli, sevgili’ < *azil* (211-212); *barakeç* ‘rüşvetçi’ < *parakor* (255); *boorkeç* ‘hayırsever, iyi kalpli, merhametli’ < *boor* (385); *capaakeç* ‘cefakâr, çilekeş; şefkatli, merhametli, yardıma hazır; çalışkan, gayretli’ < *capakeç* (511); *capakeç* ‘cefakâr, çilekeş; şefkatli, merhametli, yardıma hazır; çalışkan, gayretli’ < *capa* (511); *carakeç* ‘sevecen, sevimli, sempatik, sıcakkanlı’ < *cara* (516); *cüyökeç* ‘yerinde, dosdoğru söz söyleyen’ < *cüyö* (672); *cüyöökeç* ‘yerinde, dosdoğru söz söyleyen’ < *cüyökeç* (673); *paydakeç* ‘faydacı, çıkarıcı, pinti, hasis’ < *payda* (1724-1725); *tamaşakeç* ‘şakacı, latifeci’ < *tamaşa* (1943).

1.30.2. Şahıs ismi yapar:

corokeç ‘Yemekli toplantıya katılan, iştirak eden kişi’ < *coro* (632); *kıyalkeç* ‘hayalci, bir şeyi gerçekleştirmiş gibi kabul edip zihninde tasarlayan kimse, ütöapist’ < *kıyal*

(1250); *kirekeç* ‘kiralık arabayı süren arabacı’ < *kire* (1274); *ziyankeç* ‘zararlı, zarar veren, ziyana uğratan, ziyankâr’ < *ziyan* (2215).

1.30.3. Meslek ismi yapar:

arabakeç ‘At arabacısı; ‘arabacı, araba yapan veya satan kimse’ < *araba* (126); *atkeç* ‘hlk. atla yük taşıyan kişi’ < *at* (165); *töokeç* ‘deveci, eve kervanını güden kimse, sarban’ < *töö* (2093);

1.30.4. Ünlem yapar:

tobokeç ‘Aşılan bir şey karşısında “hayret” anlamında söylenen söz’ < *tobo* (2058).

1.30.5. Alet-edevat ismi yapar:

miltekeç ‘Fitilli tüfek’ < *milte* (1555).

1.31. +GAk /+GOk

Küçük, 2015’te yayımlanan eserinde +GAk ekinin, “*küçültme ve kuvvetlendirme bildiren bir ek olduğunu ve ekin, Kononov’a (1968: 87) göre “Moğol, -gen (> yen) eki = bütün Altay dillerinde -gan/-gen, -qan/-ken küçültme eki olarak kullanıldığını” ifade eder. Ek, organ isimlerinin yanı sıra canlı isimleri de yapmaktadır*”(Küçük, 2015: 139).

İŞLEVİ

1.31.1. Çalışmamızda tek bir örnek olup yer mekân adı yapmıştır:

döñgök ‘Tümsek, küçük tepe, çıkıntılı yer’ < *döñ* (833).

1.32. +GAn

+GAn ekini Clauson, Akar, Küçük vb. araştırmacılar genellikle bitki ve hayvan isimleri yapan ve işlek olmayan bir ek olarak tanımlayarak, ekin, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde kalıplaşmış sınırlı

sözcükte isim yapma işleviyle kullanıldığını Karahanlı Türkçesinden itibaren ise sıfat-fiil işleviyle de kullanılmaya başlandığını belirtmişlerdir (Akar, 2004: 94; Küçük, 2015: 143,146; Karağaç, 2018: 64).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymakta ünsüz uyumuna ise uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.32.1. Bitki adı yapar:

arpakan ‘Arpaya benzeyen, hayvanlara yem olarak verilen bir bitki’ < *arpa* (141);
baldırkan ‘baldırgan, baldıran’ < *baltırkan* (242).

1.32.2. Yabancı kelimelere gelerek, yer-mekân adı yapar:

külkan ‘hık. Ocak, ateş yakmaya yarayan, pişirme, amacıyla kullanılan yer’ < *kül* (1456).

1.33. +GArU

+*garu* / +*gerü*, +*karu*, +*kerü*: Bu ekin etimolojisi hakkındaki görüşleri bir tarafa bırakırsak, Uygur ve özellikle Köktürk metinlerinde bol kullanılan bir yön gösterme eki olarak karşımıza çıkıyor. Karahanlılar devri Türkçesinde de rahatça takip edebildiğimiz ek, Rabguzî’nin Kısasü’lenbiyâ’sından bu yana canlılığını kaybetmeye başlamış ve küçük ses değişiklikleri ile daha sonraki bazı lehçelerde de devam edebilmiştir. (Korkmaz, 2018: 5).

İŞLEVLERİ

1.33.1. Sıfat/zarf yapar:

içkeri ‘İçeri, dışarı karşıtı; iç tarafa doğru’ < *iç* (989); *tışkarı* ‘dışında -den başka, sayılmazsa; başka, farklı’ < *tış* (2032).

1.33.2. Yer adı yapar:

çetkeri ‘Kenar, kıyı’ < *çet* (716).

1.34. +GAy/+GOy

“Oruzbayeva +Gay eki hakkında “Genellikle vasıf ismi yapan bu ekin Moğolca kaynaklı olduğunu” belirtmiştir (Oruzbayeva, 2000: 242).

Kasapoğlu Çengel, +Gay ekinin, “seyrek olarak küçültme bildirdiğini, ayrıca, +gina/+gine, +kına/+kine küçültme ekinden gelişen ekle birlikte kullanılarak aynı işlevi yüklendiğini” belirtmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 112; Küçük, 2015: 146-147).

Ek, Kırgızcada kalınlık-incelik uymakta olup düzlük-yuvarlaklık uyumuna ve ünsüz uyumuna ise uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.34.1. Sıfat yapar:

açakey ‘çatalı’ < *açaluu* (32); *akılgöy* ‘akıllı’ < *akıl* (59); *amalköy* ‘hileci; uyanık, kurnaz’ < *amal* (98); *avazköy* ‘meraklı, hevesli’ < *avaz* (170); *bacırakay* ‘Büyük, fal taşı gibi açılan, güzel (göz); güzel, pırıl pırıl’ < *bacıra* (219); *balçagay* ‘yassı ve yayvan; şişman’ < *balça* (241); *balkagay* ‘iri yapılı ve tombul’ < *balka* (244); *baltagay* ‘kalın; kalın, enli ve gür’ < *balta* (247); *bapsagay* ‘uzamış, dağılmış; tüylü, tüyleri uzun olan’ < *bapsa* (253); *barbagay* ‘tombul, dolgun’ < *barba* (257); *bodurakay* ‘pürüzlü’ < *bodura* (374); *bokçogoy* ‘tıknaz ve kısa boylu’ < *bokço* (375); *bolçogoy* ‘kocaman, iri yarı, izbandut’ < *bolço* (378); *bolpogoy* ‘tombul’ < *bolpo* (380); *boltogoy* ‘tombul, etine dolgun’ < *bolto* (380); *borbogoy* ‘kabarık, şişkin’ < *borbo* (388); *borsogoy* ‘şişman, tombul’ < *borso* (392); *bökçögöy* ‘kambur’ < *bökçö* (406); *böltögöy* ‘kabarık, kabarmış olan; kabarık, çıkıntısı olan, tümsekli’ < *böltö* (410); *börsögöy* ‘kabarık; şişmanca, şişko, şişmiş; tombul’ < *börsö* (413); *böytögöy* ‘tombul ve tatlı, şirin’ < *böytö* (417); *bükürüköy* ‘biraz kambur, biraz kamburlaşmış’ < *bükürü* (457); *cadıgöy* ‘cadı, büyücü, sihirbaz; sinsî, hileci, düzenbaz, sahtekâr’ < *cadı* (474); *cagcagay* ‘bağrı, yakası açık’ < *cagca* (474); *calcagay* ‘kocaman büyük (ağız)’ < *calca* (483); *cepirekey* ‘alçakça, kısaca, yassıca’ < *cepire* (563); *çadırakay* ‘şişman, şişko’ < *çadıra* (681); *çakçagay* ‘gözleri kocaman olan’ < *çakça* (683); *çalırakay* ‘gözü biraz şaşşı olan’ < *çalıra* (689); *çedirekey* ‘göbekli, karnı yağlanıp şişmanlamış’ < *çedire* (707); *çekçegey* ‘gözleri iri, büyük açılan’ < *çekçe* (709);

çıdamkay ‘dayanıklı, metanetli’ < *çıdam* (718); *çırğay* ‘kavgacı, kavga etmeyi seven’ < *çır* (732); *çoçoğoy* ‘dik, belirgin olan’ < *çoço* (741); *çokçoğoy* ‘dik olan dik görünümlü’ < *çokço* (742); *çoltogoy* ‘kısa, uzunluğu az olan’ < *çolto* (745); *çorçoğoy* ‘uçlu, ucu çıkan’ < *çorço* (748); *çormogoy* ‘kalın ve şişkin’ < *çormo* (748); *çuçtuguy* ‘ince ve uçlu olan’ < *çuştuguy* (755); *çütürököy* ‘avurdu çökük ve yüzü zayıf olan’ < *çütürö* (764); *dagdagay* ‘geniş ve yayvan; geniş ve yayvan göğüslü’ < *dagda* (771 772); *daldagay* ‘özensiz, biçimsiz kocaman olan’ < *dalda* (776); *dalpagay* ‘büyük ve biçimsiz’ < *dalpa* (779); *deldegey* ‘kocaman, kepçe (kulak)’ < *delde* (800); *dordogoy* ‘kabarık, kalın olan’ < *dordo* (831); *dömpögöy* ‘küçük çıkıntılı yer, tümsek’ < *dömpö* (833); *edirekey* ‘burun kanatları hafifçe kıvrık ve kabarık olan’ < *edire* (854); *eñirekey* ‘burun kanatları kabarık olan’ < *eñire* (885); *eptekey* ‘becerikli, maharetli’ < *epte* (889); *iymekey* ‘eğri, yay biçiminde olan’ < *iyme* (1015); *kalbagay* ‘kaba, biçimsiz (dudak)’ < *kalba* (1062); *kemşegey* ‘“dişsiz” anlamında kullanılır’ < *kemşe* (1192); *ketirekey* ‘kısa (burun)’ < *ketire* (1210); *kırkalekey* ‘yan yana, sıra sıra’ < *kırkale* (1240); *kiçinekey* ‘küçük, büyük karşıtı; küçük, yaşı daha az olan’ < *kiçine* (1267); *kilegey* ‘hlk. kocaman, büyük’ < *kile* (1268); *kodogoy* ‘cüce, boyu normalden kısa olan’ < *kodo* (1286); *kologoy* ‘kaba saba’ < *kolo* (1296); *korkogoy* ‘uzun ve zayıf olan’ < *korko* (1322); *kortogoy* ‘kısa boylu’ < *korto* (1325); *költögöy* ‘biçimsiz, hantal, kaba’ < *költö* (1357); *kubakay* ‘açık, beyaz tenli’ < *kuba* (1400); *misirekey* ‘suskun’ < *misire* (1557); *moturakay* ‘tombul ve sevimli’ < *motura* (1567); *odurakay* ‘yüz çizgileri kaba olan, kaba’ < *odura* (1623); *olçoğoy* ‘büyük, kaba, hacimli; şişman, kilolu’ < *olço* (1630); *orkogoy* ‘sivri ucu çıkık duran; sivri ucu göğe doğru yükselen’ < *orko* (1662); *orsogoy* ‘ileriye doğru çıkık; üst dişleri öne doğru çıkık, dişlek’ < *orso* (1666); *saksagay* ‘saçı başı dağılmış; tüyleri uzun ve dağınık’ < *saksa* (1761); *seksegey* ‘dağınık (saç, tüy vb.)’ < *sekse* (1795); *soldogoy* ‘hantal, uzun ve kaba’ < *soldo* (1829); *sorogoy* ‘uzun ve ince olan, dik duran, sırik gibi’ < *soro-* (1837); *suluukay* ‘hlk. biraz güzel, sevimli, hoş’ < *sulu* (1868); *şoñşogoy* ‘yumru, kabarık, şişkin, çıkık’ < *şoñşo* (1911); *tarbagay* ‘biçimsiz, dağılmış, yayılmış; iri, uzun ve kaba’ < *tarba* (1959); *tartagay* ‘eli, ayağı uzun, uzun boylu; biçimsiz, bozuk’ < *tarta* (1965); *tasırakay* ‘kaygan ve parlak; dışarıya doğru biraz fırlamış, patlak (göz)’ < *tasıra* (1969); *tatınakay* ‘güzel, göze, kulağa hoş gelen; gayet iyi, adamakıllı’ (1977); *taypagay* ‘yayvan, yassı’ < *taypa* (1982); *teñirekey* ‘pat burunlu, burnu küçük’ < *teñire* (2005); *toltogoy* ‘kalın, tombul’ < *tolto* (2067); *tompogoy* ‘kabarık, şişkin, şiş; tombul’ < *tompo* (2069); *torsogoy* ‘şişkin, şişirilmiş; tombul’ < *torso* (2081);

tostogoy ‘dışarıya doğru biraz fırlamış’ < *tosto* (2083); *tosurakay* ‘tombul, yuvarlak; tombul, etine dolgun’ < *tosura* (2084); *törsögöy* ‘şişkin, şişirilmiş; tombul’ < *torsogoy* (2096); *tultuguy* ‘tombul, dolgun yanaklı’ < *tultu* (2106); *uçkay* ‘en ucundan; yüzeysel’ < *uç* (2151); *urkuguy* ‘çıkık, çıkkın, sivri’ < *urku* (2164); *üksögöy* ‘saçı başı, yünü, tüyü dağınık, karışık’ < *üksö* (2179); *üksügüy* ‘saçı veya tüyleri dağınık, karışık, düzensiz’ < *üksü* (2179-2180); *üñkügüy* ‘dargın, küskün, üzgün hâlde başını öne eğmiş’ < *üñkü* (2184); *üñürököy* ‘içe doğru çukuru, oyuğu olan, bulunan’ < *üñürö* (2185); *ürpögöy* ‘saçı başı dağınık, darma dağınık; tüyleri kabarık’ < *ürpö* (2187); *ütürököy* ‘kaşları çatık, soğuk, sevimsiz, itici’ < *ütürö* (2190); *zoñkogoy* ‘iri, güçlü kuvvetli, heybetli’ < *zoñko* (2217).

1.34.2. Şahıs ismi yapar:

bataköy ‘Hayır duacı, çok hayır dua eden kimse’ < *bata* (293); *bulbulköy* ‘bülbul gibi sesi güzel olan; mec. ozan, âşık’ < *bulbul* (427); *casaköy* ‘suçunu örtbas etmek için iyi, hoş görünmeye çalışan, dalkavukluk, yalakalık, yaltaklık eden kimse’ < *casaker* (528); *cemekey II* ‘ufak tefek konular için sinirlenip öfkelenen, kafa şişiren’ < *ceme* (559); *dardagay* ‘kocaman, hantal kimse’ < *darda* (786); *dubaköy* ‘büyücü, afsuncu’ < *duba* (837); *kanikey* ‘tar. han kızı, sultan’ < *kani* (1090); *korcogoy* ‘kemikli, zayıf ve uzun boylu biri için kullanılır’ < *korco* (1319); *naamaköy* ‘gazelci, gazel okuyan kişi’ < *naama* (1597); *namazköy* ‘namazları tam vaktinde kılan, namaza devam eden’ < *namaz* (1599); *namısköy* ‘gururlu; benlik, kişilik sahibi’ < *namıs* (1600); *ormokoy* ‘kalın ve biçimsiz burunlu adam’ < *ormo* (1662); *tamaşaköy* ‘şakacı, latifeci’ < *tamaşa* (1944).

1.34.3. Durum bildiren isimler yapar:

aygay ‘yüksek sesle bağırma, haykırma’ < *ay* (183); *aykay* ‘yüksek sesle bağırma, haykırma’ < *aygay* (189); *çalmakey II* ‘güreşte çelme takma’ < *çalma* (690); *kudayköy* ‘dindar’ < *kuday* (1406).

1.34.4. Hayvan adı yapar:

köçkoy ‘esk. göç sırasında, damadın köyü, gelinin ailesinin köyünden geçerken gelin tarafının damadın ailesinden istediği hayvan’ < *köç* (1344).

1.34.5. Tabiatla ilgili ad yapar:

örüšköy ‘çevresindeki otlak, mera’ < *örüş* (1706).

1.34.6. Edat yapar:

mınakey ‘İşte, aha’ < *mına* (1548); *kanakey* ‘haydi, hadi, kabul ve onama bildirir; haydi, hadi, isteklendirmek, çabukluk belirtmek için kullanılır’ < *kana II* (1084).

1.34.7. Gibilik, benzerlik bildiren isimler yapar:

cılmakay ‘dümdüz, pürüzsüz, cilalanmış gibi’ < *cılma* (588); *dandırgay* ‘kocaman, büyük; tandır gibi olan’ < *dandır* (781).

1.34.8. Soru bildiren sözcükler türetir:

Soru zamirlerine gelerek yine soru bildiren sözcükler türetir:

kanakey ‘Hani, nerede, ne oldu, nerede kaldı?; hani, nerede, niçin olmadı?’ < *kana II* (1084).

1.34.9. Akrabalık bildiren isimler yapar:

abagay ‘babanın ağabeyi (esk. Ağabey, amca)’ < *abığıy* (19).

1.34.10. Ünlem yapar:

anakey ‘(İşte, işte orada!) anlamında ünlem sözü’ < *ana* (101).

1.35. +GI/+GU

Topaloğlu 2019’da yayımlanan eserinde +GI/+GU ekini “İsimlerden sıfat ve zamir olarak kelimeler yapan, anlamca bağlı olduğu kelimeye aitlik, bağlılık, içinde bulunma ifadesi veren +ki eki” olarak tanımlar (Topaloğlu, 2109: 18).

Bu ek, isimlerden temsil ve vasıf isimleri, yani zamir ve sıfta olarak kullanılan isimler yapar. Başlıca işlevi, içinde bulunma, bağlılık ve aitlik ifade etmektir. Bir nesneyi bağlı olduğu başka bir nesneye göre veya zaman ve mekân içindeki yerine işaret etmek suretiyle belirtir:

Ergin, ekin hiçbir yapım ekinde bulunmayan çok özel bir kullanışa sahiptir. Çünkü yapım ekleri ancak kelime kök ve gövdelerine getirilebilen

eklerdir. Bu kök ve gövdelerin çekimli şekillerine yapım eki getirilmez. Bu klişeleşmiş nadir bir iki istisna dışında yapım eklerinde böyle olduğu halde *-ki* ekinde bambaşka bir durumla karşılaşmaktayız. *-ki* eki isim kök ve gövdelerine doğrudan eklendiği gibi onların *-da, -de, -ta, -te* ve *-in, -in, -un, -ün, -nun, -nin, -nun, -nün* eki almış çekimli şekilleri ile yani lokatif ve genitif hâlleri ile de birleşmektedir.(...) *-kiekinin* edat menşeli olduğu hatıra gelebilir. Ekin eskiden beri uyumlara çok mukavemet etmiş olması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Fakat *-ki*'nin Türkçenin bildiğimiz devirlerinde karşımıza ek olarak çıktığı da muhakkaktır. Bütün bunları göz önüne alırsak *-ki*'ye aslında edat olup Türkçenin bilinen devirlerine geçerken ekleşen, fakat ekleştikten sonra da edat izlerini günümüze kadar muhafaza eden bir ek diyebiliriz (Ergin, 1998: 161-162).

Ünlülerden sonra genellikle g'li; tonlu ünsüzlerden sonra ise genellikle k'li tonsuzlardan sonra k'li ekler kullanılır (Kasapoğlu Çengel, 2017: 112; Ercilasun, 2012: 502; Öner 2013: 42; Banguoğlu, 2015: 184; Küçük 2015: 150; Tekin 2016: 81; Karaağaç 2018: 57).

Ek, ünlü uyumlarına uymakta ama ünsüz uyumuna uymamaktadır. +GI+GU eki, hem isimlere hem fillere gelebilmektedir.

İŞLEVLERİ

1.35.1. Sıfat yapar:

azırkı 'çağdaş, modern' < *azır* (211); *bayırkı* 'antik, antika' < *bayır* (299); *boşoñku* 'biraz zayıf, biraz güçsüz; biraz gevşek, biraz yumuşak' < *boşoñ* (395); *bozoñku* bulanık' < *bozoñ* (403); *cılbırıska* 'dönek, çabuk değişen, dengesiz, tutarsız' < *cılbırıska* (582); *cuyku* 'ikiyüzlü, pohpohçu, riyakâr' < *cuukur* (660); *çınıgı* 'gerçek, sahici' < *çını* (728); *çiyki* 'çiğ, pişmemiş veya az pişmiş; ham, olgun olmayan, olmamış; mec. yarım yamalak, hazır olmayan' < *çiy* (740); *ırıska* 'rıзык, nimet' < *ırıs* (972); *ışkı* 'hevesli, istekli' < *ış* (976).

1.35.2. Zarf yapar:

adattagı 'Âdet olduğu üzere, her zamanki gibi, eskisi gibi' < *adattagıday* (39); *aligi* 'daha önce anlatılan, bahsedilen birini ifade etmek için "biraz önce bahsedilen", "yukarıda adı geçen", "mezkûr" anlamlarında kullanılır' < *ali* (88,89); *beregi* 'yakındaki bir şey gösterilirken ya da bir şeye işaret edilirken "işte bu" anlamlarında kullanılır' < *beregi* (319); *bereki* 'yakındaki bir şey gösterilirken ya da bir şeye işaret edilirken "işte bu" anlamlarında kullanılır' < *beregi* (320).

1.35.3. Renk adı yapar:

bozoñku ‘açık boz’ < *bozoñ* (403).

1.36. +GIÇ / +GUÇ

Güzel 2019’da yayımlanan çalışmasında ek hakkında “*Genellikle yansıma kelimeler eklenerek araç gereç ve oyun adları türetir. +GAÇ ekinin bir varyantı olduğu düşünülebilir. Bazı örneklerde +CIK ekinin göçüşmeye uğramış şekli olması da ihtimal dâhilindedir*” demektedir (Güzel, 2019: 155).

Ek, Kırgızcada kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymakta olup ünsüz uyumuna ise uymamaktadır.

İŞLEVİ

1.36.1. Renk adı yapar:

aksargıç ‘Açık sarı, cıvciv sarısı’ < *aksar* (64); *bozguç* ‘hık. açık gri, boz’ < *boz* (403).

1.37. +GII / +GUI

İşlek olmayan bir ektir. İlgi ifade eder. Bu ekin *-gil* şekli bugün bailhassa ağızlarda çok işlek durumdadır. Her türlü şahıs, akrabalık, unvan isminden âile ve ev ismi yapmak için geniş ölçüde kullanılır (Ergin, 1998: 178).

Geometrik şekiller gösteren kelimeler ile renk tonlarını gösteren benzerlik sıfatları türetir. İşlek değildir (Güzel, 2019: 156).

Kırgız Türkçesinde işlek olmayan bu ek, isimlere gelerek benzerlik ifade eder (Kasapoğlu Çengel, 2017: 112).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.37.1. Sıfat yapar:

bütkül ‘Tüm, hepsi’ < *büt* (463); *dımku* ‘bunaltıcı, boğucu’ < *dım* (814); *döngül* ‘çıkıntılı yer, tümsek, tümbek’ < *döñ* (834); *kırgul* ‘kır sakal; taşlı, kayalık’ < *kır* (1239); *kirgil* ‘bulanık, bulanmış olan’ < (1274).

1.37.2. Terim adı yapar:

mürzögül ‘İş başında vefat etmiş basın görevlilerinin anısına yazılan yazı, nekroloji’ < *mürzö* (1594); *törtkül* ‘dörtgen’ < *tört* (2096); *üçkül* ‘üçgen’ < *üç* (2178).

1.37.3. Renk adından sıfat yapar:

bozgul ‘Açık gri, rengi solmuş’ < *boz* (403).

1.38. +gült, +gUlt

Ek, Kırgız Türkçesinde her renk ismine gelmemekte; caşıl ve kara renklerde kullanılmaktadır (Kudaybergenov ve Tursunov).

İŞLEVİ

1.38.1. Benzerlik ifade eden renk isimleri yapar:

kızgult ‘Kızılımsı, kızılımrak’ < *kız* (1261); *surgult* ‘boz, gri, kül renginde olan’ < *sur* (1864).

1.39. +gültüm, + gUltUm

+*gültüm*, +*gultum* /*gültüm* eki de çalışmamızda sadece aşağıdaki renk ismiyle kullanılmıştır. Bu ek de benzerlik ve gibilik ifade eden renk isimleri yapar.

İŞLEVİ

1.39.1. Benzerlik ve gibilik ifade eden renk isimleri yapar:

surgultum ‘hık. bozumturak, grimsi’ < *sur* (1864).

1.40. +gök

Tek örneğine rastladığımız ek, yer-mekân adı yapmıştır:

İŞLEVİ

1.40.1. Yer-mekân adı yapmıştır:

döñgök ‘Tümsek, küçük tepe, çıkıntılı yer’ < *döñ* (833).

1.41. +Gıy/+GUy

Kasapoğlu Çengel, ekin, “*İşlek bir ek olmadığını ve akrabalık bildiren isimler yaptığıını*” belirtmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 113).

Elimizdeki örneklerde akrabalık bildiren eklere gelmekle birlikte zarf ve sıfat yapan örneklerle de rastlanmıştır. Ek, mevcut örneklerde ünlü uyumlarına uymakta ünsüz uyumuna ise uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.41.1. Sıfat yapar:

bıltıgıy ‘çok koyu; şişman, kilolu, tombul’ < *bıltı* (346); *bırtıgıy* ‘kısa; kısa boylu’ < *bırtı* (349); *bitıgıy* ‘minicik ve sevimli’ < *bitı* (353); *bitmıgıy* ‘aşırı koyu, bulaşkan’ < *bitmı* (353); *biypıgıy* ‘küçük (genelde burun için)’ < *biypıyan* (354); *buçugıy* ‘küçük’ < *buçu* (421); *bulçugıy* ‘kabarık, şişmiş, tombul’ < *bulçu* (427); *bulkugıy* ‘tombul, şişman, iri yarı’ < *bulku* (429); *bursugıy* ‘tombul, şişman’ < *bursu* (439); *bültügıy* ‘biraz şişmiş’ < *bültü* (459); *bütügıy* ‘küçük (göz); kene göz’ < *bütü* (464); *cılçıgıy* ‘çekik, kısık, yumuk (göz)’ < *cılçı* (583); *culmugıy* ‘köse, sakalı bıyığı yok denecek kadar az olan ya da hiç olmayan’ < *culmu* (648); *cülcügıy* ‘kısık, yumuk, hafifçe aralanmış, çekik göz’ < *cülcü* (663); *çıkçıgıy* ‘derli toplu, düzenli’ < *çıkçı* (723); *çilmıgıy* ‘cılız, çok zayıf’ < *çilmi* (737); *çukçugıy* ‘uçlu olarak görünen’ < *çukçu* (755); *çuştugıy* ‘ince ve uçlu olan’ < *çuştı* (760); *dulugıy* ‘geniş ve çirkin suratlı’ < *dulu* (839); *dügdügıy* ‘somurtuk, asık suratlı’ < *dügdü* (842); *ırbıgıy* ‘güçsüz, zayıf, çelimsiz’ < *ırbı* (968); *ilmıgıy* ‘çok zayıf, cılız, çelimsiz’ < *ilmi* (995); *kemşıgıy* ‘dişsiz, dudakları sarkık olan’ < *kemşık* (1192); *kıdıgıy* ‘kısa boylu’ < *kıdı*

(1219); *kiçikiy* ‘hık. K c k’ < *kiçi*(1267); *kidigiy* ‘boyu çok kısa olan’ < *kidi* (1268); *kulcuğuy* ‘tık naz, tıkız’ < *kulcu* (1412); *kurkuguy* ‘zayıf, ince ve uzun olan’ < *kurku* (1427-1428); *kuuuguy* ‘mazlum ve zavallı görünen’ < *kuuu* (1436); *mulmıgıy* ‘ekingen, mıymıntı’ < *mulmı* (1548); *mirtıgıy* ‘kısa ve kalın olan’ < *mirtı* (1550); *mıytıgıy* ‘ok k c k’ < *mıytı* (1552); *şıştıgıy* ‘sivri gagalı’ < *şıştı* (1910); *şıştıgıy* ‘sivrice, yumruca görünümlü’ < *şıştı* (1916); *tıkıgıy* ‘kısa boylu ve tık naz’ < *tıkı* (2021); *tımpıgıy* ‘konuşmayan, sessiz’ < *tımpı* (2023); *tıñkıgıy* ‘tık naz, tombul’ < *tıñkı* (2026); *tırbıgıy* ‘ok zayıf’ < *tırbı* (2028); *tıkıgıy* ‘dik, dik duran’ < *tıkı* (2036).

1.41.2. şahıs adı yapar:

 k g y ‘K c c k, ufacık görünüşte olan kimse’ < * k * (762); *kudagıy* ‘Kadın d n r; kadın d n rc ’ < *kuda* (1404).

1.41.3. Zarf yapar:

ımkiy ‘Sırf, sadece, yalnızca, büsbütün’ < *ım*(727).

1.42. +I / +U

Teklik 3.kişi ekinin kalıplaşması sonucu oluşmuş bir ektir (K c k, 2015: 161).

Ek,  nl  uyumlarına uymaktadır.

İşLEVLERİ

1.42.1. Sıfat yapar:

antkoru ‘hık. Sahte, yalancık tan’ < *antkor* (111); *buzuku* ‘fesat, arabozucu kimse’ < *buzuk* (452).

1.42.2. Zarf yapar:

akırı ‘Sonu; eninde sonunda, en sonunda’ < *akır* (61); *katarı* ‘gibi, benzer, olarak’ < *katar* (1143); * st * ‘şu an, şu zaman dilimi’ < * st* (2188).

1.42.3. Meslek adı yapar:

bıçmal ‘Biçkici, giysi biçen kimse’ < *bıçmal* (341).

1.42.4. Yer-mekân adı yapar:

üstü ‘Bir kimsenin oturduğu yer’ < *üst* (2188).

1.43. +Ik/ +Uk

Zülfikar 1991’de yayımlanan eserinde ekin, “*Yazı dilinde işlek olmayan bir ek olup benzerlik, küçültme ve sevgi ifade ettiğini, organ adları da yapmakta olup bununla birlikte +Ir ekiyle kurulmuş ses yansımaları gövdelerden sonra gelerek küçültmeli anlamda bazı ad ve sıfatlar da türettiğini*” ifade etmiştir (Zülfikar, 1991: 94, Korkmaz, 2014: 129).

İŞLEVLERİ

1.43.1. Durum yapar:

tatık ‘Tat, lezzet; tat, hoş giden durum, lezzet, zevk’ < *tat* (1977); *zoruk I* ‘baskı, zulüm, eziyet’ < *zorduk-zombuluk* (2218).

1.43.2. Soyut isim türetir:

munarık ‘pus, hafif sisin oluşturduğu bulanıklık’ < *munar* (1578).

1.43.3. Nesne adı yapar:

içik ‘Kürklü gocuk’ < *iç* (986).

1.44. +II/ +UI

Ses yansımaları köklerden ikincil biçimler oluşturan bir ektir: *gürül*, *purul* gibi. Bu şekiller yeni türetmelere ad gövdeliği yaptıkları gibi (*gürül+de-* vb.) ek almadan ikileme biçimiyle zarf olarak da kullanılır: *gürül gürül ak-*, *harıl harıl çalış-* vb.. (Korkmaz, 2014: 129).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük- yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVİ

1.44.1. Sesle bağlantılı isim yapar:

türsül ‘Küt diye çıkan ses’ < *türs* (2136).

1.45. +(D)l / +(U)l

Benzerlik bildiren ve işlek olmayan bir ektir. Eski Türkçedeki *-sil*² ekinden çıkmıştır: *yaş* > *yaşıl* (Karağaç, 2018: 65).

Gülsevin, *+ıl* eki “*isimlerden zarf yapar ve ünlü uyumuna girer*” demektedir (Gülsevin, 2017:126).

Ergin’e göre ek, işlek bir ek değildir. Ergin ekin, “*benzerlik ifade ettiğini ve Türkçede yeş-i-l (<yaş-ı-l), kız-ı-l kelimelerinde bulunduğunu ve -l eski -sil, -sil’den geldiğini*” belirtmektedir (Ergin, 1998: 177).

Benzerlik gösteren, adlardan ada ve sıfat türeten ölü bir ektir: *kızıl, yeşil (<yaşıl) sözleri dışında ardıl*” art arda gele, halef”, *ağıl* “*ayın çevresindeki akılık hâle*”, *dördül* “*dörtlü*”, *güdül, kumul, usul* “*yavaş*” gibi birkaç kelimeye daha iz bırakmıştır. Ancak, bu ek yeni sözcükler türetiminde benimsenmiş, *+Ilk / +IUK* tahsis +î nispet vb. bazı eklere denk, bir bölümü de terim niteliğinde olan ad ve sıfatlar türetmiştir: Yalnız, ekin bazı kelimelerdeki işlevi açık değildir: *anayasal, yasal, bağıl (...)* vb.+(I)l / +(U)l ekinin Moğol kökenli olduğu görüşüyle *tekil* “*müfret*” ve *çoğul* “*cem*” terimlerini beğenmeyenler, bunların yerine teklik ve çokluk biçimlerini yeğlemişlerdir. Şimdi bu iki terim iki ayrı karşılıkla yan yana kullanılmaktadır. Terimlerde birlik söz konusu olunca *teklik* ve *çokluk* biçimleri tercihe değer görüyor (Korkmaz, 2014: 130).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük- yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.45.1. Sıfat yapar:

dokçul ‘Bir şeyi tehdit yoluyla elde eden’ < *dokçu* (826); *kaysıl* ‘hangi; neresi, nere; ne, hangi şey; mec. yok, mevcut olmayan; “faydası veya ne fayda” anlamlarında kullanılır’ < *kaysı* (1167).

1.45.2. Yiyecek adıyla bağlantılı isim yapar:

çiykil ‘Kırmızımtırak, yarı çiğ et rengi’ < *çiyki* (740).

1.45.3. Mesleği (işi) yapanı bildirir:

kıbaçıl ‘Çıkıkçı, sınıkçı; uzman, mütehassıs’ < *kıbaçı* (1215).

1.46. +Im/+Um

Banguoğlu ek hakkında “*İyelik zamirlerinin 1. kişi eki olan -im yakınlarla ve büyüklere hitap için sıkça kullanılan isimlere gelir. (Beyim! Oğlum! Kardeşim!). Bu kullanıştan Türk dillerinde donuşmuş birkaç kelime vardır*” demekte ve şu örnekleri vermektedir: *hanım (bizde) bégüm (Hindistanda) asil kadın unvan*” (Banguoğlu, 2015: 177).

Elimizdeki örneklerde ise ek, renk adı, doğa ile tabiat ile ilgili isimler, sıfat, soyut isim, zarf ve sevgi ve yakınlık anlamında isimler türetmekte kullanılmıştır.

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük- yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.46.1. Renk adı türetir:

kızgıltım ‘Kızılımsı, kızılımtırak’ < *kızgılt* (1261); *surgultum* ‘hık. bozumsu, grimsi’ < *surgult* (1864).

1.46.2. Durum bildirir:

darım ‘Hastayı büyü yoluyla tedavi etme’ < *darı* (789).

1.46.3. Zarf yapar:

egerim ‘Hiç, hiçbir zaman; eğer, şayet’ < *eger* (859).

1.47. +(I)n /+(A)n

Bu ekle yapılan adlar, Eski Türkçede ad ve sıfatlardan “ilgili olma, akrabalık bildirme” ad ve sıfatları türeten +(A)n ekiyle kurulmuş adlardan bazılarının bize daha çok +(I)n biçiminde uzanmasından oluşmuş görünüyor.

+(I)n eki doğal olarak bir +n > +n değişimine de uğramıştır. Bu ekin örnekleri birkaçı geçmeyen uzantı kelimeler oldukları için bugün +(I)n eki ölmüş bir ek durumundadır: *alan*(<*alan*), *belin* “korku” ve *bundan belinle-“irkilmek” vb* (Korkmaz, 2014: 138).

İŞLEVLERİ

1.47.1. Şahıs adı yapar:

kalkan ‘kalkan, savaşçıların kullandığı korunmalık; kaynak maskesi’ < *kalka* (1070-1071).

1.47.2. Hayvan adı yapar:

kaşabañ ‘kurt, yırtıcı hayvan’ < *karışkir* (1138).

1.47.3. Yer-mekân adı yapar:

kalkan ‘Siper, sığınak’ < *kalka* (1070,1071).

1.48. +(I)n /+(U)n

Adlardan sıfat türeten vurgulu bir ektir. Bu ek ses yapısı bakımından zaman adlarından zarf türeten vurgusuz +In / +Un ekiyle aynı olmakla birlikte, işlevi bakımından ondan ayrılır. +(I)n /+(U)n ekini almış olan adlar Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine ve bazı çağdaş lehçelere yalın durumlarıyla değil, ekle kaynaşmış olarak geldiklerinden, ekin işlevi kesin olarak belirlenemiyor. Ancak, bu ekle kurulmuş sıfatların anlam yapısına bakarak +(I)n /+(U)n’un pekiştirme görevinde sıfat türeten bir küçültme eki olduğu söylenebilir: *boyun*, *çetin*, *eğın*, *evin*, *karın*, *koyun* (...) gibi (Korkmaz, 2014: 138).

İŞLEVLERİ

1.48.1. Sıfat yapar:

bütün ‘bütün, tüm, yarım olmayan, parçalanmamış; bütün tüm, hepsi, tamamı’ < *büt*(464).

1.49. +İñki/ Uñku

Genellikle renk adlarına gelerek gibilik, benzerlik ifade eden sıfat yapar. Aşağıdaki örneklerde duurm bildiren sıfatlar yaptığı da görülmüştür.

İŞLEVLERİ

1.49.1. Renk adlarına gelerek sıfat yapar:

bozuñku ‘boz, beyazımsı, beyaza çalan’ < *bozoruñku* (404).

1.49.2. Durum bildiren sıfat yapar:

kaykañınki ‘fazla eğik olmayan’ < *kaykañ* (1158); *marçayınki* ‘bodurca’ < *marçay* (1517); *üstünkü* ‘üstteki, yukarıdaki’ < *üst* (2188).

1.50. +Ir/+Ur

Korkmaz 2014’de yayımladığı çalışmasında +*Ir/+Ur* eki hakkında “ses yansımali köklerden yeni türetmeler yapılabilmesi için gövde oluşturan bir ek olduğunu” belirtmiştir (Korkmaz, 2014: 130).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.50.1. Sıfat yapar:

möltür ‘Duru, berrak’ < *mölt* (1572).

1.50.2. Yansıma seslerden isim yapar:

tıtır ‘Tıp diye çıkan ses’ < *tıp*(2027).

1.51. +ıs

Tek örnekte rastladığımız ek, zarf işleviyle kullanılmıştır.

İŞLEVİ

1.51.1. Zarf yapar:

kalpıs ‘Yanlış, hatalı; yanlış, hatalı bir biçimde’ < *kalp* (1072).

1.52. +(D)ş / +(U)ş

Kasapoğlu Çengel,, 2017’de yayımladığı çalışmasında +*Iş* eki için “*Bu ek, Kırgızcada ak ve kök renklerine gelerek benzerlik ve gibilik ifade eden sıfatlar yapmakta olduğunu*” ifade etmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 119).

İŞLEVLERİ

1.52.1. Bizde taradığımız çalışmamızda aynı örnekleri tespit ettik.

agış I ‘Beyazımsı’ < *ak* (48); *kögüş* ‘mavimsi’ < *kök* (1347).

1.53. +k

Uyğur 2018’de yayımlanan çalışmasında +*q* / +*k* ekinin “İşlek olmayan bir ek olduğunu belirtir., M.Erdal ve Clauson bu eki *-k*, *-ak*, *-ek* küçültme işlevindeki eklerle birlikte düşünmüştür. Erdal *-ık*, *-ik*’li örnekler arasına *top+ık*, *kasuk* (*ağaç kabuğu*, *deri*) *çöpik*, *çıpık*, *budık* (*dal*) kelimelerini almıştır (Erdal, OTWF, s. 43-44; Clauson, ED, s. xli).

Ek, ya kök anlamını kuvvetlendirici işlevde vasıf isimleri teşkil etmiş, yahut kökle benzerlik ilgisi kuran sözcükler yapmıştır. (Uyğur, 2018: 92).

+*q* / +*k* eki, az sayıda kelimedede karşımıza çıkmakta olup sıfat, şahıs, yer-mekan soyut-somut isim, araç gereç ve bitki adları türetmekte ve mecaz anlamda isim yapmaktadır.

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumları açısından sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.53.1. Sıfat yapar:

cartık ‘Yarım; bütün değil, eksik, noksan; biraz, bir miktar, bir parça’ < *cartı* (527); *erese* ‘ergen, ergenlik çağına gelmiş’ < *erese* (892); *köödök* ‘övüngen, farfara’ < *köödö* (1367); *türtkünçük* ‘hor görülen, insanlar tarafından dışlanan kimse’ < *türtkünçü* (2137).

1.53.2. Somut isim yapar:

kalkak ‘Kuytu yer, dulda’ < *kalka* (1070); *üymök* ‘yığın, yığıntı’ < *üymö* (2192).

1.53.3. Araç-gereç adı yapar:

turmook ‘Tırmık’ < *turmoo II* (2030).

1.53.4. Mecaz anlamda isim yapar:

türtkünçük ‘mec. Yetim’ < *türtkünçü* (2137).

1.54. +ke

Tarihî yazı dillerinde +qa / +ke şeklinde olan bu ek, Kırgız Türkçesinde sadece +ke şeklinde kullanılmakta olup akrabalık bildiren isimlere gelerek küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktadır (Çengel Kasapoğlu, 2017: 114).

İŞLEVİ

1.54.1. Küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapar:

apake ‘anneciğim; teyzeciğim’, < *apa* (118); *atake* ‘babacığım, yalvarma ya da saygıyı belirtmede baba için kullanılan hitap sözü’ < (161); *bayke* ‘ağabey, büyük erkek kardeş’ < *bay* (301); *eceke* ‘ablacığım; hlk. kadın öğretmen, hoca’ < *ece* (853); *eneke* ‘annecik’ < *ene* (883).

1.55. +kak

Gabain ekin, “*Eski Türkçede +qaq/+kek, +yaq/+gek şeklindeki bu ek, küçültme ve kuvvetlendirme işlevinde kullanıldığını er-kek, toz-yaq “çiçek tozu” eren-gek “erkekçik”, eş-gek “eşek” örneklerinde geçtiğini belirtmektedir (von Gabain, 2000: 59).*

Uygur ekin, “*Yapısı bakımından birleşik bir ek görünümünde olduğunu ve bu ekin (+ik-ek?) erkek kelimesinde görüldüğünü belirtir ve ekin, kök anlamını güçlendirici veya belirtici bir görevi olduğunu*” ifade eder (Uygur, 2018: 96).

İŞLEVİ

1.55.1. Tek örnekte ek, cinsiyet bildiren adlar yapar:

erkek ‘Erkek, yetişkin adam; erkek, insan, hayvan, bitkilerin erkek cinsi’ < *er* (895).

1.56. +lAñ

Güzel 2019’da yayımlanan eserinde, “*Yazı dilinde görülmeyen bu ek, tarihî lehçelerde birkaç kelime tespit edilmiştir, ekin eldeki örnekleri farklı kaynaklardan gelen birden çok +lAn ekinin olduğunu göstermiştir ve ek, +lAk eki ile benzer işleve sahip bir ek olup yakınlık, benzerlik bildiren sıfatlar ve çeşitli adlar türetmektedir*” demiştir (Güzel, 2019: 201- 203).

İŞLEVİ

1.56.1. Benzerlik ve yakınlık ifade eden sıfatlar türetir:

eskileñ ‘Eskice’ < *eski* (903).

1.57. +lap

Koç ve Doğan “*Bu isimden isim yapma eki, isimden fiil yapma eki olan +la, +le, +da, +de, +ta, +te ile –p zarf fiil ekinin birleşiminden oluştuğunu*” belirtmişlerdir (Koç ve Doğan, 2004: 191).

Başdaş ve Kutlu “Ekin, sayı ve zaman adlarından zarf türeten bu birleşik ek olduğunu ve isimden fiil yapan +LA- ile zarf-fiil [-(I)p] ekinin kalıplaşmasıyla meydana geldiğini belirterek ekin çeşitli ses olayları doğrultusunda ünlü r,y ile biten tabanlara +lAp/+lOp tonsuz ünsüzle bitenlere +tAp /+tOp biçimiyle l,m,n, ñ, z ile bitenlere ise +dAp/ +dOp biçimiyle eklendiğini” ifade etmektedirler (Başdaş ve Kutlu, 2016: 115).

Süreç bildiren kelimelere gelip zarf yaptığı gibi vasıta, araç anlamıyla sıfatlar da türetmektedir. Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.57.1. Zaman, süre anlamında zarf yapar:

aylap ‘Aylarca; her ay’ < *ay* (193).

1.58. +lay, +löy

Güzel 2019’da yayımlanan eserinde ekin, “Eski Türkçede +lAyU biçiminde görülen bu ek, zarf türetir. Erdal’a göre zarf türeten +LA ve +yU eklerinin birleşmesi ile oluştuğunu” belirtmektedir (Güzel, 2019: 205).

Ek, tespit ettiğimiz örneklerde, hastalık, hayvan adı, oyun adı, durum bildirir, zarf, nesne, sıfat ve yer-mekân adı yapmıştır.

Kalınlık-incelik uyumu açısından sağlam olan ek, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz. Kırgız Türkçesinde tespit ettiğimiz örneklerde ekin sadece +lay ve +löy varyantlarına rastladık.

İŞLEVLERİ

1.58.1. Zarf yapar:

tirüülöy ‘Canlı olarak; daha hayatta iken, canlı iken’ < *tirüü* (2051).

1.58.2. Nesne yapar:

naturalay ‘Emek karşılığı para yerine verilen mal’ < *natura* (1604).

1.58.3. Sıfat yapar:

akçalay ‘Parasal, para olarak, nakdî’ < *akça* (57).

1.58.4. Durum bildirir:

cılıulay ‘Sıcakken, soğumadan’ < *cılıu* (593).

1.59. +lcım, +lcüm, +lcın

Bu ek, kızıl ve caşıl gibi renk adlarıyla kullanılmaz (Kudaybergenov ve Tursunov, 1980: 232).

İŞLEVİ

1.59.1. Gibilik benzerlik ifade eden renk isimleri yapar:

Bazı renk adlarına gelerek gibilik benzerlik ifade eden isimler yapar.

agılcın ‘ ak olarak görünen, beyazımsı’ < *ak* (47); *karalcın* ‘karamsı, karaya benzer, kara gibi’ < *kara* (1113); *kögülcün* ‘ mavi’ < *kök* (1346).

1.60. +ltır, +ltür

Bu ek, çalışmamızda sadece kök rengin gelerek benzerlik ve gibilik ifade etmiştir:

İŞLEVİ

1.60.1. Benzerlik ve gibilik ifade eden renk adı yapar:

kögültür ‘Mavi’ < *kök-ü-ltür* (1347).

1.61. +mAç

İşlek olmayan eke dair çalışmamızda iki örnek tespit ettik.

İŞLEVİ

1.61.1. Sıfat yapar:

carmaç ‘Dermansız, hâlsiz, mecalsiz, takatsiz, gücü kuvveti olmayan’ < *car* (525);
tilmeç ‘sözlü çeviri yapan, tercüman’ < *til* (2046).

1.62. +L₃Ik /+L₃Uk

“Başlangıçtan beri Türkçenin belli başlı isimden isim yapma eklerinden biri olan bu ek, Kırgız Türkçesinde de sık kullanım gösterir. Ünlüyle biten isimlere +lık,+lik, +luk,+lük; tonlu ünsüzle biten isimlere +dık,+dik, +duk,+dük; tonsuzla bitenlere +tık,+tik, +tuk,+tük şekli eklenir”(Kasapoğlu Çengel, 2017: 115).

“Genellikle adlardan ve sıfatlardan adlar türeten +Ik/ +Uk eki çok işlek ve kapsamlı bir ektir. Asıl işlevi, eklendiği kelimeye “tahsis, bir şey için” anlamı veren adlar türetmektir”(Korkmaz, 2014: 135).

Ergin, -lık,-lik, -luk, -lük ekinin başlangıçtan beri Türkçenin belli başlı isimde isim yapma eklerinden biri olarak kullanıldığını belirterek geçici olduğu gibi kalıcı isimler de yaptığını ifade etmiştir. Yani Ergin ekin, bir nesnenin vasfını bildirerek sıfat gibi kullanılan isimler yaptığı gibi nesne adı olarak kalıcı isimler teşkil ettiğini söylemektedir. Ekin başlıca işlevleri olarak ise isimlerden yer, âlet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfatlar yaptığını belirtmiştir (Ergin, 1998: 155).

Türkçenin en işlek isimden isim yapma eklerinden biri olan -Ik ekinin âlet, yer, meslek, topluluk, soyut isim ve sıfat yapma Ergin (1998:155) fonksiyonu dışında Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde farklı yapılarda türlü fonksiyonlar üstlendiği görülür. -CA eşitlik ekinin fonksiyonunu karşılar. *Öylelik* < *öyle -lik* “Öylesine, öylece, öyle bir”

-mAk mastar ekinden sonra gelerek soyut isim yapar. *Uyarmaklık* < *uyar -mak -lık* “İkaz, irşat, yola getirme”

Ulaşmaklık < *ulaş -mak -lık*“Vuslat, kavuşma”(Altuğ, 2014:173-174).

Ek, Kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaktadır. Ekin üç farklı alamoru olması sebebiyle ünsüz uyumu sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.62.1. Durum bildiren isimler yapar:

abaylagıçlık ‘Dikkatlilik, dikkatli olma, dikkatli davranma’ < *abaylagıç* (20);
abıındık ‘eltelik’ < *abıın* (22); *acaandık* ‘öfkellik, hırçınlık; gaddarlık; saldırgan hırçın (köpek)’ < *acaan* (25); *adistüülük* ‘hık.Uzmanlık’ < *adistüü* (42); *akırındık* ‘ağrılık, yavaş olma durumu’ < *akırın* (61); *akmaktık* ‘ahmaklık’ < *akmak* (63);

akılmдық ‘bilgelik, dâhilik’ < *akılman* (60); *akırettik* ‘ebedi, hayatın sonuna kadar, ahretlik’ < *akıret* (61); *akıykattık* ‘hakkaniyetlik’ < *akıykat* (62); *aksakaldık* ‘aksakallık’ < *aksakal* (64); *aksaktık* ‘aksaklık, topallık’ < *aksak* (64); *aksımdık* ‘sinirlilik, küstahlık, kabalık, nezaketsizlik’ < *aksım* (64); *aktık II* ‘suçsuzluk, günahsızlık, masumiyet; gerçeklik, doğruluk, hakikat’ < *ak* (66); *aktivdүүлүк* ‘aktiflik’ < *aktivdүү* (66); *alañgazardık* ‘telaş, pürtelaşlık, acelecilik’ < *alañgazar* (70); *alabarmandık* ‘acele etme durumu, acelecilik’ < *alabarman* (70); *alagdılık* ‘oyalanma’ < *alagdı* (71); *alalık* ‘alalık, karışık renkte olma’ < *ala* (73); *alañgazarlık* ‘telaş, pürtelaşlık, acelecilik’ < *alañgazardık* (74); *albuuttuk* ‘öfkelenme, hiddetlenme’ < *albuut* (77); *algılık* ‘üstünlük, avantaj, değer’ < *algıl* (85); *algılıktuuluk* ‘üstünlük, avantaj, değer’ < *algılık* (85); *alıtık* ‘uzaklık, ıraklık, uzak; mesafe’ < *alıs* (88); *alptık* ‘alplık, kahramanlık’ < *alp* (94); *alsızdık* ‘güçsüzlük, hâlsizlik; zayıflık’ < *alsız* (95); *amaldıuluk* ‘hilecilik, kurnazlık’ < *amalköylük* (98); *amalköylük* ‘hilecilik, kurnazlık’ < *amalköy* (98); *amirlik* ‘emîrlik, hükümdarlık’ < *amir* (100); *añkooluk* ‘bönlük, budalalık; saflık’ < *añkoo* (116); *antkorluk* ‘sahtekârlık, üç kağıtçılık, yalancılık’ < *antkorduk* (111); *añgaaldık* ‘saflık, safiyet’ < *añgaal* (113); *apakaylık* ‘beyazlık, aklık’ < *apakay* (118); *apköylük* ‘kurnazlık, aldatıcılık, dolandırıcılık’ < *apköy* (122); *apsagaylık* ‘dağınıklık’ < *apsagay* (123); *arakeçtik* ‘alkoliklik’ < *arakeç* (127); *aralık* ‘aralık, ara; aralık, mesafe’ < *ara* (128); *arampööstük* ‘sinsi, gizli ve kurnazca kötülük yapan, art niyetli; iki yüzlü, riyakâr, içi dışı bir olmayan; mec. tembel’ < *aramzalık* (128); *arampööstük* ‘sinsi, gizli ve kurnazca kötülük yapan, art niyetli; iki yüzlü, riyakâr, içi dışı bir olmayan; mec. tembel’ < *aramzalık* (128); *arazdık* ‘zıtlık, anlaşmazlık’ < *araz* (130); *ardık* ‘utanma, arlanma’ < *ar* (132); *arıttık* ‘zayıflık’ < *arık* (135); *artıttık* ‘fazlalık; üstünlük’ < *artık* (144); *arsarlık* ‘belirsizlik, çekince, şüphe’ < *arsar* (142); *arzendık* ‘ucuzluk’ < *arzan* (146); *asemdik* ‘şıklık, zerafet, çekicilik’ < *asem* (147); *asıldık* ‘asalet, asillik, soyluluk’ < *asıl* (148); *astalık* ‘ihtiyatlılık, sakinlik ve dikkatli davranma’ < *asta* (152); *aşınalık* ‘yakın dostluk’ < *aşına* (156); *ataandaştık* ‘rekabet; düşmanca çekişme, çatışma’ < *ataandaş* (160); *atuulduk* ‘yurttaşlık, vatandaşlık’ < *atuul* (168); *avazköylülük* ‘merak; meraklılık’ < *avazköylü* (170); *ayaldık* ‘kadınlık, kadın olma durumu. ‘kadınlık, kadının gerekli erdem ve nitelikleri taşıması durumu; kadınlık, dişiliğin özelliklerini kullanma durumu; kadınlara, bayanlara özgü’ < *ayal* (176); *ayardık* ‘ihtiyatlılık, dikkatlilik; ön seziye sahip olma, önceden kestirebilme’ < *ayar* (177); *aybandık* ‘hayvan, hayvan olma durumu; ‘hayvanlık, hayvanca davranma’

< *ayban* (178); *aybattuuluk* ‘heybetlilik’ < *aybattuu* (179); *ayıpkerdik* ‘suçluluk, suçlu olma durumu’ < *ayıpker* (186); *ayıptuuluk* ‘suçluluk’ < *ayıptuu* (186); *aykındık* ‘açıklık’ < *aykın* (189); *ayköldük* ‘yücelik’ < *ayköl* (190); *aylakeçtik* ‘kurnazlık, açıkgozlülük’ < *aylakeç* (191); *aylakerdik / aylagerdik* ‘hilecilik, hilekârlık; mahirlik, beceriklilik’ < *aylaker/ aylager* (191); *aylaluuluk* ‘hilecilik, hilekârlık’ < *aylalu* (191); *aynuuçuluk* ‘sözünden vazgeçme, fikrini değiştirme’ < *aynuuçu* (196); *ayzadalık* ‘hık. temizlik, güzellik’ < *ayzada* (202); *azamattık* ‘delikanlılık, yiğitlik, erkeklik’ < *azamat* (204); *azaptuuluk* ‘ızdıraplılık, azaplılık’ < *azaptuu* (205); *azattık* ‘azatlık, özgürlük, azat olma durumu’ < *azat* (206); *azdektüülük* ‘değerlilik’ < *azdektüü* (207); *azdik* ‘azlık, az olma durumu’ < *az* (207); *azgırgıçtik* ‘yoldan çıkarma, kandırma’ < *azgırgıç* (208); *azıktuuluk* ‘verimlilik, verimli olma durumu’ < *azıktuu* (209); *azizdik I* ‘azizlik’ < *aziz* (212); *azizdik II* ‘körlük’ < *aziz* (212); *azooluk* ‘yabanilik veya azgınlık’ < *azool* (212); *baamdagiçtik* ‘anlama, algılama, fark etme’ < *baamdagiç* (215); *baatırdık* ‘kahramanlık, cesurluk; cesaret’ < *baatır* (217); *baatırçılık* ‘kahramanlık, cesurluk; cesaret’ < *baatırdık* (217); *baatırlık* ‘kahramanlık, cesurluk; cesaret’ < *baatırdık* (217); *bakanoozduk* ‘casusluk’ < *bakanooz* (228); *bakırlık* ‘fakirlik; zavallılık; güçsüzlük’ < *bakır* (230); *bakıttuuluk* ‘bahtlılık, mutluluk, talihlilik’ < *bakıttuuluk* (231); *bakıttuuluk* ‘bahtlılık, mutluluk, talihlilik’ < *bakıttuu* (232); *balalık* ‘çocukluk, insan hayatındaki bebeklikle ergenlik arasındaki dönem’ < *bala* (236); *bakıldık* ‘cimrilik’ < *bakıl* (230); *balasaattık* ‘çocuklara düşkünlük’ < *balasaak* (237); *balıttık* ‘pislik, iğrençlik, kötülük; mec. kötülük, art niyetlilik’ < *balıt* (243); *ballistikalık* ‘balistik, mermi çekirdeği üzerindeki fiziksel değişimleri inceleyerek merminin çıktığı silahın tanımlanmasını sağlayan işlem’ < *ballistika* (245); *bankrottuk* ‘iflas etme durumu; düşünce veya planların gerçekteşmemesi’ < *bankrot* (250); *barabardık* ‘eşitlik, beraberlik, eşit olma durumu. ‘mat. eşitlik’ < *barabar* (255); *bardamdık* ‘hık. varlıklılık’ < *bardam* (259); *bastık* ‘mec. alçaklık, alçakça davranış, aşığılık, hainlik’ < *pastık* (274); *başçılık* ‘başçılık, başkanlık, yöneticilik’ < *başçı* (280); *başkarmalık* ‘başkanlık, yöneticilik; bölüm, departman, daire, seksiyon’ < *başkarma* (289); *batımduuluk* ‘geçimlilik; cesurluk, yüreklilik; geçerlilik’ < *batımduu* (294); *baybiçelik* ‘(baybiçe) olma, onur kazanma durumu’ < *baybiçe* (298); *bayımduuluk* ‘dayanıklılık, metanet; sabırlılık’ < *bayımduu* (299); *bayıstuuluk* ‘sabırlılık, ağırbaşlılık’ < *bayıstuu* (300); *baykagiçtik* ‘dikkat; ince düşüncelilik’ < *baykagiç* (300); *baykooçuluk* ‘gözlemcilik’ < *baykooçu* (302); *baylanıştıuuluk* ‘bağlılık’ < *baylanıştıuu* (304); *bayooluk* ‘saflık, iyi niyetlilik;

saf, bön, safdil' < *bayoo* (306); *beçaralık* 'biçarelik, çaresizlik; zavallılık' < *beçara* (310); *beçeldik* 'zamanında yürümeyen (çocuklar için); zayıflık, güçsüzlük' < *beçel* (310); *bekemdik* 'sağlamlık, dayanıklılık, stabil olma' < *bekem* (312); *bekerlik* 'işsizlik, boş gezme durumu' < *beker* (313); *belendik* 'hazırlık' < *belen* (316); *belsemdüülük* 'azim; önemli olma' < *belsemdüü* (318); *bendelik* 'kulluk, kölelik; sıkıntı, darlık, güçlük, zorluk' < *pendelik* (318); *berendik* 'kahramanlık, yiğitlik; akıllılık, basiretlilik' < *beren* (320); *beşiltik* 'besleme' < *beşil* (325); *betpaktık* 'yüzsüzlük, arsızlık' < *betpak* (331); *beyañduuluk* 'bilinçsizlik, şuursuzluk' < *beyañduu* (332); *beycaılık* 'hırçınlık, huysuzluk' < *beycaı* (333); *beydarmandık* 'dermansızlık, bitkinlik' < *beydarman* (333); *beykamdik* 'gamsızlık, kaygısızlık' < *beykam* (334); *beykuttuk* 'barış, huzur' < *beykut* (334); *beykaparlık* 'önem vermemezlük, umursamazlık, kaygısızlık, sakinlik' < *beykapar* (334); *beykaruuluk* 'kuvvetsizlik, dermansızlık, güçsüzlük' < *beykaruu* (334); *beymazalık* 'rahatsızlık, zahmet, sıkıntı' < *beymaza* (335); *beypildik* 'refah, huzur' < *beypil* (337); *beytaanıştık* 'tanımazlık, yabancılık' < *beytaanış* (337); *bılıktık* 'ahlaksızlık, ahlaksız iş; arabozuculuk, fesatçılık' < *bılık* (345); *bışıktık* 'dayanıklılık; metanet' < *bışık* (351); *bilgilik* 'bilgelik; ustalık, akıllılık' < *bilgi* (356); *bilimdüülük* 'eğitim görmüşlük, eğitilmişlik; bilgililik, akıllılık' < *bilimdüü* (357); *bilgiçtik* 'zekilik, kıvrak zekâlılık; yetenek, kabiliyet, istidat' < *bilgiç* (357); *birdeylik* 'aynı olma durumu, benzerlik' < *birdey* (364); *birdik* 'birlik, tek, bir olma durumu' < *bir* (365); *birdiktüülük* 'birlik, beraberlik, birlikte olma; benzerlik, aynı olma' < *birdiktüü* (365); *birgelik* 'birlik, bir arada olma durumu' < *birge* (366); *birimdiktüülük* 'birlikte olma, bir arada olma' < *birimdiktüü* (367); *birlik* 'birlik, tek, bir olma durumu' < *birdik* (368); *biyiktik* 'yükseklik, yüksek olma durumu; coğ. yükselti, tümsek; mat. yükseklik, yücelik; yükseklik, yücelik; mec. derece veya makam bakımından üstünlük, üst makam' < *biyik* (371); *biylik* 'yönetim, yönetme işi, idare; idarecilik, yöneticilik' < *biy* (372); *bogoozduk* 'küfürbazlık' < *bogooz* (375); *boltogoyluk* 'tombulluk' < *boltogoy* (380-381); *boluktuk* 'kiloluluk, tombulluk' < *boluk* (381); *boorukerdik* 'hayırseverlik, iyi kalplilik' < *boorukerlik* (386); *boorukerlik* 'hayırseverlik, iyi kalplilik' < *booruker* (387); *boştonduk* 'bağımsızlık, hürriyet, azat' < *boşton* (396); *boştuk* 'boşluk, oyuk, çukur; boşluk, boş olan yer; boşluk, eksiklik; zayıflık; gevşeklik; işsizlik' < *boş* (396); *boydoktuk* 'bekârlık' < *boydok* (398); *boyluk* 'bekârlık, yalnızlık' < *boy* (400); *bozomtuk* 'sönük renkte, rengi solmuş, bulanık, açık kül rengi' < *bozomuk* (403); *bölöktük* 'farklılık, farklı olma durumu, ayrımlılık, başkalık; yabancılık, özgelik' <

bölök (410); *bötönçölük* ‘ayrıcalık, imtiyaz; farklılık, başkalık; özellik’ < *bötönçö* (415); *bötöndük* ‘yabancılık, özgelik; farklılık, başkalık’ < *bötön* (415); *bukaralık* ‘bir devletin halkı olma, vatandaşlık; fakirlik, yoksulluk’ < *bukara*(424); *buşaymandık* ‘endişe, kaygı’ < *buşayman* (441); *buudandık* ‘dayanıklılık; mec. kahramanlık’ < *budan* (446); *buzuktuk* ‘fesatlık, arabozanlık’ < *buzuk* (452); *buzukuluk* ‘arabozanlık, arabozuculuk’ < *buzuku* (452); *büldürgüçtüük* ‘zarar verme, bozma’ < *büldürgüç* (457-458); *bülölük* ‘aile sahibi olma, aileli’ < *bülö* (459); *bürköölük* ‘havanın bulutlanması, kapanması’ < *bürköö* (461); *büyrölük* ‘titizlik’ < *büyrö* (465); *caatçılık* ‘kutuplaşma, tarafçılık’ < *caatçı* (470); *cabırlık* ‘baskı, zulüm, sıkıntı, çile’ < *cabır* (472); *cagımdıuluk* ‘fayda, yararlılık; sevimlilik, tatlılık’ < *cagım* (475); *cakındık* ‘yakınlık, uzak olmama; yakınlık, akrabalık; yakınlık, benzerlik; yakınlık, ilgililik, alakalık, alakadarlık; yakınlık, sıcaklık, samimiyet duygusu’ < *cakın* (478); *cakırdık* ‘yoksulluk, fakirlik, fukaralık’ < *cakırlık* (478); *cakırlık* ‘yoksulluk, fakirlik, fukaralık’ < *cakırçılık* (479); *caşılık* ‘iyilik, iyi olma durumu; iyilik, karşılığı beklenilmeyen yardım; iyilik, sağlığı yerinde olma durumu; güzellik, erdem’ < *caşı* (480); *caktuuluk* ‘tarafılık, yönlülük, boyutluluk’ < *caktuu* (481); *calakaylık* ‘maymın iştahlılık, ayran gönüllülük, iradesizlik, güçsüzlük’ < *calakay* (481); *calakorluk* ‘iftiracılık, kara çalma’ < *calakor* (481); *calgızdık* ‘yalnızlık’ < *calgız* (486,487); *calkooluk* ‘tembellik, üşengeçlik’ < *calkoo* (488); *calkotoyluk* ‘soğumuşluk, hevesi kaçmışlık, motivasyonu kaybetmişlik’ < *calkotoy* (488); *calpaktık* ‘yassılık’ < *calpak* (489); *caltaktık* ‘ürkeklik, ürkek olma durumu; ürkeklik, ürkekçe davranış; utangaçlık, sıkılganlık, çekingenlik’ < *caltak* (491); *caltañdık* ‘ürkeklik, ürkek olma durumu; ürkeklik, ürkekçe davranış; utangaçlık, sıkılganlık, çekingenlik’ < *caltaktık* (492); *camandık* ‘kötülük; kötü niyetlilik, art niyetlilik, kasıtlılık; felaket, afet’ < *caman* (495); *canduuluk* ‘canlılık, dirilik, zindelik; olgunluk, çeviklik, aitlik; canlılık, etkinlik, dinamiklik’ < *canduu* (503); *capayılık* ‘yabanilik, vahşilik; vahşilik, medeniyetten uzak kalma’ < *capayı* (513); *caramdıuluk* ‘işe yararlılık; uygunluk; geçerlilik; beceri,yetenek’ < *caramduu* (517); *carandık* vatandaşlık, yurttaşlık, herhangi bir ülke uyruklu olmak’ < *caran* (518); *carasıktuuluk* ‘uygunluk, tutarlılık’ < *carasıktuu* (518); *cardılık* ‘yoksulluk, fakirlik’ < *cardı* (520); *carılığıtık* patlayıcılık’ < *carılığ* (522); *carmaçtıık* dermansızlık, hâlsizlik, mecâlsizlik, takatsizlik, güçsüzlük, kuvvetsizlik; yoksulluk, fakirlik, zayıflık’ < *carmaç* (525); *carookerlik* ‘sevçenlik, sevimlilik, sempatiklik, sıcakkanlılık’ < *carooker* (526); *casakerlik* ‘dalkavukluk, yalakalık,

yaltakçılık' < *casaker* (527-528); *casaköylük* 'dalkavukluk, yalakalık, yaltakçılık' < *casakerlik* (528); *casalmaluuluk* 'sahtelik; sahtekârlık' < *casalmaluu* (528); *caşıktık I* yağsızlık, tatsızlık, lezzetsizlik (et için); güçsüzlük, kuvvetsizlik, takatsizlik; sulu gözlü olma; çekingelik, ürkeklik, tutukluk' < *caşık* (532); *caşıktık II* yumuşaklık, esneklik, elastiklik' < *caşık* (532); *catıktık* anlaşılrlık; nezaket, kibarlık, incelik, narinlik; tatlılık, hoşluk' < *catık* (536-537); *cattık* yabancılık, başkalık, bigânelik; düşmanlık, yağılık, hasımlık, husumet' < *cat* (538); *caybarakattık* gamsızlık, tasasızlık, vurdumduymazlık, umursamazlık; acele etmeme, yavaşlık' < *caybarakat* (539); *cazgançaaktık* 'korkaklık, ürkeklik; utangaçlık, çekingelik' < *cazgançaak* (547); *cegiçtik* 'oburluk; paragözlük, açgözlülük' < *cegiç* (550); *cekebasarlık* 'maddiyatçılık' < *cekebasar* (552); *cemekeylik* 'yiyicilik, rüşvetçilik' < *cemekey* (559); *ceñilbestik* 'yenilmezlik, baş eğmezlik, boyun eğmezlik' < *ceñilbes* (561); *ceñildik* 'hafiflik, ağır olmama; basitlik, sadelik, kolaylık, karışık olmama; hafiflik, ciddiyetsizlik, hoppalık, ağırbaşlı olmama; kolaylık, rahatlık; avantajlılık' < *ceñil* (562); *cerdeştik* 'hemşehrilik' < *cerdeş* (568); *cerlik* 'cesurluk, güçlülük; cesur, güçlü' < *cerdik IV* (570); *cesirdik* 'dulluk, dul olma durumu' < *cesir* (571); *cetiktik* yetkinlik, aşkınlık, olgunluk, üstünlük' < *cetik* (573); *cetimdik* yetimlik, öksüzlük' < *cetim* (574); *cetkileñdik* 'mükemmellik' < *cetkileñ* (575); *cetiştüülük* 'yeterlilik, yeterli, gerekli ölçüde; varlıklı olma' < *cetiştüü* (575); *cetkiliktüülük* 'yeterlilik, yeterlik' < *cetkiliktüü* (575); *cezdelik* 'eniştelik' < *cezde* (576); *cıgılıştuuluk* 'yanlış yapma, hatayı kabullenme, itiraf etme' < *cıgılıştuu* (578); *cılañaçlık* 'çıplaklık, çıplak olma durumu.'yalınlık, sadelik, çıplaklık; giyim kuşamın yokluğu, giyecek bir şeyin olmaması durumu' < *cılañaç* (581); *cıldızlık* 'yıldız olma durumu, ünlü olma durumu' < *cıldız* (586); *ciltıraktık* parlaklık, parıltı, pırıltı, ışıltı' < *ciltırak* (592); *cımcırtık* sessizlik, ıssızlık, tenhalık' < *cımcırt* (593); *cıluuluk* 'ısı, sıcaklık; atom ısısı' < *cıluu* (593); *cırıktık* 'çatlaklık, yarıklık, yırtıklık' < *cırık* (597); *cırkıçlık* 'vahşilik, vahşi hayvanlara özgü yırtıcılık; mec. vahşilik, acımasızlık, gaddarlık, merhametsizlik; mec. ziyankârlık, zarar vericilik' < *cırkıç* (599); *cıştık* 'sıklık, sık olma durumu' < *cış* (600); *cıyıntık* 'sonuç, bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum, netice; derli toplu olma' < *cıyın* (601); *cigerdüülük* 'gayretlilik, güçlülük, kuvvetlilik, isteklilik' < *cigerdüü* (605); *cigittik* 'yiğitlik, yiğit olma durumu, yiğitçe davranış, yüreklilik, cesaret' < *cigit* (605,606); *cikçildik* 'ayrımcılık' < *cikçil* (607); *cindilik* 'delilik, akıldan yoksunluk; delilik, çılgnlık, anormallik' < *cindi* (609); *ciyirkeniçtüülük* 'iğrençlik' < *ciyirkeniçtüü* (611); *cokçuluk* 'yoksulluk, fakirlik' <

cokcu (615); *coktuk* ‘yokluk, olmama, bulunmama veya yetersiz olma; yokluk, yoksulluk, fakirlik’ < *coktu*(616); *colduuluk* ‘şanslılık, talihlilik, kısmetlilik, nasiplilik’ < *colduu* (619); *colooçuluk* ‘yolculuk, seyahat’ < *colooçu* (620); *coltoluk* ‘güçlük, zorluk, engel, müşküllük, müşkülât’ < *colto* (620); *cookerdik* ‘savaşçılık, askerlik’ < *cookerçilik* (627); *cookerlik* ‘sorumluluk’ < *cookerçilik* (627); *coomarttuk* ‘cömertlik, eli açıklık, eli bolluk, bonkörlük’ < *coomart* (628); *coonduk* ‘kalınlık, yoğunluk, enlilik’ < *coon* (629); *coopkerdik* ‘sorumluluk’ < *coopker* (630); *coopkerlik* ‘sorumluluk’ < *coopkerçilik* (630); *cooptuluk* ‘sorumluluk, mesuliyet’ < *coptu* (631); *cooştuk* ‘sakinlik, mülayimlik, uysallık; uysallık, evcillik, ehllilik, vahşilik karşıtı’ < *cooş* (632); *cosunduuluk* ‘örf, âdet, gelenek görenekler ve davranış kurallarına uygunluk’ < *cosunduu* (635); *coypuluk* ‘dalkavukluk, yağcılık, yalakalık, yaltakçılık’ < *coypu* (637); *cöndömdüülük* ‘her konuda beceriklilik, hamaratlık’ < *cöndömdüü* (639); *cöndüülük* ‘uygunluk, yerindelik’ < *cöndüü* (639); *cönököylük* ‘kolaylık, zorluk karşıtı; sadelik, mütevazılık, alçakgönüllülük; anlaşılması kolay, zor değil’ < *cönököy* (640); *cöntöktük* ‘sessizlik, sakinlik, uysallık, mülayimlik’ < *cöntök* (641); *cööçülük* ‘yaya kalma, yaya gitme durumu’ < *cööçü* (641); *cugumduuluk* ‘yapışkanlık; hazmı, sindirimi kolaylık; kalıcı, akılda kalıcılık, tesirlilik, unutulmazlık’ < *cugumduu* (644); *cugundukorluk* ‘asalaklık otlakçılık’ < *cugundukor* (645); *cuguştuluk* ‘bulaşıcılık’ < *cuguştuu* (645); *cukalık* ‘incelik, kalın olmama’ < *cuka* (646); *cumşaktık* ‘yumuşaklık, katılık, sertlik karşıtı; kolaylıkla bükülme; esnek, kolay işlenebilirlik; kolay çiğnenme; yumuşaklık, uysallık; dlb.yumuşaklık, titreşimlilik, tonluluk, sedalılık (ünsüz)’ < *cumşak* (650); *cumuştuluk* ‘iş güç sahibi olma, belirli bir işi bulunma’ < *cumuştuu* (654); *cupunuluk* ‘sadelik, basitlik, gösterişsizlik; mütevazılık, alçak gönüllülük’ < *cupunu* (655); *cuuktuk* ‘yakınlık, yakın mesafede olma’ < *cuuk* (658); *cuukurluk* ‘sinsilik, sinsice bildiği bir şeyi bilmiyormuş gibi yapma’ < *cuukur* (658); *cuykurluk* ‘dolandırıcılık, düzenbazlık, sahtekârlık, hilekârlık’ < *cuykur* (660); *cüktüülük* ‘yükülük’ < *cüktüü* (663); *cündüülük* ‘yünlülük, yün oranının fazla olması; tüylülük, tüylü olma’ < *cündüü* (664); *cürnarılık* ‘üstünkörülük, baştan savmalık’ < *cürnarı* (665); *cüröksüzdük* ‘yüreksizlik, cesaretsizlik, korkaklık’ < *cüröksüz* (671); *cüröktöştük* ‘gönüldaşlık, ülküdaşlık’ < *cüröktöş* (671); *cüröktüülük* ‘yürekliplik, korkusuzluk, korkusuzca, cesurluk, cesurca, cesaretlilik’ < *cüröktüü* (671); *cürökzaadalık* ‘endişelilik, kaygıllılık, aşırı korkmuş durumda olma’ < *cürökzaada* (671); *cüyöülüülük* ‘doğruluk, ispatlılık, uygunluk’ < *cüyöülüül* (673); *çabalдық*

‘bitkinlik, dermansızlık, zafiyet; fakirlik, yoksulluk’ < *çabal* (678); *çabalдық* ‘zayıflık, görevini yapacak yeterli gücü olmama durumu’ < *çabal* (678); *çabandestik* ‘usta binicilik; oğlak tartış oyununda ustalık’ < *çabandes* (678); *çalalık* ‘yarı, yarım yamalıklık durumu’ < *çala* (687); *çapçañдық* çeviklik, tetiklik; hırçnılık, sinirlilik’ < *çapçañ* (697); *çapdestik* ‘hoppalık, sabırsızlık’ < *çapdes* (697); *çeberdik* ‘ustalık, mahirlik’ < *çeber* (706); *çeçendik* ‘söz cambazı olma durumu’ < *çeçen* (707); *çeçkindik* ‘kararlılık, kararlı olma durumu’ < *çeçkindüülük* (707); *çeçkindüülük* ‘kararlılık, kararlı olma durumu’ < *çeçkindüü* (707); *çekilik* ‘yanlışlık, hata, yanlış davranış’ < *çeki* (710); *çeksizdik* ‘sonsuzluk, sonu ve sınırı olmayan’ < *çeksiz*(711); *çıdamduuluk* ‘dayanıklılık, metanet; sağlamlık, sağlam olma durumu’ < *çıdamduu* (718); *çıdamsızdik* ‘sabırsızlık, sabır gösterememe’ < *çıdamsız* (719); *çıdamkaylık* ‘dayanıklılık, metanet’ < *çıdamkay* (719); *çirgooluk* ‘huysuzluk’ < *çirgoo* (732); *çıyraktik* ‘tetiklik, çeviklik’ < *çıyrak* (735); *çoloktuk* ‘çolaklık, çolak olma durumu’ < *çolok* (744); *çoñduk* ‘ölçülebilir; mec.burnu büyüklük, kibirlilik’ < *çoñ* (746); *çoñduk* ‘büyüklük, büyük olma durumu’ < *çoñ* (746); *çorkoktuk* ‘beceriksizlik, beceriksiz olma durumu’ < *çorkok* (748); *çuuttuk* ikiyüzlülük, riyakârlık’ < *çuut* (761); *daamduuluk* ‘lezzetlilik’ < *daamduu* (767); *daanışmandik* ‘bilgelik’ < *danışman* (768); *daanalık* ‘kesinlik, gerçeklik, belirginlik; bilgelik, bilge olma durumu’ < *dana* (768); *dakilik* ‘kurnazlık’ < *daki* (773); *dañgıldik* ‘bilgelik, hâkimlik; ustalık, üstünlük’ < *dañgıl* (783); *dañktuuluk* ‘ünlülük, şöhretlilik’ < *dañktuu* (784); *darigerlik* ‘gereklilik’ < *dariger* (790); *dayardık* ‘hazırlık’ < *dayar* (793); *dayınduuluk* ‘kesinlik; bellilik; ünlülük, şöhretlilik’ < *dayınduu* (795); *debildüülük* ‘zekâ geriliği’ < *debildüü* (795); *demsizdik* ‘nefessizlik’ < *demsiz* (806); *despottuk* ‘despotluk’ < *despot* (810); *deydilik* ‘sersemlik, aptallık, budalalık’ < *deydi* (811); *ezertirlik* ‘asker kaçaklığı; mec. vatandaşlık görevini yerine getirmeme durumu’ < *ezertir* (811); *dilgirdik* ‘isteklilik, heveslilik, gönüllülük’ < *dilgir* (819); *dinçildik* ‘dindarlık’ < *dinçil* (820); *diktorluk* ‘spikerlik, spiker olma durumu; spikerlik, spikerin yaptığı iş’ < *diktor* (818); *dindeştik* ‘dındaşlık’ < *dindeş* (820); *dilgirlik* ‘isteklilik, heveslilik, gönüllülük’ < *dilgir* (820); *doktorluk* ‘doktorluk, doktora ait olan; knş. doktorun durumu, doktorun görevi’ < *doktorduk* (826); *doluluk* ‘hırçnılık; inatlık’ < *dolu* (828); *dostuk* ‘dostluk, arkadaşlık’ < *dost* (831); *doyurdık* ‘inatlık, inat etme durumu’ < *doyur* (832); *doyurluk* ‘inatlık, inat etme durumu’ < *doyurdık* (832); *dödöylük* ‘aptallık, bönlük, budalalık’ < *dödöy* (833); *dödörlük* ‘budalalık, aptallık, bönlük, saflık’ < *dödödör* (834); *dööpöröstük* ‘budalalık,

aptallık, bönlük, saflık' < *dödürlük* (835); *duduktuk* 'sağırılık, sağır olma durumu' < *duduk* (838); *durustuk* 'doğruluk' < *durus* (840); *dülöylük* 'sağırılık' < *dülöy* (843); *dünüyükörlük* 'açgözlülük' < *dünüyükör* (845); *dürdük* 'birdenbire toplu hâlde hareket etme' < *dür* (848); *eelik* 'sahiplik, sahip olma durumu; sahiplik, mülkiyet, iyelik' < *ee* (856); *eenbaştık* 'yaramazlık, yaramaz olma durumu' < *eenbaş* (857); *eendik* 'ıssızlık, ıssız olma durumu' < *een* (857); *eesizdik* 'sahipsizlik, sahipsiz olma durumu' < *esiz* (858); *effektivdüülük* 'gösterişlilik, gösterişli olma durumu' < *effektivdüü* (858); *egemendüülük* 'egemenlik, bağımsızlık' < *egemendüü* (858); *elçilik* 'elçilik, elçi olma durumu; elçilik, elçinin yaptığı iş; elçilik, elçinin görevini yaptığı bina' < *elçi* (870); *elegeylik* 'sersemlik, sersem olma durumu' < *elegey* (871); *elpektik* 'hamaratlık, çalışkanlık; çeviklik; uysallık, uysal olma durumu' < *elpek* (876); *emgeçildik* 'işseverlik' < *emgeçil* (879); *emgekteştik* 'meslektaşlık' < *emgekteş* (879); *endüülük* 'enli olma durumu' < *endüü* (882); *enelik* 'annelik, anne olma niteliği veya durumu' < *ene* (883); *enöölük* 'saflık, kolayca aldatılma durumu; sünepelik, pısrıklık' < *enöö* (883); *erkeklik* 'şımarıklık' < *erke* (895); *epkindüülük* 'örneklik, örnek olma durumu' < *epkindüü* (889); *eptüülük* 'beceriklilik, maharetlilik' < *eptüü* (890); *erdik* 'erlik, yiğitlik' < *er* (891); *erendik* 'yiğitlik, kahramanlık' < *eren* (892); *erkindik* 'bağımsızlık, özgürlük; bağımlı, tabi, özgürlüğü olmayan; isteksiz, isteği olmadan; çaresiz, çaresiz bir biçimde, çaresizce' < *erkin* (896); *erikçeeldik* 'üşengenlik, üşengeçlik' < *erikçeel* (893); *erlik* 'erlik, yiğitlik' < *erdik* (896); *ertelik* 'erken olma durumu' < *erte* (898); *esendik* 'esenlik' < *esen* (899); *eselektik* 'büyümeme, gelişmeme durumu' < *eselek* (899); *eserdik* 'hafiflik, hoppalık; akılsızlık, budalalık' < *eser* (901); *essizdik* 'akılsızlık' < *essiz* (903); *eskilik* 'eskilik; çağ dışılık' < *eski* (903); *estüülük* 'akıllılık' < *estüü* (904); *ettüülük* 'etlilik, semizlik' < *ettüü* (910); *handık* 'hanlık olma durumu' < *han* (944); *ıkçıldık* < *ıkçıl* 'beceriklilik, hamaratlık, ustalık' (950); *ıklasmandık* 'içtenlik, samimiyet, ihlaslılık' < *ıklasman* (951); *ıkıbalduuluk* 'saygınlık' < *ıkıbalduu* (951); *ıklastuuluk* 'ihlaslılık, şevklilik, isteklilik, heveslilik' < *ıkıbalduu* (951); *ıktımalдық* 'ihtimal dâhilinde olan, mümkünlük' < *ıktımal* (953); *ıktıyardık* 'gönüllülük, isteklilik' < *ıktıyarduuluk* (953); *ıktıyarduuluk* 'gönüllülük, isteklilik' < *ıktıyarduuluk* (953); *ıktıuluk* 'uygunluk, elverişlilik; ustalık, beceriklilik' < *ıktıuu* (953); *ılayıktuuluk* 'uygunluk' < *ılayıktuu* (955); *ıñgayluuluk* 'uygun, uygunluk, yaraşırılık' < *ıñgayluu* (962); *ınaktık* 'yakınlık, düşünce ve davranışlarda samimiyet, samimiyet' < *ınak* (960); *ınsaptuuluk* 'ınsafıllık' < *ınsaptuu* (960); *ıntaluuluk* 'şevklilik,

heveslilik, isteklilik, gayretlilik' < *intaluu* (961); *intımaktaştık* 'birlik, beraberlik, bağlılık' < *intımaktaş* (961); *intımaktuuluk* 'birlik ve beraberlik, huzurluluk' < *intımaktuu* (961); *ıplastık* 'kirlilik; mec.kirlilik, kötü niyetlilik, kötü düşüncelilik' < *ıplılas* (963); *ıraaktık* 'uzaklık, iraklık, uzak olma durumu' < *irak* (965); *ıraattuuluk* 'düzenlilik' < *ıraattuu* (965); *iraaızılık* 'rıza, razı olma, memnun olma' < *iraaızı* (965); *irastık* 'doğruluk, gerçeklik' < *iras* (967); *ırayımdıuluk* 'merhametlilik' < *ırayımduu* (967); *ırbaaktık* 'zorluk, güçlük, ağırlık' < *ırbaak* (968); *ırgaktuuluk* 'ritimlilik, ölçülülük' < *ırgaktuu* (970); *ısaptıuluk* 'insafılık' < *ısaptuu* (974); *ısıktık* 'sıcaklık, yüksek sıcaklık; mec.sıcaklık, yakınlık' < *ısıık* (975); *ısırapkorluk* 'savurganlık, müsriflik' < *ısırapkerçilik* (975); *ışınçaaktık* 'üşengeçlik, üşengenlik, tembellik' < *ışınçaak* (976); *ışkıbozduk* 'heveslilik, isteklilik' < *ışkıboz* (976); *ıybaahuuluk* 'alçak gönüllülük, mütevâzilik' < *ıybaaluu* (978); *ıyiktık* 'kutsallık' < *ıyık* (978); *ıymandıuluk* 'edep, ahlâk, etik, imanlılık' < *ıymanduu* (980); *ızakorluk* 'alınanlık, kırılınanlık' < *ızakorduk* (980); *ızalık* 'alınanlık, küskünlük, gücenmişlik' < *ıza* (981); *ızattuuluk* 'saygılılık, saygı değerlilik' < *ızattuu* (981); *ızgardıuluk* 'rüzgârlılık; mec. sinirlilik, öfkeliilik, kızgınlık, hırçınlık' < *ızgarduu* (981); *ıçkelik* 'incelik, ince olma durumu; incelik, tizlik' < *ıçke* (988); *ileendilik* 'pasaklılık, pasaklı olma durumu' < *ilendi* (992); *ilgiçtik* 'alıcılık, avcılık' < *ilgiç* (993); *ilgirdik* 'alıcılık, alıcı, avcı olma durumu; atıklık, çeviklik, hareketlilik' < *ilgir* (993); *individualduuluk* 'bireysellik, ferdîlik' < *individualduu* (998); *inilik* 'küçük erkek kardeşlik, erkek kardeş olma' < *ini* (999); *intensivdüülük* 'yoğunluk' < *intensivdüü* (1001); *invaliddik* 'engelli, özürü olma' < *invalid* (1002); *invarianttuuluk* 'fiz. değışmezlik' < *invarianttuu* (1002); *ireñdüülük* 'güzellik, gösterişlilik, sevimlilik' < *ireñdüü* (1002); *irettüülük* 'düzenlilik, tertiplilik, intizamlılık' < *irettüü* (1003); *işembilik* 'cumartesi temizliğı, ülke genelinde toplu olarak düzenlenen çevre temizliğı' < *işembi* (1007); *işenbestik* 'güvensizlik, inanmazlık' < *işenbes* (1007); *işenimdüülük* 'güvenilirlik' < *işenimdüü*(1007); *işkerdik* 'iş becerisi, iş deneyimi' < *işker* (1008); *işmerdik* 'uzmanlık, mütehassıslık' < *işmer* (1008); *iştiktüülük* 'uzmanlık, profesyonellik, işe yatkınlık, beceriklilik' < *iştiktüü* (1009); *ıykemdüülük* 'hamaratlık, beceriklilik, eli çabukluk, eli yatkınlık; esneklik, esnek olma durumu' < *ıykemdüü* (1014); *ıymençeeetik* 'çekingenlik, utangaçlık' < *ıymençeeek* (1015); *ızdenüüçüülük* 'araştırmacılık, araştırmacılık' < *ızdenüüçüü* (1018); *ızıldöoçüçüülük* 'araştırmacılık' < *ızıldöoçüçüü* (1018); *kaarmandık* 'kahramanlık, yiğitlik' < *kaarman*(1030); *kabılandık* 'yiğitlik, kahramanlık, bahadırılık' < *kabılan* (1036);

kacıbastık ‘dayanıklılık, metanet, sağlamlık’ < *kacıbas* (1041); *kaçıktık* ‘uzaklık, ıraklık’ < *kaçık* (1042); *kagandık* ‘kağanlık, kağanın yönettiği ülke’ *kagan* (1048); *kalbaattuuluk* ‘ağırbaşlılık’ < *kalbaattuu* (1062); *kaliñdik I* ‘kalınlık, kalın olma durumu; gürlük, gür olma durumu; çoklu; doluluk, dolu olma durumu’ < *kaliñ* (1068); *kalıstık* ‘adillik, adil olma durumu’ < *kalıs* (1069); *kalıstık* ‘ara buluculuk, tarafsızlık’ < *kalıs* (1069); *kambıldık* ‘hazırlıklılık, tedariklilik; sağlamlık, dayanıklılık, çeviklik; mahirlik, beceriklilik, yeteneklilik’ < *kambıl* (1076); *kamdık* ‘hazırlık’ < *kam* (1078); *kamduuluk* ‘hazırlıklılık’ < *kamduu* (1078); *kamırabastık* ‘umursamazlık, aldırış etmezlik, önem vermezlik, vurdumduymazlık’ < *kamırabas* (1079); *kamkorduk* ‘himaye, koruyuculuk, kollayıcılık’ < *kamkor* (1080); *kamkorluk* ‘himaye, koruyuculuk, kollayıcılık’ < *kamkorduk* (1080); *kankorluk* ‘hunharlık’ < *kankorduk* (1091); *kankorluk* ‘yiğitlik, bahadırılık, kahramanlık’ < *kankorduk* (1091); *kanttuuluk* ‘şekerlilik, şekerli olma durumu’ < *kanttuu* (1093); *kanzaadalık* ‘hanzadelik, şehzadelik’ < *kanzaada* (1093); *kapillyarduuluk* ‘sıvının pipetle yükselme ve inme gücü’ < *kapillyarduu* (1098); *karalık* ‘karalık, kara olma durumu’ < *kara* (1113); *karañgılık* ‘karanlık, karanlık olma durumu’ < *karañgı* (1116); *karasanataylık* ‘art niyetlilik, kötü niyetlilik’ < *karasanatay* (1116); *karapayımdık* ‘mütevazılık, alçak gönüllülük’ < *karapayım* (1116); *karbalastık* ‘telaşlılık, telaşlı olma durumu’ < *karbalas* (1119); *karılık I* ‘yaşlılık, ihtiyarlık’ < *karı* (1123); *karooluk* ‘düşkünlük, çok bağıllık; açgözlülük’ < *karo* (1130); *karşılık* ‘karşı gelme, başkaldırma, bir düzene veya emre boyun eğmeme, uymama, itaat etmeme; karşı gelme, başkaldırma, ayaklanma, isyan; karşı çıkma, kabul etmeme; karşı saldırı, hücum, karşılık verme’ < *karşı* (1131-1132); *kartlık* ‘yaşlılık, ihtiyarlık’ < *kart* (1134); *kasköylük* ‘utanmazlık, terbiyesizlik; inat, diretme’ *kasköy* (1136); *kastık* ‘düşmanlık, hasımlık’ < *kas* (1137); *kaşañdik* ‘isteksiz davranma durumu, tembellik; yavaşlık, yavaş olma durumu’ < *kaşañ* (1138); *kaşkalık* ‘akıtmalı veya alnında saç olma durumu; çekinmezlik’ < *kaşka* (1140); *kataaldık* ‘merhametsizlik, acımasızlık; zorluk, güçlük’ < *kataal* (1142); *katındık* ‘kadınlık, kadın olma durumu; karılık, evli kadının kocasına göre olan durumu veya görevi’ < *katın* (1145); *katuuluk* ‘sertlik, katılık; insanın, dayanıklılık, cesaretlilik vasfı; cimrilik, pintilik; sertlik, kırıcı, katı davranış; sertlik, acımasız, duygusuz olma durumu; sertlik, süratlilik; çetinlik, sertlik; ağırlık, ciddi; zorluk, güçlük’ < *katuu* (1149); *kaybarlık* ‘yavuzluk, cesurluk’ *kaybar* (1150); *kaydıgerlik* ‘gönülsüzlük, isteksizlik’ < *kaydıger* (1152); *kayratkerlik* ‘cesaretlilik, yüreklilik’ < *kayratker* (1163); *kayrattuuluk* ‘yiğitlik, erlik,

yüreklilik, cesaretlilik' < *kayrattuu* (1164); *kayrımduuluk* 'hayırseverlik, yardımseverlik' < *kayırmduu* (1165); *kaysarlık* 'acelecilik, aceleci olma durumu' < *kaysar* (1167); *kazılık* 'kadılık, kadı olma durumu' < *kazı* (1173); *kecirdik* 'inatlık, inatçılık' < *kecirlik* (1177); *kecirlik* 'inatlık, inatçılık' < *kecir* (1177); *keçildik* 'keşişlik, rahiplik' < *keçil* (1178); *keçirimdüülük* 'büyüklük veya merhametlilik' < *keçirimdüü* (1179); *kedeyçildik* 'fakirlik, yoksulluk' < *kedeylik* (1180); *kedeylik* 'fakirlik, yoksulluk' < *kedey* (1180); *kekçildik* 'kincilik, kindarlık' < *kekçil* (1181); *kekse* 'yaşlılık, ihtiyarlık; uyanıklık, kurnazlık' < *kekse* (1183); *kelbettüülük* 'endamlılık, gösterişlilik' < *kelbettüü* (1185); *kelcirektik* 'gevezelik' < *kelcirek* (1185); *kelesooluk* 'aptallık, alıklık' < *kelesoo* (1187); *keltelik* 'kısalık, eksiklik' < *kelte* (1189); *kemçildik* 'eksiklik, eksik olma durumu; yanlışlık, hata' < *kemçilik* (1189); *kemdik* 'eksiklik, noksan; aptallık, bölnlük' < *kem* (1189); *kemtik I* 'eksik, noksan; tam, bütün olmayan, eksiği olan; eksiklik, eksik olma durumu' < *kem* (1192); *kembagaldık* 'fakirlik, yoksulluk' < *kembagal* (1189); *kenebestik* 'umursamazlık' < *kenebes* (1194); *kenendik* 'genişlik, büyüklük; bolluk, refah; cömertlik, eli açıklık; metanetlilik ve iyi niyetlilik' < *kenen* (1194); *keñdik* 'genişlik, geniş olma durumu; mec. 'özgürlük, hürriyet' < *keñ* (1195); *kepildik* 'kefillik, kefalet' < *kepil* (1198); *kerbez* 'kibir, kendini beğenme' < *kerbez* (1201); *kerdenkeçtik* 'laf dinlememe ve istediğini yapma durumu' < *kerdenkeç* (1202); *kerdenkeştik* 'laf dinlememe ve istediğini yapma durumu' < *kerdenkeştik* (1202); *kereñdik* 'sağırılık, sağır olma durumu' < *kereñ* (1204); *keskilik* 'haydutluk' < *keski* (1208); *karıptık* 'gurbetçilik; yoksulluk, fakirlik; kimsesizlik, zavallılık' < *karıp* (1224); *kıldattık* 'titizlik, titiz olma durumu' < *kıldat* (1224); *kılgılık* 'kötülük, zarar verecek davranış' < *kılgı* (1225); *kımbattık* 'pahalılık, pahalı olma durumu; değerlilik, kıymetlilik; zorluk, güçlük' < *kımbat* (1229-1230); *kıraakalık* 'basiretlilik, sağgörülülük' < *kıraaki* (1236); *kırstık* 'kızgınlık, alınganlık' < *kırs* (1243); *kıtmurdık* 'kurnazlık, açıkgozlülük' < *kıtmır* (1248); *kıyanattık* 'birine karşı sürekli kötülük etme durumu, hainlik; kötülük, zarar verecek davranış veya söz' < *kıyanat* (1250-1251); *kıydılık* 'kurnazlık, kurnaz olma durumu' < *kıydı* (1252); *kıyındık* 'zorluk, güçlük; üstünlük, en iyi olma durumu, yavuzluk, güçlülük' < *kıyın* (1254); *kızuuluk II* 'sinirlilik, çok sinirli olma durumu; biraz sarhoşluk, biraz sarhoş olma durumu' < *kızuu* (1266); *kiçinelik* 'küçüklük, küçük olma durumu' < *kiçine* (1267); *kiçüülük* 'küçüklük, küçük olma durumu' < *kiçüü* (1267); *kişilik I* 'kişilik, insanlara yakışacak durum ve davranış' < *kişi* (1279); *kocoluk* 'hocalık, hoca olma durumu veya hocanın yaptığı iş;

tarım, ziraat; aile' < *koco* (1284); *kocoyunduk* 'idarecilik, yöneticilik; efendilik' < *kocoyun* (1285); *kocoyunduk* 'sahiplik, sahip olma durumu' < *kocoyun* (1285); *kodoygoyluk* 'cücelik, cüce olma durumu' < *kodoygoy* (1286); *kollegialduuluk* 'meslektaşlık' < *kollegialduu* (1295); *kompetenttüülük* 'kompetanlık, uzmanlık' < *kompetenttüü* (1304); *komsooluk* 'gösterişsizlik, sıradanlık; uygunsuzluk, uygun olmama durumu' < *komsoo* (1305); *konkrettüülük* 'kesinlik, kesin olma durumu; somutluk, somut olma durumu' < *konkrettüü* (1307); *konservativdüülük* 'muhafazakârlık, tutuculuk, tutucu olma durumu' < *konservativdüü* (1308); *kontrabandalık* 'kaçakçılık' < *kontrabanda* (1310); *koñşuluk* 'komşuluk, komşu olma durumu; komşuluk, komşularla olan ilişki' < *koñşu* (1312); *koozduk* 'güzellik, güzel olma durumu, hoşluk' < *kooz* (1317); *kopolduk* 'kabalık, kaba olma durumu' < *kopol* (1318); *korkoktuk* 'korkaklık, korkakça davranış' < *korkok* (1322); *koşomattuk* 'yalakalık, dalkavukluk' < *koşamatçılık* (1330); *koştuk* 'hoşluk, hoş olma durumu, letafet' < *koş* (1332); *koşunalık* 'komşuluk, komşu olma durumu' < *koşuna* (1333); *koyluk* 'koyunluk, bir koyuna eş değer' < *koy* (1337); *köçmөndük* 'göçebelik' < *köçmөn* (1344); *kөñülçөөktük* 'birine hayır diyememe, birine kıyamama durumu' < *kөñülçөök* (1363); *kөñülsүzdük* 'gönülsüzlük, isteksizlik' < *kөñülsüz* (1364); *kөödөktük* 'övüngenlik, çok övünme durumu' < *kөödök* (1367); *kөösөrlük* 'budalalık, alıklık' < *kөösör* (1369); *kөpkөndük* 'böbürlenme durumu' < *kөpkөn* (1370); *kөptük I* 'çokluk, çok olma durumu; çokluk, çoğul' < *kөp* (1370); *kөrgүlük* 'zorluk, güçlük, zahmet, eziyet' < *kөrgү* (1373); *kөrkooluk* 'zalimlik, acımasızlık' < *kөrkoo* (1373); *kөrkөmdüülük* 'görkemlilik' < *kөrkөmdüü* (1374); *kөrkөmdük* 'görkemlilik, gösterişlilik; güzellik, estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün' < *kөrkөm* (1374); *kөrөгөçтүк* 'gөzü keskin olma durumu; basiretlilik' < *kөrөгөç* (1375); *kөrkтүülük* 'güzellik; görkemlilik' < *kөrkтүü* (1375); *kөsөmdük* 'görmüş geçirmişlik, basiretlilik' < *kөsөm* (1378); *kөşөkөрдük* 'yağcılık, yalakalık, dalkavukluk' < *kөşөkөр* (1379); *kөşөkөrlük* 'yağcılık, yalakalık, dalkavukluk' < *kөşөkөрдük* (1379); *kөyrөндük* 'övünme durumu' < *kөyrөң* (1383); *kubattuuluk* 'kuvvetli, kuvvetli olma durumu; güç, bir cihazın, bir mekanizmanın iş yapabilme niteliği' < *kubattuu* (1402); *kudalık* 'dünürlük, dünür olma durumu; dünürlük, evlenme sonucu yakınlık, akrabalık' < *kuda* (1404); *kulduk II* 'kölelik, köle olma durumu' < *kul* (1413); *kumarpozduk* 'kumarcılık, kumarbazlık' < *kumarpoz* (1417); *kumarlık* 'isteklilik, heveslilik, arzululuk' < *kumar* (1417); *kurbuluk* 'arkadaşlık' < *kurbu* (1424); *kurtçuk* 'mec.çeviklik, tetiklik;

mec.etkililik,tesirlilik; mec.gözü keskinlik keskinlik, keskin olma durumu' < *kurç* (1426); *kurçtuk* 'arkadaşlık' < *kurdaş* (1426); *kurmandık* 'kurbanlık' < *kurman* (1428); *kusalık* 'hasretlilik, özlemlilik' < *kusa* (1431); *kutumduk* 'hık. riyakârlık, ikiyüzlülük' < *kutum* (1434); *kuudulduk* 'mizahçılık, komedyenlik' < *kuudul* (1437); *kuuguntuk* 'kovalamaca, kaçanı yakalamaya çalışma işi; sürgün, sürülme, sürülme işi' < *kuugun* (1437,1438); *kuuluk II* 'kurnazlık, riyakârlık, ikiyüzlülük' < *kuu* (1438); *kuyañkılık* 'riyakârlık, kurnazlık' < *kuyañkı* (1441); *kuytkuluk* 'fesatçılık, arabozuculuk' < *kuytku* (1444); *kuytuluk* 'ikiyüzlülük, riyakârlık' < *kuytu* (1444); *küçürmөndüülük* 'kahramanlık, yiğitlik, kahramanca davranış' < *küçürmөndük* (1449); *küçürmөndük* 'kahramanlık, yiğitlik, kahramanca davranış' < *küçürmөn* (1449); *küçtüülük* 'güçlülük, kuvvetlilik; kudretlilik, başarıllık' < *küçtüü* (1451); *küldüülük* 'bazı maddelerin yandıktan sonra küle dönüşebilir durumu' < *küldüü* (1455); *külüktük* 'hızlılık, çabukluk, sürat; mec. şarkı söylerken, konuşurken durmadan devam etme durumu' < *külük* (1457); *kündөştük* 'kuma olma durumu' < *kündөş* (1461), *künөökөрlük* 'suçluluk, suçlu olma durumu; günahkârlık, günahkâr olma durumu' < *künөökөр* (1463); *künüçüldük* 'kıskançlık, hasetçilik; kumaların birbirine kıskanç olma durumu' < *künüçülük* (1464); *küñdük* 'cariyelik, cariyeye olma durumu' < *küñ* (1465); *künüülük* 'hasetlik, kıskançlık; kuma olma durumu' < *künü* (1465); *küñürttük* 'koyuluk, koyu olma durumu; karanlık, karanlık olma durumu; sönüklük, sönük olma durumu; donukluk, donuk olma durumu' < *küñürt* (1467); *küydülük* 'kıskançlık, çekememezlik, hasetlik' < *küydü* (1478); *küyöölük* 'kocalık, koca olma durumu; güveyilik, damatlık' < *küyöö* (1480); *küyörmandık* 'merhametlilik, merhameti olma durumu; taraftarlık, taraftar olma durumu; severlik, sever olma durumu' < *küyörman* (1480); *küyümdüülük* 'merhametlilik, merhameti olma durumu' < *küyümdüü* (1482); *labildüülük* 'esneklik, elastikiyet; değişkenlik' < *labildüü* (1484); *lakıldaklık* 'kendinden emin bir şekilde yüksek sesle konuşma' < *lakıldak* (1486); *legaldüülük* 'yasallık, yasalara uygunluk, kanunilik' < *legaldüü* (1489); *liderlik* 'liderlik' < *lider* (1491); *loyaldüülük* 'görev ve sorumluluklarını bilerek kurallara uyma' < *loyaldüü* (1496); *maalımdüülük* 'bilgililik' < *maalımdüü* (1499); *maanilüülük* 'anlamlılık, anlamlı olma durumu; önemlilik, mühimlik' < *maanilüü* (1500); *macburluk* 'mecburiyet, zorunluluk' < *macbur* (1501); *macürөölük* 'güçsüzlük, zayıflık' < *macürөö* (1501); *madaniyattüülük* 'kültürlülük' < *madaniyattüü* (1501); *maktangandık* 'övüngenlik, övünme durumu' < *maktangan* (1504); *makooluk* 'aptallık, budalalık' < *makoo* (1505); *makrөölük* 'mekruluk,

mekruf olma durumu' < *maküröölük* (1506); *maktançaaktık* 'övüngenlik' < *maktançaak* (1506); *maktanıçtıık* 'övüngenlik' < *maktançaaktık* (1506); *maksattuuluk* 'amaçlılık' < *maksattuu* (1506); *maküröölük* 'mekrufluk, mekruf olma durumu' < *maküröö* (1507); *malduuluk* 'hayvanı çok olma durumu' < *malduu* (1508); *malsarlık* 'hayvana düşkün olma durumu' < *malkorduk* (1509); *malkorduk* 'hayvana düşkün olma durumu' < *malkor* (1508-1509); *malsızdıık* 'hayvansızlık' *malsız* (1509); *manaptık* 'ağalık, beylik' < *manap* (1512); *mansapkorluk* 'mansıp, makam düşkün olma durumu' < *mansapkor* (1513); *mañırooluk* 'şaşkınlık, şaşkın olma durumu' < *mañıroo* (1516); *mañooluk* 'şaşkınlık, şaşkın olma durumu' < *mañırooluk* (1516); *mañgılık I* 'esrarkeşlik' < *mañgi* (1516); *mañgılık II* 'bengilik, ebedilik' < *mañgi* (1516); *mañköştük* 'mankafalık, aptallık' < *mañköş* (1516); *mañkurttuk* 'mankurtluk' < *mañkurt* (1516); *mañkuştuk* 'mankafalık, aptallık' < *mañköştük* (1516); *mardikerdik* 'gündelikçilik' < *mardiker* (1517); *mardanalık* 'kahramanlık, yiğitlik' < *mardana* (1517); *marttıık* 'cömertlik' < *mart* (1518); *markamattuuluk* 'merhametlilik' < *markamattuu* (1518); *martabaluuluk* 'mertebeli olma durumu' < *martabaluu* (1518); *maskaralık* 'maskara olma durumu' < *maskara* (1519); *maskarapozduk* 'palyaçoluk, palyaço olma durumu; soytarılık, soytarı olma durumu' < *maskarapoz* (1519); *masterlik* 'uzmanlık, mütehassıslık' < *master* (1520); *mastık* 'sarhoşluk, sarhoş olma durumu' < *mas* (1520); *materialduuluk* 'maddilik' *materialduu* (1524); *maydaçıldıık* 'detaycılık, gereksiz şeylere önem verme durumu' < *maydaçılık* (1526); *mayıptık* 'özürlülük, özürlü olma durumu' < *mayıp* (1527); *mayluuluk* 'yağlılık' < *mayлуу* (1528); *mayorluk* 'binbaşılık, binbaşı olma durumu; binbaşılık, binbaşı rütbesi; binbaşılık, binbaşının görevi' < *mayor* (1529); *maylıktık* 'peçetelik, mendillik' < *maylık* (1529); *maypıktık* 'yassılık, yassı olma durumu' < *maypık* (1530); *mayrıktık* 'yamuk, yamuk olma durumu' < *mayrık* (1530); *mayparlık* 'zayıflık, güçsüzlük' < *maypar* (1530); *mazmunduuluk* 'içeriklilik, muhtevalılık' < *mazmunduu* (1532); *meerimdüülük* 'şefkatlilik' < *meerimdüü* (1535); *meenetkeçtik* 'çalışkanlık' < *meenetkeç* (1535); *meerbandık* 'şefkatlilik, sevecenlik' < *meerban* (1535); *meermandık* 'şefkatlilik, sevecenlik' < *meerman* (1535); *mekçegeylik* 'kamburluk, kambur olma durumu' < *mekçegey* (1536); *mekençıldıık* 'vatanseverlik, yurtseverlik' < *mekençil* (1537); *produkttuuluk* 'üretkenlik, verimlilik' < *produkttuu* (1739); *progressivdüülük* 'gelişimsellik' < *progressivdüü* (1739); *mençiktüülük* 'sahiplik, iyelik, mülkiyet' < *mençiktüü* (1540); *merzdik* 'merhametsizlik, acımasızlık' < *merz* (1541); *mergendik* 'avcılık, avcı olma durumu; avcılık, avcının yaptığı iş' <

mergen (1541-1542); *meşkeylik* ‘oburluk, obur olma durumu’ < *meşkey* (1542); *meymandostuk* ‘misafirperverlik, konukseverlik’ < *meymandos* (1545); *mıktılık* ‘en iyi, üstün olma durumu’ < *mıktı* (1547); *mirzalık* ‘efendilik, beylik, ağalık’ < *mirza* (1550); *miyzamduuluk* ‘kurala uygunluk; uyarlılık, uyumluluk’ < *miyzamduu* (1553); *mitekorluk* ‘asalaklık, başkalarının sırtından geçinme durumu’ < *mitekor* (1558); *mizdüülük* ‘keskinlik, keskin olma durumu’ < *mizdüü* (1559); *mobildüülük* ‘devingenlik, hareketlilik’ < *mobildüü* (1559); *modalduuluk* ‘gerçekle olan ilişkiyi bildiren durum’ < *modalduu* (1560); *molçuluk* ‘bolluk, bol olma durumu’ < *molluk* (1561); *mokoktuk* ‘cesaretsizlik, çekingenlik’ < *mokok* (1561); *molduk* ‘bolluk, bol olma durumu’ < *mol* (1561); *momunduk* ‘müminlik, inançlılık; saflık, iyi niyetlilik’ < *momun* (1563); *momurooluk* ‘sakinlik, hareketsizlik’ < *momuroo* (1563); *monolittüülük* ‘yekparelik, yekpare olma durumu; bütünlük birlik olma durumu’ < *monolittüü* (1564); *montyorduk* ‘montajcılık’ < *montyor* (1566); *morttuk* ‘kırılganlık, kolay ve çabuk kırılma durumu’ < *mort* (1567); *moskoolduk* ‘iri yapılı olma durumu’ < *moskool* (1567); *möşkölük* ‘aptallık, bölünük’ < *möşköö* (1574); *mugalimdik* ‘muallimlik, öğretmenlik’ < *mugalim* (1575); *muktacdik* ‘muhtaçlık’ < *muktac* (1576); *muñduk* ‘kaygı, üzüntü çekme durumu’ < *muñ* (1579); *muñduuluk* ‘bunlu, sıkıntılı olma durumu’ < *muñduu* (1579); *muunaktuuluk* ‘boğumlu olma durumu’ < *muunaktuu* (1585); *muzdaktık* ‘soğukluk, soğuk olma durumu’ < *muzdak* (1588); *müçülüştük* ‘yetersizlik, yetersiz olma durumu; eksiklik, eksik olma durumu, eksik olan miktar’ < *müçülüş* (1590); *möçölük* ‘üyelik, üye olma durumu’ < *möçö* (1590); *naadandık* ‘eğitimsizlik, cahillik, cehalet’ < *naadan* (1596); *naamarttik* ‘namertlik, korkaklık; alçaklık, kalleslik, alçakça, kallesçe’ < *naamart* (1597); *naarazılık* ‘memnuniyetsizlik, hoşnutsuzluk, şikâyet, yakınma’ < *naarazı* (1597); *naçarlık* ‘hâlsizlik, bitkinlik, dermansızlık, takatsizlik, kötülük, fenalık’ < *naçar* (1598); *narktuuluk* ‘değerlilik, kıymetlilik’ < *narktuu* (1602); *naturaldik* ‘doğallık, tabiiilik’ < *natural* (1604); *naziktik* ‘naziklik, nezaketlilik, incelik’ < *nazik* (1606); *neytraldık* ‘nötr özellikte olma durumu’ < *neytral* (1611); *neytraldüülük* ‘tarafsızlık, yansızlık’ < *neytraldüü* (1611); *niyettüülük* ‘niyetlilik’ < *niyettüü* (1614); *normaldik* ‘normallik, normale uygunluk, normal olma durumu’ < *normalduuluk* (1617); *novatorduk* ‘kendi alanında yaratıcı düşünceler üretebilme ve yenilikler yaratabilme’ < *novator* (1617); *normalduuluk* ‘normallik, normale uygunluk, normal olma durumu’ < *normalduu* (1617); *obrazduuluk* ‘imgesellik; renklilik, canlılık’ < *obrazduu* (1622); *obyektivdüülük* ‘objektiflik, nesnellilik; adaletlilik, tarafsızlık’ < *obyektivdüü* (1622);

odonoluk ‘kabalık, kaba olma durumu; kabalık, kaba davranış, nezaketsizlik’ < *odono* (1623); *okşoktuk* ‘benzerlik, benzer olma durumu’ < *okşok* (1626); *okurmandık* ‘okuyucu olma’ < *okurman* (1628); *oldoksonduk* ‘hantallık, işi, davranışları kaba ve yavaş olma; beceriksizlik, maharetsizlik; kabalık, inceliğe aykırılık’ < *oldokson* (1631); *olçogoyluk* ‘büyüklük, kabalık, hacimlilik; şişmanlık, kilolu olma’ < *olçogoy* (1631); *oluttuuluk* ‘ciddiyet, ağırbaşlılık; ciddiyet, önemli olma durumu; tehlikeli olma, endişe verme durumu; ciddiyet, ciddi olma, gülmeme’ < *oluttuu* (1632); *omoktuuluk* ‘güçlü olma, iri yarı olma durumu; güçlülük, etkililik, önemi büyük olma’ < *omoktuu* (1634); *oñçulduk* ‘sağcılık, sağcı olma’ < *oñçul* (1636-1637); *oorduk* ‘ağırbaşlılık’ < *oor* (1636); *oñoyluk* ‘kolaylık, kolay olma durumu; kolaylık’ < *oñoy* (1639); *ookattuuluk* ‘varlıklılık, zenginlilik’ < *ookattuu* (1643); *oopaylık* ‘dengesizlik, kararsızlık, istikrarsızlık’ < *oopay* (1644); *oorduk* ‘ağırlık, yer çekiminin, bir cismin molekülleri üzerindeki etkisinin oluşturduğu bileşke, gravite; ağırlık, ağır olma durumu; ağırlık, sıkıcı, bunaltıcı, iç karartıcı durum; sıkıntı, zor durum; ağırlık, uykudayken gelen ve insana boğulur gibi bir duygu veren durum; ağırlık, uyuşukluk ve gevşeklik durumu’ < *oor* (1645,1646); *oorsogoyluk* ‘ileriye doğru çıkık durma; dişleklik’ < *oorsogoy* (1646); *operativdüülük* ‘çabuk harekete geçme’ < *operativdüü* (1655); *opkottuk* ‘oburluk’ < *opkok* (1656); *optimalduuluk* ‘uygunluk, elverişlilik’ < *optimalduu* (1657); *opsoloñduk* ‘düşüncesizlik, düşünmeden davranma; yersizlik, anlamsızlık’ < *opsoloñ* (1657); *orçunduuluk* ‘ciddiyet, önemlilik’ < *orçunduu* (1660); *originalduuluk* ‘orijinallik’ < *originalduu* (1661); *oroyluk* ‘kabalık, kaba davranış’ < *oroy* (1665); *osolduk* ‘kabalık, görgüsüzlük; yanlışlık’ < *osol* (1670); *otçyottuuluk* ‘yapılan faaliyetlerle ilgili rapor verme yükümlülüğü’ < *otçyottuu* (1673); *otorçulduk* ‘sömürgecilik’ < *otorçul* (1674); *ottuluk* ‘ateşlilik, taşkın duygularla dolu olma, coşkululuk; canlılık, parlaklık’ < *ottu* (1675); *oynoktuk* ‘oynaklık, hareketlilik; çapkınlık’ < *oynok* (1682); *oynoktuk* ‘oyunculuk, oyunu sevmeye; oynaklık, bükülüp doğrulmaya elverişli olma durumu; oynaklık, ağırbaşlı olmama’ < *oynok* (1682); *oyunpozduk* ‘eğlenceye düşkünlük’ < *oyunpoz* (1685); *oysokelik* ‘süse düşkünlük, süslenmeyi sevmeye, süslülük’ < *oysoke* (1683); *ozburluk* ‘cimrilik’ < *ozbur* (1685); *öcördük* ‘inatçılık’ < *öcör* (1687); *öcörlük* ‘inatçılık’ < *öcördük* (1688); *öçtüülük* ‘kin besleme’ < *öçöştük* (1688); *ögöylük* ‘üveylik’ < *ögöy* (1690); *öktömdük* ‘sert mizaçlılık, inatçılık, hırslılık’ < *öktöm* (1691); *öküldük* ‘temsilcilik, hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranma görevi; temsilcilik, mümessillik’ < *ökülçülük* (1691);

ökümdük ‘hükümlük, hükümranlık, egemenlik, hâkimiyet’ < *öküm* (1692); *ölörmandık* ‘hırslılık, inatçılık, gayretkeşlik’ < *ölörman* (1695); *öndürümdüülük* ‘üretkenlik, verimlilik’ < *öndürümdüü* (1697); *önöktöştük* ‘fikirdeşlik; ortaklık; kardeşlik’ < *önöktöş* (1698); *önöktük* ‘kampanya, ekip çalışması, koordineli çalışma’ < *önök* (1698); *önümdüülük* ‘gelişmişlik, ilerlemişlik; verimlilik’ < *önümdüü* (1699); *örülük* ‘yeni taşınmış bir kişiye yemek götürerek yapılan ziyaret’ < *örü* (1706); *ösümdüülük* ‘bitkili olma durumu’ < *ösümdüü* (1707); *ötkürlük* ‘keskinlik; mec. güçlülük, çeviklik, cesaretlilik, cesurluk’ < *ötkür* (1708); *ötkürdük* ‘keskinlik; mec.güçlülük, çeviklik, cesaretlilik, cesurluk’ < *ötkür* (1708); *ötpöstük* ‘geçişsizlik’ < *ötpös* (1709); *ötümdüülük I* ‘girişkenlik, atıklık, cesaretlilik’ < *ötümdüü* (1709); *ötümdüülük II* ‘alışverişte fazlaca talep edilme, rağbet görme, çok satılma, gidimlilik’ < *ötümdüü* (1709); *öydölük* ‘yükseklik; üstünlük; mec. üstünlük taslayan’ < *öydö* (1710); *özgöçölük* ‘özellik, farklılık, özgünlük’ < *özgöçö* (1714); *özgölük* ‘başkalık, farklılık; yabancılık, özgelik’ < *özgöl* (1714); *özümçüldük* ‘bencillik, egoistlik’ < *özümçül* (1715); *paramagnettik* ‘paramagnetik’ < *paramagnet* (1720); *parakorluk* ‘rüşvetçilik’ < *parakor* (1720); *parasattuuluk* ‘ferasetlilik, zekîlik’ < *parasattuu* (1720); *partizandık* ‘partizanlık’ < *partizan* (1722); *pastık* ‘mec. alçaklık, alçakça davranış, aşağılık, hainlik’ < *pas* (1723); *pastoraldık* ‘pastoral’ < *pastoral* (1723); *partiyaluuluk* ‘partililik; parti taraftarlığına uygunluk’ < *partiyaluu* (1723); *patriottuk* ‘yurtseverlik, vatanseverlik’ < *patriot* (1724); *paydakeçtik* ‘faydacılık, çıkarıcılık’ < *paydakeç* (1725); *payızdık* ‘yüzdellik, oran’ < *payız* (1725); *paydaluuluk* ‘faydalılık, faydalı olma, faydası dokunma; kârlılık, kârlı olma durumu’ < *paydaluu* (1725); *pendelik* ‘kulluk, kölelik; sıkıntı, darlık, güçlük, zorluk’ < *pende* (1726); *planduuluk* ‘planlılık, düzenlilik’ < *planduu* (1730); *printsipialduuluk* ‘ilke veya prensip sahibi olma’ < *printsipialduu* (1738); *provintsiyalduuluk* ‘taşralılık’ < *provintsiyalduu* (1741); *provokatorluk* ‘provokatörlük’ < *provokator* (1741); *punktualduuluk* ‘intizamlılık, muntazamlık, düzenlilik; dakiklik’ < *punktualduu* (1743); *radiolokatsiyalık* ‘radar yardımıyla belirleme’ < *radiolokatsiya* (1745); *ratsionalduuluk* ‘rasyonellik, akılcılık, akla uygunluk’ < *ratsionalduu* (1747); *saamalık* ‘yenilik, ilk kez yapılan veya olan şey’ < *saama* (1755); *sabattuuluk* ‘okuma yazması olma; bilgililik, bilgili olma durumu’ < *sabattuu* (1757); *sabırduuluk* ‘sabırlılık, sabırlı olma durumu’ < *sabırduu* (1757); *sakalduuluk* ‘yaşça büyük olma’ < *sakalduu* (1760); *saktık* ‘saklık, uyanıklık, dikkatlilik’ < *sak* (1762); *salabattuuluk* ‘ciddiyet, ağırbaşlılık; otorite, saygınlık; yakışıklılık, gösterişlilik’ <

salabattuu (1764); *salamattik* ‘sağlık’ < *salamat* (1765); *salmaktuuluk* ‘ağırılık, ağır olma durumu; ağırılık, ağırbaşlılık, ciddiyet; ağırılık, ciddi olma durumu, anlamlılık’ < *salmaktuu* (1770); *saramcalduuluk* ‘titizlik, düzenlilik; tutumluluk, idarelilik’ < *saramcalduu* (1780); *sarañdik* ‘cimrilik’ < *sarañ* (1781); *sebeptüülük* ‘sebeplilik, sebebi olma; mazeretlilik, mazereti olma’ < *sebeptüü* (1793); *sezgiçtik* ‘hassaslık, duyarlılık, hemen hissetme, hemen fark etme’ < *sezgiç* (1805); *sılıktık* ‘kibarlık’ < *sılık* (1807); *sıñduuluk* ‘yakışıklılık, güzellik, alımlılık, çekicilik’ < *sıñduu* (1810); *sıpayılık* ‘kibarlık, incelik, zariflik, naziklik’ < *sıpayı* (1811); *sırttandık* ‘kahramanlık, cesurluk, bahadırılık’ < *sırttan* (1814); *sıymduuluk* ‘sığımlılık, içine çok şey sığma durumu’ < *sıymduu* (1816); *sologoyluk* ‘solaklık, solak olma durumu’ < *sologoy* (1830); *soodagerlik* ‘tüccarlık, tüccar olma durumu’ < *soodagerçilik* (1834); *sonunduk* ‘güzellik, estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün; güzellik, okşayıcı söz veya davranış, iyilik, yumuşaklık; güzellik, güzel olan bir kimsenin niteliği; güzellik, cazibe’ < *sonun* (1832); *sorgoktuk* ‘oburluk’ < *sorgok* (1837); *sottuuluk* ‘yargılanma, mahkemelik olma’ < *sottuu* (1840); *söölöttüülük* ‘şanlılık, şöhretlilik’ < *söölöttüü* (1846); *suluuluk* ‘güzellik, estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün; güzellik, güzel olan bir kimsenin niteliği; güzellik, okşayıcı söz veya davranış, iyilik, yumuşaklık; güzellik, ahlak ve fikrî nitelikleriyle hayranlık uyandıran şey’ < *suluu* (1859,1860); *supsaktık* ‘tatsızlık, lezzetsizlik’ < *supsak* (1862); *supsaktık* ‘tatsızlık, hoş gitmeyen, can sıkıcı davranış veya durum’ < *supsak* (1862); *süttüülük* ‘sütlü olma, sütü olma’ < *süttüü* (1876); *sütkorluk* ‘murabahacılık, bir malı çok fazla kârla satma; tefecilik, faizcilik’ < *sütkor* (1875); *süykümdüülük* ‘sevimsizlik, tatlılık, şirinlik’ < *süykümdüü* (1877); *şalaakılık* ‘uyuşukluk, gevşeklik, tembellik, sünepelik; ilgisizlik, lakaytlık’ < *şalaakı* (1884); *şaldaakılık* ‘uyuşukluk, gevşeklik, tembellik, sünepelik; ilgisizlik, lakaytlık’ < *şaldaakılık* (1885); *şamdagaylık* ‘hızlılık, çabukluk, süratlilik, çeviklik, hareketlilik’ < *şamdagay* (1888); *şañduuluk* ‘görmeklilik, gösterişlilik; neşelilik, sevinçlilik, şanlılık, keyfilik; canlılık, hareketlilik, neşelilik’ < *şañduu* (1889-1990); *şaşılıştık* ‘ivedilik, ivedi olma durumu, aciliyet’ < *şaşılış* (1893); *şaşmalık* ‘acelecilik, sabırsızlık’ < *şaşma* (1894); *şaşkalaktık* ‘acelecilik, sabırsızlık, telaşlılık’ < *şaşkalak* (1894); *şattık* ‘mutluluk, sevinç, neşe’ < *şat* (1895); *şaydootuk* ‘atiklik, canlılık, çeviklik, dinçlik’ < *şaydoot* (1895); *şayırdık* ‘neşeli, şen şakrak olma’ < *şayır* (1895); *şaykeleñdik* ‘güvenilmezlik, döneklilik, kaypaklık’ < *şaykeleñ* (1896); *şaytandık* ‘şeytanlık, şeytana özgünlük’ < *şaytan* (1897); *şerdik* ‘erlik, yiğitlik, kahramanlık,

cesurluk' < *şer* (1898); *şektüülük* 'şüpheli, kuşkulu olma' < *şektüü* (1898); *şermendelik* 'rezillik, kepezelik, maskaralık' < *şermende* (1898); *şıktuuluk* 'heveslilik, isteklilik, şevkli olma; yeteneklilik, beceriklilik' < *şıktuu* (1901); *şurkuyalık* 'hafifmeşreplik; hilekârlık, hilecilik' < *şurkuya* (1916); *şıluunduk* 'sahtekârlık, hilekârlık' < *şıluun* (1903); *şoktuk* 'yaramazlık, hayırsızlık' < *şok* (1911); *şpionduk* 'ajanlık, casusluk' < *şpion* (1914); *şumduk I* 'kurnazlık, sinsilik' < *şum* (1915); *taanıştik* 'ahbaplık.'tanıma, bilme' < *taanış* (1920); *tacaaldık* 'şirretlik, yaygaracılık; şirretçe davranış' < *tacaal* (1926); *takilik* 'teklif' < *taki* (1931); *taktık* 'netlik, açıklık, anlaşılır olma; titizlik, çok dikkat ve özenle davranış' < *tak* (1932); *talanttuuluk* 'yeteneklilik, kabiliyetlilik' < *talanttuu* (1934); *tapandık* 'tetiklik, uyanıklık' < *tapan* (1954); *tardık* 'darlık, dar olma durumu; darlık, geçim zorluğu' < *tar* (1960); *tarlık* 'darlık, dar olma durumu; darlık, geçim zorluğu' < *tardık* (1962); *tartiptüülük* 'terbiyelilik' < *tartiptüü* (1967); *tatıktuuluk* 'layıklık, layık olma durumu' < *tatıktuu* (1977); *tatımduuluk* 'lezzetlilik' < *tatımduu* (1977); *tattuuluk* 'tatlılık, tatlı olma durumu; tatlılık, sevimlilik, hoşluk, şirinlik; yakınlık; tatlı, hoş, mutlu hayat' < *tattuu* (1978); *tazalık* 'temizlik, temiz olma; temizlik, saflık; temizlik, temizleme işi; okullarda temizlik kolu başkanı' < *taza* (1984); *teeciktik* 'inatlık, inatçılık' < *teecik* (1986); *tegizdik* 'düzlük, düz olma durumu' < *tegiz* (1989); *tekeberlik* 'tekebbürlük, kibirlilik, gururluluk' < *tekeberdik* (1991); *tekeberdik* 'tekebbürlük, kibirlilik, gururluluk' < *tekeber* (1991); *tentektik* 'yaramazlık' < *tentek* (2003); *teñtuştuk* 'arkadaşlık' < *teñtuş* (2007); *tetirilik* 'terslik, ters olma durumu; terslik, tersçe davranış; terslik, aksilik' < *tetiri* (2017); *tezdik* 'tezlilik, tez olma durumu' < *tez* (2019); *tıgızdik* 'sıkılık, sıkı olma durumu' < *tıgız* (2021); *tıgızdik* 'yoğunluk, yoğun bir maddenin özelliği, kesafet' < *tıgız* (2021); *tıkandık* 'derli topluluk, düzen; düzen, nizam' < *tıkan* (2021); *tımızındık* 'gizlilik' < *tımızın* (2023); *tımtırstık* 'sessizlik, sükût' < *tımtırs* (2023); *tıñgılık* 'düzgünlük' < *tıñgı* (2026); *tırışçaaktık* 'gayretlilik, gayretli olma durumu' < *tırışçaak* (2029); *tınçtik* 'sessizlik, sükût; barış, savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, huzur; barış, böyle bir antlaşmadan sonra insanlı tarihindeki süreç' < *tınç* (2024); *tınçtik* 'sessizlik, sükût; barış, savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, huzur; barış, böyle bir antlaşmadan sonra insanlı tarihindeki süreç' < *tınçtik* (2025); *tıyındık* 'kuruşluk' < *tıyın* (2034); *tilekteştik* 'hemfikirlik, aynı görüşte olma; birlik, beraberlik' < *tilekteş* (2042); *tilemçilik* 'dilencilik, dilencinin yaptığı iş; dilencilik, dilenci olma durumu' < *tilemçi* (2042); *tipteştik* 'aynı tipte olma'

< *tipteş* (2048); *tiptüülük* ‘tipik olay, durum’ < *tiptüü* (2048); *tirilik* ‘hayat, yaşam; hayatta olma’ < *tiriүүлük* (2049); *tirikaraktık* ‘canlılık, dirilik, hareketlilik, beceriklilik, gözü açıklık’ < *tirikarak* (2049); *tiriүүлük* ‘hayat, yaşam; hayatta olma’ < *tirüü* (2051); *tobokeldik* ‘risk, tehlike’ < *tobokel* (2058); *tokolduk* ‘ikinci hanım olma, kuma gitme’ < *tokol* (2063); *toktomduuluk* ‘sabır, sabırlılık, sakinlik’ < *toktomduu* (2064); *toktooluk* ‘ağırbaşlılık’ < *toktoo* (2064); *toleranttuuluk* ‘toleranslılık, hoşgörülülük’ < *toleranttuu* (2065); *toñduk* ‘soğukluk, ilgisizlik’ < *toñ* (2071); *tootpostuk* ‘görmezlikten gelme, umursamama’ < *tootpos* (2075); *toskoolduk* ‘mec.engel, bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni’ < *toskool* (2083); *tögündük* ‘yalan’ < *tögün* (2088); *töröçüldük* ‘kendini beğenme, kibirlilik’ < *törö peyildik* (2095); *törölük* ‘efendilik, buyruğu yürüyen, söz, geçen kimse olma durumu, kahramanlık; yöneticilik; mec.en iyi, en saygın olma durumu’ < *törö* (2095); *tukumduk* ‘tohumluk; bitkilerin tohum verme özelliği’ < *tukum* (2105); *turaktuuluk* ‘istikrar, aynı kararda, biçimde sürme, kararlılık; istikrar, denge, stabilizasyon; istikrarlılık, istikrarlı olma durumu’ < *turaktuu* (2110); *turguluk* ‘kalma, yaşama, ikamet etme, yerleşme’ < *turgu* (2112); *turuktuuluk* ‘istikrarlılık’ < *turuktuu* (2114); *turumduuluk* ‘istikrarlılık’ < *turuktuuluk* (2114); *tutkaktık* ‘hırsızlık’ < *tutkak* (2117); *tutkunduk* ‘esirlik, tutsaklık’ < *tutkun* (2118); *tuugandık* ‘akrabalık, akraba olma durumu; kardeşlik, kardeş olma durumu’ < *tuugan* (2120); *tuuralık* ‘doğruluk, kurallara uygun olma; doğruluk, doğru ve dürüst olma durumu, adalet; haklılık’ < *tuura* (2121-2222); *tuuşkandık* ‘akrabalık’ < *tuuşkan* (2122); *tuyarmandık* ‘duyarlılık, sezgisi güçlü olma durumu’ < *tuyarman* (2123); *tügöldük* ‘eksiksiz olma, tam olma, bütünlük, tamamiyet’ < *tügöl* (2128); *tülküülük* ‘kurnazlık, kurnaz olma durumu; kurnazlık, kurnazca iş’ < *tülkü* (2129); *türüүүлük* ‘hayat, yaşam; hayatta olma’ < *tirüүүлük* (2138); *tüşümdüülük* ‘rekolte; verimlilik; mec. sonucu iyi olma’ < *tüşümdüü* (2141); *tüşünböstük* ‘anlaşılmazlık’ < *tüşünbö* (2141); *ukuktuuluk* ‘hak sahipliliği’ < *ukuktuu* (2156); *ulutçulduk* ‘ulusçuluk, milliyetçilik; yabancı tehditlere, sömürüye karşı ulusu koruma hareketi’ < *ulutçul* (2159); *uluttuk* ‘ulusal, millî’ < *ulut* (2159); *uluuluk* ‘yaşça büyüklük’ < *uluu* (2160); *unitardık* ‘üniter’ < *unitar* (2161); *universaldık* ‘çok yönlülük; her türlü beceriye sahip olma; evrensellik’ < *universal* (2161); *unutçaaktık* ‘unutkanlık’ < *unutçaak* (2161); *uruktuk* ‘tohumluk’ < *uruk* (2164); *uruşçaaktık* ‘kavgacılık’ < *uruşçaak* (2165); *ustattık* ‘ustalık, birine akıl verme veya öğretme işi’ < *ustalık* (2166); *ustalık* ‘zanaatçılık, ustalık; ustalık, eli uzluk, beceriklilik’ < *usta* (2166); *ustalık* ‘ustalık, birine akıl verme veya öğretme

işi' < *ustattık*; *ustalık* (2166); *uuruluk* 'hırsızlık' < *uuru* (2171); *uyalaştık* 'kardeşlik; yakınlık, akrabalık, arkadaşlık, dostluk' < *uyalaş* (2172); *uyalçaaktık* 'utangaçlık, çekingenlik, sıkılğanlık' < *uyalçaak* (2172); *uyañdık* 'utangaçlık, çekingenlik, sıkılğanlık, mahcubiyet' < *uyañ* (2172); *uykaştık* 'uyaklılık, kafiyelilik; uyaklı, kafiyeli söyleme' < *uykaş* (2173); *uzaktık* 'uzaklık' < *uzak* (2176); *uzduk* 'ustalık, beceriklilik, maharetlilik' < *uz* (2176); *uzunduk* 'uzunluk; uzun sürelilik' < *uzun* (2177); *ülgülüülük* 'örnek olma durumu, niteliği' < *ülgülüü* (2180); *üröndük* 'tohumluk, tohum için ayrılan' < *ürön* (2187); *üstömdüülük* 'üstünlük, egemenlik, baskınlık, otoriterlik' < *üstömdüü* (2188); *ündöştük* 'benzerlik, aynılık; dlb.ünlü uyumu' < *ündöş* (2183); *zaarduuluk* 'zehirlilik; sinirlilik, öfkeli' < *zaarduu* (2206); *zalimdik* 'zalimlik, acımasızlık, gaddarlık' < *zalim* (2208); *zamanbaptık* 'çağdaşlık, modernlik; güncellik, aktüellik' < *zamanbap* (2208); *zarıldık* 'zorunluluk, zauriyet, zarurilik, gereklilik, mecburiyet' < *zarıl* (2211); *zaypanalık* 'kadınsılık, kadına övgülük' < *zaypana* (2212); *zeendüülük* 'zekilik, zeyreklik' < *zeendüü* (2212); *zıkımdık* 'cimrilik, pintilik, hasislik, eli sıkılık' < *zıkım* (2213); *ziyankeçtik* 'zararlılık, ziyankârlık' < *ziyankeç* (2215); *ziyanduuluk* 'zararlılık, ziyanı dokunma' < *ziyanduu* (2215); *zombuluk* 'acımasızlık, zalimlik, gaddarlık' < *zombu* (2217); *zordukII* 'büyüklük, önemlilik' < *zor* (2218); *zöökürdük* 'zalimlik, acımasızlık, zulüm' < *zöökür* (2219); *zöökürlük* 'zalimlik, acımasızlık, zulüm' < *zöökür* (2219); *zulumduk* 'zalimlik' < *zulum* (2219).

1.62.2. İlgili olma aidiyet bildirir:

agrobotanikalık 'Tarımsal botanike ait, tarımsal botanikle ilgili' < *agrobotanika* (49); *agrofizikalık* 'tarım fiziği ile ilgili, tarım fiziğine ait' < *agrofizika* (49); *agrometeorogiyalık* 'zirai meteorolojiye ait, zirai meteoroloji ile ilgili' < *agrometeorogiya* (50); *akademiyalık* 'akademiye ait; yükseköğretim kurumlarına ait; uygulamaya yönelik olmayan sadece teorik, akademik' < *akademiya* (55); *ambulatoriyalık* 'kliniğe ait' < *ambulatoriya* (100); *anatomiyalık* 'anatomiye ait, anatomik' < *anatomiya* (103); *anketalık* 'ankete ait, anketle ilgili' < *anketa* (107); *antikalık* 'antik çağa ait olan; eski çağlardan kalan' < *antika* (110); *armaturalık* 'armatürle ilgili' < *armatura* (140); *artilleriyalık* 'ağır silahlarla ilgili' < *artilleriya* (145); *arzıklık* 'layık, değer; memnun edici' < *arzik* (146); *astronomiyalık* 'astronomi ile ilgili' < *astronomiya* (154); *avtorluk* 'yazarla ilgili' < *avtor* (173); *başaalık* 'padişahla ilgili, padişaha ait; padişahlık' < *padişalık* (278); *avtokratiyalık* 'otokrasi,

otokrasi ile ilgili, otokrasiye ait' < *avtokratiya* (171); *balnyelogyalılık* 'balneolojiye ait' < *balnyelogyiya* (245); *belletristikalık* 'nesre ait olan' < *belletristika* (318); *bibliografyalılık* 'bibliyografik, bibliyografiyle ilgili' < *bibliografiya* (355); *biomehanikalık* 'biyomekaniğe ait, biyomekanik' < *biomehanika* (359); *birjalık* 'borsaya ait olan' < *birja* (368); *botanikalık* 'botanik, botaniğe ait' < *botanika* (396); *brigadalık* 'time ait; ekip, ekibe ait' < *brigada* (418); *buhgalteriyalık* 'muhasibeye ait' < *buhgalteriya* (423); *burjuaziyalık* 'burjuvaziye ait' < *burjuaziya* (437); *carandık* 'vatandaşa ait; vatandaşlıkla ilgili' < *caran* (518); *ceñelik* 'yengelik, yengeyle ilgili, yengeye ait' < *ceñe* (561); *cerlik* 'belirli bir yere ait, belirli bir yerle ilgili' < *cerdik II* (570); *comoktuuluk* 'masalsılık, masalsı tarzla ilgili' < *comoktuu* (624); *çarbalık* 'üreticilik, yetiştiriciliğe ait veya ilgili olan' < *çarba* (699); *demagogiyalık* 'demogojiye ait olan' < *demagogiya* (803); *demokratiyalık* 'demokrasiye ait olan' < *demokratiya* (806); *dialektikalık* 'diyalektiğe ait olan' < *dialektika* (817); *dialektilik* 'diyalekte, ağza ait' < *dialekti* (817); *dialektologiyalık* 'diyalekt, ağza ait olan' < *dialektologiya* (817); *diatalık* 'diyetle ilgili veya ait olan' < *diata* (817); *didaktikalık* 'didaktiğe ait olan' < *didaktika* (817); *diskriminatsiyalık* 'diskriminasyona ait olan' < *diskriminatsiya* (823); *dissertantsiyalık* 'doktora tezine ait olan' < *dissertantsiya* (824); *diversiyalık* 'sabotaja ait olan' < *diversiya* (825); *döölük* 'deve ait olan, devlik; büyüklük ve güçlülük' < *döö* (835); *dramalık* 'dramaya ait olan' *drama* (836); *düynölük* 'dünyaya ait, dünyayla ilgili; dünya, dünya ile ilgili' < *düynö* (850); *ekliptikalık* 'ekliptiğe ait veya ekliptikle ilgili' < *ekliptika* (864); *ekskursiyalık* 'geziyle ilgili veya geziye ait olan' < *ekskursiya* (866); *entsiklopediyalık* 'ansiklopediyle ilgili veya ait olan' < *entsiklopediya* (884); *epidemiyalık* 'epidemik, salgın hastalıkla ilgili' < *epidemiya* (887); *eskadralık* 'filoya ait veya ilgili olan' < *eskadra* (902); *etikalık* 'etikle ilgili veya ait olan' < *etika* (908); *evolyutsiyalık* 'evrime ait veya evrimle ilgili' < *evolyutsiya* (911); *filosofiyalık* 'felsefi, düşünsel felsefeyle ilgili' < *filosofiya* (917); *fonetikalık* 'fonetik ile ilgili' < *fonetika* (920); *gazetalık* 'gazeteye ilgili, gazete' < *gazeta* (927); *genitalduuluk* 'tıp. üreme organlarıyla ilgili' < *genitalduu* (929); *geobotanikalık* 'jeobotanikle ilgili, jeobotaniğe ait' < *geobotanika* (930); *geteronomiyalık* 'heteronomla ilgili, heteronoma ait' < *geteronomiya* (932); *gidravlikalık* 'hidrolikle ilgili, hidrolığe ait' < *gidravlika* (933); *ideografyalık* 'ideografiyle ilgili, ideografiye ait' < *ideografiya* (990); *ideogrammalık* 'ideogramla ilgili, ideograma ait' < *ideogramma* (990); *idilliyalık* 'doğayla iç içe, mutlu, refah hayatla ilgili; doğayla iç içe, mutlu, refah hayatı tasvir

eden edebî eserle ilgili' < *idilliya* (991); *inflyatsiyalık* 'enflasyonla ilgili, enflasyona ait' < *inflyatsiya* (998); *informatsiyalık* 'enformasyonla ilgili, enformasyon alanında' < *informatsiya* (998); *inkorporatsiyalık* 'kuruma almayla ilgili' < *inkorporatsiya* (999); *inkubatsiyalık* 'hastalığın kuluçka dönemine ait' < *inkubatsiya* (999); *integratsiyalık* 'entegrasyonla ilgili, entegrastona ait' < *integratsiya* (1001); *intonatsiyalık* 'tonlamayla ilgili, tonlamaya ait' < *intonatsiya* (1001); *investitsiyalık* 'yatırımla ilgili, yatırıma ait' < *investitsiya* (1002); *katorgalık* 'ağır cezaya ait olan' < *katorga* (1147); *kazınalık* 'devlete, hazineye ait olan' < *kazına* (1174); *kinetikalık* 'kinetik, kinetiğe ait olan' < *kinetika* (1270); *koloniyalık* 'koloniyal, sömürgeyle ilgili' < *koloniya* (1297); *kommertsiyalık* 'ticariş, ticaretle ilgili' < *kommertsiya* (1303); *kontributsiyalık* 'mağlup ülkenin ödediği tazminatla ilgili' < *kontributsiya* (1310); *kontrrezvolyutsiyalık* 'karşı devrimle ilgili' < *kontrrezvolyutsiya* (1310); *konyunkturalık* 'konjonktürle ilgili' < *konyunktura* (1311); *koordinatsiyalık* 'koordinasyona ait olan' < *koordinatsiya* (1316); *kosmetikalık* 'kozmetiğe ait olan' < *kosmetika* (1327); *kosmikalık* 'kozmetik, evrenle ve onun genel düzeniyle ilgili' < *kosmostuk* (1327); *laboratoriyalık* 'laboratuvarla ilgili, laboratuvara ait' < *laboratoriya* (1484); *laringologiyalık* 'laringoloji ile ilgili, laringolojiye ait' < *laringologiya* (1487); *magneziyalık* 'magnezyuma ait veya ilgili' < *magneziya* (1502); *materiyalık* 'maddeye ait veya maddeyle ilgili' < *materiya* (1524); *metafizikalık* 'metafizikle ilgili' < *metafizika* (1542); *metallojeniyalık* 'metalojeni ile ilgili veya ait olan' < *metallojeniya* (1543); *metallometriyalık* 'metal bilimi ile ilgili veya ait olan' < *metallometriya* (1543); *metallurjiyalık* 'metal işleminde ilgili' < *metallurjiya* (1543-1544); *meteororologiyalık* 'meteorolojiye ait veya ilgili' < *meteororologiya* (1544); *mikrobiologiyalık* 'mikrobioloji ile ilgili veya ait olan' < *mikrobiologiya* (1553); *mildettüülük* 'mildettüülük, mildettüü olma durumu' < *mildettüü* (1554); *mineralogiyalık* 'mineralojiyle ilgili veya ait olan' < *mineralogiya* (1555); *miniatyüralık* 'minyatüre ait olan' < *miniatyüra* (1556); *ministrlik* 'bakanlık, bakan olma durumu; bakanlığa ait olan' < *ministr* (1556); *mistikalık* 'mistisizme ait veya ilgili' < *mistika* (1558); *monografiyalık* 'monografiye ait veya ilgili' < *monografiya* (1564); *monopoliyalık* 'tekelle ilgili, tekele ait olan' < *monopoliya* (1565); *muzikalık* 'müzikle ilgili, müziğe ait' < *muzika* (1588); *neyrohirurjiyalık* 'tıp. nöroşirurjik, beyin cerrahisiyle ilgili' < *neyrohirurjiya* (1611); *obşçinalık* 'topluma ait, komüne ait' < *obşçina* (1622); *odontologiyalık* 'odontoloji, odontolojiye ait' < *odontologiya* (1623); *okeonografiyalık* 'deniz bilimine ait, deniz bilimi ile ilgili' <

okeonografiya (1625); *okkupatsiyalık* ‘işgal ile ilgili’ < *okkupatsiya* (1625); *olimpiadalık* ‘olimpiyata ait, olimpiyatla ilgili’ < *olimpiada* (1631); *onkologiyalık* ‘onkolojiye ait, onkoloji ile ilgili’ < *onkologiya* (1635); *operalık* ‘opera, opera ile ilgili’ < *opera* (1655); *operatsiyalık* ‘operasyon, operasyonla ilgili; ameliyat, ameliyatla ilgili, ameliyata ait’ < *operatsiya* (1656); *opozitsiyalık* ‘muhalafet, muhalafete ait, muhalafetle ilgili; aykırı görüşte olan’ < *opozitsiya* (1657); *optikalık* ‘optik, görme ile ilgili olan; fizik bilimin ışık olaylarını inceleyen kolu ile ilgili’ < *optika* (1657); *orbitalık* ‘yörüngeye ait, yörünge ile ilgili’ < *orbita* (1659); *orfografiyalık* ‘orfografiye ait, orfografi ile ilgili; imlâ ile ilgili olan’ < *orfografiya* (1651); *organikalık* ‘organik, doğal yolla yapılan; organik, organlarla ilgili’ < *organika* (1661); *ortopediyalık* ‘ortopedi, ortopediye ait, ortopedi ile ilgili’ < *ortopediya* (1668); *ömürlük* ‘ömürlük, ömürle ilgili’ < *ömürdük* (1697); *padişalık* ‘padişahla ilgili, padişaha ait; padişahlık’ < *padişa* (1716); *partiyalık* ‘partiyle ilgili, partiye ait’ < *partiya* (1723); *poetikalık* ‘şiir sanatıyla ilgili, şiir sanatına ait; mec. sanatsal güzelliğe sahip’ < *poetika* (1732); *poligrafiyalık* ‘matbaa, basım eviyle ilgili’ < *poligrafiya* (1733); *proklamatsiyalık* ‘beyanname veya bildiriyle ilgili’ < *proklamatsiya* (1740); *psihasteniyalık* ‘psikasteniyeye ait, psikasteniyeye ait’ < *psihasteniya* (1742); *psihikalık* ‘ruhsal bünye ile ilgili, ruhsal bünyeye ait’ < *psihika* (1742); *respublikalık* ‘cumhuriyetle ilgili, cumhuriyete ait’ < *respublika* (1751); *sahnalık* ‘sahneye ait, sahne ile ilgili’ < *sahna* (1759); *satiralık* ‘yergiyle ilgili, yergi niteliğinde olan, satirik’ < *satira* (1786); *skulpturalık* ‘heykelciliğe ait’ < *skulptura* (1824); *smenalık* ‘nöbet, nöbete ait, nöbetle ilgili’ < *smena* (1825); *stantsiyalık* ‘istasyona ait’ < *stantsiya* (1854); *stihiyalık* ‘doğa elementlerine (ateş, su, hava, toprak) ait; alışılmış ortama ait, bu ortamla ilgili’ < *stihiya* (1855); *stilistikalık* ‘biçem, üslupla ilgili’ < *stilistika* (1856); *şarlık* ‘şehirle ilgili, şehre ait; şehirli’ < *şardık* (1881); *tacrybalık* ‘tecrübeye ait olan’ < *tacryba* (1926); *tehnikalık* ‘teknik, teknik araç gerece ait’ < *tehnika* (1989); *tehnologiyalık* ‘teknolojiye ait, teknolojik’ < *tehnologiya* (1990); *tekstologiyalık* ‘metinbilimsel, metinbilime ait’ < *tekstologiya* (1993); *tektonikalık* ‘tektonik, tektoniğe ait’ < *tektionika* (1994); *telemekanikalık* ‘telemekanik, telemekaniğe ait’ < *telemehanika* (1997); *tematikalık* ‘tematik, belli bir konuyu ele alan, belli bir konuya ait’ < *tematika* (1999); *terminologiyalık* ‘terminoloji, terminolojiye ait’ < *terminologiya* (2013); *termodinamikalık* ‘termodinamik, termodinamiğe ait’ < *termodinamika* (2014); *tipografiyalık* ‘matbaaya ait, matbaayla ilgili’ < *tipografiya* (2047); *toksikologiyalık* ‘toksikolojiye ait’ < *toksikologiya*

(2063); *traditsiyalik* ‘geleneksel, geleneğe ait’ < *traditsiya* (2098); *tulparlık* ‘hızlı ata ait, asillik, asalet’ < *tulpar* (2106); *turbinalık* ‘türbine ait’ < *turbina* (2112); *unaalık* ‘binek, binekle ilgili, bineğe ait’ < *unaa* (2160); *urologiyalık* ‘üroloji ile ilgili, ürolojiye ait’ < *urologiya* (2164); *uruuluk* ‘boyla ilgili, boya ait’ < *uruu* (2165); *yadroluk* ‘özel, nüve, çekirdekle ilgili, çekirdeğe ait’ < *yadro* (2204); *yevropalık* ‘avrupa; avrupayla ilgili, avrupaya ait; avrupalı’ < *yevropa* (2205).

1.62.3. Sıfat yapar:

acımoluk ‘hık. Laf dinlemez’ < *acımo* (29); *administratsiyalık* ‘yönetimle ilgili, idari, yönetsel’ < *administratsiya* (43); *agressiyalık* ‘agresif’ < *agressivdüü* (49); *akrobatikalık* ‘akrobatik’ < *akrobatika* (63); *alaamattık* ‘tabiatın doğurduğu, sebebi belli olmayan (felaket için)’ < *alaamat* (69); *alkogolik* ‘alkolik, ayyaş, içkici’ < *alkogo* (91); *analitikalık* ‘analitik, çözümlemeli’ < *analitika* (102); *antropologiyalık* ‘antropolojik’ < *antropologiya* (111); *arhaikalık* ‘arkaik, eski’ < *arhaika* (134); *armiyalık* ‘askeri’ < *armiya* (140); *astarlık* ‘astar için uygun olan’ < *astar* (153); *aşkebilik* ‘asalak, otlakçı’ < *aşka cük, başka cük* (157); *avanturyalık* ‘maceracı, maceralı’ < *avanturya* (169); *avariyalık* ‘arızalı, kusurlu, bozuk; acil durumda’ < *avariya* (169); *avtobiografiyalık* ‘otobiyografik’ < *avtobiografiya* (171); *bardık* ‘tüm, bütün, hep, her’ < *bar* (259); *bekenelik* ‘hık.biraz zayıf, görevini yapacak yeterli gücü olmayan’ < *bekene* (312); *calpılık* ‘genel özellik’ < *calpı* (490); *cambılık* ‘gümüş külçe değerinde; kıymetli, değerli’ < *cambı* (496); *cañılık* ‘haber, yenilik, gelişme’ < *cañı* (509); *cañılık* ‘yeni, ilk kez ortaya çıkan’ < *cañı* (509); *caratılıştık* ‘doğal olan, doğada bulunan’ < *caratılış* (519); *caylık* ‘yazlık, yaz için, yazın kullanılan’ < *cay* (543); *cazdıkII* ‘baharda yapılan, baharda gerçekleşen’ < *caz* (546); *cegilik* ‘lezzetli, tadı güzel, hoş, enfes’ < *cegi* (550); *cekeçildik* ‘bencil, yalnız kendini düşünen’ < *cekeçilik* (552); *celdiktik* ‘eyer yastığı olan’ < *celdik* (555); *cemsöölük* ‘kursak, kursağı olan’ < *cemsöö* (560); *cerdikIII* ‘halktan, toplumdan uzak, kendi başına yaşayan’ < *cer* (568); *ciñalaçtıık* ‘çıplak, çırpıplak, çırılçıplak; çıplak, yalın, açık seçik; çıplak, çorak, kupkuru; çıplak, yapraksız; saçsız, kel’ < *cılanaçtıık* (596); *cerlik* ‘halktan, toplumdan uzak, kendi başına yaşayan’ < *cerdik II* (570); *cittuuluk* ‘kokulu; güzel kokulu’ < *cittuu* (600); *ciptik* ‘ip, urgan olabilen’ < *cip* (610); *corgoluk* ‘rahvanlık, rahvan’ < *corgo* (632); *cumalık* ‘haftalık, haftada bir kez çıkan, yayınlanan’ < *cuma* (649); *daarattık* ‘abdest alınacak su’ < *daarat* (768); *darılık* ‘ilaçlık; şifa, şifalı’ < *darı* (789); *döoperestik* ‘budala, aptal, avanak, bön;

patavatsız;uygunsuz, yersiz, anlamsız' < *dödürlük* (835); *eköndük* 'iki kişilik' < *eköön* (865); *epçildik* 'uygun, elverişli, yararlı; becerikli' < *eptüülük* (887); *epostuk* 'destansı' < *epos* (889); *ildamdık* 'hız, sürat' < *ildam* (956); *iramatılık* 'rahmetli, rahmetlik, merhum' < *iramatı* (966); *icaralık* 'kiralık' < *icara* (983); *iyerarhiyalık* 'hiyerarşik' < *iyerarhiya* (1013); *kalaalık* 'şehirli' < *kalaa* (1060); *kaldık* 'kalıntı, artıp kalan şey; kalıntı, eski çağlardan kalmış şehir veya yapı, ören, harabe; kalıntı, bir toplum, kültür, uygarlık vb.'nden kalan; mat. bölme işleminden kalan' < *kal* (1065, 1066); *kandidattık* 'bilim adaylığı' < *kandidat* (1088); *kandaylık* 'nasıl olduğu' < *kanday* (1088); *kardinaldik* 'kardinallik görevi veya makamı' < *kardinal* (1120); *katiştık* 'ilişki, münasebet' < *katiş* (1145); *kayerdik* 'nereli' < *kayer* (1152); *kayerlik* 'nereli' < *kayerdik* (1152); *kaylık* 'hık. nişanlıveya genç eş, refika' < *kay* (1159); *kesiptik* 'mesleki' < *kesip* (1208); *kıçkılık* 'hık. Ekşimsi' < *kıçkı* (1219); *kinematografiyalık* 'sinematografik' < *kinematografiya* (1270); *kişilik I* 'kişilik, herhangi bir kişi için, herhangi bir kişiye yetecek miktarda olan; kişilik, herhangi bir sayıda kişiden oluşan' < *kişi* (1279); *kokustuk* 'tesadüf, olayların kesin olmayan, değişebilen sebebi; kaza, can ve mal kaybına, zararına neden olan kötü olay' < *kokus* (1288); *kooptuk* 'korku, endişe, tehlike' < *koop* (1316); *korduk* 'hor görme, istihkar' < *kor* (1320); *kustardık* 'zanaat; mec. gelişmemiş, basit' < *kustar* (1431); *logikalık* 'mantıksal' < *logika* (1495); *maarakelik* 'tören, kutlama veya düğünle ilgili olan' < *maarake* (1500); *massalık* 'kitlesel' < *massa* (1520); *mayramdik* 'bayramlık, bayrama özgü olan' < *mayram* (1530); *mekanikalık* 'mekanik, denge veya hareket kurlarıyla ilgili; mekanik, düşünmeden yapılan' < *mekanika* (1536); *melioratsiyalık* 'melirasyonla ilgili veya ait olan' < *meliorativdik* (1538); *metodikalık* 'metodik' < *metodika* (1544); *metodologiyalık* 'metodolojik' < *metodologiya* (1544); *mifologiyalık* 'mitolojik' < *mifologiya* (1553); *minutalık* 'dakikalık' < *minuta* (1556); *mobilizatsiyalık* 'seferberlikle ilgili olan' < *mobilizatsiya* (1559); *mutatsiyalık* 'mutasyonla ilgili olan' < *mutatsiya* (1585); *muzeylek* 'müzelik, müzeye konulacak değerde veya eskilikte olan' < *muzey* (1588); *mümkündük* 'imkân, olanak' < *mümkün* (1592); *namisköyçülük* 'gururlu' < *namisköylük* (1600); *namisköylük* 'gururlu' < *namisköy* (1600); *namistuuluk* 'gururlu' < *namisköylük* (1600); *negativdik* 'negatif, olumsuz' < *negativ* (1607); *nuskaluuluk* 'örnek, model olabilecek nitelikte' < *nuskaluu* (1619); *onduk* ' (onluk sayı sistemi) onluk, on biriminden, on parçadan oluşan' < *onduk eseptöö sistemasi* (1635); *orduluk* 'kağan otağında bulunan, orada görev yapan (asker); han sarayda bulunan, orada görev yapan (asker)' < *ordo*

(1660); *originaldik* ‘orijinal, alışılanlardan daha farklı, daha değişik’ < *originalduu* (1662); *ortoluk* ‘ortak, ortak kullanılan; ortak, birden fazla kimseyi veya nesneyi ilgilendiren’ < *orto* (1667-1668); *oturuktuluk* ‘yerleşiklik’ < *oturuktuu* (1678); *oyluk* ‘ovalıkta bulunan, ovadaki’ < *oy* (1681); *ölümtük* ‘ceset, cansız beden; cansız, güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz, mecalsiz’ < *ölüm* (1696); *patologiyalık* ‘patolojik’ < *patologiya* (1723,1724); *ramatlık* ‘rahmetli, rahmetlik, merhum’ < *ıramatlık* (1746); *şirdaktık* ‘şirdak yapmak için uygun olan’ < *şirdak* (1905); *şorduuluk* ‘tuzluluk; sıkıntılı, kederli, üzüntülü olma, mutsuzluk’ < *şorduu* (1912); *şumduk* ‘tehlikeli, korkulu’ < *şum* (1915); *tatırlık* ‘layık, uygun, yaraşan; değer, değerinde olan’ < *tatır* (1977); *teoriyalık* ‘teorik, kuramsal’ < *teoriya* (2007); *tipologiyalık* ‘tipolojik, tipolojiye ilişkin’ < *tipologiya* (2047); *tonduk* ‘kürklük, kürk yapmak için uygun olan, kürk yapmaya yarayan’ < *ton* (2071); *tonnalık* ‘tonluk, belli bir ton ağırlığında olan’ < *tonna* (2072); *toyumduk* ‘doyumluk, doyulacak miktarda olan’ < *toyum* (2086); *töölük* ‘devenin kaldırabileceği ağırlıkta olan’ < *töö* (2093); *tüzdük* ‘düzlük, geniş, düz yer’ < *tüz* (2147); *uçkuldük* ‘hızlı uçabilme imkânına sahip’ < *uçkul* (2152).

1.62.4. Soyut isim yapmıştır:

Ek, bazı örneklerde *+sız*, *+siz* yoksunluk ekinden sonra gelerek olumsuz anlamda soyut isimler yapmıştır.

abaysızdik ‘Dikkatsizlik, ihtiyatsızlık’ < *abaysız* (21); *abiyirsizdik* ‘namussuzluk, iffetsizlik’ < *abiyirsiz* (23); *acarsızdik* ‘çirkinlik’ < *acarsız* (27); *açkaraktık* ‘oburluk’ < *açkarak* (34); *adamgerçiliksizdik* ‘insanlık dışı davranış’ < *adamgerçiliksiz* (37); *adepsizdik* ‘edepsizlik, ahlaksızlık’ < *adepsiz* (39); *adiletsizdik* ‘adaletsizlik’ < *adiletsiz* (42); *agayınsızdik* ‘akrabasızlık’ < *agayınsız* (46); *akılsızdik* ‘akılsızlık’ < *akılsız* (60); *akısızdik* ‘hukuksuzluk, haklı olmama durumu’ < *akısız* (61); *akıykatsızdik* ‘hakkaniyetsizlik, adaletsizlik’ < *akıykatsız* (62); *amalsızdik* ‘çaresizlik’ < *amalsız* (98); *araketsizdik* ‘gayretsizlik’ < *araketsiz* (127); *argasızdik* ‘çaresizlik, mecburiyet’ < *argasız* (133); *arsızdik* ‘arsızlık, küstahlık, yüzsüzlük’ < *arsız* (143); *ayıpsızdik* ‘suçsuzluk’ < *ayıpsız* (186); *aylasızdik* ‘çaresizlik’ < *aylasız* (194); *ayoosuzduk* ‘acımasızlık, merhametsizlik’ < *ayoosuz* (196); *azıksızdik* ‘besinsizlik, gıdasızlık’ < *azıksız* (209); *baguusuzduk* ‘bakımsızlık’ < *baguusuz* (225); *bakıtsizdik* ‘bahtsızlık, talihsizlik, şanssızlık; mutsuzluk, saadetsizlik’ < *bakıtsiz* (231);

baktırsızlık ‘bahtsızlık, talihsizlik, mutsuzluk’ < *baktırsız* (232); *balasızlık* ‘çocuksuzluk’ < *balasız* (238); *başsızlık* ‘başsızlık, yöneticisizlik; akılsızlık’ < *başsız* (290); *batımsızlık* ‘geçimsizlik; çekingenlik, ürkeklik, tutukluluk; geçersizlik’ < *batımsız* (294); *bayımsızlık* ‘dayanıksızlık; sabırsızlık’ < *bayımsız* (299); *baykoosuzluk* ‘dikkatsizlik özensizlik’ < *baykoosuz* (302); *baylanışsızlık* ‘iletişimsizlik; bağlı olmama, kopukluk’ < *baylanışsız* (304); *baysalsızlık* ‘huzursuzluk, rahatsızlık, istikrarsızlık; yersizlik, uygunsuzluk, anlamsızlık, manasızlık’ < *baysalsız* (307); *belgisizlik* ‘belgisizlik, belirsizlik’ < *belgisiz* (317); *beykutsuzluk* ‘huzursuzluk, tedirginlik’ < *beykutsuz* (334); *bilimsizlik* ‘görgüsüzlük; eğitimsizlik, cahillik’ < *bilimsiz* (358); *caramsızlık* ‘işe yaramazlık; uygunsuzluk; geçersizlik’ < *caramsız* (517); *cazasızlık* ‘suçsuzluk’ < *cazasız* (546); *cetişsizlik* ‘yetersizlik, eksiklik, noksanlık, kifayetsizlik; fakirlik, yoksulluk’ < *cetişsiz* (575); *coksuzluk* ‘yokluk, yoksulluk, fakirlik’ < *coksuz* (615); *coopkersizlik* ‘sorumsuzluk’ < *coopkersiz* (630-631); *coopsuzluk* ‘sorumsuzluk, görevi savsaklama’ < *coopsuz* (631); *cöndömsüzdük* ‘beceriksizlik, yeteneksizlik’ < *cöndömsüz* (639); *cönsüzdük* ‘uygunsuzluk, yersizlik, gereksizlik’ < *cönsüz* (641); *cumuşsuzluk* ‘işsizlik’ < *cumuşsuz* (654); *cüyösüzdük* ‘yersizlik, gereksizlik, uygunsuzluk’ < *cüyösüz* (673); *daamsızlık* ‘tatsızlık, tatsız olma durumu’ < *daamsız* (767); *dalilsizlik* ‘delilsizlik, delilsiz olma durumu’ < *dalilsiz* (779); *dareksizlik* ‘habersizlik, habersiz olma durumu’ < *dareksiz* (788); *darmansızlık* ‘dermansızlık, bitkinlik’ < *darmansız* (790); *dayınsızlık* ‘habersizlik, belirsizlik, kesin olmama durumu’ < *dayınsız* (795); *dinsizlik* ‘dinsizlik’ < *dinsiz* (821); *elöösüzdük* ‘habersizlik, habersiz olma durumu’ < *elöösüz* (876); *elsizlik* ‘halksız olma durumu’ < *elsiz* (876); *epsizlik* ‘beceriksizlik, maharetsizlik’ < *epsiz* (889); *etibarsızlık* ‘itibarsızlık, değersizlik’ < *etibarsız* (908); *etiatsızlık* ‘ihtiyatsızlık; dikkatsizlik’ < *etiatsız* (909); *ıktıyarsızlık* ‘gönülsüzlük, isteksizlik’ < *ıktıyarsız* (953); *ılayıksızlık* ‘uygunsuzluk, uygun olmama’ < *ılayıksız* (955); *ınsapsızlık* ‘ınsafsızlık’ < *ınsapsız* (960); *ıntımaksızlık* ‘birlik, beraberlik, bağlılık ve huzur olmama durumu’ < *ıntımaksız* (961); *ıñgaysızlık* ‘uygunsuzluk, yakışsızlık’ < *ıñgaysız* (962); *ırayımsızlık* ‘merhametsizlik, acımasızlık, taş kalplilik’ < *ırayımsız* (968); *ıymansızlık* ‘edepsizlik, ahlaksızlık’ < *ıymansız* (980); *ızaatsızlık* ‘saygısızlık’ < *ızaatsız* (980); *işenimsizlik* ‘güvensizlik’ < *işenimsiz* (1008); *iygılıksızlık* ‘başarısızlık’ < *iygılıksız* (1013); *kayımsızlık* ‘hayırsızlık, vefasızlık’ < *kayımsız* (1165); *koopsuzluk* ‘güvenlik, emniyet’ < *koopsuz* (1316); *künöösüzdük* ‘günahsızlık, günahsız olma durumu’ < *künöösüz* (1463); *küyümsüzdük*

‘merhametsizlik, katı yüreklilik’ < *küyümsüz* (1482); *madaniyatsızlık* ‘kültürsüzlük’ < *madaniyatsız* (1501); *maksatsızlık* ‘maksatsızlık, gayesizlik’ < *maksatsız* (1506); *mazmunsuzluk* ‘içeriksizlik, muhtevassızlık’ < *mazmunsuz* (1532); *myzamsızlık* ‘yasadızlık, kanunsuzluk’ < *myzamsız* (1553); *moralsızlık* ‘ahlaksızlık’ < *moralsız* (1566); *namıssızlık* ‘namussuzluk, namussuz olma durumu; namussuzluk, namussuzca davranma’ < *namıssız* (1600); *negizsizlik* ‘temelsizlik, esassızlık, asılsızlık, gereksizlik, sebepsizlik’ < *negizsiz* (1608); *oñtoysuzluk* ‘rahatsızlık, tedirginlik, sıkıntı; mahcubiyet’ < *oñtoysuz* (1640); *opaasızlık* ‘vefasızlık, sadakatsizlik, acımasızlık’ < *opaasız* (1655); *ötümsüzdük* ‘çekingenlik; alışverişte fazla rağbet edilmeme, talep edilmeme, satılmama’ < *ötümsüz* (1709); *paydasızlık* ‘faydasızlık, yararsızlık; kârsızlık’ < *paydasız* (1725); *sabatsızlık* ‘okuma yazması olmama, cahillik’ < *sabatsız* (1757); *sabırsızlık* ‘sabırsızlık’ < *sabırsız* (1757); *sanaasızlık* ‘kaygısızlık, aldırmamazlık’ < *sanaasız* (1774); *şeksizlik* ‘kesinlik’ < *şeksiz* (1897); *teñsizlik* ‘adaletsizlik; eşitsizlik’ < *teñsiz* (2006); *tınçsızlık* ‘rahatsızlık, huzursuzluk, tedirginlik’ < *tınçsız* (2024); *turuksuzluk* ‘istikrarsızlık, dengesizlik’ < *turuksuz* (2114); *ukuksuzluk* ‘haksızlık’ < *ukuksuz* (2156); *ümütsüzdük* ‘ümitsizlik, ümit kesme, umutsuzluk’ < *ümütsüz* (2182); *üzgültüksüzdük* ‘kesintisizlik, devamlılık’ < *üzgültüksüz* (2194); *zeensizlik* ‘zekâ geriliği’ < *zeensiz* (2212).

1.62.5. Eklendiği sözcükle bağlantılı isimler türetir:

aştık ‘Tahıl’ < *aş* (158); *atomduk* ‘atomla ilgili’ < *atom* (166); *attık* ‘bir at yükü olabilecek kadar’ < *at* (167); *aykeldik* ‘heykele ait, heykel ile ilgili’ < *aykel* (189); *ayrandık* ‘yoğurt yapılacak olan, yoğurt yapmak için (süt)’ < *ayran* (197); *ayttık* ‘bayram yemeği’ < *ayt* (202); *azottuk* ‘azotla ilgili’ < *azot* (213); *batalyonduk* ‘tabura ait’ < *batalyon* (294); *bitbildik* ‘bıldırcın sesini belirtmek için kullanılır’ < *bitpildik* (352); *bitpildik* ‘bıldırcın sesini belirtmek için kullanılır; mec. bıldırcın’ < *bitpil* (354); *borborduk* ‘merkezî, merkeze ait’ < *borbor* (389); *camaattık* ‘cemaat, cemaate ait olan; cemaatle ilgili olan’ < *camaat* (493); *carnaktık* ‘reklamla ilgili, reklama ait’ < *carnak* (526); *cerdikII* ‘belirli bir yere ait, belirli bir yerle ilgili’ < *cer* (568); *comoktuk* ‘masalacı, masalla ilgili, masala ait’ < *comok* (623); *cumuriyattık* ‘cumhuriyetle ilgili, cumhuriyete ait’ < *cumuriyat* (651); *dindik* ‘dinî, dinsel’ < *din* (820); *doktorduk* ‘doktorluk, doktora ait olan; knş.doktorun durumu, doktorun görevi’ < *doktor* (826); *eldik* ‘halka ait veya halkla ilgili olan’ < *el* (870); *elettik*

'taşralı.'taşrayla ilgili olan' < *elet* (874); *erkektik* 'erkeklik, erkeklikle ilgili veya ait olan' < *erkek* (895); *eseptik* 'hesapla ilgili veya ait olan' < *esep* (900); *etiştik* 'fiille ilgili veya ait olan' < *etiş* (909); *fiskaldık* eko. 'mali, devlet hazinesiyle ilgili' < *fiskal* (918); *ırgaktık* 'ritimle ilgili' *ırgak* (970); *janrdık* 'türle ilgili, türe ait' < *janr* (1020); *kadettik* 'çarlık rusya'sında askerî okul öğrencisi veya subay adaylarına ait olan' < *kadet* (1045); *kaliñdikII* 'başlığa, başlık parasına ait olan' < *kaliñ* (1068); *kantonduk* 'kantona ait olan' < *kanton* (1092); *kıştık* 'kışlık, kışa özgü' < *kış* (1247); *kıyamattık* 'kıyamete ait olan, kıyamette olan; mec. ebediyen, sonsuz olarak' < *kıyamat* (1250); *kızdık* 'kızlık zarı' < *kız* (1261); *kokonduk* 'kokanlı, kokan hanlığına ait olan' < *kokon* (1287); *kompyuterdik* 'bilgisayara ait olan' < *kompyuter* (1305); *komsomolduk* 'gençler teşkilatına ait olan' < *komsomol* (1305); *konditerdik* 'unlu mamulleri yapan ve üretilene ait olan' < *konditer* (1306); *konkurstuk* 'yarışmaya ait olan' < *konkurs* (1307); *kontserttik* 'konserle ilgili' < *kontsert* (1310); *konveyerdik* 'konveyöre ait olan' < *konveyer* (1311); *koomduk* 'toplumsal, toplumla ilgili' < *koom* (1315); *kooperativdik* 'kooperatife ait olan' < *kooperativ* (1316); *kosmopolittik* 'kosmoplitanizmle ilgili olan' < *kosmopolit* (1327); *kosmostuk* 'kozmetik, evrenle ve onun genel düzeniyle ilgili' < *kosmos* (1328); *lenindik* 'tar.Lenin ile ilgili, Lenin'e ait; Lenin tarafından oluşturulmuş, temellendirilmiş' < *lenin* (1490); *mamlekettik* 'memlekete ait olan, memleketle ilgili' < *mamleket* (1510); *mekendik* 'vatana, yurda ait, ilgili' < *meken* (1537); *mekteptik* 'okulla ilgili olan' < *mektep* (1537); *mendik* 'benim veya benim tarafımı" anlamında kullanılır' < *men* (1540); *metalldik* 'metalik, madensel' < *metallduu* (1543); *metrdik* 'metreyle ilgili' < *metr* (1544); *myzamdık* 'yasaya ait veya yasayla ilgili' < *myzam* (1553); *möösüldük* 'yöneticilerin savaş ganimetinin bir bölümüne sahip olma hakkı' < *möösül* (1574); *musulmandık* 'islâmî, islâmîyle ilgili veya islâma ait olan' < *musulman* (1583); *mülktük* 'mülkiyet.'maddi, mal, para, varlıkla ilgili olan' < *mülk* (1591); *nurduk* 'nur, ışık, ışınlı ilgili' < *nur* (1619); *oblasttik* 'il, ile ait, il ile ilgili; bölgesel, bölgeye ait' < *oblast* (1620); *okrugduk* 'bölgesel, bölge ile ilgili' < *okrug* (1625); *ozonduk* 'ozonla ilgili, ozona ait' < *ozon* (1686); *ökmöttük* 'hükûmetle ilgili, hükûmete ait' mec.yüksek mevki' < *ökmöt* (1690); *ömürdük* 'ömürlük, ömürle ilgili' < *ömür* (1697); *öndürüştük* 'üretimsel, üretimle ilgili, üretime ait' < *öndürüş* (1698); *özçük* 'kişisel, özel' < *öz* (1713); *paraddık* 'geçit töreniyle ilgili, geçit törenine ait' < *parad* (1719,1720); *soğuştuk* 'savaş, savaşa ait, savaşla ilgili' < *soğuş* (1826); *soldattık* 'askerî, askerlikle ilgili, askere özgü.'askere ait' < *soldat* (1829); *soyuzduk* 'Sovyetlere ait, Sovyetlerle

ilgili' < *soyuz* (1842); *şaaardık* 'şehirle ilgili, şehre ait' < *şaar* (1880); *taptık* 'sınıfa ait' < *tap* (1956); *tovardık* 'mal, emtia, ürüne ait' < *tovar* (2085); *turisttik* 'turistik, turizmle ilgili; turistik, turistlerin gereksinimlerini karşılama amacı gözetilen tursitleri ilgilendirici niteliği olan, turizme ait' < *turist* (2113); *turmuştuk* 'hayat, yaşamla ilgili' < *turmuş* (2113); *turnirdik* 'turnuva ile ilgili, turnuvaya ait' < *turnir* (2113); *tuugandık* 'kardeşlik, kardeş kadar yakın sayma; kardeşlik, birlik, beraberlik; akraba, akrabalık, akrabaya ait' < *tuugan* (2120); *tüündükIV* 'gece, geceye ait' < *tüin* (2131); *uruuçulduk* 'aynı boydan, soydan, aynı sülaleden' < *uruuçul* (2165); *uyulduk* 'kutup, kutupsal, kutupla ilgili' < *uyul* (2175).

1.62.6. Nesne adı yapar:

altılık 'Üzerinde altı işareti bulunan iskambil kâğıdı' < *altı* (96); *arkalık* 'sandalye arkılığı' < *arka* (138); *bazardık* 'pazara gidip alışveriş yapan insanın getirdiği hediye' < *bazarlık* (308); *bazarlık* 'pazara gidip alışveriş yapan insanın getirdiği hediye' < *bazarlık* (309); *begilik* 'hediye' < *begi* (311); *beldik* 'kuşak, çakmak taşı ve bıçak ile birlikte kuşanılan kuşak; deri veya kumaştan yapıлып, genelde yaşlıların beline taktıkları kuşak, kemer; koçun koyunlara aşmasına (katım zamanı bittikten sonra) engel olan sargı' < *bel* (315); *beyşembilik* 'eskiden köy okullarında perşembe günleri öğrenciler tarafından öğretmenlerine verilen hediye' < *beyşembi* (337); *booluk* 'biçilen ekini veya bitkileri bağlamak için ip; ip, kement' < *boo* (383); *büçülük* 'ilik' (454); *bülöölük* 'bilemek için (taş)' < *büçü* (459); *cakalık* 'yakalık' < *caka* (476); *ceñketaylık* 'damat ve damadın sağdıçları tarafından kızın yengelerine verilen para veya hediye' < *ceñketay* (563); *cerlik* 'temel kaynağı, hammaddesi' < *cerdik I* (570); *cetilik* 'kart oyununda yedili' < *ceti* (573); *cooluk* 'yazma, eşarp, başörtüsü; bele sarılan kuşak, sarık' < *coo* (628); *cumalık* 'esk. cuma günü hürmetine verilen hediye' < *cuma* (649); *çaylık* 'çaylık, çay için kullanılan; harçlık; knş.yol harçlığı' < *çay* (705); *çoktuk* 'saç örgüsünün ucuna takılan süs' < *çok* (743); *çukuluk* 'kazma, kazı işlerinde kullanılan saplı demir araç' < *çukulduk* (756); *emizdik* 'emzik, kauçuk meme' < *emizgi* (880); *estelik* 'abide, anıt; yazıt, kitabe' < *este* (903); *içilik* 'içlik, astar' < *içi* (986); *kişilik II* 'eyerin kaltağı' < *kişi* (1279); *kiyizdik* 'keçe için gerekli olan' < *kiyiz* (1281); *közdük* 'at gözlüğü' < *köz* (1388); *kumduk* 'kum taşı' < *kum* (1417); *kübölük* 'cüzdan, bir kimsenin kimliğini bildirmek için resmî bir yerden kendisine verilen, cep defteri biçimindeki belge; bir gerçeğe tanıklık eden belge, kart' < *kübö* (1447); *kültük* 'beşiğe belenmiş çocuğun idrarını yapması için beşiğin altına bağlanan lazımlık,

ördek; kapana değneği sıkıştırırken altına konulan keçe' < *kül* (1456); *kündönlük* 'günlük, her gün yapılan, her gün yayımlanan, her gün çıkan; günlük, günü gününe tutulan hatıra; öğrencinin günlük programının yazıldığı defter' < *kündöl* (1461); *maylık* 'peçete, yemekte ağız ve el silmek için kullanılan kumaş parçası, yağlık; yemekten sonra masayı temizlemek için kullanılan el bezi' < *may* (1528); *muruntuk* 'burunluk, burunsallık.'burunluğa geçirilen ip' < *murun* (1582); *oozduk* 'gem' < *ooz* (1649); *orunduk* 'sandalye, oturma eşyası; koltuk; bank, parklarda, bahçelerde oturulacak sıra' < *orun* (1669); *oruntuk*'sandalye, oturma eşyası; koltuk; bank, parklarda, bahçelerde oturulacak sıra' < *orunduk* (1670); *ottuk* 'çakmak, tutuşacak maddeden oluşan, ateş elde etmeye yarayan, türlü biçimlerde araç' < *ot* (1675); *siylik* 'ödül, bir başarı karşılığında verilen armağan; hediye, armağan' < *siy* (1818); *temindik* 'harman dövmek için kullanılan' < *temin* (2000); *topçuluk* 'ilik, düğmelerin geçirilmesi için yapılan küçük yarık' < *topçu* (2076); *toskoolduk* 'engel, herhangi bir yolu kapamak için konulan nesne, bariyer' < *toskool* (2083); *töbölük* 'hık. dizginin atın kulaklarının arkasına gelen kısmı' < *töbö* (2087); *töñölük* 'halka, çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember; halka, çember biçiminde çeşitli nesnelere yapılmış tutturma aracı' < *töñö* (2092); *töştük* 'tar. askerlerin göğsüne takılan zırh' < *töş* (2098); *übölük* 'oklava, merdane' < *übö* (2178); *üpçülük* 'düşmanın yerine kullanılan bağ; süslemede kullanılan araç gereç' < *üpçü* (2186).

1.62.7. Soyut isimler türetir:

İsimlerden ve sıfatlardan sonra gelerek soyut isimler türetir:

aasılık 'Bilgisizlik; nankörlük, yüzsüzlük' < *aası* (18); *abcirlik* 'çeviklik; her türlü işi yapabilirlik' < *abcir* (21); *abiyirdüülük* 'namusluluk, dürüstlük' < *abiyirdüü* (23); *acalduuluk* 'ölümlülük' < *acalduu* (26); *acarduuluk* 'güzellik' < *acarduu* (27); *acılık* 'hacılık, hac' < *acı* (29); *acoluk* 'hanlık, padişahlık' < *aco* (31); *açıktık* 'açıklık, gizliliğin tersi; açıklık, netlik' < *açık* (33); *adamgerçiliktüülük* 'insanlık, insaniyet' < *adamgerçiliktüü* (37); *adeptüülük* 'edeplilik, edep' < *adeptüü* (40); *adilettüülük* 'adaletlilik, adillik' < *adilettüü* (42); *agalık* 'ağabeylik' < *aga* (45); *agayinduuluk* 'akrabalılık' < *agayinduu* (46); *agaylık* 'büyüklük, ağabeylik; öğretmenlik, hocalık' < *agay* (46); *akılduuluk* 'akıllılık' < *akılduu* (59); *aktualduuluk* 'güncellik, aktüellik' < *aktualduu* (66); *alduuluk* 'güçlülük' < *alduu* (83); *algırlık* 'alıcılık; çeviklik' < *algır* (85); *alımduuluk* 'alımlılık, çekicilik, cazibelilik; itibar, saygınlık; elverişlilik,

uygunluk' < *alimduu* (86); *amandık* 'sağlık, esenlik, iyilik' < *amançılık* (99); *anıktık* 'açıklık, netlik' < *anık* (106); *aramzalık* 'sinsilik; ikiyüzlülük, riyakârlık; mec. tembellik' < *aramza* (129); *arhitekturalık* 'mimari, mimarlıkla ilgili, mimarlığa ilişkin' < *arhitektura* (134); *aşıklık* 'aşk, sevgi' < *aşıktık I* (155); *aşıktıkI* 'aşk, sevgi' < *aşık* (155); *aşıktıkII* 'fazlalık; uygunsuzluk' < *aşık* (156); *aykınduuluk* 'doğruluk, gerçeklik' < *aykınduu* (190); *belektik* 'hediyelik' < *belek* (316); *burçtuk* 'açılı, köşeli' < *burç* (436); *bügündük* 'bugünlük' < *bü gün* (455); *cadaaldık* 'öfke, nefret, kin' < *cadaal* (474); *calgandık* 'yalan' < *calgan* (486); *cañılıştık* yanlışlık, hata, kusur; hata, suç, günah, kusur' < *cañılış* (509); *cardık* 'yarlık, ferman' < *carlık* (520); *carıktık II* 'aydınlık, mutlu, refah hayat' < *carık* (512); *cıldık* 'yıllık; yıl dönümü' < *cıl* (584); *çındık* 'gerçek, hakikat' < *çın* (728); *çiñdik* 'sağlamlık, dayanıklılık' < *çiñ* (729); *katalık* 'hata, yanlışlık' < *kata* (1142); *makulduk* 'onay, tasdik' < *makul* (1507); *sapattuuluk* 'kalitelilik, niteliklilik' < *sapattuu* (1778); *şattuuluk* 'mutluluk, neşe, sevinç, keyif' < *şattuu* (1895); *tartıklık* 'ızdırıp, acı, üzüntü' < *tartkı* (1968).

1.62.8. Zarf yapar:

aylık 'aylık, maaş; aylık, bir ay süren, mahiye; bir veya birkaç ayı kapsayan zaman; belirli aydan beri var olan; bir ay için, bir aya yetecek kadar' < *ay* (194); *barlık* 'tüm, bütün, hep, her' < *bardık* (262); *bötölkölik* 'şişeye konulacak kadar, şişelik' < *bötölkö* (415); *cetilik* 'ölen kişinin yedinci günü' < *ceti* (573); *cetişerlik* 'yeterli, yeterince, yeteri kadar' < *cetişer* (574); *ciyirkenerlik* 'iğrenç, tiksinti verici, mide bulandırıcı' < *ciyirkener* (611); *cumalık* 'bir haftalık, yedi günlük zaman dilimi' < *cuma* (649); *cüzdükI* 'yüzlük, yüz sayısını bildiren miktar' < *cüz* (674); *deerlik* 'tamamı, bütünü; her zaman, daima; tamamen' < *deer* (796); *dıkattık* 'dikkatlice' < *dikat* (812); *kanaattandırarlık* 'kanaat edecek kadar, yetinecek kadar' < *kanaattandırar* (1084); *kançalık* 'ne kadar, ne ölçüde' < *kança* (1086); *kazualduuluk* 'tesadüfen, rastlantı' < *kazualduu* (1174); *keçtik* 'geç, erken karşıtı' < *keç* (1179); *keñdik* 'genişlik, boyut, kapsam' < *keñ* (1195); *kokonduk* 'küçücük, azıcık' < *kokon* (1287); *kündük* 'gündelik, gün hesabıyla veya her gün ödenen para; günlük, bir gün içinde üretilen, yapılan; günlük, günü içine alan zaman' < *kün* (1461, 1462); *massalık* 'çokça, çok sayıda' < *massa* (1520); *mınçalık* 'bunca, bu kadar, bu denli' < *mınça* (1549); *okçunduk* 'mesafe, uzaklık' < *okçun* (1625); *oşonçuluk* 'o kadar, o denli, çok' < *oşonço* (1671); *stadiyalık* 'aşaması olan, aşamalı bir şekilde' < *stadiya* (1854); *totaldik* 'topyekûn, eksiksiz, toplam, toplu olarak' < *total* (2084); *tüşkölükl* 'ögle

yemeği; sabahtan öğleye kadarki vakit' < *tüştük* (2140); *tüştükI* 'öğle yemeği.'sabahtan öğleye kadarki vakit' < *tüş* (2141); *uşunçalık* 'bu kadar, o kadar' < *uşunça* (2167); *uturumduk* 'geçici, belirli bir süre için, eğreti' < *uturum* (2168).

1.62.9. Meslek adı yapar:

bakşılık 'Bahşılık' < *bakşı* (231); *boluştuk* 'nahiye yöneticiliği' < *boluş* (382); *bübünlük* 'tabiplik' < *bübü* (453); *calçılık* 'işçilik, amelelik, ırgatlık, gündelikçilik' < *calçı* (484); *cayçılık I* 'yada büyücülüğü' < *cayçı* (539); *cazuuçuluk* 'yazarlık' < *cazuuçtu* (548); *çetekçilik* 'yöneticilik, idarecilik; danışmanlık' < *çetekçi* (572); *cığaççılık* 'marangozluk' < *cığaççı* (578); *colçuluk* 'yol işçiliği' < *colçu* (618); *cügörüçülük* 'mısır yetiştiriciliği' < *cügörüçü* (661); *çapkınçılık* 'savaşçılık, savaşçı olma' < *çapkınçı* (697-698); *dubaköylük* 'büyücülük, afsunculuk' < *dubaköy* (837); *gazetalık* 'gazetecilik mesleği' < *gazeta* (927); *karakçılık* 'haydutluk, şakılık' < *karakçı* (1112); *karılık II* 'hafızlık' < *karı* (1123); *karoolçuluk* 'muhafızlık, bekçilik; muhafız, bekçi olma durumu; muhafızlık, bekçilik, muhafızın, bekçinin yaptığı görev' < *karoolçu* (1129); *kazınaçılık* 'eko. maliye, devlet gelir ve giderlerini yöneten kuruluş' < *kazınaçı* (1174); *kelişüüçülük* 'uzlaşma, mutabakat' < *kelişüüçü* (1188); *katçılık* 'kâtiplik, yazmanlık, kâtip, yazman olma durumu; özel kalemlik, özel kalem olma durumu' < *katçı* (1144); *kayışçılık* 'kayışçılık, dericilik' < *kayışçı* (1157); *kırmaçılık* 'bir tür ağaç yontma sanatı' < *kırmaçı* (1241); *kırmançılık* 'harmancılık' < *kırmançı* (1241); *kızılçaçılık* 'pancarcılık, pancar yetiştirme' < *kızılçaçı* (1264); *kompozitorluk* 'bestecilik' < *kompozitor* (1304); *korukçuluk* 'bekçilik, koruculuk' < *korukçu* (1326); *mafiyalık* 'mafyalık' < *mafiya* (1502); *malaylık* 'hizmetçilik veya hizmetkârlık' < *malay* (1508); *mandikerlik* 'gündelikçilik, yevmiyecilik' < *mandiker* (1513); *modalık* 'mollalık, imamlık' < *moldo* (1561); *münüşkörlük* 'kuşçuluk, alıcı kuşları eğitme, yetiştirme işi' < *münüşkör* (1593); *marşaldık* 'mareşalin unvanı' < *marşal* (1518); *okutuuçuluk* 'okutmanlık; üstatlık' < *okutuuçu* (1629); *okuuçuluk* 'öğrencilik' < *okuuçu* (1629); *oratorduk* 'güzel konuşma sanatı' < *orator* (1659); *orokçuluk* 'orakçılık, orakla biçme işi' < *orokçu* (1664); *oymoçuluk* 'oymacılık; motif işleme sanatı' < *oymoçu* (1682); *önörçülük* 'ustalık' < *önörçü* (1699); *örmökçülük* 'örgü sanatı' < *örmökçü* (1705); *ötükçülük* 'ayakkabı tamirciliği' < *ötükçü* (1709); *pahtakerlik* 'pamukçuluk' < *pahtaker* (1716); *pahtaçılık* 'pamukçuluk' < *pahtaçı* (1717); *sakçılık* 'bekçilik; sınırda askerlik' < *sakçı* (1761); *saymaçılık* 'nakışçılık, nakış yapma işi' < *saymaçı* (1791); *siykırçılık* 'sihirbazlık,

büyücülük' < *sıykarçı* (1817); *sözmördük* 'söz ustalığı' < *sözmör* (1852); *sporttuk* 'sporcu' < *sport* (1853); *tokoyçuluk* 'ormancılık' < *tokoyçu* (2063); *tokuuçuluk* 'dokumacılık' < *tokuuçu* (2065); *şañıyalık* 'muhtarlık' < *şañıya* (1890); *şofyorluk* 'şoförlük, sürücülük' < *şofyor* (1911); *tilmeçtik* 'tercümanlık, sözlü çeviri yapma işi' < *tilmeç* (2046); *tölgöçülük* 'falcılık' < *tölgöçü* (2090); *tüzüüçülük* 'oluşturma; hazırlama' < *tüzüüçü* (2148); *uşakçılık* 'dedikoduculuk, kovculuk, gıybetçilik' < *uşakçı* (2166); *uuçuluk* 'avcılık' < *uuçu* (2169); *uurdooçuluk* 'hırsızlık' < *uurdoo* (2170); *uyuşturuuçuluk* 'organizatörlük' < *uyuşturuuçu* (2175).

1.62.10. Yiyecek-içecek adı yapar:

ayranlık 'Yoğurt yapılacak olan, yoğurt yapmak için (süt)' < *ayrandık* (197); *cazdık II* 'baharda ekilen ekin' < *cazII* (546); *deserttik* 'tatlı' < *desert* (810); *egindik* 'tohumluk' < *egin* (859); *içimdik* 'içki, içinde alkol bulunan içecek' < *içkilik* (986); *içkilik* 'içki, içinde alkol bulunan içecek' < *içki* (989); *küzdük* 'güzlük, güzün ekilen tahıl' < *küz* (1483); *şaşlık* 'şiş kebab' < *şaş* (1894); *tuzduk* 'hamur için hazırlanan tuzlu su; pişirilen kuyruk ve ciğeri batırıp yemek için hazırlanan tuzlu et suyu' < *tuz* (2126); *uturumduk* 'geçici bir süre için gerekli olan eşya ya da gıda' < *uturum* (2168); *üçülük* 'üçü, ölmüş kişi için üçüncü gününde verilen yemek' < *üçü* (2178).

1.62.11. Yer-mekân adı yapar:

baskılık I 'avc. Geyiklerin barındığı yer, geyik yatağı; kuluçka yeri' < *baskı* (271); *baskılık II* 'insanların çok yürüdüğü yer, yol, geçit' < *baskı* (271); *bedelik* 'yonca tarlası' < *bede* (310); *cüzümdük* 'bağ, üzüm bağı, üzüm yetiştirilen yer' < *cüzüm* (675); *egindik* 'ekin ekilecek olan yer, tarla' < *egin* (859); *ıştik* 'deri ütülen yer' < *ış* (977); *keçmelik* 'geçit, geçmeye yarayan yer' < *keçmek* (1179); *keñdik* 'ekvator dan güney ve kuzey kutbuna kadar olan kısım' < *keñ* (1195); *mazardık* 'evliya mezarlarının bulunduğu yer.' mezarlık' < *mazar* (1531); *meykindik* 'düzlük, geniş, düz yer' < *meykin* (1545); *ötmölük* 'geçit, geçmeye yaraya, geçecek yer; coğ.geçit, iki dağ arasında dar ve uzun yol, derbent; geçit, nehrin geçilebilir yeri' < *ötmök* (1709); *tegizdik* 'düzlük, geniş, düz yer' < *tegiz* (1989).

1.62.12. Terim adı yapar:

azçılık 'Azınlık, sayıca az olan' < *azçı* (206); *baaluuluk* 'değer, üstün nitelik, kıymet; değer, toplumun sahip olduğu maddi ve manevi öğeler' < *baaluu* (215); *basımdıuluk*

'basınç' < *basımduu* (269); *cekelik* 'özellik' < *ceke* (552); *cerlik* 'orijini, çıkış yeri, kökeni, esası' < *cerdik I* (570); *enelik* 'biy. Bitkilerde dışıcık borusu' < *ene* (883); *massaluuluk* 'kütle, katı maddelerin büyük parçası, küme, yığın; bir şeyin çokluğu, toplamı; kitle kalabalık' < *massaluu* (1520); *molyarduuluk* 'molarite' < *molyarduu* (1563); *tüpkülük* 'köken, bir şeyin çıktığı, dayandığı temel, biçim, neden veya yer, menşe; köken, soy, asıl; sonu, sonucu' < *tüpkü* (2133).

1.62.13. Soyut isim yapar:

adaldık 'helal, helallik, helal olan şey' *vadal* (36); *adamdık* 'insanlık, adamlık; insanlığa ait olan; insanî, insana özgü' < *adam* (37); *adamgerçiliktik* 'insanlık, insaniyet' < *adamgerçilik* (37); *adıldık* 'adillik' < *adildik* (40); *adıldık* 'adillik' < *adil* (41); *adilettik* 'adaletle, adil olarak' < *adilet* (42); *adilkeçtik* 'adaletlilik, adillik' < *adilettüülük* (42); *askettik* 'sufilik' < *asketçil* (150); *butparastık* 'putperestlik' < *butparas* (443).

Meslek adlarından sonra gelerek meslekle ilgili soyut isim yapar:

akimdik 'Hâkimlik; valilik; yöneticilik, idarecilik' < *akim* (62); *alpinisttik* 'alpinist, dağcıya ait olan' < *alpinist* (94); *arabakeçtik* 'arabacılık' < *arabakeç* (126); *avtorduk* 'yazarla ilgili' < *avtor* (172); *balbandık* 'pehlivanlık, güreşçilik; pehlivanlık, güçlülük, cesaret; çok çalışkanlık, emeği sevmeye' < *balban* (239); *dıykandık* 'knş.çiftçilik' < *dıykan* (817); *önörpozduk* 'ustalık, meslek erbablığı' < *önörpoz* (1699); *tokardık* 'tornacılık' < *tokar* (2063);

Topluluk anlamında soyut isimler yapar:

Eşlik, ortaklık, bağlılık ve aitlik bildiren +*daş* ekiyle aynı işlevde kullanılarak topluluk anlamında soyut isimler yapar.

ayıldıştık 'Köydeşlik' < *ayıldış* (185); *boordoştuk* 'kardeşlik, akrabalık' < *boordoş* (385); *bukinisttik* 'sahafa ait' < *bukinist* (424); *coldoştuk* 'yoldaşlık, dostluk, arkadaşlık' < *coldoş* (619); *kızmataştık* 'iş birliği, amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı' < *kızmataş* (1265).

1.62.14. Alışkanlık bildiren isimler yapar:

calgançılık ‘Yalancılık’ < *calgançı* (486); *daldalçılık* ‘aracılık, aracı olma durumu’ < *daldalçı* (777); *kayırçılık* ‘dilencilik, dilenci olma durumu’ < *kayırçı* (1155); *kumarçılık* ‘kumarçılık, kumarbazlık’ < *kumarçı* (1416); *azaptanuuçuluk* ‘ızdırıp çekme, acı çekme’ < *azaptanuuçu* (205).

1.62.15. Siyasî, felsefi, dinî düşünüş ve inanı, o inanışa bağlılığı bildiren adlar türetir:

eldüülük ‘Milletlilik’ < *eldüü* (871); *internatsionalduuluk* ‘uluslararasılık’ < *internatsionalduu* (1001); *mamlekettüülük* ‘devletçilik’ < *mamlekettüü* (1512); *sopuluk* ‘mutasavvıflık; müezzinlik; müminlik’ < *sopu* (1836).

1.62.16. Mecaz anlamda isim yapar:

karalık ‘mec. Art niyetlilik; suçluluk’ < *kara* (1113); *karañgılık* ‘mec. Bilgisizlik, cahillik’ < *karañgı* (1116); *provintsiyalduuluk* ‘mec. Cahilce davranma, köylü gibi davranma’ < *provintsiyalduu* (1741); *uluuluk* ‘mec. Büyüklük, yücelik’ < *uluu* (2160);

1.62.17. Eylem adı yapar:

agitatsiyalık ‘Propaganda’ < *agitatsiya* (48); *agitmassalık* ‘toplu propaganda’ < *agitmassa* (49); *cekşembilik* ‘pazar günü yapılan iş, çalışma’ < *cekşembi* (553); *enelik* ‘annelik, anneye yakışan davranış’ < *ene* (883); *iygılık* ‘başarı’ < *iygi* (1013).

1.62.18. Bilim dalı adı türetir:

ballistikalık ‘Balistik, ateşli silahlarda barut gazının basıncı ile fırlayıp hedefe varıncaya kadar merminin havadaki hareketini inceleyen bilim’ < *ballistika* (245).

1.62.19. Topluluk isimleri yapar:

ayıldık ‘Köylü; köy halkı; köy, köye ait olan’ < *ayıl* (185); *aymaktık* ‘bir bölgeden, bölgeye ait olan; bölgesel; bölgeye göre’ < *aymak* (195); *beşiltik* ‘beşlik beşi bir arada’ < *beşil* (325).

1.62.20. Duygu, his adı yapar:

kabatırlık ‘endişe, endişeli durum’ < *kabatır* (1034); *kapalık* ‘kaygı, tasa, üzüntü’ < *kapa* (1097).

1.62.21. Mesleği yapanı bildirir:

klassikalık ‘Klasik, latin, eski yunan, roma çağı dili, sanatı ve edebiyatıyla ilgili olan, uzman’ < *klassika* (1282).

1.62.22. Organ adı yapar:

karılık III ‘Dirseğin içe doğru bükülen yeri’ < *karı* (1123); *kuuluk I* ‘çift tırnaklılarda haya torbası’ < *kuu* (1438).

1.62.23. Gelenek-görenekle bağlantılı isim yapar:

kırkılık ‘Doğumdan veya ölümden sonra kırk gün geçince kırkını çıkarma merasimi’ < *kırkı* (1240).

1.62.24. Fail adı yapar:

baştıki ‘Başkan, yönetici’ < *baş* (292); *utilitaristlik* ‘yarararı’ < *utilitardık* (2167, 2168).

1.62.25. Soyut isim yapar:

+*mas*, +*mes*, +*bas*, +*bes* olumsuzluk ekinden sonra gelerek soyut isim yapar:

baykabastık ‘Dikkatsizlik’ < *baykabas* (300); *bilbestik* ‘bilmezlik, cehalet’ < *bilbes* (356).

1.62.26. Oyun adı türetir:

üçtüik ‘Taşları üçerli olarak toplayıp alma oyunu’ < *üç* (2178).

1.62.27. Soyut isimlerden ve sıfatlardan somut isim yapar:

candık ‘Hayvan, canlı; küçükbaş hayvan’ < *can* (503); *sözdük* ‘sözlük’ < *söz* (1850).

1.62.28. Renk adı yapar:

kızuuluk I ‘Kızılıımtrak’ < *kızuu* (1266).

1.62.29. Bu sözcükte de eke rastlanmıştır.

bañgilik ‘Uyuşturuculuk’ < *bañgi* (250).

1.62.30. Yabancı Kelimelere Gelerek Eklendiği sözcükle bağlantılı isimler yapar:

agregattik ‘Birime ait; makina sistemine ait’ < *agregat* (49); *agronomduk* ‘ziraat mühendisliğine ait, ziraat mühendisliği ile ilgili’ < *agronom* (50); *aparattik* ‘apararla, cihazla ilgili; herhangi bir işi düzenleyen kurum ya da yöneticiler grubuna ait’ < *apar* (119); *apatittik* ‘apatitle ilgili’ < *apatit* (119); *avanyuristtik* ‘maceralı; macera, macerayla ilgili’ < *avanyurist* (169); *avtomagistraldık* ‘otobana ait, otobanla ilgili’ < *avtomagistral* (171); *avtomattik* ‘otomatik’ < *avtomat* (172); *avtomobildik* ‘otomobil, otomobile ait, otomobile ilgili’ < *avtomobil* (172); *balettik* ‘baleyle ilgili’ < *balet* (242); *balittik* ‘pislik, iğrençlik, kötülük; mec. kötülük, art niyetlilik’ < *balit* (243); *bandittik* ‘haydutlukla ilgili; haydutlara ait’ < *bandit* (249); *byudjettik* ‘bütçe, bütçeye ait’ < *byudjet* (466); *byurokrattik* ‘bürokrasiye ait’ *byurokrat* (466); *delegattik* ‘delegeyle ilgili’ < *delegat* (801); *deñizdik* ‘denizle ilgili olan’ < *deñiz* (808); *desanttik* ‘çıkarma birliklerine ait olan’ < *desant* (810); *differentsiyaldık* ‘diferansiyele ait’ < *differentsiyal* (818); *diplomattik* ‘diplomatla ilgili veya ait olan’ < *diplomat* (821); *diplomduk* ‘bitirme tezine ait olan’ < *diplom* (821); *dispetçerdik* ‘hareket memuruna ait olan’ < *dispetçer* (823); *dvoryandık* ‘tar. Rus soyluluğu; rus soyluların ait olan’ < *dvoryan* (851); *eksperimenttik* ‘deneysel’ < *eksperiment* (866); *eksperttik* ‘ekspere, bilirkişiye ait olan veya ilgili olan’ < *ekspert* (866); *eksporttuk* ‘ihracata ait veya ilgili olan’ < *eksport* (866); *ekvatorduk* ‘akvatora ait veya ekvatorla ilgili olan’ < *ekvator* (867); *ekzogendik* ‘ekzojen, dışsal’ < *ekzogen* (868); *elliptik* ‘elipsle ilgili veya ait olan’ < *ellips* (875); *etyudduk* ‘etütüle ilgili veya ait olan’ < *etyud* (910); *faşisttik* ‘faşist, faşizmle ilgili’ < *faşist* (915); *feodaldık* ‘feodal, derebeylikle ilgili’ < *feodal* (916); *gastrolduk* ‘turneyle ilgili, turneye ait’ < *gastrol* (926); *gazogeneratorduk* ‘katı ya da sıvı yanıcı maddeleri gaz dönüştüren araçla ilgili’ < *gazogenerator* (927); *generaldık* ‘genelle ilgili, genele ait’ < *general* (929); *genotiptik* ‘genotiple ilgili, genotipe ait’ < *genotip* (929); *gidrometrdik* ‘hidrometreyle ilgili’ < *gidrometr* (935); *gumanisttik* ‘hümanizmle ilgili, hümanizme ait; < *gumanist* (943); *imperialisttik* ‘emperyalizmle ilgili, emperyalizme ait’ < *imperialist* (996-997); *impressionisttik* ‘empresyonizmle ilgili, izlenimcilik’ < *impressionist* (997); *improvizatorduk* ‘doğaçlamayla ilgili, doğaçlamaya ait’ < *improvizator* (997); *instituttuk* ‘enstitüyle ilgili, enstitüye ait’ < *institut* (1000); *instruktajdik* ‘talimatla ilgili, talimata ait’ < *instruktaj* (1000); *integraldik* ‘integralle ilgili, integrale ait’ < *integral* (1000); *izotoptuk* ‘izotopla ilgili, izotopa ait’ < *izotop*

(1019); *jivopistik* ‘boyayla yapılan resme ait’ < *jivopis* (1020); *kapitaldik* ‘kapital, sermayeye ait olan’ < *kapital* (1098); *kapitalisttik* ‘kapitalizmle ilgili’ < *kapitalist* (1098); *klastik* ‘sınıfa ait olan’ < *klas* (1282); *lazerdik* ‘lazerle ilgili, lazere ait’ < *lazer* (1488); *leshozduk* ‘ormancılıkla ilgili, ormancılığa ait’ < *leshoz* (1490); *liberaldik* ‘liberal, liberalle ilgili, liberale ait’ < *liberal* (1491); *liçnosttuk* ‘bireysel, kişisel, kişiye özgü, kişiye özel, kişiye has, kişiye ait’ < *liçnost* (1491); *magnitofonduk* ‘teyple ilgili’ < *magnitofon* (1503); *marketingdik* ‘pazarlamaya ait olan’ < *marketing* (1518); *marksisttik* ‘marksizm ile ilgili veya ait olan’ < *marksist* (1518); *materialisttik* ‘materyalizmle ilgili olan’ < *materialist* (1524); *meteorduk* ‘meteor ile ilgili veya ait olan’ < *meteor* (1544); *metsenattuk* ‘ilim ve sanat koruyucuya ait veya ilgili’ < *metsenat* (1545); *mikrorayonduk* ‘semtle ilgili’ < *mikrorayon* (1554); *militaristtik* ‘militarizmle ilgili veya ait olan’ < *militarist* (1554); *okeandik* ‘okyanusa ait, okyanusla ilgili’ < *okean* (1625); *opportunisttik* ‘oportünist, oportüniste ait, oportünizm ile ilgili’ < *opportunist* (1656); *optimisttik* ‘iyimser, iyimserliğe ait, iyimserlikle ilgili’ < *optimist* (1657); *otçyottuk* ‘yazılı bilgi ile ilgili, yazılı bilgiye ait olan’ < *otçyot* (1673); *parlamenttik* ‘parlamentle ilgili, parlamente ait’ < *parlament* (1721); *passajirdik* ‘yolcuyla ilgili, yolcuya ait’ < *passajir* (1723); *patrulduk* ‘devriye gezme işiyle ilgili, devriye gezme işine ait’ < *patrul* (1724); *pedagogduk* ‘pedagogla ilgili, pedagoga ait’ < *pedagog* (1726); *pessimisttik* ‘karamsarlık veya kötümserlikle ilgili, karamsarlık veya kötümserliğe ait’ < *pessimist* (1727); *pigmenttik* ‘pigmentle ilgili, pigmente ait’ < *pigment* (1728); *ratsionalizatorduk* ‘rasyonalizatörle ilgili, rasyonalizatöre ait’ < *ratsionalizator* (1747); *sintaksisttik* dlb. ‘söz dizimi ile ilgili’ < *sintaksis* (1822); *sotsialisttik* ‘sosyalist, sosyalizme ait, sosyalizmle ilgili’ < *sotsialist* (1838); *sovettik* ‘sovyet, sovyetlere ait, sovyetler ile ilgili’ < *sovet* (1840); *standarttik* ‘standartla ilgili’ < *standart* (1854); *studenttik* ‘öğrenci, öğrencilere ait, öğrencilikle ilgili’ < *student* (1857); *teatraldik* ‘tiyatroya ait’ < *teatrdik* (1985); *teatrdik* ‘tiyatroya ait’ < *teatr* (1985); *telefonduk* ‘telefona ait’ < *telefon* (1996); *telegraftik* ‘telgrafa ait’ < *telegraf* (1996); *tembrdik* ‘müz. Tınıya ait’ < *tembr* (1999); *terroristtik* ‘terör, teröre ait’ < *terrorist* (2014); *transporttuk* ‘taşıta ait, ulaşımaya ait’ < *transport* (2100); *trikotajdik* ‘trikotaja ait, örme işleri ile ilgili’ < *trikotaj* (2101); *triumfatorduk* ‘zafere ait’ < *triumfator* (2101); *tropiktik* ‘tropikal, tropika ile ilgili, tropika bölgesinden olan’ < *tropik* (2101); *vitalisttik* ‘vitalist, görüşle ilgili’ < *vitalist* (2201).

1.62.31. Yabancı Kelimelere Gelerek isimlerden ve sıfatlardan sonra soyut isimler türetir:

absolyuttuk ‘Mutlak’ < *absolyut* (24); *adabiyattık* ‘edebiyatla ilgili’ < *adabiyat* (35); *administratorduk* ‘yönetimsel, idari’ < *administrator* (43); *adrestik* ‘adresle ilgili olan, adres yazılan (kitap vb.)’ < *adres* (43); *aforisttik* ‘aforizmle ilgili’ < *aforist* (44); *agitatorduk* ‘propagandacılık’ < *agitator* (48); *agressiyaçıldık* ‘agresiflik’ < *agressiyaçıl* (49); *aktivdik* ‘aktiflik’ < *aktiv* (66); *alternativedik* ‘alternatifli, seçenekli’ < *alternativedüü* (95); *alturisttik* ‘özgecilik’ < *alturist* (97); *anneksiyonisttik* ‘istilacılık’ < *anneksiyonist* (107); *anodduk* ‘anoda ait olan’ < *anod* (108); *antagonisttik* ‘antagoniste ait olan, düşmanca’ < *antagonist* (109); *antifaşisttik* ‘antifaşist özelliği olan’ < *antifaşist* (110); *antiimperialisttik* ‘antiemperyalistlik’ < *antiimperialist* (110); *antikoministtik* ‘antikoministlik; *antikominist* ‘kominizme karşı olan’ < *antikominist* (110); *antimarksisttik* ‘marksizme karşı’ < *antimarksist* (110); *antisemittik* ‘antisemitik’ (110); *antropogendik* ‘antropojenlik’ < *antropogen* (111); *aramdik* ‘haramlık; kötü niyetlilik, art niyetlilik’ < *aram* (128); *arhivdik* ‘arşivle ilgili’ < *arhiv* (134-135); *artisttik* ‘artistlik’ < *artist* (145); *ateisttik* ‘ateistlik’ < *ateist* (163); *avangarddik* ‘avangartlık, öncülük’ < *avangard* (168); *avanstik* ‘avanslı, ön’ < *avans* (169); *avtobustuk* ‘otobüse ait, otobüsle ilgili’ < *avtobus* (171); *azilkeçtik* ‘şakacılık, alaycılık’ < *azilkeç* (212); *egoisttik* egoistlik, bencillik’ < *egoist* (860); *ekvivalenttik* eş değerlik’ < *ekvivalent* (867); *elementardık* ilkel, iptidai; basit, kolay’ < *elementar* (873); *ergativedik* ‘ergatif, genellikle bir fiilin öznesini fiilin geçişli veya geçişsiz olmasına göre farklı şekilde işaretleyen bir hâldir’ < *ergativ* (892); *gomogendik* ‘homojenlik, bağdaşıklık’ < *gomogen* (939); *grajdandık* ‘yurttaşlık, vatandaşlık’ < *grajdan* (941); *huligandık* ‘holiganlık’ < *huligan* (948); *immanenttik* ‘öznel, içkin, içsel, enfüsî, sübjektif, derunî, batınî, sırf bilinçte var olan; özünde var olan, her yerde bulunan, hazır ve nazır’ < *immanent* (996); *importtuk* ‘ithalat, dışalım’ < *import* (997); *injenerdik* ‘mühendislik’ < *injenerlik* (999); *inspektorduk* ‘denetmenlik, müfettişlik’ < *inspektor* (1000); *instruktorduk* ‘eğitmenlik’ < *instruktur* (1000); *internatsionaldik* ‘uluslararası, enternasyonal; enternasyonal görüş doğrultusunda’ < *internatsional* (1001); *irratsionaldik* ‘irrasyonel, us dışı’ < *irratsional* (1005); *kommunisttik* ‘komünistlik’ < *kommunist* (1303); *konstruktorduk* ‘yaratıcılık’ < *konstruktor* (1309); *konsulduk* ‘konsolosluk’ < *konsul* (1309); *logarifmdik* ‘mat.logaritmik’ < *logarifm* (1494); *lombarddik* ‘tefecilik’ < *lombard* (1496);

moraldik ‘ahlaki’ < *moral* (1566); *missionerdik* ‘misyonerlik, misyonerin görevi’ < *missioner* (1558); *mitaamdik* ‘kurnazlık, açığözlülük’ < *mitaam* (1558); *mitayımdik* ‘kurnazlık, açığözlülük’ < *mitayım* (1558); *miyattik* ‘koruyuculuk, hamilik’ < *miyat* (1559); *naturalisttik* ‘natüralistlik, natüralcilik’ < *naturalist* (1604); *nigilisttik* ‘nigilistlik, hiççilik’ < *nigilist* (1613); *okçunduk* ‘mesafe, ilişkilerde çok içten olmama durumu, resmiyet’ < *okçun* (1625); *neytraldik* ‘tarafsızlık, yansızlık’ < *neytral* (1611); *operatorдук* ‘operatörlük, işletmenlik; kameramanlık’ < *operator* (1655); *potensiyaldik* ‘potansiyel’ < *potensiyal* (1736); *professionaldik* ‘profesyonellik’ < *professional* (1739); *realisttik* ‘realistik; realistik, realist’ < *realist* (1748); *sotsialdik* ‘sosyal, toplumsal’ < *sotsial* (1838); *şektik* ‘şüphe, kuşku’ < *şek* (1898); *tekstualdik* ‘metinsel’ < *tekstualdik* (1993); *teleskoptuk* ‘teleskop aracılığıyla görünen; teleskop aracılığıyla gerçekleşen; büyüterek gösteren, teleskop niteliğinde, teleskopik’ < *teleskop* (1997); *tereñdik* ‘derinlik, bir şeyin dip tarafının yüzeye, ağza olan uzaklığı; derinlik, derin anlamlılık; derinlik, en duyarlı nokta’ < *tereñ* (2011).

1.62.32. Yabancı kelimelere gelerek sıfat yapar:

absolyuttuk ‘Hiçbir başka şarta bağlı kalmadan, kendiliğinden olma’ < *absolyut* (24); *aksionerdik* ‘hisse senetli’ < *aksioner* (66); *dekorativdik* ‘dekoratif, dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici.’sahnenin dekoru için gerekli olan’ < *dekorativ* (798); *dekrettik* ‘kanun hükmünde kabul edilen’ < *dekret* (798); *diabettik* ‘diyabetli, şeker hastalığı olan’ < *diabet* (817); *diplomatiyalık* ‘diplomatik’ < *diplomatiya* (821); *ekologiyalık* ‘ekolojik’ < *ekologiya* (864); *ekonomikalık* ‘ekonomik, ekonomi ile ilgili olan, iktisadi’ < *ekonomika* (865); *ekzotermiyalık* ‘ekzotermik’ < *ekzotermiya* (868); *ekzotikalık* ‘egzotik’ < *ekzotika* (868); *elektrodduk* ‘elektrotlu’ < *elektrod* (872); *energetikalık* ‘enerji bilimiyle ilgili olan’ < *energetika* (883); *etnografiyalık* ‘etnografik’ < *etnografiya* (909-910); *ezoterikalık* ‘ezoterik’ < *ezoterika* (912); *fantastikalık* ‘edb. fantastik; fantastik, abartılı’ < *fantastika* (914); *farmakologiyalık* ‘farmakolojik’ < *farmakologiya* (914); *federaldik* ‘federal’ < *federal* (915); *finansılık* ‘mali, parasal’ < *finansı* (918); *fizikalık* ‘fizikî, fiziksel’ < *fizika* (918); *formalık* ‘aslî, biçimsel, şekilsel’ < *forma* (920); *funktsiyalık* ‘işlevsel’ < *funktsiya* (923); *galvanomagnittik* ‘elektromanyetik’ < *galvanomagnit* (924); *galvanomagnittik* ‘elektromanyetik’ < *galvanomagnit* (924); *geologiyalık* ‘jeolojik’ < *geologiya* (931); *globaldik* ‘global, küresel’ < *global* (938); *gumanitardik* ‘insani’ < *gumanitar* (943); *globaldik* ‘global, küresel’ < *global* (938);

gumanitardık ‘insani’ < *gumanitar* (943); *iskusstvoluk* ‘sanatsal’ < *iskusstvo* (1006); *kardiologiyalık* ‘kardiyolojik’ < *kardiologiya* (1121); *kompromisistik* ‘uzlaşmalı’ < *kompromiss* (1305); *konditsiyalık* ‘standarta uygun olan’ < *konditsiya* (1306); *konfidentsiyalık* ‘gizli’ < *konfidentsiya* (1306); *konstitutsiyalık* ‘anayasal’ < *konstitutsiya* (1309); *kosmogoniyalık* ‘kozmogonik’ < *kosmogoniya* (1327); *kulminatsiyalık* ‘zirvede olan’ < *kulminatsiya* (1414); *legendarlık* ‘efsane olmuş, efsaneleşmiş’ < *legendar* (1489); *litrlık* ‘litrelik’ *litr* (1494); *meditsinalık* ‘tıbbi’ < *meditsina* (1533); *mineraldık* ‘mineral, içinde inorganik maddeler olan’ < *mineral* (1555); *monopolistik* ‘tekelci, bir şeye, bir düşünceye tek başına sahip olma, benimseme, yayma tarafı olan’ < *monopolist* (1565); *melodiyalık* ‘melodik’ < *melodiya* (1538); *pilottuk* ‘pilot; deneme niteliği olan’ < *pilot* (1729); *poeziyalık* ‘şiiresel’ < *poeziya* (1733); *praktikalık* ‘uygulamalı’ < *praktika* (1737); *sanitardık* ‘sihhi bakımdan’ < *sanitar* (1776); *shemalık* ‘şematik, şema biçiminde olan’ < *shema* (1806); *sholastikalık* ‘skolastik, skolastik felsefesi ile ilgili olan; skolastik, orta çağ yöntemlerine uygun, eski’ < *sholastika* (1806); *statikalık* ‘hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen, statik, dinamik karşıtı’ < *statika* (1854); *statistikalık* ‘istatistiksel, istatistiğe dayanan, sayımlamalı, istatistikî’ < *statistika* (1855); *strategiyalık* ‘stratejik, izlemsel; stratejik, önemli’ < *strategiya* (1856); *tragediyalık* ‘trajik, trajedi ile ilgili; trajik, çok acıklı, feci’ < *tragediyaluu* (2099); *tranzittik* transit, geçici’ < *tranzit* (2100); *triumfaldık* ‘zafer için hazırlanan, zafer uğruna düzenlenen’ < *triumfal* (2101); *videorolik* ‘tek. kısafilm’ < *videoro* (2201).

1.62.33. Yabancı kelimelere gelerek terim adı yapar:

agnostikalık ‘bilinmezlikle ilgili’ < *agnostika* (49); *agrobiologiyalık* ‘tarım biyolojisiyle ilgili’ < *agrobiologiya* (49); *agrohimiyalık* ‘tarım kimyası ile ilgili’ < *agrohimiya* (49); *agrokulturalık* ‘tarımsal, zirai’ < *agrokultura* (50); *agronomiyalık* ‘tarım bilimi ile ilgili’ < *agronomiya* (50); *agrotehnikalık* ‘tarım teknolojisi ile ilgili’ < *agrotehnika* (50); *algebralık* ‘cebirsal’ < *algebra* (85); *amfoterdüülük* ‘amfoterlik’ < *amfoterdüü* (100); *antiseptikalık* ‘antisepti özelliği olan (madde)’ < *antiseptika* (111); *apellyatsiyalık* ‘temyizle ilgili’ < *apellyatsiya* (120); *aptekalık* ‘tıbbi’ < *apteka* (124); *arimetikalık* ‘arimetik, matematikle ilgili’ < *arimetika* (138); *atomistikalık* ‘atomistikle ilgili’ < *atomistika* (166); *avtonomiyalık* ‘özellik’ < *avtonomiyaluu* (172); *bakteriyalık* ‘bakteri, bakteriyel’ < *bakteriya* (232); *biofizikalık* ‘biofizikle ilgili, biyofizik’ < *biofizika* (359); *biohimiyalık* ‘biyokimya ile ilgili biyokimyasal’ <

biohimiya (359); *biyolojiyalık* ‘biyolojik’ < *biyolojiya* (359); *elektrovalenttik* ‘elektrovalenti iyonik’ < *elektrovalent* (873); *epidemiolojiyalık* ‘epidemiolojik’ < *epidemiolojiya* (887); *estetikalık* ‘estetik, estetikle ilgili olan’ < *estetika* (904); *geodeziyalık* ‘jeodezilik’ < *geodeziya* (930); *geometriyalık* ‘geometrik’ < *geometriya* (931); *geotermiyalık* ‘jeotermik’ < *geotermiya* (932); *gidrogeolojiyalık* ‘hidrojeolojik’ < *gidrogeolojiya* (934); *hronikalık* ‘kronolojik’ < *hronika* (948); *infeksiyalık* ‘enfeksiyonel’ < *infeksiya* (998); *instrumentaldık* ‘enstümantel’ < *instrumental* (1000); *irrealduuluk* ‘irrealizm, gerçek dışılık’ < *irrealduu* (1005); *lingvistikalık* ‘dil bilimsel’ < *lingvistika* (1493); *lirikalık* ‘lirik’ < *lirika* (1493); *makroekonomikalık* ‘makroekonomik’ < *makroekonomika* (1505); *metaforalık* ‘edb. mecaz, bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz’ < *metafora* (1543); *morfolojiyalık* ‘morfolojik, yapı bilimsel’ < *morfolojiya* (1566); *nastalık* ‘nastalık, arap yazısının yazım şekillerinde biri’ < *nasta* (1604); *nevrolojiyalık* ‘nörolojik’ < *nevrolojiya* (1610); *paleontolojiyalık* ‘paleontolojik’ < *paleontolojiya* (1718); *paydakorluk* ‘faydacılık, çıkarıcılık’ < *paydakeçtik* (1725); *pedagogikalık* ‘pedagojik’ < *pedagogika* (1726); *polyarimetriyalık* ‘fiz.polarimetrik’ < *polyarimetriya* (1734); *politehnikalık* ‘politeknik’ < *politehnika* (1734); *semiyotikalık* ‘dlb. semiyotik, gösterge bilimi ile ilgili olan’ < *semiyotika* (1798); *termoyadroluk* ‘termonükleer’ < *termoyadro* (2014); *topografiyalık* ‘topoğrafya ile ilgili’ < *topografiya* (2076); *toponimikalık* ‘toponimi ile ilgili’ < *toponimika* (2077); *trigonometriyalık* ‘trigonometrik’ < *trigonometriya* (2100); *valentüülük* ‘atomların birleşme değeri; sözcüklerin cümle kurabilme işlevi’ < *valentüü* (2196).

1.62.34. Yabancı kelimelere gelerek durum bildiren isimler yapar:

antidemokratiyalık ‘antidemokratiklik’ < *antidemokratiya* (110); *antikolonyalık* ‘sömürgeye karşı’ < *antikoloniya* (110); *antikorroziyalık* ‘korozyona (aşınmaya) karşı’ < *antikorroziya* (110); *aristokratiyalık* ‘aristokratlık’ < *aristokratiya* (138); *arterialdık* ‘biy. kalp damarlarındaki kan dolaşımı sistemi’ < *arterial* (143); *brigadirlik* ‘başkanlık’ < *brigadir* (418); *ekspresivdüülük* ‘anlamlılık, etkileycilik’ < *ekspresivdüü* (867); *ekvivalenttüülük* ‘eş değerlilik’ < *ekvivalenttüü* (867); *ekzotikalıuluk* ‘egzotiklik’ < *ekzotikaluu* (868); *emotsionalduuluk* ‘duygusallık’ < *emotsionalduu* (880); *epigonduk* ‘yaratıcılığı olmayan kimselerin çağ dışı edebî, sanatsal veya bilimsel akımları taklit etme durumu’ < *epigon* (888); *idealisttik* ‘idealist, idalistlik, idealist olma durumu’ < *idealist* (990); *etimolojiyalık* ‘etimolojik,

köken bilimsel' < *etimologiya* (908); *etiyyattuuluk* 'dikkatlilik, ihtiyatlılık' < *etiyyattuu* (909); *etiyyattık* 'dikkatlilik, ihtiyatlılık' < *etiyyat* (909); *etiyyettik* 'dikkatlilik' < *etiyyet* (909); *folklorduk* 'folklorik' < *folklor* (919); *formalduuluk* 'üstünkörülük, baştan savmalık' *formalduu* (920); *formalık* 'şiiri biçimsel açıdan inceleme' *forma* (920); < *genialduuluk* 'olgunluk, yetkinlik, yüksek kabiliyet veya beceriye sahip olma durumu' < *genialduu* (929); *geniylik* 'dâhilik, deha' < *geniy* (929); *umanduuluk* 'hümanizm, insancıl, insancıl olma durumu' < *umanduu* (943); *idirektüülük* 'anlayışlılık, anlama üstünlüğü' *idirektüü* (991); *ilberinikilik* 'atıklık, çeviklik, hareketlilik, tez canlılık' < *ilberiniki* (991-992); *kardinaldik* 'kardinallik, kardinal olma durumu' < *kardinal* (1120); *marşaldık* 'mareşallik, mareşal olma durumu' < *marşal* (1518); *mehanizatorduk* 'makine uzmanı veya makinist olma durumu' < *mehanizator* (1536); *magnittik* 'mıknatıslı, manyetik' < *magnit* (1503); *missionerdik* 'misyonerlik, misyoner olma durumu' < *missioner* (1558).

1.62.35. Yabancı kelimelere gelerek şahıs isimlerinden soyut isim yapar:

abonementtik 'Abonman, abonmana ait' < *abonement* (23); *abonenttik* 'abonelik, belirli sayıda abonesi olan' < *abonent* (23); *adistik* 'uzmanlık, bir iş üzerine uzman olma; meslek' < *adis* (42); *advokattik* 'avukatlık' < *advokat* (44); *agenttik* 'ajanlık' *agent* (47); *alpinisttik* 'alpinist, dağcıya ait olan' < *alpinist* (94); *askerdik* 'askerî, askerle ilgili' < *asker* (150).

1.62.36. Yabancı kelimelere gelerek gelenek-görenekle bağlantılı isim yapar:

nralalık 'Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağ töre' < *nrava* (1618); *nraluuluk* 'bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağ töre < *nralalık* (1618).

1.62.37. Yabancı kelimelere gelerek meslek adlarından sonra gelerek meslekle ilgili soyut isim yapar:

admiraldık 'Amiral, amirale ait' < *admiral* (43); *adyutanttik* 'emir subayına ait' < *adyutant* (44); *akındık* 'ozanlık, şairlik' < *akın* (60); *zooveterinardık* 'zoo. Veterinerlikle ilgili' < *zooveterinar* (2218).

1.62.38. Yabancı kelimelere gelerek duygu, his anlamında ad yapar:

nralalık ‘İnsana özgü karakter, huy’ < *nra* (1618); *nraluluuk* ‘insana özgü karakter, huy’ < *nralık* (1618).

1.62.39. Yabancı kelimelere gelerek meslek adı ve meslekle bağlantılı isim yapar:

arheologiyalık ‘Arkeolojik’ < *arheologiya* (134); *aktyorluk* ‘aktörlük’ < *aktyor* (67); *aviatsiyalık* ‘havacılık’ < *aviatsiya* (170); *darıgerlik* ‘hekimlik, doktorluk’ < *darıger* (789); *datkalık* ‘datkalık görevi’ < *datka* (792); *deputattık* ‘milletvekilliği’ < *deputat* (809); *diletantık* ‘bilim ve sanat amatörlüğü’ < *diletant* (819); *direktorluk* ‘müdürlük’ < *direktor* (822); *dirijyorluk* ‘şeflik’ < *dirijyor* (822); *injenerlik* ‘mühendislik’ < *injener* (999); *inspektorluk* ‘denetmenlik, müfettişlik’ < *inspektorduk* (1000); *instruktorluk* ‘eğitmenlik’ < *instruktorduk* (1000); *mandikerlik* ‘gündelikçilik, yevmiyecilik’ < *mandiker* (1513).

1.62.40. Yabancı kelimelere gelerek gibilik benzerlik ifade eden isimler yapar:

gigantık ‘Devasa, dev gibi, çok büyük’ < *gigant* (936).

1.63. +lok

Eklendiği kelimeyle bağlantılı isimler türetir. Ek, kalınlı-incecik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.63.1. Mecaz anlamlı isim yapar:

azoolok ‘mec. Azgınlık, insanın azgın olma durumu’ < *azooluk* (212).

1.63.2. Durum bildiren isim yapar:

azoolok ‘Yabanilik veya azgınlık’ < *azooluk* (212).

1.64. +L₃UU

-lı -li, -lu, lü: Sıfat ekidir. Bu ek başlangıçtan beri Türkçenin belli başlı addan ad yapma eklerinden biri olarak kullanılmıştır: ad kök veya gövdesine

işaret ettiği varlık veya niteliğe sahip olanı bildirir. *akıl* > *akıllı*; *beş* > *beşli* vb. Özel adlar ile yön adlarından sonra kullanıldığında, yaygın işlevinin tam tersine, özel adın işaret ettiği yer veya varlığa ait olanı bildirir: Ankaralı; Asyalı vb.

Bu *-lı⁴* sıfat eki, eski bir kullanımdan sonra Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinde eylemden ad yapan *-g/-g* eklerinin düşmesiyle, *-(ı)gılg > -(ı)lı⁴* biçiminde, yeni bir birleşik ek oluşturur ve bu birleşik ek, *-l-* edilgenlik ve bilinmezlik ekinden türetilen adlarla eş sesli duruma düşer: *-lı⁴* (<*lig⁴*): eş sesli. *(ı)lı⁴* (<*-(ı) l'* edilgenlik' + *-l- g⁴*: *açı(g)lı* “açığı olan” *aç-ı-l-ı* “açılmış olan” vb.

Edilgenlik ve bilinmezlik eki *-l-* ile eylemlerden yapılmış sözlerle, *-lı⁴* sıfat eki ile adlardan yapılmış sözleri karıştırmamak gerekir. *-lı⁴* eki ile addan yapılmış adların *-sız⁴* eki ile olumsuzları yapılırken *-(ı)lı⁴* ekiyle yapılmış sözlerin olumsuzu *-sız⁴* ekiyle yapılamaz (Karaağaç, 2018: 55-56).

Tarihi yazı dillerinde *+ly/+lig*, *+luy+lüg* isim yapma ekinin son sesi olan */g/* nin sızıcılışarak */w/ye* dönüşmesi sonucu bu ek, Kırgızcanın diyalektlerinde *+luw/+lüw* şeklini alırken */w/* sesinin erimesiyle ortaya çıkan *+luu/+lüü* ise edebî dildeki şekli yansıtmaktadır. Başlangıçtan beri ünlü uyumlarına bağlı olan ek, Kırgız Türkçesinde sadece yuvarlak ünlülü kullanılır. Ünlüyle ve bazen */r/*, */y/* ünsüzleriyle biten isimlere *+luu/+lüü*; tonlu ünsüzle biten isimlere *+duu/+düü*, tonsuzla biten isimlere ise *+tuu/+tüü* ekleri getirilir. Ekin *d*'li ve *t*'li şekilleri ünsüz uyumu sonucu ortaya çıkmıştır (Kasapoğlu Çengel, 2017: 116; Gülsevin, 2017: 127-128).

-lı eki, Eski Anadolu Türkçesinde yer ismi yapan *-lık* eki görevinde de kullanılmıştır. *-lı* eki, *-dÜk* isim-fiil ekinden sonra gelerek kelimeye *-An* sıfat-fiil ekinin anlamını verir. *-lı* ve *-lu* eki Eski Türkçe metinlerinde karşılaştırma fonksiyonuyla yaygın olarak kullanılan Clauson (1972:13) *-rAk* karşılaştırma veya isimlerden küçültme isimleri yapan Hatipoğlu (1981; 36) *-cAk* küçültme ekiyle birlikte kullanılarak benzerlik anlamı veren kelimeler yapar. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde Süre ifade eden kelimeler türetir. Üzerine geldiği kelimeye *-dEn* gelme, *-E* ilişkisi anlamı vermektedir (Altuğ, 2014: 174-175).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumları açısından sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.64.1. Sıfat yapar:

abajurluu ‘Abajurlu’ < *abajurduu* (19); *abroyluu* ‘haysiyetli, değerli, saygınlığı olan; haysiyetli, onurlu’ < *abroy* (23); *acarluu* ‘görmekli, güzel; güler yüzlü’ < *acarduu* (27); *açaluu* ‘çatallı’ < *aça* (32); *açuulu* ‘sinirli, agresif, kavgacı’ < *açuu* (34); *agaluu* ‘ağabeyi olan’ < *aga* (45), *agılgaluu* ‘kuytulu, korunaklı yeri olan; destekli, desteği dayanağı olan’ < *agılga* (47); *agressiyaluu* ‘agresif’ < *agressivdüü* (49); *akçaluu* ‘paralı, parası olan’ < *akça* (57); *akıluu* ‘haklı, hakkı olan; ücretli, bedava değil’ < *akı* (60); *alleyaluu* ‘ark yolu olan’ < *alleya* (91); *antennaluu* ‘antenli’ < *antenna* (110); *apaluu* ‘anneli, annesi olan’ < *apa* (118); *apırtmaluu* ‘abartılı, mübalağalı’ < *apırtma* (121); *arkaluu I* ‘güçlü, kuvvetli, beli sağlam; mec. destekçisi, arkası olan, arkalı’ < *arka* (138); *arkandaluu II* ‘örklü, uzun kendirle iple bağlı’ < *arkanda* (139); *askaluu*

'kayalı, kayası olan' < *aska* (149); *askiyaluu* 'nükteli' < *askiya* (150); *asmaluu* 'asmalı' < *asma* (150); *astarluu* 'astarlı; mec.gizli, altında başka anlamları olan' < *astar* (153); *aşatkıluu* 'aşatkı, sürülmüş' < *aşatki* (155); *aştaluu I* 'birbirine ekli' < *aşta* (157); *aştamaluu* 'eklemeli' < *aştama* (157); *ataluu I* 'babalı, babası olan' < *ata* (162); *ayaluu* 'acınacak, acıklı; değerli, kıymetli' < *aya* (176); *aydarluu* 'perçemli' < *aydar* (181); *ayirmaluu* 'farklı' < *ayırma* (188); *aylaluu* 'hilekâr, hileci' < *ayla* (191); *aylampaluu* 'girdaplı; dönüp geçme' < *aylampa* (191); *ayluu* 'ay ışığı olan, mehtaplı' < *ay* (194); *aynimaluu* 'sözünde durmayan, cayan' < *aynima* (196); *ayooluu* 'acıklı, içli, dokunaklı; değerli, kıymetli' < *ayoo* (196); *aytiluu I* 'bilinen, ünlü' < *aytı* (199); *azaluu* 'yas tutan, matem tutan' < *aza* (203); *azgırlmaluu* 'kandırıcı, aldatıcı olan, yanlış; çabuk kanan' < *azgırlma* (209); *azuuluu* 'azı dişi olan; vahşi, yırtıcı; mec. zalim, hunhar; gözü pek, cesur' < *azuu* (213); *baaluu* 'pahalı; kıymetli, değerli' < *baa* (213); *bagıluu* 'bakımlı, besili (hayvanlar için)' < *bağı* (224); *bakaluu* 'kurbağaları olan, kurbağalı' < *bakal* (227); *bakçaluu* 'bahçeli' < *bakça* (229); *baktıluu* 'bahtlı, mutlu, talihi' < *baktı* (232); *balaaluu* 'belaya uğrayan; belalı, can sıkı' < *balaa* (236); *balakanaluu* 'çatı odası olan' < *balakana* (236); *balaluu I* 'balalı, çocuklu' < *bala* (236); *balaluu II* 'Çocuğu olan, çocuklu' < *bala* (236); *baldarluu* 'çok çocuklu' < *baldar* (242); *balırluu* 'yosunlu' < *balır* (243); *baltaluu* 'baltalı' < *balta* (247); *baltırluu* 'baldı' < *baltır* (249); *basalgaluu* 'ağırbaşlı, vakur, ciddi' < *basalga* (267); *bayanaluu* 'uygun' < *bayana* (297); *baygelüü* 'ödüllü, ödülü olan; ödüllü, ödül kazanan' < *bayge* (298); *baylaluu* 'bağlı, bağlanmış' < *bayla* (304); *baymaluu* 'nakışlı, süslü; keçeden yapılmış çizme giymiş' < *bayma* (305); *bedelüü* 'yoncalı' < *bede* (310); *bederlüü* 'nakışlı, süslü' < *beder* (311); *beelüü* 'kısraklı, kırsaklı olan' < *bee* (311); *belgilüü* 'belli, malum; belli ünlü, meşhur' < *belgi* (317); *berekelüü* 'bereketli, bol; verimli' < *bereke* (320); *berenelüü II* 'güzel, süslü' < *berene* (320); *berenelüü III* 'maddeli, maddeleri olan' < *berene* (320); *bereselüü* 'borçlu' < *berese* (321); *beymazaluu* 'rahatsız, canı sıkın, sıkıntılı; zahmetli, yorucu, sıkıntılı' < *beymaza* (335); *beypayluu* 'azaplı, kaygılı, üzüntülü' < *beypay* (336); *bıdırluu* 'pürtüklü' < *bıdır* (342); *bılcırluu* 'yumuşak dokulu' < *bılcır* (344); *bışıluu* 'çalkalanmış; pişmiş, hazır (yemek)' < *bışı* (351); *bileselüü* 'akıllı, bilge, âlim' < *bilese* (356); *bogooluu* 'bukağılı' < *bogoo* (375); *bombaluu* 'bombalı, bombası olan' < *bomba* (383); *booluu* 'bağı olan, bağ takılan' < *boo* (384); *boorukerlüü* 'hayırsever, iyi kalpli, merhametli' < *booruker* (387); *borboyluu* 'güçlü' < *borboy* (389); *boroşoluu* 'boranlı, fırtınalı' < *boroşo* (392); *botoluu* 'potuklu; mec. çocuğu olmak'

< *boto* (397); *boylu* ‘boylu, boyu uzun’ < *boy* (400); *boyoluu* ‘boyanmış, boyalı’ < *boyo* (400); *böksölüü* ‘alçak dağları olan, tepeli’ < *böksö* (407); *böktörgölüü* ‘eyerin kaşına bağlı yükü olan’ < *böktörgö* (408); *bölömlüü* ‘odali, odası olan’ < *bölöm* (410); *börktü* ‘börklü’ < *börk* (413); *bulaluu* ‘pamuklu’ < *bula* (426); *buramaluu* ‘vidalı, vida takılı’ < *burama* (434); *burmaluu* ‘kıvrılarak süslenmiş; kıvrımlı’ < *burma* (439); *buuluu I* ‘buğulu, buharlı’ < *buu* (447); *buuluu II* ‘bağlı’ < *buu* (447); *buylaluu* ‘bağı olan, burunluk takılmış’ < *buyla* (450); *büçürlüü* ‘tomurcuklu, filizli’ < *büçür* (454); *bükmölüü* ‘imalı’ < *bükmö* (456); *büktölüü* ‘katlı, katlanmış’ < *büktö* (456); *bükülüü* ‘bütün, parçalanmamış; mec. giysiyle, soyunmadan’ < *bükülü* (456); *bülölüü* ‘evli’ < *bülö* (459); *caaluu* ‘elinde yayı olan, yaylı; silahlı’ < *caa* (469); *cabıluu II* ‘kapalı, kapanmış olan kilitli; kapalı, kaplanmış, örtülü’ < *cabı* (471); *cabırluu* ‘sıkıntılı; çileli, zahmetli’ < *cabır* (472); *cabuuluu* ‘örtülü’ < *cabuu* (473); *cadıgöylüü* ‘büyülü, efsunlu, sihirli’ < *cadıgöy* (474); *cagdayluu* ‘uygun durumu olan, uygun şartları olan’ < *cagday* (475); *calaaluu* ‘iftiraya uğrayan’ < *calaa* (482); *calamaluu* ‘dik, sarp, pürüzsüz’ < *calama* (482); *camaaçıluu* ‘yamalı’ < *camaaçı* (493); *camgırluu* ‘yağmurlu’ < *camgırduu* (496); *carluu* ‘yâri, eşi, sevdiği olan’ < *carduu I* (525); *carluu* ‘engebeli, uçurumlu, yarlı’ < *car* (525); *casalgaluu* ‘süslü, süsü olan, süslenmiş, bezenmiş’ < *casalga* (528); *casalmaluu* ‘sahte, gerçek olmayan, yalancı’ < *casalma* (528); *cayluu* ‘rahat, konforlu’ < *cay* (543); *cazaluu* ‘mahkûm, suçlu; suç, kanunlara uygun’ < *caza* (545); *cazıluu* ‘yayılı’ < *cazı* (547); *cebelüü* ‘oku, yayı, silahı bulunan; temrenli’ < *cebe* (548); *celkilüü* ‘dudak ya da göz kapaklarında çatlakları, sivilceleri olan’ < *celki* (557); *cemelüü* ‘azarlama içeren (söz)’ < *ceme* (559); *ceñelüü* ‘yengeli, yenge sahibi’ < *ceñe* (561); *cergelüü* ‘hısım akrabası çok’ < *cerge* (569); *cetelüü* ‘kılıcı, silahı bulunan’ < *cete* (572); *cezdelüü* ‘enişteli, enište sahibi’ < *cezde* (576); *cıgaluu* ‘folk. ‘üzerinde süsü, işareti, sembolü bulunan’ < *cıga* (578); *cılgaluu* ‘kollara ayrılmış’ < *cılga* (586); *cılkıluu* ‘yılıklı, yılıkısı olan, yılıkısı bulunan’ < *cılka* (588); *cıparluu* ‘mis kokulu, hoş kokulu’ < *cıparduu* (596); *cışanaluu* ‘nişaneli, belirtili, alameti bulunan’ < *cışana* (599); *cıyılmaluu* ‘derli toplu, düzenli, düzgün, yığılı’ < *cıyılma* (601); *ciydelüü* ‘iğdeli’ < *ciyde* (611); *cogdorluu* ‘tüylü, kıllı, yünlü’ < *cogdor* (612); *coltoluu* ‘güçlüğü, zorluğu, müşkülâtı olan, bulunan’ < *colto* (621); *cookerlüü* ‘düşmanı olan, düşmanı bulunan’ < *cooker* (627); *coroluu* ‘eşi dostu arkadaşı olan’ < *coro* (632); *corumaluu* ‘varsayımsal, hipotezli, tahmini’ < *coruma* (634); *cotoluu* ‘iri yarı, sırtı güçlü kuvvetli’ < *coto* (635); *cöcölüü* ‘civcivli, civcivi olan’ < *cöcö* (637); *cökörlüü* ‘yakın arkadaşı, dostu olan, bulunan’ < *cökör*

(637); *cölölüü* ‘dayalı, yası, dayanmış bir biçimde; mec. dayanaklı, destekli, dayanağı olan’ < *cölö* (638); *cölönkölüü* ‘rampalı, yokuşlu, yükseltili’ < *cölönkö* (638); *cörölgölüü* ‘örf, âdet, gelenek göreneği, töresi olan, bulunan’ < *cörölgö* (643); *cumurtkaluu* ‘yumurtalı, yumurtası olan, bulunan; yumurtalı, içine yumurta konulan (yemek)’ < *cumurtka* (652); *cügörülüü* ‘mısırlı, darılı’ < *cügörü* (661); *cüyöülüü* ‘delili, ispatı, dayanağı olan’ < *cüyö* (672); *çalgayluu* ‘art niyetli’ < *çalgay* (688); *çamaluu* ‘kadar, gibi; fazla değil, çok değil; yakın, benzeyen, yaklaşan’ < *çama* (691); *çıçkaluu* ‘sabırsız, aceleci’ < *çıçkı* (718); *çırayluu* ‘güzel, göze hoş gelen’ < *çıray* (731); *çırluu* ‘kavgalı, kavgayla yapılan’ < *çır* (733); *daakluu* ‘eski tüyleri dökülmemiş’ < *daakı* (767); *dabırkayluu* ‘reçineli’ < *dabırkay* (770); *dahluu* ‘omuzları geniş olan; omuzlu’ < *dalı* (778); *damaluu* ‘ümitli’ < *dama* (779); *damelüü* ‘güçlü, kuvvetli’ < *dame* (780); *danazaluu* ‘ünlü, şöhretli, namlı’ < *danaza* (781); *daracaluu* ‘saygın, itibarlı, şeref; dereceli, rütbeli, aşamalı, kademeli; unvanlı’ < *daraca* (785); *darbazaluu* ‘bahçe ve avlu kapısı olan’ < *darbaza* (786); *darıluu I* ‘ilaçlı, içinde ilaç bulunan’ < *darı* (789); *darıluu II* ‘barutlu’ < *darı* (789); *defektülüü* ‘kusurlu, kusuru olan’ < *defekti* (796); *demdelüü II* ‘demlenmiş olan’ < *demde* (803); *demilgelüü* ‘gayretli, çalışkan, çaba gösteren’ < *demilge* (804); *denelüü* ‘cüsseli, gövdeli’ < *dene* (806); *dooluu* ‘davalı’ < *doo* (830); *döbölüü* ‘tepeli’ < *döbö* (832); *dürmöttölüü* ‘kurşunu, mermisi olan’ < *dürmöttö* (849); *elektrülüü* ‘elektrikli, elektriği olan; elektrik ışığı olan’ < *elektr* (872); *elirmelüü* ‘uyurgezer; çok heyecanlı’ < *elirme* (875); *empirikaluu* ‘ampirik, deneysel; amprist’ < *empirika* (880); *ençilüü* ‘payına düşmüş, hissesine ayrılmış olan’ < *ençi* (881); *fleksiyaluu* dlb. ‘bükümlü, bükünlü’ < *fleksiya* (919); *garmoniyaluu* ‘armonili, uyumlu’ < *garmoniya* (926); *ıçkırluu* ‘uçkurlu’ < *ıçkır* (949); *ılayluu* ‘çamurlu’ < *ılay* (955); *ılımtaluu* ‘yakın, sıcak, içten, samimi’ < *ılımta* (958); *ıñgayluu* ‘uygun, yakışır, yaraşır, mutabık, mütenasip’ < *ıñgay* (962); *ıntaluu* ‘şevkli, hevesli, istekli, gayretli, çalışkan’ < *ınta* (961); *ırayluu* ‘hoş, güzel, sempatik’ < *ıray* (968); *ırgayluu* ‘çalılık; mec. gür, sık’ < *ırgay* (970); *ışkıluu* ‘hevesli, istekli’ < *ışkı* (976); *ıybaaluu* ‘çekingen, utangaç, mahcup; alçak gönüllü, mütavâzi; saygılı, hürmetkâr’ < *ıybaa* (978); *ıyluu* ‘kaygılı, üzüntülü, kederli’ < *ıy* (979); *ızaluu* ‘küskün, kırgın’ < *ıza* (981); *ızgaarluu* ‘sert, kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili’ < *ızgaarduu* (981); *infeksiyaluu* ‘enfeksiyonlu’ < *infeksiya* (998); *kaadaluu* ‘hürmetli, değerli, kıymetli, saygıdeğer, muhterem; önemli, mühim; asaletli, soylu’ < *kaada* (1026); *kaalgaluu* ‘kapılı, kapısı olan’ < *kaalga* (1027); *kaarluu* ‘öfkeli, hiddetli, kızgın; zalim, gaddar, acımasız; çetin, zor’ < *kaarduu* (1030); *kabırgaluu* ‘kaburgalı,

kaburgası olan; mec. semiz, eti, yağı çok olan, tavlı' < *kabırğa* (1037); *kacarlıuu* 'güçlü, kuvvetli' < *kacar* (1041); *kadırlıuu* 'değerli, saygılı, hürmetli, kıymetli' < *kadır* (1046); *kadoolu* 'yamalı' < *kadoo* (1048); *kagılıuu* 'çakılmış, bir şeye bağlı; dikili, dikilmiş olan' < *kağı* (1050); *kakırlıuu* 'kurak, çorak' < *kakırduu* (1056); *kalaaluu* 'kaleli' < *kalaa* (1060); *kalabaluu* 'kavgacı; kavgalı, içine kavga karışan' < *kalaba* (1060); *kalaylıuu* 'kalaylı, kalaylanmış; kalaylı, içinde kalay bulunan' < *kalay* (1061); *kalbaluu* 'kavgacı; kavgalı, içine kavga karışan' < *kalabaluu* (1062); *kamaluu* 'hapsolmuş' < *kama* (1076); *kamılğaluu* 'hazırlıklı' < *kamılga* (1079); *kancığıaluu* 'terkiye takılan kayışı olan veya terkiye bağlanan; mec. kazançlı, kazanmış olan, ganimet elde eden' < *kancıga* (1086); *kañtargaluu* 'eyerin kaşına asılarak bağlanmış olan' < *kañtarga* (1096); *kapaluu* 'üzüntülü, kaygılı, tasalı, sıkıntılı' < *kapa* (1097); *kapçıgaylıuu* 'vadili, kanyonlu' < *kapçıgay* (1097); *kapkaluu* 'kapılı, kapısı olan' < *kapka* (1099); *karagaylıuu* 'köknarı çok olan' < *karagay* (1111); *karaluu I* 'yaslı, matemli, yas tutan' < *kara* (1113); *karaluu II* 'büyükbaş hayvanı olan' < *kara* (1113); *kargaşaluu* 'kargaşalı, kargaşa içinde olan; engelli, mânialı; felaketli, felaket getiren' < *kargaşa* (1122); *kargılıuu* 'tasmalı, tasma takılmış' < *kargı* (1122); *karılıuu I* 'güçlü, takatli, kuvvetli' < *karuuluu* (1123); *karılıuu II* 'yaşlısı olan, ihtiyarı olan' < *karuuluu* (1123); *karkıraluu* 'genç, evlenmemiş kız' < *karkıra* (1127); *karlıuu* 'karlı, kar bulunan; karlı, kar yağan' < *karduu* (1127); *karuuluu* 'güçlü, takatli, kuvvetli' < *karuu* (1134); *kasabaluu* 'sarp, uçurum gibi görünen' < *kasaba* (1135); *kastarlıuu* 'değerli, kıymetli, tutumlu, idareli' < *kastar* (1137); *katarlıuu* 'yaşıt, akran, taydaş; gibi, benzer; çok, uzun' < *katar* (1143); *katmarlıuu* 'katmerli, katlı' < *katmar* (1147); *kayaşaluu* 'karşılık olarak söylenen' < *kayaşa* (1150); *kaygılıuu* 'kaygılı, üzüntülü; üzücü; kaygı dolu, kaygının çok olduğu' < *kaygı* (1152); *kayırlıuu* 'hayırlı, yararı, hayrı olan; hayırlı, iyi, güzel' < *kayır* (1156); *kaymanaluu* 'kinayeli' < *kaymana* (1160); *kazılıuu* 'semiz, kilolu' < *kazı* (1173); *kazınaluu* 'servet sahibi; mec. zengin, yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan' < *kazına* (1174); *kekerlüü* 'iğneli, kinayeli' < *kekeerdüü* (1182); *kesirliüü* 'kibirli, kendini büyük gören; felaketli, belalı, felaket getiren' < *kesirdüü* (1208); *keştelüü* 'nakışlı, işlemeli' < *keşte* (1209); *kıyalıuu* 'yamaçlı' < *kıya* (1250); *kekeerdüü* 'kârlı, kazançlı' < *kireşe* (1274); *kletkalıuu* 'hücreli, hücreli olan' < *kletka* (1283); *kokolıuu* 'gırtlığı görünen' < *koko* (1286); *koktulıuu* 'vadili, vadi olan' < *koktu* (1288); *kolkolıuu* 'söz veren, vaatte bulunan' < *kolko* (1295); *kollegiyalıuu* 'yönetim kurulundan geçen' < *kollegiya* (1296); *kololıuu* 'bronz kaplı' < *kolo* (1296); *koloñsolıuu* 'kötü kokan' < *koloñso*

(1297); *kommentariylüü* ‘yorumlanmış, yorum yapılmış’ < *kommentariy* (1303); *komokoyluu* ‘mızrak ucu olan; mec. açgözlü, açgöz’ < *komokoy* (1304); *koñgurooluu* ‘çanlı, çanı olan; zilli, zili olan; güzel (ses)’ < *koñguroo* (1311-1312); *konolgoluu* ‘gecelemeye kalmaya müsait olan; tüneği olan’ < *konolgo* (1308); *konstruksiyaluu* ‘yapılı, kurulu’ < *konstruksiya* (1309); *koogaluu* ‘kavgalı, dövüşlü’ < *kooga* (1314); *kordoluu* ‘çok malt katılmış’ < *kordo* (1320); *koromculuu* ‘israflı, israfı çok’ < *koromcu* (1323); *korooluuII* ‘avlusu olan; bir avıl dolusu olan’ < *koroo* (1323); *koşoktoluu* ‘birbirine bağlanmış olan’ < *koşokto* (1330); *koşumçaluu* ‘ilaveli, ilavesi çok olan, ekli’ < *koşumça* (1332); *koykaluu* ‘yataklı; ranzalı’ < *koyka* (1336); *koyluu* ‘koyunlu, koyunu olan’ < *koy* (1337); *kölökölüü* ‘gölgeli, gölgesi olan’ < *kölökö* (1356); *köölüü* ‘kurumlu, isli’ < *köö* (1368); *körçögölüü* ‘gümüş çivi veya değerli taş işlemiş olan’ < *körçögö* (1372); *köröñgölüü* ‘köpük çıkararak kabaran, çoğalıp köpüren; mec. varlıklı, zengin; zengin, yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan’ < *köröñgö* (1375); *kucurluu* ‘cesur, cesaretli’ < *kucur* (1403); *kulgunaluu* ‘boynunda yarası olan’ < *kulguna* (1413); *kulpuluu* ‘asma kilitli’ < *kulpu* (1414); *kumarluu* ‘arzulu, istekli, hevesli, heveskâr’ < *kumar* (1417); *kumayluu* ‘kumlu’ < *kumay* (1417); *kunarluu* ‘bereketli, verimli; kutlu, uğurlu’ < *kunar* (1418); *kurbuluu I* ‘arkadaşlı’ < *kurbu* (1424); *kurbuluu II* ‘kayalıklı; kenarlı, herhangi bir biçimde kenarı olan’ < *kurbu* (1425); *kusaluu* ‘hasretli, özlemlili, hasretini çeken’ < *kusa* (1430); *kübölüü* ‘şahidi tanığı olan’ < *kübö* (1447); *küdürlüü* ‘düz olmayan çukuru, engebese çok olan’ < *küdir* (1453); *külkülüü* ‘gülünç, komik’ < *külkü* (1456); *küngöylüü* ‘güneşli, dağın güneş alan yüzü’ < *küngöy* (1462); *künöölüü* ‘günahlı, günahı olan; suçlu, suçu olan’ < *künö* (1463); *kürdölüü* ‘hepsi, tamamı, bütün, tüm; gerçek, hakiki; ünlü, namlı; zor, güç’ < *kürdö* (1469); *kürdöölüü* ‘hepsi, tamamı, bütün, tüm; gerçek, hakiki; ünlü, namlı; zor, güç’ < *kürdölüü* (146); *küülüü* ‘gücü kuvveti yerinde; şiddetli, hızlı’ < *küü* (1477); *küyöölüü* ‘nişanlı kız; kocalı, evli’ < *küyöö* (1480); *küzgölüü* ‘aynalı, gözgülü’ < *küzgü* (1483); *laktaluu* ‘cilalı, cilayla parlatılmış’ < *lakta* (1486); *legendaluu* ‘efsanevi’ < *legendarluu* (1489); *legendarluu* ‘efsanevi’ < *legendar* (1489); *logikaluu* ‘mantıklı’ < *logika* (1495); *maanilüü* ‘anlamalı, manalı; önemli’ < *maani* (1500); *maarakelüü* ‘mübarek, hayırlı, uğurlu’ < *maarake* (1500); *maasiluu* ‘mestli, mest giyen’ < *maası* (1500); *malakayluu* ‘başlıklı’ < *malakay* (1508); *mañdayluu* ‘alınlı, alını olan’ < *mañday* (1515); *martabaluu* ‘mertebeli, makamlı’ < *martaba* (1518); *mayluu* ‘yağlı, yağı çok olan; yağlı, üzerinde veya içinde yağı olan; yağlı, bol ve kolay kazanç sağlayan; lezzetli, tadı güzel’ < *may*

(1529); *mazaluu* ‘lezzetli; iyi, istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan’ < *maza* (1531); *mazarluu* ‘kutsal ve mabet yeri çok olan’ < *mazar* (1531); *meeliüü* ‘beyinli, akıllı’ < *mee* (1534); *melodiyaluu* ‘melodili, melodisi olan’ < *melodiya* (1538); *milteliüü* ‘fitilli, fitili olan ve fitille ateşlenen’ < *milte* (1555); *modaluu* ‘moda, geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan’ < *moda* (1560); *moltoluu* ‘büyülü, sihirli’ < *molto* (1562); *mömöliüü* ‘meyveli, meyvesi olan, yemişli’ < *mömö* (1572); *möñgüliüü* ‘buzullu’ < *möñgü* (1573); *möröyliüü* ‘ödüllü, ödül konulmuş’ < *möröy* (1574); *mukabaluu* ‘ciltli, ciltlenmiş olan’ < *mukaba* (1575); *muzikaluu* ‘musiki, kulağa hoş gelen sesler dizisi; müzikli, müzikten yararlanan’ < *muzika* (1589); *muzooluu* ‘buzağılı’ < *muzoo* (1589); *müçöliüü* ‘yapılı, vücudu gelişmiş, iri; vücut yapısı benzeyen; dlb. cümle ögeleri olan’ < *müçö* (1590); *nasıyaluu* ‘borçlu, borcu olan’ < *nasıya* (1603); *natiycaluu* ‘sonucu olan sonucunda bir yarar sağlanabilen’ < *natiyca* (1604); *natriyliüü* ‘sodyumlu, sodyum elementi içeren’ < *natriy* (1604); *nayluu* ‘pipolu, çubuklu’ < *nay* (1605); *nebereliüü* ‘torunlu, torun sahibi’ < *nebere* (1616); *nektarluu* ‘nektarlı, içeriğinde nektar olan’ < *nektar* (1608); *nikeliüü* ‘nikâhlı, nikâhlanmış, nikâhı var; imam nikâhlı’ < *nike* (1613); *nokoluu* ‘sırmalı, işlemeli, süslemeli’ < *noko* (1614); *noktoluu* ‘yularlı’ < *nokto* (1615); *nomerliüü* ‘numaralı’ < *nomer* (1615); *normaluu* ‘normu, kalıbı, kuralı, ölçüsü bulunan’ < *norma* (1617); *nökörlüü* ‘işlemeli, süslemeli’ < *nökör* (1618); *nöşörlüü* ‘sağnak, şiddetli’ < *nöşör* (1618); *nurluu* ‘nurlu, ışıklı, aydınlık, parlak; mec. parlak, temiz ve ışıklı’ < *nurdu* (1619); *nuskaluu* ‘örnek, model olabilecek niteliğe sahip; anlamlı, değerli, özlü’ < *nuska* (1619); *okşutmaluu* ‘mide bulandırıcı’ < *okşutma* (1627); *oktoluu* ‘kurşunlu, kurşun doldurulmuş’ < *okto* (1627); *okuyaluu* ‘maceralı, serüvenli’ < *okuya* (1629-1930); *olburluu* ‘iri yarı, iri yapılı’ < *olbur* (1630); *olcoluu* ‘ganimet sahibi, ganimete konan, ganimetle dönen; kazançlı, kazanmış olan; kazançlı, kazan. getiren, kazanç sağlayan’ < *olco* (1630); *omurtkaluu* ‘omurgalı’ < *omurtka* (1634); *ondoluu* ‘onarılmış, tamir edilmiş, arızası giderilmiş’ < *ondo* (1635); *oñtoyluu* ‘uygun, elverişli, yararlı; uygun, yaraşır, yakışır, mutabık’ < *oñtoy* (1640); *oolukmaluu* ‘sert, hırçın, öfkeli’ < *oolukma* (1642-1643); *oomaluu* ‘inişli çıkışlı, değişken; oynak, değişken, kararsız’ < *ooma* (1644); *ooruluu* ‘hasta, hastalıklı; hasta, rahatsız; hasta, aşırı düşkün, tutkun; hasta, zihinsel yetenekleri bozulmuş olan’ < *ooru* (1646); *opurtmaluu* ‘tehlikeli, korkulu; riskli; güvenilir olmayan (kişi)’ < *opurtalduu* (1658); *ordoluu* ‘otağı bulunan, otağı olan; han sarayı, yönetim merkezi olan; merkezi olan; köklü, soylu’ < *ordo* (1660); *oroluu* ‘sarılı, sarılmış olan’ < *oro* (1664);

oyluu ‘düşünceli, kaygılı, tasalı’ < *oy* (1681); *oymoluu* ‘motifli, motiflerle süslenmiş’ < *oymo* (1682); *ökçölüü* ‘ökçeli, topuklu’ < *ökçö* (1690); *öktölüü* ‘küsün, dargın, gücenik’ < *öktö* (1691); *ölçölüü* ‘ölçüsü, sınırları olan; sayılı’ < *ölçö* (1693); *ölçöölüü* ‘belirli, sınırlı’ < *ölçöö* (1694); *ölösölüü* ‘bitkin, hâlsiz, dermansız, takatsiz, ölü gibi’ < *ölösö* (1695); *önögölüü* ‘örnek, kalıp, model’ < *önögö* (1698); *öröölüü* ‘ayakları bağlı at’ < *öröö* (1705); *pahtaluu* ‘pamuk yetiştirilen; pamuklu, içinde pamuk bulunan’ < *pahta* (1717); *patetikaluu* ‘ihtiraslı’ < *patetika* (1723); *paydaluu* ‘faydalı, yararlı; kârlı, kazançlı’ < *payda* (1725); *perspektivaluu* ‘perspektifli, geleceği görebilen, geleceği var’ < *perspektiva* (1727); *polifoniyaluu* ‘polifonik, çok sesli’ < *polifoniya* (1733); *praktikaluu* ‘pratik, uygulamalı’ < *praktika* (1737); *problemaluu* ‘problemlı’ < *problema* (1738); *saaluu* ‘sağılan, sağılmış’ < *saa* (1755); *saktaluu* ‘saklı, elde tutulan, mahfuz; saklı, gizli bir yere konarak kaybolması veya çalınması önlenen’ < *sakta* (1762); *salaaluu* ‘kollara ayrılmış, dallara bölünen’ < *salaa* (1764); *salakaluu* ‘zararlı’ < *salaka* (1764); *sanaaluu* ‘tasalı, kaygılı, üzgün, düşünceli’ < *sanaa* (1774); *sancırgaluu* ‘süslenmiş, süslü (göçte yük taşıyan hayvan); ayağı bağlı (alıcı kuş); şanlı, yüce, büyük; saygın, itibarlı’ < *sancırga* (1775); *sandırgaluu* ‘gösterişli, güzel; ünlü, şanlı; şanlı, yüce, ulu, büyük’ < *sandırga* (1776); *sapsalgaluu* ‘halkaya takılmış, anahtarlığa takılmış’ < *sapsalga* (1779); *sayluu* ‘nehir yatağı olan; taşlı, susuz tarlası olan; yivli, bir yüzeyin üzerinde çizgi biçiminde olan, sarmal girinti veya çıkıntısı olan’ < *say* (1791); *saymaluu* ‘nakışlı, nakış işlenmiş; güzel’ < *sayma* (1791); *sekirtmelüü* ‘geçidi olan’ < *sekirtme* (1795); *seldelüü* ‘sarıklı, sarığı olan’ < *selde* (1796); *shemaluu* ‘şemalı, şeması olan’ < *shema* (1806); *sındırgaluu* ‘gösterişli, güzel; ünlü, şanlı; şanlı, yüce, ulu, büyük’ < *sandırgaluu* (1810); *sırkooluu* ‘hasta, hastalanmış, rahatsız’ < *sırkoo* (1813); *siyluu* ‘saygın, saygı gören, sayılan, hatırlı, itibarlı’ < *siy* (1818); *sistemaluu* ‘sistemli, düzenli; sistemli, belli ilkelerine, kurallara uyan, dizgeli, sistematik’ < *sistema* (1823); *sooruluu* ‘sağrısı büyük; verimli, bereketli, güzel (toprak, yer, arazi)’ < *sooru* (1835); *söykölüü* ‘küpeli, küpe takmış olan; nişanlı, evlenmek için söz verip küpe takmış olan (kız)’ < *söykö* (1846); *sukaluu* ‘çantalı’ < *suka* (1858); *suraluu I* ‘göz kapağında kıvrımı olan’ < *surma* (1864); *suraluu II* ‘sürme çekilen’ < *surma* (1864); *surooluu* ‘sorulu, soru içeren; sorar gibi, soru ifadesi olan’ < *suroo* (1864); *suuluu* ‘su bulunan, suyu olan; sulu, suyu olan, içinde su bulunan; sulu, suyu çok olan; sulu, içine su katılmış, sulandırılmış olan’ < *suu* (1869); *şaanilüü* ‘görkemli, gösterişli’ < *şaaani* (1880); *şabırluu* ‘sazlık, kamışlık, sazi, kamışı olan, bulunan’ < *şabır* (1882); *şadiluu* ‘uzun

parmaklı' < *şadı* (1882); *şıbagaluu* 'hisseli, paydaşlı, paylı' < *şıbaga* (1899); *şirelüü* 'tatlı, şireli; lezzetli, enfes; sulu, suyu çok olan; mec. ilginç, hoş, sevimli' < *şire* (1909); *şoroluu* 'yaşlı, ıslak' < *şoro* (1909); *taalayluu* 'talihli, bahtlı, şanslı' < *taalay* (1919); *taasirlüü* 'etkili, etkisi olan' < *taasirdüü* (1922); *tacrybaluu* 'tecrübeli' < *tacryba* (1926); *takaluu* 'nallanmış, nal çakılmış; topuklu, ökçeli' < *taka* (1928); *takiyaluu* 'takkeli; mec. henüz evlenmemiş, bekâr (kızlar için)' < *takiya* (1931); *taktayluu* 'tahtalı; tahtadan yapılmış' < *taktay* (1932); *talaaluu* 'tarlası olan' < *talaa* (1934); *tamaşaluu* 'şakalı, esprili' < *tamaşa* (1944); *tamgaluu* 'damgalı, damgası olan' < *tamga* (1944); *tamırluu* 'köklü, kök, olan; mec. köklü, kökleşmiş, iyi yerleşmiş, kalıcı olan, esaslı; mec. köklü, soylu, soyu soppu belli, iyi tanınan; mec. ahbabı, dostu olan' < *tamır* (1945-1946); *tandamaluu* 'seçkin' < *tandama* (1948); *tanoooluu* 'burun deliği büyük; burun kanadı geniş olan' < *tanoo* (1949); *tarbiyaluu* 'terbiyeli' < *tarbiya* (1960); *tastarluu I* 'tastarı olan' < *tastar* (1970); *tastarluu II* 'evli barklı genç kadın' < *tastar* (1970); *tayaluu* 'dayalı' < *taya* (1979); *tilkelüü* 'şeritli, şeridi olan' < *tilke* (2046); *tiyeşelüü* 'birine ait; ilgili, ilgilendiren, ilişkin, ilişik' < *tiyeşe* (2055); *togoluu* 'halkalı, çemberli' < *togo* (2060); *tokoyluu* 'ormanlık' < *tokoy* (2063); *tokulgaluu* 'eyerlenmiş, eyerli' < *tokulga* (2065); *tokuluu* 'eyerli, eyer vurulmuş' < *toku* (2065); *tomogoluu* 'tomogosu olan (kuş)' < *tomogo* (2069); *tooluu* 'dağlı, dağları olan' < *too* (2074); *topçuluu* 'düğmeli, düğmesi olan; düğmeli, düğme ile tutturulan, iliklenmiş' < *topçu* (2076); *töbölüü* 'tepesi yüksek olan, kubbeli, kümbetli' < *töbö* (2087); *tökmölüü* 'değişken, değişebilir' < *tökmö* (2089); *töölüü* 'develi, devesi olan, devesi çok olan' < *töö* (2093); *törölüü* 'efendisi, buyruğu yürüten, sözü geçen kimsesi olan; yöneticisi olan; mec. en iyi, en saygın kimsesi olan' < *törö* (2095); *traditsiyaluu* 'geleneksel' < *traditsiya* (2098); *tragediyaluu* 'trajik, trajedi ile ilgili; trajik, çok acıklı, feci' < *tragediya* (2099); *tunukelüü* 'tenekeli, saçlı, saçla kaplanmış' < *tunuke* (2110); *tuşooluu* 'bukağılı, ayakları bağlı' < *tuşoo* (2115); *tutkaluu* 'kollu, kolu olan; mec. destekçisi olan' < *tutka* (2117); *tügöylüü* 'çifti olan; evli, eşi olan' < *tügöy* (2127); *türlüü* 'türlü, çeşitli, çeşit çeşit olan' < *türdüü* (2135); *tüşündürmölüü* 'açıklamalı' < *tüşündürmö* (2141); *ubadaluu* 'sözünde duran, verdiği sözü yerine getiren; söz verilen, vaat edilen; sözlü, evlenmek için birbirine söz vermiş olan kimse, yavuklu' < *ubada* (2149); *ubaktıluu* 'geçici, çok sürmeyen; geçici, kısa ve belli bir süre için olan, muvakkat, palyatif, kalıcı karşıtı' < *ubaktı* (2149); *ubaraluu* 'zahmetli, meşakkatli, güç, sıkıntılı' < *ubara* (2150); *ubayluu* 'yararlı, faydalı, hayırlı, olumlu sonucu, meyvesi olan, bulunan' < *ubay* (2151); *uçurtmaluu* 'yalanı, uydurma

sözü, palavrası olan bulunan' < *uçurtma* (2153); *unitarluu* 'üniter' < *unitarduu* (2161); *uyaluu* 'yuvası olan, bulunan; evi barkı, yuvası olan, bulunan' < *uya* (2172); *uykuluu* 'uykulu, uyku sersemi' < *uyku* (2174); *uyutkuluu* 'sağlam, tek yürek, birlik ve beraberliği güçlü; köklü, soylu' < *uyutku* (2175); *ülgülüü* 'örnek, model olabilecek özelliğe sahip, nitelikli; terbiyeli' < *ülgü* (2180); *üpçülüü* 'düşmanın yerine kullanılan bağ ile süslenmiş; süslü' < *üpçü* (2186); *üylüü* 'evli, evi olan, bulunan; evli, evli barklı, evlenmiş, ailesi olan, bulunan' < *üy* (2192); *üzürlüü* 'rahat, huzurlu, keyif verici; olumlu sonucu, meyvesi, kârı olan, bulunan' < *üzür* (2195); *zaarluu*'zehirli,zehri olan; mec.zehirli, zararlı düşünceleri olan, bulunan; sinirli, öfkeli' < *zaarduu* (2206).

1.64.2. Durum yapar:

alçaluu 'Kirazlı' < *alça* (78); *arçaluu* 'ardıçlı' < *arça* (131); *carakaluu* 'yarık, çatlak' < *caraka* (516); *coruluu* 'yorumlama, yorumlanma' < *coru* (634); *köyköülüü* 'güzel, görkemli görünme' < *köykö* (1382); *tendentsiyaluu* 'ön yargılı' < *tendentsiya* (2002); *tıgzdaluu* 'sıkılaşıma, sık duruma gelme' < *tıgzda* (2020).

1.64.3. Nesne adı yapar:

bereneliü I 'Telli; perdeli (müzik aleti)' < *berene* (320); *börktü* 'başı olan (çivi vb.)' < *börk* (413); *karkıraluu* 'başlığında turna kanadı takılan veya turna kanatlı başlık' < *karkıra* (1127); *kereneliüü* 'kenarına dikilmiş parçası olan kum yemeni veya kıyafet' < *kerene* (1203); *talaaluu* 'şeridi geniş dikilmiş (kalpak)' < *talaa* (1934).

1.64.4. Aitlik bildirir:

nravaluu 'Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağtöre; insana özgü karakter, huy' < *nravalık* (1618); *produksiyaluu* 'üretimsel, üretimle ilgili, üretime ait' < *produksiya* (1739); *tuuraluu* 'hakkında, ilgili' < *tuura* (2122).

1.64.5. Yer-mekân adı yapar:

aşuuluu'Geçidi olan, geçit veren yer' < *aşuu* (158); *betegeliüü* 'betegeli, betege 'otu olan yer' < *betege* (327); *köçküülüü* 'sürekli çığın düştüğü veya toprak kaymasının oluştuğu yer' < *köçkü* (1344); *ködöölüü* 'sorguç otu çok çıkan yer' < *ködöö* (1346); *tıgılmaluu* 'bataklık' < *tıgılma* (2020).

1.64.6. Renk adı yapar:

coşoluu ‘Kızıl kahverengi, koyu kahverengi’ < *coşo* (635).

1.64.7. Mesleği yaparı bildirir:

önörlüü ‘Usta, meslek erbabı’ < *önör* (1699).

1.64.8. Terim adı yapar:

avtonomiyaluu ‘Özerklik’ < *avtonomiya* (172).

1.65. +mA

Bazı Türk lehçelerinde de birkaç kelimedede görülmektedir. Küçültme, benzerlik, yakınlık ve pekiştirme işlevi taşır (Güzel, 2019: 232-233).

Kırgızca ve yabancı kökenli sözcüklere gelerek, nesne, terim adı, isim tamlaması, eylem adı ve coğrafi mekân adı yapar.

İŞLEVLERİ

1.65.1. Nesne adı yapar:

coykuma ‘Keskin bir kılıç türü; harbi, silah temizleme çubuğu’ < *coyku* (636); *keleme I* ‘pamuk kumaş’ < *kalami* (1186); *keleme II* ‘pamuklu kumaş’ < *kele* (1186); *suysalma* ‘bir tür örme’ < *suysal* (1870).

1.65.2. Terim adı yapar:

ıkma ‘Yol, yordam, yöntem, metot’ < *ık* (951)i

1.65.3. Coğrafi mekân adı yapar:

kölmö ‘gölcük, gölet’ < *köl* (1355).

1.66. +mak

Güzel 2019’ da yayımlanan çalışmasında ek hakkında “Eski Türkçe ve Karahanlı Türkçesi metinlerinde daha çok giysi adları türetmek için kullanılan bir ek olduğunu belirtmekte ve ekin giysi adları dışında çeşitli sıfatlar türettiğini ifade ederek şu örnekleri göstermektedir: *köküzmek* ‘göğüs zırhı’, *kekmek* ‘pişkin, tecrübeli kişi’, *başmak* ‘ayakkabı’.

Aynı çalışmasında Güzel ekin kökeni hakkında bazı dilcilerin görüşlerini belirtmiştir. Kara’ya göre ek ‘*sıkı, sağlam*’ anlamındaki ‘*bek*’ kelimesinin ekleşmesi ile oluşmuştur. Kaçalın, ‘+sI, +mSI’ gibi benzerlik yönünde bazı anlatımlar taşıdığı söylenen ek hakkında toplanacak malzemeyi beklemenin daha sağlıklı olacağını ifade etmiştir.

Güzel ekin Kuzey grubu lehçelerde görülen ve benzerlik ifade eden +sImAk ekindeki +mAk unsuru ile karşılaştırılabileceğini ve Moğolcada küçültme eki olarak kullanılan -*mağ* (Poppe, 1992: 49) eki ile ilgisinin de olabileceğini belirtmektedir (Güzel, 2019: 235).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymakta olup ünsüz uyumuna uymaz.

İŞLEVLERİ

1.66.1. Yer-mekân adı yapar:

adırmak ‘Küçük tepeli yer’ < *adır* (41); *budurmak* “‘Manas’ destanında yer adı’ < *budur* (422); *keçmek* ‘geçit, geçmeye yarayan , < (1179); *kölmök* ‘gölcük, gölet’ < *kölmö* (1355).

1.66.2. Renk adı yapar:

kökmök I ‘Gömgök; bu renkte olan; alıcı kuşun tüy döktükten sonraki rengi’ < *kök* (1349).

1.66.3. Yiyecek-içecek adı yapar:

çagırmak I ‘Kımızdan elde edilen içki türü; içki kımkız karışımı bir tür içki’ < *çagir* (682).

1.66.4. Sıfat yapar:

budurmak ‘Tepeli, tepesi olan’ < *budur* (422).

1.67. +mat

Çalışmamızda tek örnekte geçen ek durum bildiren ad yapmıştır.

İŞLEVI

1.67.1. Durum bildiren ad yapar:

ayalmet ‘Çok çocuklu’ < *ayal* (176).

1.68. +nçI/+nçU

Kasapoğlu Çengel, +nçI/ +nçU ekinin, “ünlüyle biten isimlere +nçi/+nçi, +nçu/+nçü; ünsüzle biten isimlere ise /ı/,/i/,/u/, ve /ü/ bağlantı ünlülerinden birini alarak eklendiğini belirtir” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 117).

Karaağaç 2018’de yayımlanan çalışmasında, -ncı, -nci, -ncu, -ncü ekinin, “sıralama eki olduğunu belirterek, ekin sayı isimlerinden sıralama ve derecelendirme bildiren sayı adları yaptığını” ifade etmiştir (Karaağaç, 2018: 60; Ergin, 1998:168; Ercilasun, 2012: 502; Öner, 2013: 52; Korkmaz, 2014: 138; Küçük, 2015: 233).

Ek, ünlü uyumları açısından sağlamdır.

İŞLEVLERİ

1.68.1. Asıl sayı isimlerine gelir ve asıl sayı isimlerinden sıra ve derece ifade eden sayı isimleri yapar:

altmışınç ‘Altmışınç’ < *altmış* (96); *beşinç* ‘beşinci’ < *beş* (325); *birinç* ‘birinci, bir sayısının sıra sıfatı; birinci, zaman yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen, ilk; birinci, önem sırasında en üstün olan’ < *bir* (367); *çetmişinç* ‘yetmişinci’ < *çetmiş* (574); *çetinç* ‘yedinci’ < *ceti* (574); *cıyırmanç* ‘yirminci, yirmi sayısının sıra sıfatı; hlk. saçma kullanılarak atış yapılan bir silah türü’ < *cıyırma* (602); *ekinç* ‘ikinci, iki sayısının sıra sıfatı; ikinci, birinciden sonra gelen; ikinci değer ve kalitece birinciden sonra gelen; bir daha, tekrar; ikinci, ikinci olarak; ikinci kez, bir daha’ < *eki* (863); *eliüünçü* ‘ellinci, ellinin sıra sıfatı’ < *eliüü* (877); *kançanç* ‘kaçıncı, kaç soru sıfatının sıra biçimi; hangi’ < *kança* (1087); *kırkınç* ‘kırkıncı’ < *kırkı* (1241); *neçenç* ‘kaçıncı, hangi’ < *neçe* (1606); *onunçu* ‘onuncu’ < *on* (1636); *otuzunçu* ‘otuzuncu’ < *otuz* (1678); *segizinç* ‘sekizinci’ < *segiz* (1794); *sekseninç* ‘sekseninci’ < *seksen*

(1795); *toguzunçu* ‘dokuzunçu’ < *toguz* (2061); *toksonunçu* ‘doksanıncı’ < *tokson* (2063); *törtünçü* ‘dördüncü’ < *tört* (2096); *üçünçü* ‘üçüncü, üç sayısının sıra sıfatı’ < *üç* (2178).

1.69. +omuk, +omtuk, +mık

Kırgızcada işlek olmayan bu ek, renk isimleriyle kullanılır (Kasapoğlu Çengel, 2017: 117).

TTA’da ilişkili olduğu +*AmIk* ekine göre daha nadir görülür. +*mIk* eki ile daha çok parça, artık anlamı taşıyan kelimeler türetildiği için bu ekin oluşumunda fiilden isim yapan –*mIk* ekinin etkisinin de olduğu anlaşılmaktadır.

TTA’da çoğunlukla parça, artık, döküntü vb. anlamı taşıyan adlar ile küçültme anlamı taşıyan adlar oluşturmuştur. Az da olsa çeşitli somut adlar da üretmiştir (Güzel, 2019: 245).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.69.1. Renk adı yapar:

bozomuk ‘sönük renkte, rengi solmuş, bulanık; açık külrengi’ < *boz* (403); *karamık* III ‘karamsı’ < *kara* (1114).

1.69.2. Bitki adı yapar:

karamık I ‘kırmızı çiçekli, tohumu zehirli ot’ < *kara* (1114).

1.70. +OO

“Eski Türkçe dönemindeki +*ayu/egü*, +*yu/gü* ekinin, Kırgızcada aldığı şekildedir. Bu ekin, yuvarlak ve geniş ünlülü şekilleri mevcuttur. Kalın sıralı sayı isimlerine +*oo* olanlara ince sıralı olanlara +*öö* şekli eklenir” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 117; Ercilasun, 2012: 502; Buran ve Alkaya, 2014: 191).

Sayı isimlerinden birliktelik ve ortaklık bildiren isimler yapar: biröö “birisi”, cetöö “yedisi” (Çengel, 2017: 117).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

1.70.1. Zamir yapar:

beşöö ‘Beşi, beşi birlikte’ < *beş* (325); *biröö* ‘biri, bir tanesi; biri, herhangi biri’ < *bir* (368); *törtöö* ‘Dördü’ < *tört* (2096); *üçöö* ‘üçü’ < *üç* (2178).

1.70.2. Yer-mekân adı yapar:

oroo ‘Tahıl saklamak için yeri kazarak yapılan çukur’ < *or* (1664).

1.71. +rAAk /+rOOk

“Tarihî yazı dillerinde *+raq* /*+rek* şeklinde olan bu ekin ünlüsü, Kırgız Türkçesinde uzundur. Ek, ünlüyle biten isimlere *+raak* /*+reek*, *+rook* /*+röök*, ünsüzle biten isimlere ise /i/, /i/, /u/ ve /ü/ bağlantı ünlülerinden birini alarak eklenir. Ekin yuvarlak ünlülü şekilleri dudak uyumuna bağlı olarak oluşmuştur. /a/, /ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan isimlere *+(i)raak*, *+(u)raak*; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan isimlere *+(i)reek*; /o/ ünlüsü taşıyanlara *+(u)raak*; /ö/ ünlüsü taşıyanlara ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara *+(ü) rööök* şeklinde eklenir” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 117; 1998: 172; Ercilasun, 2012: 502; Öner, 2013: 5-51; Korkmaz, 2014: 138; Buran ve Alkaya, 2014: 190; Banguoğlu, 2015: 198; Küçük, 2015: 244-252; Karaağaç, 2018: 62-63).

İŞLEVLERİ

1.71.1. Sıfatlara gelerek karşılaştırma ve dereceleme bildirir:

alduuraak ‘Daha güçlü, daha kuvvetli’ < *alduu* (83); *aziñkıraak* ‘daha az, biraz’ < *aziñki* (210); *azıraak* ‘daha az’ < *az* (210); *caşılıraak* ‘yeşilimsi, yeşilimtrak, yeşile çalan’ < *caşıl* (533); *cılçıgyıraak* ‘hafif çekik, kısık, yumuk’ < *cılçıgyı* (583); *cılıuluraak* ‘ılıkça, biraz ılık’ < *cılıulu* (593); *cogoruraak* ‘yüksekçe, biraz daha yüksek’ < *cogoru* (614); *coksuzaraak* ‘yoksulca, fakirlik sınırında’ < *coksuz* (615); *cumşagıraak* ‘yumuşakça, biraz yumuşak’ < *cumşagı* (650); *ıkçamıraak* ‘daha hızlı, daha çabucak’ < *ıkçamı* (950); *ırayımduuraaak* ‘merhametlice, biraz acıma duygusu olan’ < *ırayımduu* (967); *ırayımsızıraak* ‘merhametsizce’ < *ırayımsız* (968); *narıraak* ‘biraz ileri’ < *nar* (1601); *oboçorook* ‘biraz kenarda, biraz daha uzakta’ < *oboço* (1621); *odurakayıraak* ‘biraz pürüzlü, çıkıntıları olan, kaygan olmayan’ < *odurakay* (1623); *talpagayıraak* ‘yassımsı’ < *talpagay* (1938).

1.71.2. Sıfat yapar:

açkarak ‘Obur’ < *açka* (34); *apsagayıraak* ‘dağınıkça’ < *apsagay* (123); *oopayıraak* ‘biraz dengesiz, kararsız, istikrarsız’ < *oopayı* (1646).

1.72.+sAk/+sOk

Bu ek, tir-sek “dirsek” ve kur-sak “mide; karın” kelimelerinde geçmektedir. Ekin uzun ünlülü şekilleri de olup bir şeye düşkünlük bildiren vasıf isimleri yapmaktadır (Çengel Kasapoğlu, 2017: 118).

İŞLEVI

1.72.1. Vasıf isimleri yapar:

balasaak ‘çocuklara düşkün’ < *bala* (237); *ölümsök* ‘zar zor, güçlkle’ < *ölüm* (1696); *törkünsök* ‘kendi akrabalarına düşkün (gelinler için)’ < *törkün* (2095).

1.73. +sIz / +sUz

Ergin, +L₃UU eki hakkında “+L₃UU eki, bilindiği üzere bir nesnede bir şey bulunduğunu ifade etmekte +L₃UU ekinin olumsuzu olan +sız/+siz, +suz/+süz eki ise esas itibariyle +L₃UU ekinin aksine bir nesnede bir şeyin bulunmadığını ifade etmektedir” demektir (Ergin, 1998:160; Ercilasun, 2012: 502; Öner, 2013: 41; Buran ve Alkaya, 2014:191; Banguoğlu, 2015: 201; Küçük 2015: 263; Tekin 2016: 83; Karaağaç 2018: 56).

Korkmaz’a göre ek, +sIz / +sUz eki, addan “yokluk, eksiklik” bildiren olumsuz anlamda sıfatlar türeten çok işlek bir ektir. “Sahip olma, kendinde bulundurma” görevindeki sıfat türeten +II / +IU ekinin karşıtıdır (Korkmaz, 2014: 140).

Kasapoğlu Çengel,, “+L₃UU ekinin olumsuzu olan bu ek, Kırgız Türkçesinde +sız/+siz, +suz/+süz şeklinde hem damak hem de dudak uyumuna bağlı olarak kullanılır. (...) Kırgız Türkçesinde –GIs / -GUs ekinde de olumsuzluk ekinin varlığı söz konusudur. Bu ek, –GI / -GU fiilden isim yapma ekiyle +sIz/ +sUz isimden isim yapma ekinin birleşerek kısalması sonucunda ortaya çıkmıştır” demektir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 118).

Koraş'a göre ek, eklendiği isim kök veya gövdelerinden vasıf isimleri yapmaktadır ve asıl görevi menfilik, olumsuzluk, yokluk ifade etmektir (Koraş, 1992: 103).

Ek, Kırgız Türkçesinde +sız/+siz, +suz/+süz şeklinde olup Kırgızca kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna ve düzlük-yuvarlaklık uyumu genelde uymaktadır. Ünsüz uyumuna ise tek şekilli olması sebebiyle uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

1.73.1. Sıfat yapar:

aamiyatsız 'Ehemmiyetsiz, önemsiz' < *aamiyat* (17); *abasız I* 'havasız' < *aba* (20); *abaysız* 'dikkatsiz, ihtiyatsız; dikkat etmeden, dikkatli olmadan' < *abay* (21); *abiyirsiz* 'namussuz, iffetsiz, utanmaz' < *abiyir* (23); *abroysuz* 'haysiyetsiz, değersiz, saygınlığı olmayan; haysiyetsiz, onursuz' < *abroy* (23-24); *acalsız* 'ecelsiz, ölümsüz' < *acal* (26); *acarsız* 'çirkin, hoş olmayan' < *acar* (27); *adepsiz* 'edepsiz,ahlaksız' < *adep* (39); *adiletsiz* 'adaletsiz' < *adilet* (42); *akılsız* 'akılsız, ahmak' < *akıl* (60); *akısız* 'bedava, parasız, ücretsiz; haksız' < *akı* (61); *akıykatsız* 'hakkaniyetsiz, adaletsiz' < *akıykat* (62); *alsız* 'güçsüz, hâlsiz; zayıf, kişilik ve ruhsal yönden gereği kadar güçlü olmayan; yoksul, geçinmekte sıkıntı çeken kimse' < *al* (95); *amalsız* 'çaresiz, çaresi olmayan; çaresizce, çıkar yol bulunmayan biçimde; amelsiz, dinin buyruklarını yerine getirmeyen' < *amal* (98); *apkıtsız* 'ökçesiz' < *apkıt* (121); *argasız* 'çaresiz' < *arga* (133); *arımsız* 'adımı küçük; gelişimi yavaş, verimsiz' < *arım* (136); *armansız* 'üzüntüsüz, endişesiz, kaygısız' < *arman* (140); *arsız* 'arsız, küstah, yüzsüz' < *ar* (143); *atasız* 'babasız' < *ata* (163); *avanssız* 'avanssız' < *avans* (169); *ayaksız* 'belirsiz, hiçbir haber, iz yok, habersiz' < *ayak* (176); *ayıpsız* 'suçsuz' < *ayıp* (186); *ayırmasız* 'farksız' < *ayırma* (188); *aylasız* 'çaresiz' < *ayla* (194); *aysız* 'aysız' < *ay* (198); *azansız* 'ezansız' < *azan* (204); *azıksız* 'besinsiz, gıdasız' < *azık* (209); *baamsız* 'anlayışsız, ferasetsiz, düşüncesiz; anlayışsızca, ferasetsizce, düşüncesizce; anlamsız, manasız' < *baam* (215); *baasız* 'değersiz, kıymetsiz; çok kıymetli, eşi benzeri olmayan' < *baa* (217); *bagımsız* 'bakımsız, bakılmayan' < *bagım* (224); *baguusuz* 'bakımsız, bakılmamış; kimsesiz, ilgilenen, bakan kimsesi olmayan' < *baguu* (225); *balaasız* 'belasız' < *balaa* (234); *balaketsiz* 'kazasız, belasız' < *balaket* (235); *balasız* 'balasız, çocuksuz' < *bala* (238); *barksız* 'değersiz, önemsiz' < *bark* (262); *başsız* 'başsız, başı olmayan, kafasız; başsız, yöneticisi, başkanı olmayan; mec.

akılsız, kafasız, anlayışı ve kavrayışı kıt olan' < *baş* (290); *batımsız* 'geçimsiz; çekingen, ürkek, tutkulu; geçersiz' < *batım* (294); *batkı* 'bahtsız, talihsiz, mutsuz; mutsuz, acılı; uğursuz, sıkıntılı' < *batkı* (296); *bayımsız* 'dayanıksız, metanetsiz; sabırsız' < *bayım* (299); *baylanışsız* 'iletişimsiz; bağlantısız, ilgisi olmayan' < *baylanış* (304); *baysalsız* 'huzursuz, rahatsız, istikrarsız; yersiz, uygunsuz, anlamsız, manasız' < *baysal* (307); *bedelsiz* 'değersiz, kıymetsiz' < *bedel* (310); *belgisiz* 'belirsiz, belirli olmayan; belirsiz, bilinmeyen, meçhul' < *belgi* (317); *berekesiz* 'bereketsiz; soğuk, sevimsiz' < *bereke* (320); *betsiz* 'utanmaz, yüzsüz' < *bet* (331); *beycoopsuz* 'izin almadan, izinsiz' < *beycoop* (333); *beyitsiz* 'defnedilmeyen, toprağa verilmeyen' < *beyit* (334); *beykutsuz* 'huzursuz, tedirgin edici' < *beykut* (334); *bilimsiz* 'görgüsüz; eğitimsiz, cahil' < *bilim* (358); *biylik* 'yöneticisiz, yöneticisi olmayan' < *biylik* (372); *bolcolsuz* 'önceden belirtmeden, haber vermeden; sınırsız, ölçüsüz, sayısız' < *bolcol* (378); *bolumsuz* 'çirkin, güzel karşıtı; çirkin, hoş olmayan' < *bolum* (382); *bulutsuz* 'bulutsuz' < *bulut* (432); *buylasız* 'burunsuzluk, bağlanmamış' < *buyla* (450); *bülösüz* 'bekâr; ailesi olmayan' < *bülö* (459); *cabdıksız* 'hiçbir araç ve gerece sahip olmayan; süsü, gösterişi olmayan (silahlı olmayan)' < *cabdik* (470); *cagımsız* 'lezzetsiz, tatsız, nahoş, hoş olmayan, beğenilmeyen; hoş olmayan, sevimsiz, itici, antipatik, çirkin, kötü' < *cagım* (475); *cakasız* 'yakasız' < *caka* (477); *cañcalsız* 'kavgasız, dövüşsüz, çatışmasız' < *cañcal* (508); *cansız* 'cansız; ıssız, sessiz' < *can* (507); *caraksız* 'araç gereçsiz, aletsiz; silahsız; yararsız, faydasız, yararı, faydası olmayan' < *carak* (516); *caramsız* 'yararsız, faydasız; uygun olmayan; geçersiz' < *caram* (518); *carışıksız* 'yakışıksız, uygunsuz, gereksiz' < *carışık* (518); *carımsız* 'yetersiz, tatmin edici miktarda olmayan' < *carım* (523); *carıtımsız* 'yetersiz, tatmin edici miktarda olmayan' < *carıtımsız* (523); *casalgasız* 'süsssüz, süslenmeden, süslenmeksizin' < *casalga* (528); *caysız* 'gereksiz, yersiz, uygun olmayan; rahatsız, rahat kullanılmayan, sıkıntı veren; yaşamak, oturmak için uygun olmayan' < *cay* (544); *cazasız* 'suçsuz' < *caza* (546); *cazıksız* 'günahsız' < *cazık* (547); *celkesiz* 'çocuksuz' < *celke* (557); *cemişsiz* 'yemiş vermeyen, meyvesiz; yemişi, meyvesi olmayan; verimsiz, ortaya eser koymayan, başarılı sonuç elde edemeyen' < *cemiş* (560); *cetesiz* 'soysuz' < *cete* (572); *cetişsiz* 'yetersiz, yeterli veya yeterince olmayan, yeterli değil, eksik, noksan, kifayetsiz; yetersiz, yeterli veya yeterince olmayan, yeterli değil; fakir, yoksul' < *cetiş* (574); *cıgaçsız* 'ağaçsız' < *cıgaç* (578); *cılçık* 'açıklığı, açık yeri olmayan, bulunmayan' < *cılçık* (583); *cıtsız* 'kokusuz, kokusu olmayan' < *cıt* (600); *ciksiz* 'izsiz, iz bırakmadan' < *cik* (607);

coldoşsuz ‘yoldaşsız, arkadaşsız, eşsiz’ < *coldoş* (619); *colsuz* ‘yolsuz, yolu olmayan; yersiz, gereksiz; şanssız’ < *col* (620); *coltosuz* ‘güçlüğü, zorluğu, müşkülâtı olmayan, bulunmayan’ < *colto* (621); *cookersiz* ‘düşmansız, düşmanı olmayan, düşmanı bulunmayan’ < *cooker* (628); *coopkersiz* ‘sorumlu olmayan’ < *coopker* (630); *coopsuz* ‘yanıtsız, cevapsız; sorumsuzluk, görevi savsaklama; hlk.izinsiz, müsaade olmaksızın’ < *coop* (631); *cosunsuz* ‘toplumsal kurallara, geleneklere uygun olmayan’ < *cosun* (635); *cöndömsüz* ‘beceriksiz, yeteneksiz, elinden hiçbir iş gelmeyen, başarısız’ < *cöndöm* (639); *cönsüz* ‘uygunsuz, yersiz, gereksiz’ < *cön* (640); *cugumsuz* ‘yapışma, tutma niteliği olmayan; hazmı, sindirimi zor; etkisiz, etkili olmayan, çabuk unutulabilen; anti sosyal, insan ilişkilerinde yetersiz, kötü’ < *cugum* (644-645); *cuguşsuz* ‘bulaşıcı olmayan’ < *cuguş* (645); *cuksuz* ‘kiri, birikintisi, kalıntısı olmayan’ < *cuk* (646); *cumuşsuz* ‘işsiz’ < *cumuş* (653); *cügönsüz* ‘yularsız; yaramaz, terbiyesiz, utanmaz’ < *cügön* (661); *cünsüz* ‘yünsüz, yünü kırılmış; yünü az, yünü seyrek; tüysüz’ < *cün* (664); *cüröksüz* ‘yüreksiz, cesaretsiz, korkak’ < *cürök* (671); *cüyösüz* ‘yersiz, gereksiz, uygunsuz, belirli bir dayanağı olmayan’ < *cüyö* (673); *çeksiz* ‘sonsuz, ölçülemeyecek kadar çok veya büyük olan; sonsuz, çok; sonsuz, sonsuz olarak, aşırı biçimde; sonsuz, sonu olmayan, her niceliği aşabilen değişken (nicelik); sonsuz, bitmeyen, ebedi’ < *çek* (711); *çenemsiz* ‘ölçüsüz, pek çok, aşırı’ < *çenem* (713); *çensiz* ‘ölçüsüz, pek çok, aşırı’ < *çen* (714); *çıdamsız* ‘dayanıksız, metanetsiz; sabırsız, sabrı olmayan’ < *çıdam* (719); *daamsız* ‘tatsız, lezzetsiz’ < *daam* (767); *daaratsız* ‘abdestsiz; mec. gayri müslim’ < *daarat* (768); *dabişsuz* ‘sesli olamayan, ses çıkartmayan’ < *dabiş* (771); *dalilsiz* ‘delilsiz’ < *dalil* (779); *damesiz* ‘güçsüz, hâlsiz’ < *dame* (780); *dañksiz* ‘namsız, şöhretsiz’ < *dañk* (784); *dareksiz* ‘habersiz’ < *darek* (788); *darmansız* ‘dermansız, bitkin’ < *darman* (790); *dayardıksız* ‘hazırlıksız’ < *dayardık* (793); *dayınsız* ‘bihaber, habersiz; uygunsuz, yersiz, anlamsız’ < *dayın* (795); *demilgesiz* ‘gayretsiz, çabası’ < *demilge* (804); *dibişsuz* ‘sessiz’ < *dibiş* (812); *dinsiz* ‘dinsiz, ateist’ < *din* (821); *dürbölöñsüz* ‘kargaşasız’ < *dürbölöñ* (848); *ecesiz* ‘ablasız, ablası olmayan’ < *ece* (853); *eersiz* ‘eyersiz’ < *eer* (858); *eesiz* ‘sahipsiz, kimsenin malı olmayan, iyesiz; öznesiz, öznesi olmayan’ < *ee* (858); *elöösüz* ‘habersiz, bihaber’ < *elöö* (876); *elsiz* ‘halksız, halkı olmayan’ < *el* (876); *ensiz I* ‘ensiz, dar’ < *en* (884); *ensizII* ‘eni, damgası, işareti olmayan’ < *en* (884); *epsiz* ‘beceriksiz, maharetsiz; çirkin, hoş olmayan; aşırı, çok; aşırı, gereğinden fazla, çokça’ < *ep* (889); *esepsiz* ‘hesapsız, sayılmayacak kadar çok olan, sayısız; çok, aşırı bir biçimde; pek, bir hayli; çok, iyice, adamakıllı’ < *esep* (900); *essiz* ‘akılsız’ <

es (903); *etibarsız* ‘itibarsız, değersiz; dikkatsizce’ < *etibar* (908); *etiatsız* ‘ihtiyatsız; dikkatsiz’ < *etiyat* (908); *ıksız* ‘asılsız, faydasız, doğru olmayan; plansız, programsız, gelişigüzel’ < *ık* (952); *ıktıyarsız* ‘gönülsüz, isteksiz’ < *ıktıyar* (953); *ılaacısız* ‘çaresiz, çıkış yolu olmayan’ < *ılaacı* (953); *ılayıksız* ‘uygunsuz, münasip olmayan, yersiz, gereksiz’ < *ılayık* (955); *ılgoosuz* ‘seçici veya titiz olmayan’ < *ılgoo* (957); *ılımtasız* ‘uzak, soğuk, içten veya samimi olmayan, itici’ < *ılımta* (958); *ınangısız* ‘inanılmaz’ < *ınangıs* (960); *ıñgaysız* ‘uygun, olmayan; rahatsız, kötü’ < *ıñgay* (962); *ınsapsız* ‘insafsız; edepsiz, utanmaz’ < *ınsap* (960); *ırayımsız* ‘merhametsiz’ < *ırayım* (967); *ırımsız* ‘herhangi bir ritüeli olmayan’ < *ırım* (972); *ıriskısız* ‘nasipsiz, kısmetsiz, bahtsız, talihsiz’ < *ırısı çok* (972); *ırksız* ‘birlik ve beraberliği, bağlılığı, huzuru olmayan’ < *ırk* (973); *ıybaasız* ‘çekinme, utanma duygusu olmayan’ < *ıybaa* (978); *ıymansız* ‘edepsiz, ahlaksız, terbiyesiz’ < *ıyman* (980); *ızaatsız* ‘saygısız’ < *ızaat* (980); *iretsiz* ‘düzensiz, tertipsiz, dağınık, intizamsız’ < *iret* (1003); *işeniçsiz* ‘güvenilir olmayan; güvensiz, güvensiz olarak’ < *işenimsiz* (1007); *işenimsiz* ‘güvenilir olmayan; güvensiz, güvensiz olarak’ < *işenim* (1007); *iygılıksız* ‘başarısız’ < *iygilik* (1013); *kaadasız* ‘değersiz, önemsiz, kıymetsiz’ < *kaada* (1027); *kabarsız* ‘habersiz, haberi olmayan, bihaber’ < *kabar* (1034); *kacatsız* ‘hacet yok, gereksiz’ < *kacat* (1041); *kadiksiz I* ‘en iyi, üstün, mahir’ < *kadik* (1047); *kadiksiz II* ‘kesin, doğru’ < *kadik* (1047); *kaletsiz* ‘hatasız, doğru’ < *kalet* (1067); *kamdanuusuz* ‘hazırlıksız’ < *kamdanuu* (1078); *kamsız I* eksiksiz, tam’ < *kam* (1081); *kamsız II* ‘hazırlıksız’ < *kam* (1081); *kaparsız* ‘umursamaz, aldırış etmeyen’ < *kapar* (1097); *kapasız* ‘kaygısız, tasasız’ < *kapa* (1097); *karaansız* ‘habersiz, habersizce, bihaber; karaltısı bile görünmeyen uzaklıkta olan; destek, dayanak olacak kimsesi olmayan, kimsesiz, sahipsiz’ < *karaan* (1110-1111); *karalsız* ‘kimsesiz; çocuksuz’ < *karal* (1113); *karoosuz* ‘kimsesiz, anne babası olmayan, sahipsiz; bakımsız, özen gösterilmemiş; korumasız, savunmasız, güvenliksiz; ıssız, kimse bulunmayan’ < *karoo* (1130); *karuusuz* ‘güçsüz, takatsız, dermansız’ < *karuu* (1134); *kaygısız* ‘kaygısız, gamsız’ < *kaygı* (1152); *kayırsız* ‘hayırsız, yararı olmayan’ < *kayıır* (1156); *kayratsız* ‘cesaretsiz, yüreksiz’ < *kayrat* (1163); *kayrımsız* ‘hayırsız, vefasız’ < *kayrım* (1165); *kezeksiz* ‘sırasız, sıra beklemeden veya sıraya sokmadan; sıra dışı, beklenmedik, olağanüstü’ < *kezek* (1213); *kınsız* ‘kınsız, kını yok’ < *kın* (1232); *kıymılsız* ‘hareketsiz, durgun’ < *kıymıl* (1257); *kıyşayuusuz* ‘itirazsız’ < *kıyşayuu* (1259); *kızıksız* ‘ilginç olmayan; tatsız, hoş gitmeyen, zevksiz’ < *kızık* (1262); *koopsuz* ‘güvenli, emniyetli’ < *koop* (1316); *korkunuçsuz* ‘korkusuz, korku

vermeyen, tehlikesiz' < *korkunuç* (1322); *koromcusuz* 'israfsız, israfı olmayan' < *koromcu* (1323); *könülsüz* 'gönülsüz, isteksiz; keyifsiz, neşesiz; sıkıcı, can sıkıcı' < *könül* (1364); *köödönsüz* 'akılsız, densiz' < *köödön* (1367); *kötörömsüz* 'tahammülsüz, tahammülü olmayan' < *kötörüm* (1381); *kubatsız* 'kuvvetsiz, güçsüz, takatsiz; kuvvetsiz, etkisiz' < *kubat* (1402); *kuduretsiz* 'kudretsiz' < *kuduret* (1407); *kunarsız* 'sıkıcı; tatsız, basit, sıradan' < *kunar* (1418); *kunsuz* 'öldürülerek diyeti, kefareti ödenmeyen, katili cezaya çarptırılmayan insan için söylenir' < *kun* (1419); *küçsüz* 'güçsüz, âciz; güçsüz, takatsiz, dermansız; bir iş karşısında kabiliyetsiz, iyi olmayan; iyi değil' < *küç* (1450); *kümönsüz* 'kuşkusuz, şüphesiz' < *kümön* (1459); *künömsüz* 'kuşkusuz, şüphesiz' < *künöm* (1462); *künöösüz* 'günahsız, günahı ve suçu olmayan' < *künöö* (1463); *kürdöölsüz* 'önemsiz, ehemmiyetsiz' < *kürdööl* (1469); *küyümsüz* 'merhametsiz, katı yürekli; hayırsız, hayrı yok' < *küyüm* (1482); *limitsiz* 'limitsiz' < *limit* (1492); *logikasız* 'mantıksız' < *logika* (1495); *maalımatsız* 'bilgisiz, malumatsız' < *maalimat* (1499); *maanisiz* 'manasız, anlamsız' < *maani* (1500); *madaniyatsız* 'kültürsüz' < *madaniyat* (1501); *magdırsız* 'yumuşak, sert olmayan' < *magdır* (1502); *magnitsiz* 'mıknatıssız' < *magnit* (1503); *maksatsız* 'maksatsız, gayesiz' < *maksat* (1506); *malakaysız* 'başlıksız' < *malakay* (1508); *malsız* 'hayvansız' < *mal* (1509); *mamleketsiz* 'devletsiz' < *mamleket* (1510); *markamatsız* 'merhametsiz' < *markamat* (1518); *maşakatsız* 'meşakkatsız' < *maşakat* (1521); *maykasız* 'atletsiz' < *mayka* (1528); *maynapsız* 'neticesiz, sonuçsuz' < *maynap* (1529); *mayramsız* 'bayramsız' < *mayram* (1530); *mazasız* 'huzursuz, rahatsız' < *maza* (1532); *mazmunsuz* 'içeriksiz, muhtevassız' < *mazmun* (1532); *meerimsiz* 'şefkatsiz' < *meerim* (1535); *meñsiz* 'lekesiz, lekesi olmayan' < *meñ* (1541); *mıdırsız* 'hareketsiz, durgun' < *mıdır* (1546); *mıskılsız* 'alaysız, alay etmeden' < *mıskıl* (1551); *miyzamsız* 'yapasız, yapası olmayan, kanunsuz; yasaya aykırı' < *miyzam* (1553); *moralsız* 'ahlaksız' < *moral* (1566); *möönötsüz* 'mühletsiz, vadesiz' < *möönöt* (1573); *nakçısız* 'hık. farklı, kendine özgü, özel' < *nakçı* (1598); *namıssız* 'namussuz, ahlak kurlarına uygun davranmayan, ahlak kurallarını çiğneyen; namussuz, ahlak kurlarına uygun davranmayarak, ahlak kurallarını çiğneyerek' < *namıs* (1600); *narksız* 'değersiz, kıymetsiz' < *nark* (1602); *nasaatsız* 'nasihatsız, öğütsüz, içinde, içeriğinde tavsiye bulunmayan' < *nasaat* (1602); *nasipsiz* 'nasipsiz, nasibi yok, kısmeti kapalı' < *nasip* (1604); *natiycasız* 'sonuçsuz, neticesiz, sonucunda yarar sağlanmayan, faydası dokunmayan' < *natiyca* (1604); *negizsiz* 'temelsiz, esassız, asılsız, gereksiz, sebepsiz' < *negiz* (1608); *nektarsız* 'nektarsız, içeriğinde nektar olmayan' < *nektar*

(1608); *nısapsız* ‘arsız, namussuz, gurursuz’ < *nısap* (1612); *nikesiz* ‘nikâhsız; bekâr; imam nikâhı olmayan’ < *nike* (1613); *niyetsiz* ‘niyetsiz, niyeti, amacı maksatı yok’ < *niyet* (1614); *nomersiz* ‘numarasız’ < *nomer* (1615); *nuksuz* ‘izi, belirtisi olmayan’ < *nuk* (1618); *nuskasız* ‘örneksiz, modelsiz, nüshasız’ < *nuska* (1619); *oñtoysuz* ‘uygun olmayan, elverişsiz; uygun olmayan, yakışmayan; rahatsız, tedirgin; sıkıntı veren, huzuru kaçıran’ < *oñtoy* (1640); *oopasız* ‘değişken; vefasız, sadakatsız, acımasız’ < *oopa* (1644); *opsuz* ‘haddini aşan, ölçüyü kaçıran’ < *op* (1644); *orunsuz* ‘yersiz, uygunsuz, manasız, anlamsız; yerli yersiz’ < *orun* (1647); *ökünücsüz* ‘pişmanlık vermeyen, üzücü olmayan’ < *ökünüç* (1692); *ölçömsüz* ‘ölçülemeyen, pek çok, sınırsız’ < *ölçöm* (1694); *öndürümsüz* ‘verimsiz’ < *öndürüm* (1697); *ösümsüz* ‘gelişimi, ilerlemesi olmayan’ < *ösüm* (1707); *ötümsüz* ‘girişken olmayan, çekingen; alışverişte fazla talep edilmeyen, rağbet görmeyen, satılmayan’ < *ötüm* (1711); *parasatsız* ‘ferasetsiz, zeki olmayan’ < *parasat* (1720); *paydasız* ‘faydasız, yararsız; kârsız’ < *payda* (1725); *printsipsiz* ‘ilkesiz, prensipsiz’ < *printsip* (1738); *progressiz* ‘gelişimsiz’ < *progres* (1739); *sabatsız* ‘okuma yazma bilmeyen; bilgisiz, cahil; yanlış, hatalı’ < *sabat* (1757); *sabırsız* ‘sabırsız’ < *sabır* (1757); *salmaksız* ‘hafif, ağırlığı az olan; önemsiz, anlamsız; sözü geçersiz’ < *salmak* (1769); *sansız* ‘sayısız, pek çok, sayımsız’ < *san* (1777); *sepsiz I* ‘çeyizsiz, çeyizi yok’ < *sep* (1800); *sözsüz* ‘mutlaka, muhakkak, kesinlikle’ < *söz* (1852); *suraksız* ‘sorgusuz sualsiz, sorgusuz, sorulmadan; sorgusuz sualsiz, izinsiz, izin almadan’ < *surak* (1863); *suroosuz* ‘izinsiz, izin almadan’ < *suroo* (1864); *şeksiz* ‘şüphesiz, şüphe götürmez, kuşkusuz’ < *şek* (1897); *şoolasız* ‘ışksız’ < *şoola* (1911-12); *taalaysız* ‘talihsiz, bahtsız, kötü talihli’ < *taalay* (1918); *tatıksız* ‘tatsız, lezzetsiz; hoş gitmeyen, zevksiz, sıkıcı; layık olmayan, değmez’ < *tatık* (1977); *teksiz* ‘soysuz, soyu belli olmayan; anlamsız, değersiz’ < *tek* (1993); *teñdeşsiz* ‘eşsiz, eşi benzeri bulunmayan’ < *teñdeş* (2004); *teñsiz* ‘eşsiz, eşi benzeri bulunmayan’ < *teñ* (2006); *tınçsız* ‘rahatsız, rahatı olmayan, huzursuz, tedirgin; rahatsız, rahat kullanılmayan, sıkıntı veren’ < *tınç* (2024); *tıñgılıksız* ‘baştan savma, üstünkörü, düzgün yapılmayan’ < *tıñgılık* (2026); *tınımsız* ‘ara vermeden, durmadan, devamlı; dinlenmeden, mola vermeden’ < *tınım* (2025); *tırmaksız* ‘tırnaksız, tırnakları körelmiş (kuşlar için)’ < *tırmak* (2030); *tilsiz* ‘dilsiz, dili olmayan’ < *til* (2047); *toktomsuz* ‘sabırsız’ < *toktom* (2064); *topuksuz* ‘kanaatsiz, elindeki ile yetinmeyen’ < *topuk* (2078); *tukuyansız* ‘hlk. ana babasız, kimsesiz’ < *tukuyan* (2105); *tumşuksuz* ‘bahtsız, talihsiz’ < *tumşuk* (2109); *turaksız* ‘ikâmet edeceği yeri bulunmayan, evsiz; değişken, sabit olmayan’ < *turak* (2112); *turuksuz*

'istikrarsız, dengesiz, değişken' < *turuk* (2113-2114); *tuyaksız* 'toynaksız; mec. erkek çocuğu olmayan, evlatsız' < *tuyak* (2123); *tuzsuz* 'tuzsuz' < *tuz* (2126); *tüpsüz* 'derin, dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan' < *tüp* (2133); *tüpsüz* 'dipsiz, dibi olmayan' < *tüp* (2133); *tüssüz* 'renksiz' < *tüs* (2138); *tüyşüksüz* 'zahmetsiz, sorunsuz, sıkıntısız' < *tüyşük* (2145); *ubaktısız* 'zamansız, vakitsiz, uygun olmayan bir vakitte; zamansız, uygun olmayan bir zamanda' < *ubaktı* (2149); *ubayımsız* 'kaygısız, endişesiz, sıkıntısı olmayan, rahat, huzurlu' < *ubayım* (2151); *uçsuz* 'uçsuz, uçsuz bucaksız; derin' < *uç* (2152); *ugumsuz* 'kulağa hoş gelmeyen' < *ugum* (2154); *ukkuluksuz* 'kulağa hoş gelmeyen, rahatsız edici' < *ukkuluk* (2154); *ukuksuz* 'hakkı, hukuku olmayan' < *ukuk* (2156); *uyatsız* 'utanmaz, arlanmaz, sıkılmaz' < *uyat* (2172); *ünsüz* 'sessiz, sesi çıkmayan, ses çıkarmayan' < *ün* (2184); *zalalsız* 'zararsız, zararı, ziyanı olmayan, bulunmayan' < *zalal* (2208); *zeensiz* 'zekası geri' < *zeen* (2212); *ziyansız* 'zararsız, ziyansız' < *ziyan* (2215).

1.73.2. Zarf yapar:

aylasız 'Çaresizce' < *ayla* (194); *ayoosuz* 'acımadan, acımasızca' < *ayoo* (196); *ebegeysiz* 'çok, sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan; çok aşırı biçimde' < *ebegey* (852); *kadiksiz II* 'şüphesiz, kuşkusuz, mutlak' < *kadik* (1047); *kadiksiz II* 'tamamen' < *kadik* (1047); *kaksız* 'tamamen, büsbütün, temiz' < *kak* (1056-1057); *koorsuz* 'tamamen, bütün olarak' < *koor* (1317); *mezgilsiz* 'ani, ansızın; zamansız, uygun olamayan bir zamanda yapılan, vakitsiz' < *mezgil* (1545-1546); *opsuz* 'aşırı derecede, fazlasıyla, çok' < *op* (1644); *sanaasız* 'kaygısız, aldırılmaz; kaygısızca, aldırılmaz bir şekilde' < *sanaa* (1774); *sapatsız* 'kalite, kalite ile ilgili' < *sapat* (1778); *toktoosuz* 'hemen, çabucak' < *toktoo* (2064); *üzgültüksüz* 'kesintisiz, aralıksız, ara vermeden' < *üzgültük* (2194).

1.73.3. Durum bildiren ad yapar:

adamgerçiliksiz 'İnsanlık dışı' < *adamgerçilik* (37); *aylasız* 'çaresizlik' < *ayla* (194); *basıksız* 'gidiőı yavaş (at)' < *basık* (269); *bırıősız* 'kırıőksız' < *bırış* (348); *intımaksız* 'birlik, beraberlik, bağlılık ve huzur olmama' < *intımak* (961).

1.73.4. Mecaz anlamda isim yapar:

kunsuz ‘mec. Paha biçilmez’ < *kun* (1419); *tilsiz* ‘mec. dilsiz, konuşma engelli, konuşmayan; mec. dilsiz, ses çıkartmayan, sessiz kimse’ < *til* (2047); *turaksız* ‘mec. döneç, kaypak’ < *turak* (2112).

1.73.5. Vasıf ismi yapar:

abasız II ‘Babasız, amcasız’ < *aba* (20); *agayınız* ‘akrabasız’ < *agayın* (46); *közsüz* ‘gözsüz, görme engelli’ < *köz* (1391); *tüpsüz* ‘köksüz, soysuz, soyunun özelliklerini yitirmiş olan (kimse)’ < *tüp* (2133).

1.73.6. Terim adı yapar:

basımsız ‘dlb. vurgusuz’ < *basım* (269); *ünsüz* ‘dlb. Ünsüz, sessiz, sessiz harf, konsonant’ < *ün* (2184).

1.74. +y

Bu ek, fazla işlek olmayıp samimiyet bildiren isimler yapar (Çengel Kasapoğlu, 2017:119).

İŞLEVİ

1.74.1. Samimiyet bildiren isimler yapar:

agay ‘ağabey ve yaşça büyük erkeklere söylenen hitap sözü;erkek öğretmen hoca; “hocam, öğretmenim” anlamında söylenen hitap sözü’ < *aga* (46); *ecey* ‘kadın öğretmen, hoca’ < *ece* (853).

Kırgızcaya Giren ve İsimden İsim Yapan Alıntı (Yabancı) Ekler

(özdöşürü müçölör)

Alıntı (ödünç) ek: Korkmaz, alıntı ek için “Alıntı-ödünç- ek, dilimize başka dillerden girmiş ve Türkçe kelimelerde de kullanılmış olan ek” demektedir (Korkmaz, 1992: 7).

Alıntı (ödünç) eklerin konumuzun dışında olup kabaca işlevlerinden bahsettik.

1.75. +ban

Kasapoğlu Çengel, eki, “*Farsça son ek olan +bân, isimlerin sonuna gelerek “gözetici” ve “koruyucu” anlamında kullanılır ve buna bağlı olarak meslek isimleri yapar*” şeklinde ifade etmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 119).

İŞLEVLERİ

1.75.1. İsimlerden meslek adları türetir:

bağıban ‘Bahçıvan; ağaç, çiçek yetiştirmeyi meslek edinen insan’ < *bağı*(224);
darbazaban ‘kapıcı, bekçi’ < *darbaza* (786).

1.75.2. Nesne adı yapar:

sayaban ‘yağmurdan, güneşten korunmak için araba üzerine geçirilen çadır’ < *saya* (1787).

1.75.3. Yakın anlamlı adlar türetir:

sayaban ‘Gölge’ < *saya* (1787).

1.76. +bap

Elimizdeki tek örnekte ek, kök kelimenin anlamında bir değişiklik yapmamış anlamı kuvvetlendirmiştir:

İŞLEVI

1.76.1. Sıfat yapmıştır:

zamanbap ‘Çağdaş, modern; güncel, aktüel’ < *zaman* (2208).

1.77. +bas

Elimizdeki örneklerde ek, isimlerden yakın anlamlı isimler türetmiştir:

İŞLEVİ

1.77.1. Yakın anlamlı isimler türetir:

dobulbas ‘Davul’ < *dobul* (825); *doolbas* ‘davul’ < *dool* (830).

1.78. be+, bey+

Kasapoğlu Çengel, *ek hakkında “Farsça olumsuzluk eki, Kırgızcada +be ve +bey şeklinde olduğunu söylemekte ve ekin Olumsuz anlamda vasıf ismi yaptığını belirterek ekin bey+ şeklinin daha işlek olduğunu”* ifade etmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 120; Biray, Ayan ve Ercilasun, 2018: 66).

İŞLEVLERİ

1.78.1. Sıfat yapar:

beysakak ‘sakalsız’ < *sakal* (337); *beytaanış* ‘tanımadık, yabancı’ < *taanış* (337).

1.78.2. Durum bildirir:

beytaanıştik ‘tanımazlık, yabancılık’ < *tanıştik* (337).

1.78.3. Şahıs adı yapar:

beydaarat ‘Abdestsiz, abdest almamış veya abdesti bozulmuş kimse’ < *daarat* (333).

1.79. +boz

Ek, eklendiği kelimenin anlamında bir değişiklik yapmayıp anlamı kuvvetlendirmiştir:

İŞLEVİ

1.79.1.1. Kök anlamı anlamı kuvvetlendirmiştir:

ışkıboz ‘Hevesli, istekli’ < *ışkı* (976).

1.80. dar+

Farsça kökenli bir ön ektir.

İŞLEVLERİ

1.80.1. Durum adı yapar:

dargazap ‘hlk. Gazap, öfke, kızgınlık’ < *gazap* (788).

1.80.2. İnsana özgü duygu ismi yapar:

dargümön ‘Şüphe, kuşku’ < *kümön* (788).

1.81. +dar

Uygur 2018’de yayımlanan eserinde, **-dar** ekinin Farsça (-dâr) kökenli olduğunu ve hem yabancı asıllı hem de Türkçe kelimelere getirilerek yeni kelimeler yapmada kullanıldığını belirtmekte ancak, bu kelimelerin sayısının fazla olmadığını ifade ederek ekin kendisinde bir şey bulunan, bir şeye sahip manası veren ve genellikle *-lı İİYE* ile *-an* ve *-mış* sıfat-fiil ekinin işlevine denk düşen vasıf isimleri türettiğini söylemektedir (Uygur:2018:100).

Kasapoğlu Çengel, “Farsçada“gözetencilik, koruyuculuk veya sahiplik” ifade eden dâr ekinin Türkçe ve alınma kelimelerin sonuna gelerek vasıf ismi yaptığını belirtmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017.120).

İŞLEVLERİ

1.81.1. Sıfat yapar:

caradar ‘yaralı, yarası olan; yaralı, çıbanlı; yaralı, dertli, acılı, kederli’ < *cara* (516); *carbadar* ‘hlk. yetiştirici, üretici’ < *carba* (511); *çıgımdar* ‘müsrif, israfçı’ < *çıgım* (720); *kabardar* ‘haberdar’ < *kabar* (1033); *kulakdar* ‘haberdar’ < *kulagdar* (1411).

1.81.2. Vasıf ismi yapar:

taraptar ‘Taraftar, yandaş; taraftar, sporcunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse’ < *tarapker* (1958).

1.81.3. Kalıcı isim yapar:

egeder ‘Sahip, iye, malik’ < *ege* (859).

1.82. +keç

Farsça “çeken, taşıyan” anlamına gelen ‘*köş*’ sıfatı Kırgız Türkçesinde ek olarak kullanılır” (Çengel, 2017: 121).

İŞLEVLERİ

1.82.1. Vasıf isimleri yapar:

adilkeç ‘Adil’ < *adil* (40); *adilkeç* ‘adil’ *adil* < (42); *arabakeç* ‘at arabacısı; arabacı, araba yapan veya satan kimse’ < *araba* (126); *arakeç* ‘alkolik’ < *arak* (127); *asilkeç* ‘kıymetli, sevgili’ < *asil* (148); *asilkeç* ‘kıymetli, sevgili’ < *asilkeç* (149); *aylakeç* ‘kurnaz, açığöz’ < *ayla* (191); *boorkeç* ‘hayırsever, iyi kalpli, merhametli’ < *boor* (385); *capaakeç* ‘cevakâr, çilekeş; şefkatli, merhametli, yardıma hazır; çalışkan, gayretli’ < *capakeç* (511); *capakeç* ‘cevakâr, çilekeş; şefkatli, merhametli, yardıma hazır; çalışkan, gayretli’ < *capa* (511); *carakeç* ‘sevecen, sevimli, sempatik, sıcakkanlı’ < *carooker* (516); *corokeç* ‘yemekli toplantıya katılan, iştirak eden kişi’ < *coro* (632); *cüyökeç* ‘yerinde, dosdoğru söz söyleyen’ < *cüyö* (672); *cüyöökeç* ‘yerinde, dosdoğru söz söyleyen’ < *cüyökeç* (673); *kadırkeç* ‘muhterem, değerli, kıymetli’ < *kadır* (1046); *kıyalkeç* ‘hayalci, bir şeyi gerçekleşmiş gibi kabul edip zihninde tasarlayan kimse, ütöapist’ < *kıyal* (1250); *meenetkeç* ‘çalışkan’ < (1535); *paydakeç* ‘faydacı, çıkarıcı, pinti, hasis’ < *payda* (1724-25); *tamaşakeç* ‘şakacı, latifeci’ < *tamaşaköy* (1943); *tobokeç* ‘şaşılan bir şey karşısında “hayret” anlamında söylenen söz’ < *tobo* (2058); *ziyankeç* ‘zararlı, zarar veren, ziyana uğratan, ziyankâr’ < *ziyan* (2215).

1.83. +man

Çengel'e göre; "Farsçada +mänd ekinden gelişmiştir ve -r; -ar/ -er, -or /-ör sıfat-fiil eki ile -ş fiilden isim Yapım ekinden sonra gelen +man ekinin bu ekle aynı ek olduğu varsayılmaktadır" (Çengel, 2017: 122).

İŞLEVİ

1.83.1. İsimlere gelerek vasıf isimleri yapar:

atarman 'iyi atıcı, nişancı' < *atar* (162); *bererman* 'verici, veren kimse' < *berer* (320-321); *bilarman* 'belli bir toplumu idare eden, belli bir topluluğun, kabilenin vb. işlerini iyi bilen yönetici, yöneten kimse; bilirkşi, uzman, çok şey bilen' < *bilerman* (355); *bilerman* 'belli bir toplumu idare eden, belli bir topluluğun, kabilenin vb. işlerini iyi bilen yönetici, yöneten kimse; bilirkşi, uzman, çok şey bilen' < *biler* (356); *caraman* 'işe yarar, faydası dokunur; uygun; geçerli' < *caramduu* (517); *çabarman* 'ulak, haberci; usta binici' < *çabar* (678); *içerman* 'yemek yemeği seven, yemeye içmeye düşkün, obur' < *içer* (984); *işterman* 'çalışkan, gayretli, çalışmayı seven' < *işter* (1009); *kaçarman* 'insandan kaçan, ürkek hayvan; ürkek, sürekli kaçan' < *kaçaanak* (1042); *kadırman* 'saygıdeğer, saygın, muhterem' < *kadır* (1046); *kayratman* 'cesaretli, yürekli' < *kayrat* (1163); *keselman* 'hasta, rahatsız insan' < *kesel* (1207); *koyçuman* 'koyuncu, çoban' < *koyçu* (1336); *küyörman* 'merhametli, merhamet eden; taraftar, sporcunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse; sever, bir yazar, eser vb. şeylere önem veren, destekleyen kimse' < *küyör* (1480); *meerman* 'şefkatli, sevecen' < *meer* (1535); *narkoman* 'uyuşturucu bağımlısı' < *narko* (1602); *okurman* 'okuyucu, sürekli olarak gazete, dergi vb. okuyan okur kimse; kitap veya herhangi bir eserin hedef kitlesi, okuyucu' < *okur* (1628); *önörman* 'usta, meslek erbabı' < *önörpoz* (1699); *şatman* 'şad, mutlu, sevinçli, neşeli' < *şat* (1895); *ulutman* 'ulusunu, milletini seven, ulusçu, vatansever' < *ulut* (2159); *uyçuman* 'sığır besicisi, soğır yetiştiricisi' < *uyçu* (2172).

1.84. +mAr,+mör

Kasapoğlu Çengel, ek hakkında "Farsça +mänd kelimesinden geliştiği düşünülen bu ek, Türkçe isimlere gelerek genellikle vasıf ismi yapar. Fazla işlek

olmayan bu ek, şu örneklerde görülür” diyerek ekin şu örneklerde geçtiğini belirtmiştir. *til-mer* “çevirmen”, *söz- mör* “söz ustası” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 122).

İŞLEVLERİ

1.84.1. Terim adı yapar:

katmar ‘Katmer, bir şeyi oluşturan katlardan her biri; sınıf, katman, bir toplum içinde makam, şöhret, meslek vb. bakımdan ayrılan topluluklardan her biri, tabaka’ < *kat* (1146).

1.84.2. Şahıs adı yapar:

sözmör ‘Söz ustası, güzel konuşmasını bilen kimse’ < *söz* (1852); *tilmer* ‘kuşların dilinden anlayan kimse; söz ustası’ < *til* (1852).

1.84.3. Zarf yapar:

katmar ‘Katman, birbiri üzerinde bulunan tabaka; katmerli, çok fazla, aşırı’ < *kat* (1146).

1.84.4. Sıfat yapar:

işmer ‘Uzman, mütehassıs’ < *iş* (1008).

1.85. +nek

Aşağıdaki tek örnekte araç-gereç adı yapmıştır:

İŞLEVİ

1.85.1. Araç-gereç ismi yapar:

çaynek ‘Demlik; çaydanlık’ < *çay* (705).

1.86. pan+

Aşağıdaki tek örnekte ek, özel isim yapmıştır.

İŞLEVİ

1.86.1. Özel isim yapar:

pantürkizm ‘Pantürkizm’ < *Türkizm* (1719).

1.87. +poz; +paz

“Farsçada ‘oynayan, oynatıcı’ anlamındaki *bâz*, Kırgız Türkçesinde *+poz* şeklindeki alıntı kelimelerle birlikte Türkçe kelimelere de gelir” (Çengel Kasapoğlu, 2017:123).

+poz eki, bir şeye düşkünlük ifade eden olumlu ve olumsuz anlamlı vasıf isimleri yapmaktadır.

İŞLEVLERİ

1.87.1. Fail ismi yapar:

bilimpoz ‘Bilim adamı’ < *bilim* (357); *darpoz* ‘cellat, darağacında asmakla görevli olan kimse’ < *darçı* (790); *darpoz* ‘cambaz, ip üzerinde dengeye dayanan, tehlikeli, heyecan verici gösteriler yapan kimse, akrobat’ < *darçı* (790); *ilimpoz* ‘bilim insanı’ < *ilim* (994); *oyunpoz* ‘neşeli, eğlenceyi seven kimse’ < *oyun* (1685).

1.87.2. Sıfat adı yapar:

bilimpoz ‘Okumuş, öğretim görmüş, eğitilmiş’ < *bilim* (357); *kumarpoz* ‘kumarbaz, kumarcı; istekli, hevesli’ < *kumar* (1417); *meeripaz* ‘merhametli, merhamet eden’ < *merim* (1535).

1.87.3. Mesleği yapanı bildirir:

aşpoz ‘Aşçı’ < *aş* (157); *dabilpaz* ‘davulcu’ < *dabil* (770).

II. BÖLÜM

2. Fiilden İsim Yapım Ekleri (etişten tundu atooç casoo müçöölörü)

Korkmaz, (TLG)'i adlı eserinde fiilden fiil Yapım eki, Kırgızca *-etişten tundu atooç-* için “*Fiilden Türeme isim fiil kök ve gövdelerinden fiilden isim yapım ekleriyle türetilmiş isim*” tanımını getirmiştir (Korkmaz, 1992: 62).

Çalışmamızda fiilden isim yapım ekine dair 46 eke rastladık.

2.1. -A /-O

Babatürk 2008’de yayımlanan çalışmasında *-A /-O* eki hakkında “*Bu ek aslında çok eski bir zarf-fiil ekidir demekte ekin fiil kök ve gövdelerine gelerek çeşitli anlamlarda fiiller yaptığını*” ifade etmektedir. Babatürk, ekin “*klişeleşerek sonradan fiilden isim yapma eki durumuna geldiğini ve bu ekle türetilen fiillerin zaman içinde kalıplaşarak isim veya sıfat haline dönüşmüş olabileceğini*” söylemektedir (Babatürk, 2008: 8).

Ek, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumu uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.1.1. Zarf yapar:

aylana ‘Dolayı, ötürü’ < *aylan-* (192); *aylandıra* ‘etrafıca, ayrıntılı olarak’ < *aylandır-* (193); *caylata* ‘yaz boyu, yaz boyunca’ < *caylay* (543).

2.1.2. Yer-mekân adı yapar:

aylana ‘Çevre, etraf’ < *aylan-* (192); *aylana* ‘etraf, yanlar, taraf’ < *aylan-* (192); *aylandıra* ‘etraf, çevre’ < *aylandır-* (193).

2.1.3. Durum bildirir:

tegerete ‘Etrafindan, etrafa, etrafta’ < *tegeret-* (1987).

2.1.4. Terim adı yapar:

aylana ‘Çember’ < *aylan-* (192).

2.2. -AAGAn, -öögön

Kasapoğlu Çengel, 'e göre -AAGAn, -öögön eki, Türkçede eskiden beri kullanılan fakat işlek olmayan eklerden biridir. Kırgızcada da sıklık göstermeyen bu ekin bünyesinde fiili kuvvetlendiren, fiile sıklık kazandıran -a/-e- eki ile –GAN /- GON sıfat-fiil ekinin varlığı söz konusudur. Kırgızcadaki dudak uyumu sonucu, ekin /ö/ lü şekli de oluşmuştur. Bu ek, aslında sıfat-fiil ekidir. -gan/-gen, -gön ekinden önce gelen /a/, /e/ ve /ö/ seslerinin uzaması, Kırgız Türkçesine mahsus bir özelliktir.

Bu ek, bir işi, bir hareketi sürekli ve sıklıkla yapan faili ifade etmektedir: kaç-aagan “kaçmaya çalışan” vs (Kasapoğlu Çengel, 2017: 135).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.2.1. Sıfat yapar:

alagan ‘Almayı seven, açgözlü’ < *al-* (70); *bilegen* ‘bilge, dahi, deha’ < *bil-* (356).

2.2.2. Vasıf adı yapar:

basagan ‘Hızlı yürüyen; boş gezen, boş gezinen’ < *bas-* (267).

2.3. -Ak/-Ok

Ek, “-ak /a/, /ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan fiillere; -ek, /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyanlara; -ok, /o/ ünlüsü taşıyanlara; -ök, /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara eklenmektedir. Yuvarlak ünlülü ekler, dudak uyumu sonucu gelişmiş şekillerdir” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 136; Ergin, 1998: 186; Ercilasun, 2012:504; Öner, 2013: 73-74; Korkmaz, 2014: 159; Buran ve Alkaya 2014: 192; Banguoğlu 2015: 264; Tekin, 2016: 89; Serebrennikov and Gadjeva, 2018: 100; Karaağaç, 2018: 394).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.3.1. Sıfat yapar:

bölök ‘Başka, başka türlü; başka, bilinenden ayrı, farklı; başka, yabancı; -den başka; ayrı’ < *böl-* (409); *küykölök* ‘tez canlı, telaşlı, aceleci’ < *küyköl-* (1478); *möltürök II* ‘parlak, temiz, berrak; parlak, yüzü güzel; parlak, parlayan, ışıldayan’ < *möltür-* (1572); *oonalak* ‘çok ağlayan’ < *oonal-* (1644); *oonalak* ‘serilip yatmayı seven kimse’ < *oonal-* (1644); *oyunkarak* ‘oynamayı seven, şımarık, hareketli (çocuk)’ < *oyunkar-* (1685); *santalak II* ‘alçak, soysuz, hain’ < *santal-* (1777); *siygalak* ‘kaygan, zıypak’ < *siygal-* (1816); *sugalak* ‘obur, doymak bilmeyen’ < *sugal-* (1857); *süylöök* ‘konuşkan, konuşmayı seven’ < *süylö-* (1877); *şaşkalak* ‘aceleci, sabırsız’ < *şaşkal-* (1893-1894); *şatırak* ‘sıvı, akışkan cisim’ < *şatır-* (1894).

2.3.2. Hayvan adı yapar:

baştaak ‘Kösemen, sürünün önünden giderek ona kılavuzluk eden koç veya teke’ < *başta-* (291).

2.3.3. Durum bildirir:

santalak I turak ‘sabitlik, sağlamlık, istikrar’ < *tur-* (2112).

2.3.4. Nesne adı yapar:

bıçak I ‘Bıçak’ < *bıç-* (340).

2.3.5. Yer-mekân adı yapar:

turak ‘Konut, apartman, ev; ikâmet yeri duracak yer’ < *tur-* (2112).

2.3.6. Şahıs adı yapar:

tırmaak ‘Çok kaşıyan veya kaşınan < *tırma-* (kimse)’ *tırma-* (2029).

2.4. -AAn /-OOn

Kırgız Türkçesinde bu ekin, *-n* ekiyle aynı işlevde kullanıldığı kaydedilmektedir (Oruzbayeva ve Kudaybergenov, 1964: 96).

-aan /-een, /oon/-öön biçimindeki ek, herhangi bir hareketin sonucunu bildiren isimler yapmaktadır.

İŞLEVİ

2.4.1. Herhangi bir hareketin sonucunu bildiren isimler yapmaktadır.

taloon ‘talan, yağma’ < *tala-* (1938).

2.5. -AAnAk, -öönök

Bu ek, -AAgAn, -öögön eki gibi bir işin, bir hareketin sürekli ve aşırı bir şekilde yapıldığını ifade eden isimler yapmaktadır. İşlek olmayan bir ektir (Çengel Kasapoğlu, 2017: 136).

İŞLEVİ

2.5.1. Süreklilik ve aşırılık ifade eder:

kaçaanak ‘İnsandan kaçan, ürekek hayvan; ürkek, sürekli kaçan’ < *kaç-* (1042); *körönök* ‘bir şeyi çabuk gören, fark eden’ < *kör-* (1375).

2.6. -AnAk

Çalışmamızda işlek olmayan -AnAk ekiyle ilgili şu sözcüklere rastlanmıştır.

İŞLEVİ

2.6.1. Organ adı yapar:

çıkanak ‘dirsek, kol ile ön kol arasındaki eklemin arka yanı; giysi kolunda bu organa denk gelen bölüm’ < *çık-* (722).

2.6.2. Bitki adı yapar:

tikenek ‘diken, bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerindeki sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntı;diken, bu çıkıntıları olan bitki’ < *tik-* (2038).

2.7. -ar, -er -r;

Karağaç 2018’de yayımlanan eserinde ek hakkında “geniş zamanı bildirmede kullanılan bu ek, zaman zaman donuklaşıp kalıcılaştırabilir” demektedir(Karağaç, 2018: 404).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.7.1. Coğrafi yer-mekân adı yapar:

kaynar ‘Kaynak, kaynarca, pınar’ < *kayna-* (1160).

2.7.2. Sıfat yapar:

bezer ‘Bezgin; terk eden, uzaklaşan’ < *bez-* (338).

2.8. -AsA

Sıfat-fiil eki olan bu ekle bir iki örnekte kalıplaşmıştır:

alasa ‘Alacak’ < *al-* (74); *berese* ‘veresiye, verecek, borç’ < *ber-* (321).

2.9. -AşA

İş veya hareketin sonucunu bildiren isimler yapar(Kasapolu Çengel, 2017: 136).

çığışa ‘telef, kayıp’ < *çığ-* (720); *tiyeşe* ‘hisse, pay’ < *tiy-* (2055).

2.10. -bas, -pös

Olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekinin birkaç örnekte kalıplaştığı görülmektedir(Kasapolu Çengel, 2017: 136).

Doğan ve Koç' a göre *-Ar, -r* sıfat-fiil ekinin olumsuz olan bu ek, aynen onun gibi belirsiz gelecek zaman anlamlı isim soylu sıfatlar yapmaktadır(Doğan ve Koç, 2004: 200).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.10.1. Sıfat yapar:

acıraşpas 'Ayrılmaz' < *acıraş-* (29-30); *adaşpas* 'yolunu kaybetmeyen, şaşırılmaz' < *adaşkıs* (38); *ayıkpas* 'iyileşmeyen, çaresiz; kötü' < *ayıkkıs* (184); *bagınbas* 'boyun eğmeyen, dik kafalı; yenilmeyen' < *bagın-* (224); *bilbes* 'bilmeyen, bilmez; anlayışsız, anlayışı kıt' < *bil-* (356); *ceñilbes* 'yenilmez, baş eğmez, boyun eğmez, yılmaz' < *ceñil-* (561); *çalıkpas* 'yorulmaz' < *çalık-* (677); *kenebes* 'umursamaz, aldırış etmeyen' < *kene-* (1193); *muyubas* 'güvensiz, başkalarına güvenmeyen; sağlam, güvenilir' < *muyu-* (1587); *noyubas* 'yorulmak bilmez' < *noyu-*(1617); *özgörülbös* 'durağan, sabit' < *özgörü-* (1714); *sınbas* 'kırılmayan, dayanıklı, sağlam; dayanıklı, metanetli, metin' < *sın-* (1809); *talıkpas* 'yorulmaz; sürekli, devamlı, yoğun' < *talık-* (1935); *tartınbas* 'gözü pek, korkusuz, korkmayan, gözünü budaktan esirgemez' < *tartın-* (1966); *taymanbas* 'gözü pek, korkusuz, cesur' < *tayman-* (1981); *tüşünbös* 'anlayışsız, anlayışı kıt olan; anlayışsız, hoşgörüsüz' < *tüşün-* (2141).

2.10.2. Olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekinin birkaç örnekte kalıplaştığı görülmektedir:

tuubas 'Doğurmayan, kısır' < *tuu-* (2119).

2.11. -çIk/ -çUk

Güzel 2019' da yayımlanan eserinde, *-cIk/-cUk* eki hakkında "Erdal'a göre ET'deki *-çUk* eki, *-gUç* ekinden göçüşme ile ortaya çıktığını bu eş görevli iki ekten—*çuk*, ET'de sonu /n/ ve /r/ ile biten kelimelere, *DLT*'de sonu /n/ ile biten kelimelere eklendiğini, *TTA*'daki örnekler ekin farklı kaynaklardan geldiğini göstermektedir demektedir. Yine ekin bazı kelimelerde *-cAk*, bazılarında *-GIç* ekinden gelişmiştir. Bazı kelimelerde fiilden isim yapan *-(I)ğ* ekinin üstüne gelen *+cIk* isim yapma eki söz konusu olabileceğini ve *-(I)ğ* ekinin bu kelimelerde düştüğü için *+cIk* isim yapma eki, fiile eklenmiş gibi görüldüğünü belirtmiştir (Güzel, 2019: 350-351).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.11.1. Sıfat yapar:

maktançık ‘Övüngen’ < *maktançaak*- (1506); *üyrönçük* ‘acemi, bir işi henüz yeni öğrenen, öğrenci’ < *üyrön*- (2193).

2.1.1. Nesne adı yapar:

bürkönçük ‘Peçe, nikap’ < *bürkön*- (461).

2.12. -ç

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan eserinde -çekin “Ünsüzle biten fiil tabanlarına doğrudan doğruya, bazılarında ise /ı/,/i/,/u/, /ü/ bağlantı ünlülerinden birini alarak eklenmekte ve iki heceden oluşan fiillere, büyük çoğunlukla dönüşlü fiil tabanlarına gelerek isim yapmakta olduğunu” belirtmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 137; 1998: 191-192; Ercilasun 2012:503; Öner, 2013: 85-86; Korkmaz, 2014: 149; Buran ve Alkaya, 2014: 192; Banguoğlu, 2015: 247); (Serebrennikov and Gadjeva, 2018: 103; Karaağaç, 2018: 400).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.12.1. Sıfat yapar:

bulganç ‘Kirli, pis; kirli, toplumun değer yargılarına aykırı olan; iğrenç, insanda iğrenme duygusu uyandıran, tiksindiren, müstekreh’ < *bulgan*- (429); *candooç* ‘birinin yanında bulunan kimse, yardımcı; yağcı, yarıdakçı’ < *candoo*- (503).

2.12.2. Araç-gereç yapar:

bölöoç ‘kundak, çocuğu saracak bez’ < *bölöö*- (410); *karmooç* ‘tutacak, tutaç’ < *karmoo*- (1129).

2.12.3. Durum bildirir:

cölööç ‘direk, destek, dayanak’ < *cölöö-* (638).

2.13. -çAk /- çOk

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan çalışmasında *-çAk/ -çOk* ekini “Tarihî yazı dillerinde işlek olmayan bu ek, Kırgızcada özellikle vasıf ismi olarak işlek bir kullanım gösterdiğini, /a, /ı, ve /u/ ünlüsü taşıyan fiillere *-çak;/e/* ve /i/ ünlüsü taşıyan fiillere *-çek;* /o/ ünlüsü taşıyan fiillere *-çok;/ö/* ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara *-çok* getirildiğini ve bu ekin *-çok/-çok* şekilleri dudak uyumuna bağlı olarak oluştuğunu” belirtmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017:137).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.13.1. Sıfat yapar:

adaşçaak ‘Sürekli yolunu kaybeden, yanılan’ < *adaş-* (38); *ardançaak* ‘alınan, çabuk alınan’ < *ardan-* (132); *bakırçaak* ‘çok bağırın’ < *bakır-* (230); *bırışçaak* ‘kolay kırışın’ < *bırış-* (348); *boluşçaak* ‘birine fazla taraftar olan, birini fazla savunan, birini fazla şımartan’ < *boluş-* (382); *caltançaak* ‘korkak; fazlasıyla utangaç, çekingen, sıkılgan, ürkek’ < *caltan-* (491); *casançaak* ‘süslü, süslemeye, süse çok düşkün’ < *casan-* (529); *casançaak* ‘çekingen, sakıngan, ihtiyatlı’ < *casan-* (529); *cazgançaak* ‘korkak, ödle; utangaç, çekingen’ < *cazgan-* (546-47); *cutkunçaak I* ‘hık. obur, doymak bilmeyen, açgözlü, gözü doymaz’ < *cutanak-* (656); *çoyulçaak* ‘esnek, elastik, elastiki’ < *çoyul-* (750); *erinçecek* ‘üşengeç, üşengen’ < *erin-* (893); *ışınçaak* ‘üşengeç, üşengeç, tembel’ < *ışın-* (976); *işençecek* ‘saf, kurnazlığa akli ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen, safdil’ < *işen-* (1007); *iyilçecek* ‘eğilip bükülebilen, kıvrılabilen, esnek’ < *iyil-* (1013); *iymençecek* ‘çekingen, utangaç, saygıdan dolayı bir şeyi yapmaktan kaçınan’ < *iymen-* (1015); *kıykırçaak* ‘sürekli haykıran veya çok haykıran’ < *kıykır-* (1255); *kızgançaak* ‘kıskanç, hasetçi’ < *kızgan-* (1261); *korunçaak* ‘çekingen, ürkek’ < *korun-* (1326-1327); *maktançaak* ‘övüngen’ < *maktan-* (1506); *oronçook* ‘kendini bir şeyler ile sarmayı seven’ < *oron-* (1664); *sögünçöök* ‘küfürbaz, ağzı bozuk’ < *sögün-* (1842); *süylöçöök* ‘konuşkan, konuşmayı seven’ < *süylöök-*

(1877); *süyöçök* ‘hık.çapkın, hovarda, çok seven’ < *süyö-* (1877); *şıypançaak* ‘kuyruğunu hızlı hızlı sallayan, kuyruğunu devamlı sallayan’ < *şıypan-* (1906); *taarinçaak* ‘darılğan’ < *taarin-* (1921); *tartinçaak* ‘çekingen’ < *tartin-* (1966); *unutçaak* ‘unutkan’ < *unut-* (2161); *uruşçaak* ‘kavgacı, dövüşçü saldırgan’ < *uruş-* (2165); *uyalçaak* ‘utangaç, çekingen, sıkılğan’ < *uyal-* (2172).

2.13.2. Nesne ve nesneyle bağlantılı ad yapar:

tañılçak ‘çıkın, bohça’ < *tañıl-* (1951).

2.13.3. Terim adı yapar:

bölçök ‘Parçacık; mat. kesir’ < *böl-* (408).

2.13.4. Şahıs adı yapar:

küröşçöök ‘Güreşmeyi seven’ < *küröş-*(1471).

2.14. -dak,-dök; -tak

Bu ek, iş ve hareketin sonucunu bildiren isimler yapan ek çalışmamızda şu örneklerde geçmektedir.

bıştak ‘lor; peynir’ < (352); *kuurdak* ‘kavurma, kendi yağı ve suyunda pişirilip kavrulduktan sonra yenilen et yameği’ < *kuur-* (1439); *tüydök* ‘yumak, yuvarlak biçimde sarılmış iplik, yün vb. şey; yumak, yuvarlak biçimde sarılmış olan’ < *tüy-* (2143).

2.15. -kalak, - GOIOk

Vasıf ismi yapan bu ek, işlek olmayıp birkaç örnekte geçmektedir.

İŞLEVİ

2.15.1. Vasıf ismi yapar:

küykölök ‘tez canlı, telaşlı, aceleci’ < *küy-* (1478); *şaşkalak* ‘aceleci, sabırsız’ < *şaş-* (1893-1894); *toñgolok* ‘donmuş, buz tutmuş’ < *toñ-* (2073).

2.16. -dI / -dU

Karaağaç 2018’de yayımlanan eserinde ekin “Genel olarak *-n-’li* eylem gövdelerine getirildiğini, bu yüzden, eki *-ntı⁴* biçiminde birleşik bir ek olarak düşünülmemesi gerektiğini, çünkü *-tı⁴* ekinin, başka seslerden sonra da getirildiğini ve türettiği adların, olan, yapan veya yapılan çeşitli nitelik ve varlıkları karşıladığını” belirtmektedir (Karaağaç, 2018: 400-401; Kasapoğlu Çengel, 2017: 138).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.16.1. Sıfat yapar:

bölündü ‘Bölünmüş, parçalanmış; dağınık, karışık; dağınık, bir arada olmayan, birbiriyle bağlantısız; bölünmüş grup’ < *bölün-* (411); *ciyirkendi* ‘iğrenç, tiksinti verici, mide bulandırıcı’ < *ciyirken-* (611).

2.16.2. Yer-mekân adı yapar:

tebelendi ‘insanların bastığı (yer), ayak altı’ < *tebelen-* (1985); *tebindi* ‘hayvanların bulunduğu yer, otları çiğnenmiş yer’ < *tebin-* (1986).

2.16.3. Araç-gereçle bağlantılı ad yapar:

kırındı ‘kırıntı, kırarak alınan parça’ < *kır-* (1240); *kazındı* ‘kazıntı, kazılarak çıkarılan parça’ < *kazın-* (1174); *ögöndü* ‘demir bilenirken saçılan, sıçrayan kırıntılar, cüruf’ < *ögon-* (1689); *übölöndü* ‘kırıntı, döküntü, küçük parça’ < *übölön-* (2179); *sürüdü I*

‘talaş, testere ile biçilen veya rende, matkap, törpü vb. araçlarla işlenen bir şeyden dökülen kırıntılar’ < *sürün-* (1875).

2.16.4. İş, durum bildirir:

süründü II ‘Sürgün, sürülme işi’ < *sürün-* (1875); *tebelendi* ‘tepeleme, ayaklar altında ezme; mec. bozgun, hırpalama, eziyet; çiğneme, itibar etmeme, ayaklar altına alma’ < *tebelen-* (1985); *ulandı* ‘devam, devamı; bir sözün veya metnin devamı’ < *ulan* (2157).

2.16.5. Terim adı yapar:

koşundu ‘Toplam, toplama işleminin sonucu’ < *koşun-* (1333); *ulandı* ‘(çekim eki)’ < *ulandı müçö-* (2157).

2.17. -DİK /-DUK

Güzel 2019’da yayımlanan eserinde, *-Dik /-DU*keki hakkında “Geçmiş zaman sıfat-fiil eki olduğunu ekin kalıplaşma yoluyla çeşitli somut ve soyut adlar oluşturduğunu ve nitelik bildiren sıfatlar türettiğini belirterek ekin birçok örnekte *ma-olumsuzluk ekinden sonra gelmesinin dikkat çektiği*” üzerinde durmaktadır (Güzel, 2019: 358-360).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.17.1. Vasıf ismi yapar:

çokunduk ‘Hristiyanlığı kabul eden kimse’ < *çokun-* (743).

2.17.2. Nesne adı yapar:

kestik ‘Küçük bıçak, çakı’ < *kes-* (1209); *körüündük* ‘yeni doğan bebek, yeni gelen gelin ya da damadı ilk kez görürken veya yeni olan her şeye verilen para, armağan’ < *körüün-* (1377).

2.17.3. Araç-gereç adları türetir:

çukulduk ‘Kazma, kazı ilerinde kullanılan saplı demir araç’ < *çukul-* (756).

2.18. -gA, -gö

Kasapoğlu Çengel, -gA, -gö eki hakkında “*Bu ek, özellikle /-l-/ -pasiflik ekini almış fiil tabanlarına geldiğini belirterek ekin yuvarlak ünlülü şeklinin, dudak uyumuna bağlı olarak geliştiğini ifade etmekte olup söz konusu ekin, Kırgız gramerlerinde -pasiflik ekiyle birlikte değerlendirildiğini ve -ilga /-ilge şeklinde verildiğini*” ifade etmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2017:139; Ergin, 1998: 189; Öner, 2013: 94; Korkmaz 2014: 150; Buran ve Alkaya, 2014: 192; Banguoğlu, 2015: 238; Tekin, 2016: 87).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.18.1. Nesne adı yapar:

böktörgö I ‘Eyer kaşına bağlanan (yük); terki’ < *böktör-* (408); *casalga* ‘süs, süslemeye yarayan şey, bezek, süs püs’ < *casal-* (528); *töşölgö* ‘hayvanların altına döşenen saman’ < *töşöl-* (2097).

2.19. -GAk/ -GOk

-GAk/ -GOkeki, “*tarihî metinlerde az kullanılmakta olup Kırgız Türkçesinde de fazla işlek değildir. Tonlu ünsüzle biten fiillere -gak / -gek /-gok /-gök tonsuzla biten fiillere ise -kak / -kek ; -kok / -kök şekilleri eklenmektedir.*” (Kasapoğlu Çengel, 2017: 139; Ergin 1998: 188; Ercilasun, 2012: 503; Öner, 2013: 87-88; Buran ve Alkaya, 2014: 192; Banguoğlu, 2015: 230; Serebrennikov and Gadjieva, 2018: 104).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.19.1. Sıfat yapar:

cabışkak ‘Yapışkan’ < *cabiş-* (472); *capkak* ‘yassı’ < *cap-* (514); *cılbişkak* ‘kaygan, kaypak; mec. kaypak, dönek’ < *cılbiş-* (582); *siygek* ‘çok işeyen’ < *siy-* (1823); *tırışkak* ‘çok kırışan, buruşan’ < *tırış-* (2029).

2.19.2. Nesne adı yapar:

batkak ‘Batak, çamur’ < *bat-* (295); *capkak* ‘kapak, kabın üstünü örtmek için nesne’ < *cap-* (514).

2.19.3. Organla bağlantılı ad yapar:

capkak ‘Geniş göz kapağı’ < *cap-* (514).

2.19.4. Hastalıkla ilgili ad yapar:

çıçkak ‘İshal, sürgün, ötürük; ishal olan kimse’ < *çıç-* (718).

2.20. -GAn

Ergin 1998’de yazmış olduğu eserinde *-ğan, -gen, -kan, -ken* eki hakkında “Bu ek eskiden beri kullanılan ve bugün işlek olarak birçok misalde görülen bir ektir, ancak birden fazla heceli fiillerden, yani umumiyetle gövdelerden isim yapmakta olup fonksiyonunda kuvvetli bir aşırılık mânâsı vardır demek ve teşkil ettiği isimlerin yapan ve olanı ifade ettiğini belirtmektedir. Yine aynı eserinde ekin işlevi hakkında “bu ekin işlevi *-an, -en* partisip ekinin fonksiyonunun mânâ bakımından kuvvetlisidir demek ve *-an, -en* partisip ekinin Eski Türkçede *-ğan, -gen* partisip ekinin farklı olarak aslında *ğ, k*’li olduğunu, Batı Türkçesinde partisip ekinin *g* ve *ğ*’nın düşmesi ile *-an, -en* şekline geçtiğini unutmamak gerektiğini” ifade etmektedir (Ergin, 1998:190).

Ek, ünlü uyumlarına ve ünsüz uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.20.1. Sıfat yapar:

ataşkan ‘Antlaşan, sözleşen’ < *ataş-* (163); *ayıgışkan* ‘savaşan, kapışan’ < *ayıgış-* (184); *bakırgan* ‘kocaman, iri yarı’ < *bakıy-* (231); *balçaygan* ‘şişman, semiz; yassı, yassılmış; kalın, kocaman’ < *balçay-* (241); *balkaygan* ‘iri yapılı, tombul’ < *balkay-* (244); *baltaygan* ‘büyük, kocaman; kalın, kaba; tombul, şişman’ < *baltay-* (248); *barbaygan* ‘tombul, dolgun’ < *barbay-* (257); *bılpyıgan* ‘yumuşak’ < *bılpyı-* (346);

biyپیغان ‘küçük < (genelde burun için)’ < *biyپی-* (354); *birgeleşken* ‘ortak, anonim’ < - (366); *bolburagan bk.bolbur* ‘zayıf, dayanıklılığı olmayan; gevşek, cansız, hareketsiz, iradesiz’ < *birgeleş-* (377); *bolpoygon* ‘tombul’ < *bolpoy-* (380); *böltöygön* ‘kabarık; tombul’ < *böltöy-* (410); *böytöygön* ‘tombul ve tatlı, şirin’ < *böytöy-* (417); *burçatpagan* ‘birinin uzaklaşmasına fırsat vermeyen’ < *burçatpa-* (435); *bütüygön* ‘küçük (göz); kene göz’ < *bütüğüy* (465); *capıraygan* ‘alçak, yüksek olmayan; yassı, yatık’ < *capıray-* (514); *ceñildetilgen* ‘kolaylaştırılan, kolaylaştırılmış olan’ < *ceñildetil-* (562); *cılıragan* ‘parlak, parıldayan’ < *cılıra-* (592); *çağılgan* ‘mec. sert, güçlü, kuvvetli’ < *çağıl-* (682); *kaçaagan* ‘ürkek, sürekli kaçan’ < *kaçanaak* (1042); *kuuragan* ‘kuru, canlılığını yitirmiş (bitki); mec. zavallı, acınacak kadar kötü durumda olan; zavallı, aciz; onmayası, kahrolası’ < *kuura-* (1439); *okşoygon* ‘kaşlarını çatan’ < *okşoy-* (1626); *ötkön* ‘geçmiş’ < *öt-* (1708); *saruulagan* ‘korkan, endişeli, telaşlı, kaygılı, tasalı’ < *saruula-* (1785); *sayragan* ‘hık. konuşkan, çok konuşan’ < *sayra-* (1791); *sulduygan* ‘hantal, uzun ve iri yarı’ < *sulduy-* (1859); *suusagan* ‘susamış, su içmek isteyen; kurumuş, sulanmaya ihtiyaç duyan’ < *suusa-* (1869); *suykaygan* ‘güzel’ < *suykay-* (1870); *talpaygan* ‘yassı, geniş; iri yarı’ < *talpay-* (1939); *tañıraygan* ‘kalkık, ucu yukarıya doğru olan; kalkık, kabarık, ayrılmış’ < *tañıray-* (1952); *tarbaygan* ‘biçimsiz, dağılmış, yayılmış; iri, uzun ve kaba’ < *tarbay-* (1959); *tartaygan* ‘aşırı zayıf, derisi kemiklerine yapışmış’ < *tartay-* (1965); *tasıraygan* ‘kaygan ve parlak; dışarıya doğru biraz fırlamış, patlak (göz)’ < *tasıray-* (1969); *tastıktalğan* ‘tasdiklenmiş, tasdik edilen, doğrulanan’ < *tastıktal-* (1970); *teatraldaşkan* ‘tiyatrolaştırılan’ < *teatraldaş-* (1985); *tekçeygen* ‘derli toplu, düzenli zarif’ < *tekçey-* (1991); *tepeygen* ‘küçük, alçak; sevimli, şirin’ < *tepey-* (2008); *tepireygen* ‘küçük ve alçak, yüksek olmayan’ < *tepirey-* (2008); *tıkıraygan* ‘derli toplu, düzenli’ < *tıkıray-* (2022); *tıpyıgan* ‘küçük ve tatlı’ < *tıpyı-* (2027); *turbıygan* ‘zayıf, bir deri bir kemik kalmak’ < *turbıy-* (2028); *tırsıygin* ‘dolgun, dolarak biçimi yuvarlanmış, şişmiş; dolgun, balık etli’ < *tırsıy-* (2031); *tikiygen* ‘dik, sert’ < *tikiy-* (2038); *toltoygon* ‘tombul, şişkin, kabarık, kalın, dolgun’ < *toltoy-* (2067); *tonnalagan* ‘tonlarca’ < *tonnala-* (2072); *topoygon* ‘küçük ve tombul; biraz kabarık, çıkıklı’ < *topoy-* (2077); *tostoygon* ‘dışarıya doğru fırlamış, patlak’ < *tostoy-* (2083); *tosuraygan* ‘tombul, yuvarlak; tombul, etine dolgun’ < *tosurakay-* (2084); *tunargan* ‘sönük, parlaklığı azalmış; kapalı, bulutlu’ < *tunar-* (2109).

2.20.2. Akrabalıkla ilgili isim yapar:

tuugan ‘Akraba, kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler; kardeş, adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözü; yakın, aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunan kimse, kardeş’ < *tuu-* (2119); *tuuşkan* ‘akraba’ < *tuuş-* (2122).

2.20.3. Zarf yapar:

bolburagan ‘Gevşek, ilgisiz, kayıtsız bir biçimde’ < *bolbur-* (377); *cetken* ‘yeterince, olanca, fazlasıyla, aşırı, bütün, elde bulunanın hepsi’ < *cet-* (575); *tüytöygön* ‘zayıf, küçük; perişan, yıpranmış’ < *tüytöy-* (2145).

2.20.4. Hayvanlarla ilgili ad yapar:

kaçaagan ‘İnsandan kaçan, ürkek hayvan’ < *kaçanaak-* (1042); *kaçagan* ‘insandan kaçan, ürkek hayvan’ < *kaçanaak-* (1042); *teligen I* ‘başkasının yavrusunu emziren hayvan’ < *te/i-* (1997).

2.20.5. Dini terim adı yapar:

caratkan ‘Yaradan’ < *carat-* (519); *casagan* ‘yaradan, yaratıcı, tanrı’ < *casa-* (527).

2.21. -GI/-GU

Fiilden isim yapan *-GI/-GU* eki, Kalınlık-incelik uyumuna uymakta olup, düzlük- yuvarlık uyumunda tam bir uyum görülmemektedir. Ünsüz uyumuna giren ek, tonluyla biten fiillere *-gi/-gi, -gu/-gü*; tonsuzla biten fiillere *-ki/-ki, -ku/-kü* şeklinde eklenmektedir. (Ercilasun, 2012: 103; Ergin, 1998: 189; Öner, 2013: 81-83; Korkmaz, 2014: 152; Buran ve Alkaya, 2014: 192; Banguoğlu, 2015: 241; Tekin 2016: 87; Kasapoğlu Çengel, 2017:140; Serebrennikov and Gadjeva, 2018: 103; Karaağaç, 2018: 400).

İŞLEVLERİ

2.21.1. Sıfat yapar:

azıtki ‘Yoldan çıkararak, kandıran, düzenbaz; şeytan’ < *azgırık-* (211); *buralkı* ‘zayıf, cılız, arık’ < *bural-* (434); *kaçkı* ‘kaytarıcı, kaytarmacı; ürkek, korkuya çabuk

kapılan' < *kaçanaak* - (1043); *kökütkü* 'kışkırtıcı, tahrik edici söz' < *köküt-* (1353); *öñgü* 'engebeli; mec. pürüzlü' < *öñgül* - (1700); *sokku* 'darbe, vuruş, çarpış; darbe, birini kötü duruma düşüren, sarsan olay; ceza; darbe, saldırı' < *sok-* (1826); *süyrötkü* 'beceriksiz, elinden bir şey gelmeyen kimse, sünepe' < *süyröt-* (1878); *uyutku* 'maya, ferment; maya, temel, esas, öz nitelik' < *uyut-* (2175).

2.21.2. Araç-gereç adı yapar:

çalğı 'Tırpan, ot, ekin vb. şeyleri biçmeye yarayan alet' < *çal-* (688); *çapkı* 'tırpan, ot, ekin vb. şeyleri biçmeye yarayan alet' < *çalğı-* (697); *sıdırgı* 'rende, tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek için marangozların kullandığı araç' < *sıdır-* (1806); *suzgu* 'kepçe, sulu yiyecek veya sıvı maddeleri karıştırmaya ve dağıtmaya yarayan, uzun saplı, yuvarlak ve derince kaşık; kepçe, erimiş madeni kalıba dökmek için kullanılan büyük kaşık' < *suz-* (1870); *sürgü* 'hlk. boza karıştırmak için kısa ağaç alet; deri işletmeciliğinde kullanılan ağaç alet; rende, tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek, biçim vermek için marangozların kullandığı araç' < *sür-* (1873); *süyrötkü* 'pulluğu taşımak için araç' < *süyröt-* (1878); *süzgü* 'hlk. süzgeç, sıvıları süzmek için araç, süzek' < *süz-* (1878); *tamırgı I* 'damlalık, pipet' < *tamır-* (1946); *tamırgı II* 'çıra, ateşi tutuşturacak herhangi bir nesne' < *tamır-* (1946); *tartkı II* 'tüfeğin süngüsü' < *tart-* (1967); *temingi* 'üzengi kayışının alt kısmı; kuşların kanadı; üzengi' < *temin-* (2000).

2.21.3. Durum bildirir:

çıçkı 'mec. Sabırsızlık, sabırsız olma durumu' < *çıç-* (718); *külkü* 'gülme, kahkaha' < *kül-* (1456); *küydürgü* 'çibana benzer yara, sibiryaya yarası' < *küydür-* (1478); *sasıtkı* 'cılık, bozulmuş yumurta' < *sasıt-* (1785); *turku* 'kesilmiş ve derisi yüzülmüş hayvan gövdesi' < *tur-* (2113); *türtkü* 'itiş, itme; dürtü, neden, bir olayı ve durumu gerektiren, doğuran başka olay veya durum, sebep; dışlama, dışlamak işi' < *türt-* (2137).

2.21.4. Nesne adı yapar:

aşatki 'Deri işlemede deriyi yumuşatmak için kullanılan ekşi madde' < *aşat-* (155); *burgu* 'burgu, delik açmaya yarayan delgiye takılı sarma, yivli, keskin, çelik alet' < *bur-* (437); *çıñırtki* 'iki başparmak arasına sıkıştırılarak öttürülen yaprak' < *çıñırt-* (729); *emizgi* 'emzik, kauçuk meme' < *emiz-* (880); *ısıtkı* 'hlk. soğuk algınlığında vücudu ısıtmak için kullanılan tuğla' < *ısıt-* (975).

2.21.5. Vasıf ismi yapar:

küydürgü ‘mec. mizahçı, komedyen’ < *küydür-* (1478); *sasıtkı* ‘pislik, başkalarına zarar veren kimse’ < *sasıt-* (1785).

2.21.6. Hayvanla bağlantılı ad yapar:

mingi ‘Binek, binmeye yarayan at’ < *min-* (1555); *üyrötkü* ‘yeni eğitilmiş at’ < *üyröt-* (2193).

2.21.7. Bitki adı yapar:

şıpırgı ‘Süpürge; süpürge otu’ < *şıpır-* (1904).

2.21.8. Besinle bağlantılı ad yapar:

köptürgü ‘hlk. ekşi maya’ < *köptür-* (1371).

2.21.9. Soyut isim yapar:

tuygu ‘Duygu, his’ < *tuy-* (2123).

2.22. -Gıç/-GUç

Ergin 1998’de yayımlanan çalışmasında ek, *-gıç*, *-giç*, *-guç*, *-güç* eki, Türkçede eskiden beri görülen, fakat işlek olmayan bir ek olup yapan, olan veya yapılan nesnelere karşılıyan isimler yapmaktadır. Bu ekte de bir büyültme mânâsı vardır” şeklinde tanımlamaktadır. Yine aynı çalışmasında ekin eskiden yalnız yuvarlak vokalli şekilleri olduğunu, vokal uyumuna son zamanlarda bağlandığını ifade eden Ergin, ekin, tonluyla biten fiil kök veya tabanına *-gıç/-giç*, *-guç/-güç*; tonsuzla biten fiillere ise *-kıç/-kiç*, *-kuç/-küç* şekilleri getirildiğini belirtir. (Ergin, 1998: 190).

Ek, Kırgızca sözcüklerde ünlü uyumlarına uymakta olup alıntı sözcüklerde ise ekin son hecesine göre eklenmektedir. Ek, ünsüz uyumuna uymaz.

İŞLEVLERİ

2.22.1. Araç-gereç adı yapar:

açkıç ‘Anahtar’ < *aç-* (34); *analizdegıç* ‘tahlil yapmakta kullanılan alet’ < *analizde-* (102); *aralaştırıgıç* ‘karıştırıcı, mikser’ < *aralaştır-* (127); *avtocüktögüç* ‘otomatik

yükleyici' < *avtociüktö-* (171); *baskıç II* 'düğme veya üzerine basılmak yoluyla bir elektrik akımını açan, kapayan, herhangi bir makineyi veya durduran parça' < *bas-* (271); *celdetkiç* 'pencerenin kanadı, açılıp kapanan bölümü; vantilatör; soğutucu, bir makine veya yapıda, aşırı ısınmayı önlemek için yer alan düzen, soğutmaç' < *celdet-* (555); *cılıtkıç* 'ısıtıcı, sıcaklık veren cihaz' < *cilit-* (588); *çaardagiç* 'ayakkabı şerit makinası; nakış işleme aleti' < *çaarda-* (677); *çalgiç* 'çırpıcı, çırpma işini yapan' < *çal-* (688); *ısıtkıç* 'ısıtıcı' < *ısıt-* (975); *ilgiç* 'askı, üzerine herhangi bir şey asmaya yarar nesne' < *il-* (993); *ilgiç* 'giysiye asabilmek için yakasına dikilen ilik' < *il-* (993); *ilgiç* 'hık. toka, kemer; çengelli kilit' < *il-* (993); *kañdagıç* 'metal eşyaların yırtıklarını yamayan alet' < *kañda-* (1093); *kergiç* 'gergef, kasnak; hayvan derisini kurutmak amacıyla ağaçtan yapılmış germe' < *ker-* (1204); *kırgıç* 'spatula, bir şeyi kazımaya yarayan küçük bir kürek' < *kır-* (1239); *kıskıç* 'kıskaç, kerpeten, pense' < *kıs-* (1245); *kötörgüç* 'kaldıraç' < *kötör-* (1380); *közögüç* 'delici, delme işini yapan nesne' < *közö-* (1391); *kurçutkuç* 'bileği' < *kurçut-* (1426); *kurgatkiç* 'kurutucu, kurutma aleti' < *kurgat-* (1427); *küçötküç* 'kim. bir şeyi güçlendirmek, sağlamlaştırmak için kullanılan madde' < *küçöt-* (1450); *maydalagiç* 'öğütücü, öğütme işini yapan makine' < *maydala-* (1526); *ölçögüç* 'ölçü veya ölçüm aletleri' < *ölçö-* (1693); *saygiç* 'bir şeylere batırmak için kullanılan sivri aletlerin genel adı' < *say-* (1790); *sızgiç* 'cetvel, doğru çizgileri çizmeye yarayan araç, çizgilik' < *sız-* (1820); *suzguç* 'kepçe, sulu yiyecek veya sıvı maddeleri karıştırmaya ve dağıtmaya yarayan, uzun saplı, yuvarlak ve derince kaşık; kepçe, erimiş madeni kalıba dökmek için kullanılan büyük kaşık' < *suzgu-* (1870); *süzgüç* 'süzgeç, sıvıları süzmek için araç, süzek; süzgeç, bir akışkandaki yabancı maddeleri süzüp ayıran alet veya aletlerden oluşan düzenek, süzek, filtre' < *süz-* (1879); *tartkiç* 'çekmece' < *tart-* (1967); *teşkiç* 'delgeç, ağacı, demir delmek için kullanılan alet; kâğıt delgeci' < *teş-* (2017); *tilgiç* 'bir şey dilmek için alet, bıçak' < *til-* (2043); *töönögüç* 'çengelli iğne' < *töönö-* (2093); *zaryaddagiç* 'şarj cihazı' < *zaryadda-* (2211).

2.22.2. Sıfat yapar:

abaylagıç 'Sonucunu düşünüp iş yapan, uyanık, dikkatli, ihtiyatlı' < *abayla-* (20); *agartkiç* 'beyazlatıcı' < *agart-* (45); *algıç* 'alan, almayı iyi bilen, almayı seven' < *al-* (85); *apırtkiç* 'abartıcı, mübalağacı' < *apırt-* (121); *atkiç* 'usta atıcı, nişancı' < *at-* (165); *ayırğıç* 'ayıricı, ayıran' < *ayır-* (187); *aylantkiç* 'döndüren, döndürüp hareket ettiren' < *aylant-* (193); *aynıgiç* 'sözünden sık sık vazgeçen devamlı fikrini değiştiren'

< *aynı-* (196); *baamdağıç* ‘çabuk anlayan, çabuk algılayan, çabuk fark eden’ < *baamda-* (215); *baykagiç* ‘dikkatli, düşünceli, ince düşünceli’ < *bayka-* (300); *baylanıştırıcı* ‘bağlayıcı, iletişim sağlayıcı; bağlayıcı, birleştirici’ < *baylanıştır-* (304); *bilgiç* ‘zeki, kıvrak zekâlı; yetenekli, kabiliyetli, istidatlı’ < *bil-* (357); *carılığ* ‘patlayıcı’ < *carıl-* (522); *cedirgiç* ‘yediren’ < *cedir-* (549); *cegiç* ‘obur, gereğinden çok yiyen; başkalarının hakkını yiyen, aç göz, paragöz, para canlısı; acımasız, merhametsiz, vicdansız, gaddar’ < *ce-* (550); *coruğuç* ‘yorum yapabilen, düş yoran’ < *coru-* (634); *coyguç* ‘yiyici, aşırıci, cebe indirici’ < *coy-* (636); *cutkuç* ‘yutan; mec. cani, acımasız, gaddar’ < *cut-* (656); *içkiç* ‘içkici, ayyaş’ < *iç-* (989); *kemirgiç* ‘kemirgen’ < *kemir-* (1191); *öndürgüç* ‘üretici’ < *öndür-* (1697); *sezgiç* ‘hassas, duyarlı, duyum ve duyguları algılayan, hemen hissedem, hemen fark eden’ < *sez-* (1805); *tapkiç* ‘yolunu bulan, para kazanmasını bilen; zeki, zeyrek’ < *tap-* (1955); *sorguç* ‘emici, emme özelliği olan’ < *sor-* (1837); *tumçukturguç* ‘boğucu; öldürücü; mec. bunaltıcı’ < *tumçuktur-* (2107); *tutañgiç* ‘kolay tutuşan’ < *tutañ-* (2117); *tüşüngüç* ‘çabuk anlayan, çabuk kavrayan; anlayışlı’ < *tüşün-* (2141).

2.22.3. Nesne adı yapar:

baskıç I ‘Merdiven’ < *bas-* (271); *buuguç* ‘bağlamak için kullanılan ip’ < *buu-* (446); *cançkiç* ‘ezme, ufalama, öğütme aracı; el değirmeni; et ezme aracı’ < *canç-* (502); *capkiç* ‘kapak; örtü’ < *cap-* (514); *muzdatkiç* ‘buzdolabı’ < *muzdat-* (1588); *olturguç* ‘sandalye, oturma eşyası; tabure; bank; taşıtlarda koltuk’ < *oturguç-* (1632); *oodargiç* ‘bir şeyi karıştırmak, çevirmek için alet’ < *oodar-* (1642); *oroguç* ‘sarmak için şerit veya bez parçası’ < *oro-* (1663); *otoguç* ‘zararlı bitkilerden ayıklama işinde kullanılan alet, çapa’ < *oto-* (1674); *öçürgüç* ‘silgi, çizilmiş şeyleri silmeye yarayan nesne; ateşi söndürmeye yarayan şey; yangın söndürücü’ < *öçür-* (1689); *ötkörgüç* ‘fiz. iletken akım, ısı, ses vb.ni geçiren (madde); nâkil, yalıtkan karşıtı; iletken, elektrik akımı, ısı, gaz vb.ni bir yerden başka bir yere aktaran (madde, şey)’ < *ötkör-* (1708); *tañgiç* ‘rulo yapmak veya eşyaları bağlamak için kullanılan ip vs’ < *tañ-* (1951); *tutkuç* ‘tutak, tutacak; tutacak, mutfakta sıcak şeyleri tutmak için kullanılan eldiven’ < - (2117); *tükürgüç* ‘tükürme kabı’ < *tut-* (2129).

2.22.4. Fail adı yapar:

aldagiç ‘Yalancı, dolandırıcı’ < *aldamçı* - (79); *analizdegiç* ‘Analizci, analiz yapan’ < *analizde-* (102); *analizdegiç* ‘inceleyici’ < *analizde-* (102); *aydagıç* ‘hayvanı süren,

önüne alıp götüren kimse; araç süren, araba süren kimse, sürücü' < *ayda-* (180); *aytkıç* 'bir şeyi söylemek için görevlendirilen kimse' < *ayt-* (201); *bakkıç* 'bakıcı' < *baguuçu-* (231); *büldürgüç* 'yıkıcı, zarar verici, yıkıp bozan kimse' < *büldür-* (457); *cazgiç* 'şiiirlerini yazıya geçiren (halk şairleri için); hlk. yazar, kitap veya eser yazan kimse' < *caz-* (547); *oodargıç* 'bir şeyin yönünü değiştiren kimse' < *oodar-* (1642); *oodargıç* 'birini yıkan, deviren, yenen kimse; çeviren, içini dışına çeviren kimse; karıştıran, yoklayan kimse' < *oodar-* (1642); *oroguç* 'saran, sarma işi yapan kimse' < *oro-* (1663); *oyguç* 'oyan, kazıyan kimse' < *oy-* (1680); *ölçögüç* 'ölçme veya ölçüm işini gerçekleştiren kişi' < *ölçö-* (1693); *sapırgıç* 'harmancı, harman savuran kimse' < *sapır-* (1779); *soorotkuç* 'teselli eden, avutan kimse' < *soorot-* (1835); *tañgiç* 'rulo yapan veya eşyaları saran kimse' < *tañ-* (1951); *tüşündürgüç* 'iş açıklama yapmak, anlatmak olan kimse; hlk. yorumcu' < *tüşündür-* (2141).

2.22.5. Mesleği, işi yapanı bildirir:

çeneğiç 'Topoğraf' < *çene-* (713); *ilgiç* 'alıcı, avcı' < *il-* (993); *koddoguç* 'blş. kodlayıcı' < *-koddo* (1286); *küldürgüç* 'komedyen' < *küldür-* (1455); *tañgiç* 'sınıkcı' < *tañ-* (1951); *tüptögüç* 'dip yapan, dibi delinmiş eşyaları onaran kimse' < *tüptö-* (2133); *uçkuç* 'pilot' < *uç-* (2152).

2.22.6. İş, durum bildirir:

baskıç 'Aşama' < *bas-* (271); *baştalgiç* 'başlangıç' < *baştal-* (291); *ölçögüç* 'ölçüm işi, ölçüm hizmeti' < *ölçö-* (1693).

2.22.7. Mecaz anlamda isim yapar:

açkıç 'mec. Anahtar ipucu' < *aç-* (34); *azgırgıç* 'yoldan çıkarıcı, kandırıcı, düzenbaz; şeytan' < *azgır-* (208).

2.22.8. Yer-mekân adı yapar:

kurgatkıç 'Kurutma yeri' < *kurgat-* (1427); *muzdatkıç* 'soğuk hava deposu' < *muzdat-* (1588).

2.22.9. Hayvanla ilgili ad yapar:

mingiç 'Binek, binmeye yarayan at' < *min-* (1555).

2.23. -GIn/-GUn

Ergin *-ğın, -gin, -ğun, -gün, -kın, -kin, -kun, -kün* eki hakkında “Türkçede eskiden beri kullanılan ve bugün de birçok misali bulunan işlek bir ek olduğunu belirtmekte olup ekin, esas itibariyle tek heceli fiil köklerine getirildiğini, birden çok heceli fiil kök ve gövdelerine getirilmesi çok nadir olduğunu ifade ederek ekin, fonksiyonunda bir büyültme, bir aşırılık mânâsı olduğundan bahsetmektedir. vardır.

Yine aynı çalışmasında *ğın, -gin, -ğun, -gün, -kın, -kin, -kun, -kün* ekinin “vokal ve konsonant uyumlarına bağlı olarak gösterdiği çok şekilliliğin son zamanlara ait olduğuna değinen Ergin, eski dönemlerde bilhassa vokal bakımından bu kadar çok şekilli ve uyuma bağlı olmadığından bahsetmekte ve Eski Anadolu Türkçesinde daha çok ekin, *-ğun, -gün* şekillerinin kullanıldığını ifade etmektedir(Ergin:1998:189).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.23.1. Sıfat yapar:

bozgun ‘Kaçak’ < *boz-* (403); *çaçkın* ‘dağımk, karışık’ < *çaç-* (681); *kaçkın* ‘kaçak, bağlı bulunduğu yerden veya yasadan kaçan, uzaklaşan; asker kaçağı’ < *kaç-* (1043); *kelgin* ‘göçebe, göçmen hayvan; göçmen, muhacir’ < *kel-* (1187); *keşgin* ‘gezgin, gezici’ < *kez-* (1214); *ozgun* ‘öne geçen, önde bulunan, diğerlerini geride bırakan’ < *oz-* (1685); *satkın* ‘hain’ < *sat-* (1786); *turgun* ‘belli bir yerde yaşayan, ikamet eden, sakin’ < *tur-* (2112); *tutkun* ‘tutsak, esir; köle, kul’ < *tut-* (2117-2118).

2.23.2. Durum bildirir:

baskın II ‘Baskın, beklenmedik saldırı; baskın, sertlik, zorluk bakımından üstün; baskın, su basımı, sel’ < *bas-* (271-272); *kırgın* ‘kanlı savaş’ < *kır-* (1239); *kuugun* ‘koyalamaca, kaçanı yakalamaya çalışma işi; sürgün, sürülme işi’ < *kuu-* (1437); *ötkün* ‘kısa süreli sağanak yağmur, yağış, geçiş’ < *öt-* (1708); *sürgün* ‘tar. sürülme işi, nefiy’ < *sür-* (1873); *taşkın* ‘taşkın, su baskını’ < *taş-* (1974).

2.23.3. Vasıf ismi yapar:

azgın I ‘Hâlsiz, bitkin, solmuş; azgın, yoldan çıkan; yersiz yurtsuz olan’ < *az-* (208); *baskın I* ‘baskıncı’ < *baskınçı-* (271); *kuugun* ‘koyalayan, peşine takılan kişi, ekip’ <

kuu- (1437); *ozgun* ‘lider, önder, önde gelen’ < *oz-* (1685); *tutkun* ‘mec. esir, bir düşünceye veya bir kimseye körü körüne bağlı olan kimse’ < *tut-* (2117-2118).

2.23.4. Nesne adı yapar:

toskun ‘Engel, herhangi bir yolu kapamak için konulan nesne, bariyer’ < *toskool-* (2083).

2.23.5. Mecaz anlamda isim yapar:

toskun ‘mec. Engel, bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni’ < *toskool-* (2083).

2.23.6. Organ adı yapar:

cutkun ‘Yutak, gırtlak ve yemek borusu arasındaki boşluk’ < *cut-* (656).

2.23.7. Yer-mekân adı yapar:

sürgün ‘Sürgün, bir kimsenin sürüldüğü yer’ < *sür-* (1873).

2.24. -Gır /-GUr

Babatürk ekin, “*fil kök ve gövdelerine gelerek isimler türettiğini, bu isimlerde fiillerin ifade ettiği işlerin çok iyi derecede yapıldığını göstermekte olduğunu ifade etmekte ve yapılan isimlerde bir aşırılık anlamının varlığından*” bahsetmektedir (2008:27-28).

Kırgızcada işlek bir kullanım göstermeyen ek, ünlü uyumlarına uymakta, ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.24.1. Sıfat yapar:

algır ‘Avını iyi yakalayan, alıcı, avcı (kuş, köpek); tuttuğunu koparan, yaman, çevik’ < *al-* (85); *bilgir* ‘zeki, kıvrak zekâlı; yetenekli, kabiliyetli, istidatlı’ < *bilgiç-* (357).

2.24.2. Bu sözcükte de eke rastlanmıştır:

kagıngır ‘ (Akciğerlerini üşüterek zatürre olası veya olasıca) anlamında kargış, beddua, ilenç sözü’ < *kagın-* (1050).

2.24.3. Mecaz anlamda isim yapar:

ötkür ‘mec. Keskin, güçlü, hiçbir şeyden çekinmeyen, çevik, yılmayan, cesur’ < *öt-* (1708).

2.24.4. Araç-gereç adı yapar:

ötkür ‘Keski’ < *öt-* (1708).

2.25. -GIs/-GUs

Kasapoğlu Çengel, ek hakkında “*Tonlu ünsüzle biten fiillere -gıs/-gis, -gus/güs, tonsuzla biten fiillere -kıs/-kis,-kus/-küis ekleri getirilmekte, ek, -GI/-GU fiilden isim yapım eki ile +sIZ/ +sUz olumsuzluk ekinin birleşmesinden oluşmaktadır*” demektedir(Kasapoğlu Çengel, 2017:142).

Ek ünlü uyumları açısından da sağlam olup ekin ünsüz uyumuna uymadığı görülmektedir.

İŞLEVİ

2.25.1. Tek işlevini tespit ettiğimiz ek, sıfat yapmaktadır:

acıragıs ‘Bölünmez, parçalanamaz, ayrılamaz; bütün, bölünmeyen’ < *acıra-* (29); *adaşkıs* ‘yolunu kaybetmeyen, şaşırılmaz’ < *adaş-* (38); *aktalgıs* ‘suçsuz bulunmaz, aklanamaz, suçluluğu kesin’ < *aktal-* (65); *arılğıs* ‘onulmaz, kurtulunmaz, devası olmayan’ < *arıl-* (136); *ayıkğıs* ‘iyileşmeyen, çaresiz; kötü’ < *ayık-* (184); *aynıgıs* ‘sözünde duran, sözünden caymayan’ < *aynıbas-* (196); *ayrılğıs* ‘ayrılmaz’ < *ayrıl-* (198); *aytkıs* ‘söylenilmeyecek, söylenmesi uygun, mümkün olmayan; anlatılamayacak; anlatılamayacak kadar kötü, çok zor’ < *adam aytkıs* (201); *baykagıs* ‘fark edilmeyen’ < *bayka-* (300); *boylogus* ‘uçsuz bucaksız, çok derin’ < *boylo-* (399); *buzulgus* ‘sağlam, bozulmayan’ < *buzul-* (452); *cumgus* ‘yummaz, kapamaz’ < *cum-* (649); *karagıs* ‘bakılmayacak kadar çirkin; heybetinden veya gazabından bakılamayan

yüz' < *kara-* (1111); *mayışkıs* 'sert, sağlam' < *mayış-* (1528); *mingis* 'binilmez' < *min-* (1555); *oñgus* 'iyilik görmeyesi!' < *oñ-* (1638); *oodarılıgıs* 'çevrilmez, içi dışına çevrilmeyen; devrilmez, yıkılmaz, sabit' < *oodarıl-* (1642); *oturgus* 'oturmayan, yerinde durmaz' < *otur-* (1677); *öçküis* 'her zaman hatırlanan, hatıralardan silinmeyen, unutulmaz; daimi, kalıcı, ebedi; silinmez; yazıya ilişkin' < *öç-* (1688); *taanılıgıs* 'tanınmayacak kadar' < *taanıl-* (1920); *tügöngüs* 'tükenmez, bitmeyen, bol' < *tügön-* (2127); *tüşüingüs* 'anlaşılmaz, anlaşılmayan' < *tüşün-* (2141); *tütküis* 'dayanılmaz, tahammül edilemez, katlanılamaz; dayanılmaz, karşı konulamaz veya karşı çıkılamaz (kimse veya şey); tahammülfersa' < *tüt-* (2142); *unutkus* 'unutulmaz' < *unutulgus-* (2161); *unutulgus* 'unutulmaz' < *unutul-* (2162); *üzülgüs* 'ayrılmaz, kopmaz' < *üzül-* (2195).

2.26. -Iç /-Uç

Babatürk 2008'de yayımlanan çalışmasında ekin "eskiden beri kullanılan bir ek olup bu ekle türetilen kelimelerin aşırılık ve fazlalık ile fiilin sonucunu bildirdiğini ifade etmekte ve ekin, Kırgız gramer kitaplarında dönüşlülük eki – (I)n ile birlikte gösterildiğini belirtmektedir. Babatürk, ekin, genellikle iki heceli fiillere, büyük çoğunlukla da dönüşlü fiil gövdelerine gelerek isim yaptığını söylemektedir. Babatürk, (2008:29-30).

-Iç /-Uç eki, Kırgız Türkçesinde işlek olup ünlü-ünsüz uyumlarına riayet etmektedir.

İŞLEVLERİ

2.26.1. Durum bildirir:

suranıç 'Rica, dilek, dileyiş' < *suran-* (1863); *sagınıç* 'özlem, hasret' < *sagin-* (1758); *ökünüç* 'pişmanlık, üzüntü' < *ökün-* (1692); *küyünüç* 'üzüntü, dert' < *küyün-* (1482); *ayanıç* 'acıma, acıma durumu' < *ayan-* (177); *calınıç* 'yalvarma, yalvarma işi; arzu, rica, istirham' < *calın-* (488); *ciyirkeniç* 'tiksinme, iğrenme; beğenmeme, tasvip etmeme, nefret etme' < *ciyirken-* (611); *cubanıç* 'rahatlama, sakinleşme, ferahlama' < *cuban-* (644); *kızganıç* 'kıskançlık, hasetlik' < *kızgan-* (1261); *korkunuç* 'korku, tehlike' < *korkun-* (1322); *taarınıç* 'dargınlık' < *taarın-* (1921).

2.26.2. Duygu, his anlamında isim türetir:

manıç ‘İnanç’ < *inan-* (960); *işeniç* ‘güven’ < *işenim-* (1007); *süyünüç* ‘sevinç, kıvanç’ < *süyün-* (1879); *kubanıç* ‘sevinç, istenen veya hoşça giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku; çocuğa karşı sevgi ve sevincini bildirmek için kullanılır’ < *kuban-* (1401).

2.26.3. Sıfat yapar:

bulganıç ‘Kirli, pis; kirli, toplumun değer yargılarına aykırı olan; iğrenç, insanda iğrenme duygusu uyandıran, tiksindiren, müstekreh’ < *bulganç-* (429); *tayanıç* ‘destekleyici’ < *tayan-* (1979).

2.26.4. Nesne adı yapar:

süyöniç ‘Dayanak, dayanılacak şey’ < *süyönç-* (1878); *tayanıç* ‘dayanak, altta bulunan temel; dayanç, dayanılacak şey; direk’ < *tayan-* (1979-1980).

2.26.5. Mecaz anlamda isim yapar:

tayanıç ‘mec. Dayanak, bir iddiayı güçlendiren kanıt; dayanak, destek olan kimse’ < *tayan-* (1979-1980).

2.26.6. Şahıs adı yapar:

süyöniç ‘Destekçi, arka’ < *süyönç-* (1878).

2.27. -Ik / -Uk, -k

Korkmaz 2014’de yayımlanan eserinde *-Ik/-Uk, -k* ekinin, “Geçişli geçişsiz tek ve çok heceli fiillere gelerek sıfat ve adlar türeten çok işlek bir ek olduğunu ve bu ekle yapılmış türetmelerin özellikle sıfat olanlarında, yapılmış bitmiş bir işi nitelik olarak üzerinde taşıma özelliğinin varlığından bahsetmiştir.

Aynı çalışmasında Korkmaz, Türkiye Türkçesinin Eski Türkçeden günümüze uzanan tarihî gelişme sürecinde uğradığı bazı ses değişimleri ve özellikle k>g; g,y ünsüzlerindeki erime özelliği ve ünlü ile sonuçlanan fiillere eklerin bağlantı ünlüsü almadan eklenmesi gibi durumların, *-Ak < -gAk, -k ve -Ik/-Uk* gibi fiilden ad türeten eklerin gruplandırılması konusunda gramerlerimizde birtakım yorum güçlükleri doğurduğunu, dolayısıyla zaman zaman varılan yargı ve örneklendirmede bazı yanlışlıklar olduğunu, böyle

durumlarda yanılmayı büyük ölçüde önleyecek ölçütün, ekin kökenini ve işlevini göz önünde bulundurmak ve bağlayıcı ünlülerin nerelerde atılabileceğini gözden uzak tutmamak gerektiğini belirterek ekin, -Ik / -Uk ekiyle yapılmış türetmelerde “olmuş, bitmiş, olanı gösterme ve -mış ekine koşut bir işlev taşıma” özelliğini gördüğünü ifade ederek eki, Eski Türkçe –yUk ekine bağlamayı gerekli bulduğundan bahseder. Ona göre ek, /y/ ünsüzünün dilimizde kolayca eriyip kaybolma özelliği taşımasının da –yUk > -Ik /-Uk biçimine dönüştürmüştür” Korkmaz (2014:154-155).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.27.1. Sıfat yapar:

açık ‘Açık’ < *açı-* (32); *artık* ‘fazla; üstün, daha iyi’ < *art-* (144); *azgırık* ‘yoldan çıkararak, kandırarak, düzenbaz’ < *azgırıcı-* (208); *bışık* ‘pişmiş, hazır, yenilebilecek (yemek); sağlam, kaliteli, dayanıklı; dayanıklı, metanetli; uyanık’ < *bış-* (350-351); *bölük* ‘bölüm, kısım; bölük, parça’ < *böl-* (411); *buzuk* ‘bozuk, bozulmuş olan; mec.fesat, araboza; mec.fesatçılık,araboza; bozuk, kötümser’ < *buz-* (452); *büdmük* ‘bulanık, net olmayan; müphem, açık ve belirgin olmayan; bulanık, belirsiz, karanlık’ < *büdm-* (454); *capırık I* ‘gereksiz, önemsiz’ < *capır-* (514); *capırık II* ‘akın, topluca, baskın; akın, baskın, istila’ < *capır-* (514); *çetik* ‘sözü, tavsiyesi dinlenir, tecrübeli, akıllı olgun (kişi); yetkin, aşkın, olgun, üstün’ < *çet-* (573); *cırık* ‘dudakları, burnu yarık, yırtık’ < *cır-* (597); *çimirik* ‘atik, çevik’ < *çimir-* (738); *kesik I* ‘kesik, kesilmiş olan; çatlak, soğuktan çatlamış’ < *kes-* (1207); *kıyık I* ‘kesinti, kırıntı; kesintilerin birleştirilmiş yeri; müsait, uygun elverişli; hlk. hayvanların kulaklarına kesik bırakmak suretiyle yapılan en, im; esk. dökme gümüşlerin bağlandığı nişan; çekik, yanlara doğru çekilerek gerilmiş gibi olan’ < *kıy-* (1253); *küyük* ‘yanık, yanmış olan; yanmış olan bir şeyin kokusu ve tadı için kullanılır; yanık, duygulu, dokunaklı, acılı, etkili’ < *küy-* (1481); *munarık* ‘pus, hafif sisin oluşturduğu bulanıklık’ < *munar-* (1578); *oturuk* ‘yerleşik, belli bir yere yerleşmiş; yerleşik, oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan’ < *otur-* (1677); *satık* ‘satış, satma işi; tic. satıcı ile alıcı arasında yapılan ve bir malın alıcıya verilmesi ve bunun karşılığında bir fiyat, bir değer alınması yoluyla yapılan işlem, satım; satılık, satışa çıkarılmış olan’ < *sat-* (1786); *sıyrık* ‘sıyrık, vücudun sıyrılan yeri; kabuğu soyulmuş’ < *sıyr-* (1819); *sızık I* ‘çizik, çizilerek veya farklı yollarla oluşmuş çizgi;

çizgi, yüze ve vücut hatlarının her biri; mat. çizgi, bir noktanın yürütülmesiyle oluşan biçim' < *sız-* (1820); *teşik* 'delik, dar, küçük, açıklık; delik, dar, küçük, çukur; delik, delinmiş olan' < *teş-* (2017); *tilik* 'dilinmiş yer, kesik; hayvanların kulaklarının kesilmesi yoluyla yapılan damga' < *til-* (2044); *tunarık* 'sönük, parlaklığı azalmış; kapalı, bulutlu' < *tunargan-* (2111).

2.27.2. İş, durum bildirir:

aykırık 'Haykırış' < *aykır-* (190); *bakırık* 'bağırma, bağırış' < *bakır-* (230); *basık* 'gidiş, yürüyüş (atın); yürüme, gidiş; mec.davranış, hareket' < *bas-* (268-269); *bışkırık* 'tıksırma, aksırma; aniden gülme' < *bışkır-* (352); *bularık* 'pus, hafif sisin oluşturduğu bulanıklık' < *munarık-* (427); *cabık II* 'kapalı, geçilmez durumda olan; kapalı açık ve net olmayan; kapalı, gizli saklı; kapalı, herkese açık olmayan; kapalı, kapanmış olan, kilitli; kapalı, mesai saati sona ermiş olan (dükkân vs. kurumlar için); kapalı, üstü örtülü' < *cap-* (471); *caraşık* 'yakışık, yaraşık, uygunluk, yaraşma' < *caraş-* (518); *caşırık* 'giz, sır' < *caşır-* (533); *cekirik* 'çıkışma, azarlama, çemkirme' < *cekir-* (552); *cötkürük* 'öksürük' < *cötkür-* (643); *çakırık* 'çağrı, davet; nida, çağırma' < *çakır-* (685); *çimirik* 'dönme durumu' < *çimir-* (738); *çüçkürük* 'aksırık, hapşırık' < *çüçkür-* (761); *katkırık* 'kahkaha' < *katkır-* (1146); *kekirik* 'geçirme' < *kekir-* (1182); *könük* 'alışkanlık, yordam, âdet' < *kön-* (1361); *oturuk* 'daimi ikâmet etme, bir yerde sürekli oturma' < *otur-* (1677); *ökürük* 'yüksek ses; bağırıtı, çağırıtı, haykırış; çığlık, feryat, figan ederek ağlama' < *ökür-* (1692); *sapırık* 'harman savurma' < *sapır-* (1779); *sekirik* 'zıplama, fırlama; atlama, atlamak işi; atılım, hızla ilerleme, hamle; saldırı' < *sekir-* (1794); *sınık* 'kırık, kırılmış olan; kırık parçası; kırık, kemiğin kırılması' < *sın-* (1810); *tukuruk* 'kışkırtma, kışkırtma işi, tahrik; kışkırtma, herhangi bir kişiye, gruba, kuruluşa herhangi bir eylemde bulunmaya zorlayan, önceden tasarlanmış girişim, kışkırtı, provokasyon' < *tukur-* (2105); *turuk* 'istikrarlılık' < *tur-* (2113); *tübölük* 'sonsuzluk, ebediyet' < *tüböl-* (2126); *üşkürük* 'oflama' < *üşkür-* (2189).

2.27.3. Nesne adı yapar:

bastırık 'Baskı, otu veya ekin demetlerini bastırmak için kullanılan sıruk' < *bastır-* (274); *cabık II* 'kapalı, açık olmayan giyecek' < *cap-* (471); *çığırık* 'yuvarlak, tekerlek şeklinde olan; çıkırık, iplik bükme, iplik sarma vb. işlerde kullanılan el veya ayakla çevrilen dolap; makara, bobin; yürüteç örümcek, yürüten; çıkırık, ağır bir şeyi çekecek

ipin sarılmasına yarayan ve bir eksen üzerinde uzunca bir kolla çevrilerek dönen silindir; tekerlek, çember şeklinde oyuncak' < *çığır-* (720); *çimirik* 'topaç oyuncacı' < *çimir-* (738); *ilik I* 'ilik, asma, ilikleme işlemine uygun yarık' < *il-* (993); *iyik* 'iğ, kirmen' < *iy-* (1013).

2.27.4. Sesle bağlantılı isim yapar:

cañırık 'Yankı, akis; yankı, bir olgunun çevrede uyandırdığı, duygu, düşünce veya tepki, akis; ses, bağırtı' < *cañır-* (510); *çañırık* 'çığlık, feryat' < *çañır-* (695); *çiñırık* 'çığlık, feryat; mit. dağlarda acı acı ses çıkartan bir tür yaratık' < *çiñır-* (729); *ışkırık* 'düdük sesi; ıslık' < *ışkır-* (977); *kıykırık* 'haykırış, haykırma sesi; çığlık' < *kıykır-* (1255); *koşkuruk* 'atın ürktüğü zaman çıkardığı hırıltılı ses' < *koşkur-* (1329).

2.27.5. Yer-mekân adı yapar:

cabık I 'Çadırın duvarındaki ve tavanındaki çitaların birleştiği bölüm' < *cap-* (471); *cayık* 'yazı, düzlük, ova' < *cay-* (541); *kısıık* 'kısıık, boğaz, kanyon; boğaz, iki kara arasındaki dar deniz' < *kıs-* (1244); *oyuk* 'oyuk, oyulmuş, çukur yer' < *oy-* (1684); *turuk* 'ikâmet edilen yer, yerleşim alanı' < *tur-* (2113).

2.27.6. Vasıf ismi yapar:

büzürük 'hık. Haysiyetli (şeyhler için)' < *büzür-* (466); *cabık II* 'kapalı, başı örtülü' < *cap-* (471); *esirik* 'kibirli, kendini beğenmiş' < *esir-* (902); *ölük* 'ölü beden, ceset, naaş; mec. cansız, silik; mec. elinden hiçbir iş gelmeyen' < *öl-* (1695).

2.27.7. Terim adı yapar:

buyruk 'Buyruk, emir, komut, ferman' < *buyur-* (450); *tüşünük* 'kavram, konsept; bilgi' < *tüşün-* (2141).

2.27.8. Araç-gereç adı yapar:

kazık 'Kazık, toprağa çakılmak için hazırlanmış ucu sivri demir veya ağaç' < *kaz-* (1173).

2.27.9. Mecaz anlamda isim yapar:

buyruk 'mec. Yazgı, kader, alın yazısı' < *buyur-* (450); *kazık* 'dayanç, destek' < *kaz-* (1173).

2.27.10. Organla bağlantılı isim yapar:

çimkirik ‘Sümük’ < *çimkir-* (738); *kakırık* ‘balgam’ < *kakır-* (1055); *tükürük* ‘tükürük’ < *tükür-* (2129).

2.27.11. Dinle bağlantılı isim yapar:

azgırık ‘şeytan’ < *azgırığıç-* (208); *cazık I* ‘yazık, günah’ < *caz-* (547).

2.27.12. Yemek-besin adı yapar:

sızık II ‘Çiğ yağ sızdırılınca kalan artık, posa’ < *sız-* (1820).

2.27.13. Zarf yapar:

çetik ‘Yeterli, yeterince, yeteri kadar’ < *cet-* (573).

2.28. -m,-(I) m / -(U) m

Korkmaz 2014’de yayımlanan eserinde *-m-(I) m / -(U) m* eki hakkında “geçişli ve geçişsiz tek bazen de çift heceli fiillerden ad türeten işlek bir ek olduğunu ve bu ekin ünlü ile biten fiillere yalnız *-m* olarak, ünsüz ile bitenlere, araya *-I- /-U-* bağlantı ünlüsü alarak eklendiğini” belirtmektedir. Yine aynı eserinde “*-m* ekiyle kurulan adların, yapılan bir işin, fiildeki kılışım adı olma özelliği ve kapsam genişliği taşıdığı için, yeni kelime ve terim yapımında büyük kolaylık sağladığından”bahsetmektedir. Korkmaz, (2014: 89-90).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.28.1. Durum bildirir:

agım ‘Akım, akıntı, cereyan; belli bir yöne doğru toplu hareket; belli bir şeyin gelişme, büyüme, yön alma, ilerleme eylem; akım, yöntem, ekol; akın, kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması’ < *ak-* (47-48); *bışım* ‘pişim, pişirim’ < *bış-* (351); *ösüm* ‘büyüme, gelişme’ < *ös-* (1707).

2.28.2. Soyut ad yapar:

bilim ‘Bilim, ilim’ < *bil-* (357); *sezim* ‘sezgi, sezme, his; his, duyu, duyum; his, duygu’ < *sez-* (1805).

2.28.3. Süreç bildirir:

bilim ‘Bilim, araştırma süreci’ < *bil-* (357).

2.29. -n

Kasapoğlu Çengel, -n, (-I)n / -(U)n ekinin “Çok eskiden beri kullanılagelen işlek bir ek olarak tanımlamakta; ekin geçişli ve geçişsiz tek ve çift heceli fil köklerinden adlar, çok seyrek olarak da sıfatlar türettiğinden bahsetmekte ve bu türetilen eklerin fiilin gösterdiği işin “sonucu” veya “ürünü”olma görevini yüklediğini” ifade etmektedir. (Kasapoğlu Çengel, 2017:101).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.29.1. Durum bildirir:

agın ‘Akım, akıntı, cereyan; belli bir yöne doğru toplu hareket; belli bir şeyin gelişme, büyüme, yön alma, ilerleme eylemi; akım, yöntem, ekol; akın, kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması’ < *agım-* (48); *bıçın* ‘biçim, biçme işi’ < *bıçım-* (341); *cıyın* ‘sonuç, netice; toplantı, toplanma, bir araya gelme’ < *cıy-* (601); *kırkın I* ‘kırkım, davarların kırılması işi’ < *kırkım-* (1240).

2.29.2. Nesne adı yapar:

çiyin ‘Çizgi, hat’ < *çiy-* (740); *tüyün* ‘düğüm, iplik, ip, halat vb. bükülebilir şeyleri kıvrıp kendi üzerine veya birbirine dolayarak yapılan boğum’ < *tüy-* (2145-2146).

2.29.3. Topluluk, grup adı yapar:

cıyın ‘Birçok kimsenin veya nesnenin bir araya gelmesiyle oluşan kalabalık, küme, kitle, kütle, yığın; kurul, heyet, konsey, komisyon’ < *cıy-* (601).

2.29.4. Madde adı yapar:

tütün ‘Tütün, duman, bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan değişik renklerde gaz’ < *tüt-* (2143).

2.29.5. Sıfat yapar:

çaşırın ‘Saklı, gizli, mahfuz’ < *çaşırurun-* (533).

2.29.6. Süre, zaman bildirir:

kırkın I ‘Davarların kırıldıkları mevsim’ < *kırkım-* (1240).

2.29.7. Terim adı yapar:

tüyün ‘Yolların kesişme noktası’ < *tüy-* (2145-2146).

2.29.8. Soyut isim yapar:

tüyün ‘Sır; öz, esas’ < *tüy-* (2145-2146).

2.29.9. Mecaz anlamda isim yapar:

tütün ‘mec. Ev, aile’ < *tüt-* (2143).

2.30. -(I)nDI/ -(U)nDU

Koraş 1998’deki çalışmasında ekin “*dönüşlülük eki, -n ile fiilden isim yapan – di (da, -de) ekinin birleşmesiyle oluştuğunu belirtmekte ve ekin, birleşik bir ek olduğu için, birleşik şekli kabul etmeyen bilim adamlarının eki başlık olarak ele almadıklarından*” söz etmektedir” (Koraş,1998: 306).

Ergin, eki ayrı bir ek olarak kabul etmemekte ve ekin *-tı, -ti* ekinin sadece dönüşlü fiil tabanlarına gelen bir ek olduğunu söylemektedir. (Ergin,1998 TDB, s.193).

Ek, kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.30.1. Sıfat yapar:

bitirandı ‘Dağınık, bir arada olmayan; dağınık, düzensiz, karışık; parçalanıp ufalanmış parçalar, kırık’ < *bitira-* (353); *bürkündü* ‘püskürtülmüş’ < *bürk-* (461); *cırındı* ‘yarık, yırtık, delik, deşik’ < *cır-* (598); *cuundu* ‘çamaşırı yıkadıktan sonra kalan kirli su; hlk. yıkanacak kap kacaktan sonraki kirli kalıntı’ < *cuu-* (658); *çaçındı* ‘karışık, dağınık, düzensiz’ < *çaç-* (680); *çaçırandı* ‘sıçrayan ufak parçacıklar; karışık, dağınık, düzensiz; mec. birlik, beraberliği olmayan, dağınık’ < *çaçıra-* (681); *eritindi* ‘eritme, eritilerek elde edilen’ < *erit-* (894); *ıpirandı* ‘kırık dökük, döküntü’ < *ıpira-* (963); *kirindi* ‘başka yerden gelmiş veya sonradan girmiş’ < *kir-* (1275); *koştundu* ‘yedek, gereğinde kullanılmak için elde bulundurulan’ < *košto-* (1329).

2.30.2. Yer-mekân adı yapar:

cuuşandı ‘Hayvanların sürü halinde yatıp dinlendiği yer’ < *cuuşa-* (659); *çabındı* ‘otu biçilecek olan yer’ < *çap-* (678); *tepsendi* ‘ayak altı, insanların bastığı yer; insanların ve hayvanların çok yürüdükleri yer’ < *teps-* (2009).

2.30.3. Tabiatla ilgili isim yapar:

küröndü ‘Kürenerek toplanmış yığın, küme, tümsek’ < *kür-* (1471); *şilendi* ‘su, rüzgâr ya da başka sebeplerle bir yerden başka bir yere taşınmış kum, toprak gibi birikintiler’ < *şile-* (1908).

2.30.4. Nesne adı yapar:

agındı ‘Su akıntısının getirdiği ağaç, taş vs.’ < *ak -* (48); *sıgındı* ‘posa, suyu alınmış herhangi bir maddenin artığı’ < *sık-* (1806); *şıpırındı* ‘süprüntü’ < *şıpır-* (1904).

2.30.5. Durum bildirir:

asırandı ‘Evlatlık’ < *asıra-* (149); *korutundu* ‘sonuç, netice’ < *korut-* (1327); *kusundu* ‘kusuntu, kustumuk’ < *kus-* (1431).

2.30.6. Mecaz anlamda isim yapar:

tepsendi ‘mec. İşkence, eziyet’ < *teps-* (2009).

2.30.7. Terim adı yapar:

köböyündü ‘Çarpım’ < *köböyt-* (1342).

2.31. İñki-/ Uñku

2.31.1. Sıfat yapar:

barbayıñki ‘biraz kabarmış’ < *barbay-* (257); *caldırañki* ‘yalvarmaklı, acıklı’ < *caldıra-* (485); *cantayınki* ‘eğimli, meyilli’ < *cantay-* (507); *caşıñki* ‘ağlamalı, ağlamaklı, üzüntülü’ < *caş-* (533); *cayılıñki* ‘yayvanca, yassıca, genişçe’ < *cayıl-* (541); *cazılıñki* ‘yayvanca, genişçe, topluca’ < *cazıl-* (547); *cılmayıñki* ‘gülümseyen, gülümser durumda’ < *cılmay-* (590); *cukarıñki* ‘incelmiş, biraz ince; zayıflamış, biraz zayıf’ < *cukar-* (646); *cumuñku* ‘biraz yumuk’ < *cum-* (651); *cutañki* ‘yokluk, kıtlık, açlık, kuraklık’ < *cuta-* (656); *cüdüñkü* ‘bezgin, bıkkın, çökkün’ < *cüdü-* (660); *çarçañki* ‘yorgun, bitkin görünen’ < *çarça-* (699); *kaçıñki* ‘uzak duran, çekingen’ < *kaç-* (1042); *kaldayıñki* ‘kocaman görünümlü’ < *kalday-* (1065); *köönörüñkü* ‘biraz köhne, eskimeye başlamış’ < *köönör-* (1368); *kötörüñkü* ‘biraz yüksek, belli bir yere göre daha yukarıda olan; yüksek, uzaktan işitilecek nitelikte olan; neşesi, keyfi yerinde olan, sevinçli, neşeli; böbürlenen, üstünlük taslayan’ < *kötör-* (1381); *kubarıñki* ‘hafif soluk, rengi atmış olan; az sararmış (ot)’ < *kubar-* (1402-1403); *kumsarıñki* ‘biraz solmuş, rengi atmış olan’ < *kumsar-* (1417); *mantayıñki* ‘bodurca ve tıknazca’ < *mantay-* (1514); *moturayıñki* ‘biraz tombul ve sevimli olan’ < *moturay-* (1567); *munarıñki* ‘puslu, hafif sis çökmüş hâl; üzüntülü, tasalı’ < *munar-* (1578); *muñayınki* ‘üzgün, üzüntülü’ < *muñay-* (1579); *şalbırañki* ‘gevşek, gevşemiş olan; gevşek, cansız, hareketsiz, iradesiz; sarkık, sarkmış; sölpük, salpa’ < *şalbıra-* (1885); *şalpayıñki* ‘cılız, zayıf ve güçsüz; gönülsüz, isteksiz, hevesiz, gevşek; sarkık, sölpük, salpa, gevşek’ < *şalpay-* (1887); *tunarıñki* ‘biraz sönük; biraz kapalı, biraz bulutlu’ < *tunar-* (2110); *tünörüñkü* ‘sönük, parlaklığı az veya azalmış; kirli, temiz olmayan, bulanık; mec. Biraz kederli, biraz sıkıntılı’ < *tünör-* (2132); *üldüröñkü* ‘hâlsiz, mecalsiz, güçsüz, kuvvetsiz, dermansız, takatsiz’ < *üldür-* (2180).

2.31.2. Renk isimlerine gelerek gibilik benzerlik anlamlarında sıfat yapar:

agarıñki ‘Beyazımsı’ < *agar-* (45); *bozoruñku* ‘boz, beyazımsı, beyaza çalan’ < *bozor-* (404); *kararıñki* ‘karamsı’ < *kararı-* (1116); *kızarıñki* ‘kızılımsı, kızılımtrak’ < *kızarı-* (1260); *kögörüñkü* ‘mavimsi; yeşilimsi; morumsu’ < *kögör-* (1346).

2.31.3. Durum bildirir:

kötörüñkü ‘böbürlenerek, üstünlük taslayarak’ < *kötör-* (1381).

2.31.4. Zarf yapar:

calbarıñki ‘Yalvararak, yalvarırcasına’ < *calbar-* (483).

2.31.5. Renk adı yapar:

kızarıñki ‘Kızılımsı, kızılımtrak’ < *kızarı-* (1260).

2.32. -k-

-k-eki, ünlüyle biten fiil tabanlarına ek doğrudan, ünsüzle biten fiillere ise ünlü uyumuna göre /ı/, /i/, /u/, /ü/ bağlantı ünlülerinden birini alarak eklenmektedir. (Kasapoğlu Çengel, 2017:142; Ergin, 1998:188; Ercilasun, 2012:504; Öner, 2013:79-80; Korkmaz 2014:154; Buran ve Alkaya, 2014:192; Banguoğlu, 2015:248; Serebrennikov and Gadjeva, 2018:104; Karaağaç 2018:396).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.32.1. Sıfat yapar:

aksak ‘Aksak, topal’ < *aksa-* (63); *alcıracak* ‘gevşek dokulu, sıkı olmayan (dokuma yoluyla yapılan eşyalar ve kumaşlar için)’ < *alcıra-* (77); *añıldak* ‘bağırıp çağırın, öfkeli’ < *añilda-* (114); *badıldak* ‘dırdırcı, geveze’ < *badilda-* (221); *badıldak* ‘konuşkan, çok konuşan’ < *badilda-* (221); *baldıracak* ‘çok konuşan, ağzı kalabalık’ < *baldıra-* (242); *barsıldak I* ‘pat pat ses çıkaran’ < *barsilda-* (265); *bezildek* ‘konuşkan, çalçene, çenesi düşük; pürtelaş, telaşlı’ < *bezilde-* (339); *bilbıracak* ‘yumuşak, gevşek;

mec.cansız, hareketsiz, iradesiz' < *bilbıra-* (343); *bilcırak* 'yumuşak,yapışkan; mec.cansız, iradesiz, sünepe; mec.boşboğaz, yerli yersiz konuşan, cıvık' < *bilcıra-* (343); *bilkıldak* 'yumuşak; hafifçe seğiren; yavaş hareket eden' < *bilkılda-* (346); *bitirek I* 'cimri, eli sıkı' < *bitir -* (370); *bocurak* 'çok konuşan' < *bocura-* (374); *caltıldak* 'parlak, parıltı, pırıltı, ışıltı' < *caltıl-da-* (492); *carıldak* 'geveze, çenesi düşük, hiç durmadan konuşan' < *carıl-da-* (522); *carkırak* 'parlak, ışıltılı, parıltı, pırıltı; mec.temiz,saf, berrak, parlak; keyifli, neşeli,şen, şakrak' < *carkıra-* (525); *caşık I* 'yağsız, tatsız, lezzetsiz (et); güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dayanıksız; sulu gözlü' < *caşı-* (532); *celbirek* 'dalgalı' < *celbire-* (554); *celkildek* 'sallanan, kıpırdayan, oynayan; sallana sallana yürüyen, hareket eden' < *celkilde-* (557); *celpildek* 'dalgalanan, sallanan, savrulan' < *celpilde-* (558); *ciltıldak* 'parıltı, pırıltı, ışıltı' < *ciltıl-da-* (591); *ciltırak* 'parlayan, parıldayan, pırıldayan, ışıldayan' < *ciltıra-* (592); *cımıldak* 'düz,düzgün, pürüzsüz, parlak durumda olan; temiz, pırl pırl görünen' < *cımıl-da-* (594); *cörgölök* 'hık. küçük adımlarla yürüyen, adımlayan; mec. ürkek, çekingen, korkak' < *cörgölö-* (642); *cumalak* 'yumru, yuvarlak, toparlak' < *cumala-* (649); *çıkıldak* 'çetin, sert soğuk' < *çıkıl-da-* (723); *çiyıldak* 'ince ve keskin olan' < *çiyıl-da-* (734); *çiykıldak* 'gıcirtılı, gıcirtısı olan; sürekli cik cik sesi çıkaran' < *çiykılda-* (735); *çirik* 'çürük, çürümüş olan; mec. çürük, sağlam ve dayanıklı olmayan' < *çiri-* (739); *darıldak* 'yüksek sesle konuşan; zırlayarak ağlayan' < *darıl-da-* (789); *dırıldak* 'titrek' < *dırıl-da-* (816); *dikildek* 'tetik, çevik, atik, dikkatli' < *dikilde-* (818); *dildirek* 'titreyen, sallanan, harekette olan' < *dildire-* (819); *dirildek* 'titreyen, sallanan, harekette olan' < *dildirek-* (822); *dirtildek* 'titrek, titreyen' < *dirtilde-* (823); *elpildek* 'nezaketli' < *elpilde-* (876); *ırıldak* 'hırlayan' < *ırıl-da-* (971); *ırkırak* 'hırlayan, uğuldayan' < *ırkıra-* (973); *kacıldak* 'çok konuşan, sürekli ağız kavgası eden' < *kacıl-da-* (1041); *kakıldak* 'geveze' < *kakıl-da-* (1055); *kaltıldak* 'titrek, titreyen; sallanan' < *kaltıl-da-* (1073); *kañırsık* 'pis koku' < *kañırsı-* (1094); *kañkıldak* 'dirdirici' < *kañkılda-* (1095); *kaynak* 'kaynamış olan' < *kayna-* (1160); *kelcirek* 'geveze, ileri geri konuşan; ileri geri söylenen, gelişigüzel' < *kelcire-* (1185); *ketik* 'kertik, çentik; eksiklik, noksan; kırık, kırık olan' < *ket-* (1210); *kıtırak* 'kıtır kıtır, çok pişirilmekten veya kızartılmaktan kuru ve gevrek bir duruma gelmiş olan' < *kıtır-* (1248); *kirildek* 'hırıldayan' < *kirilde-* (1275); *kirkirek* 'hırıltılı' < *kirkire-* (1276); *koñırsuk* 'kokuşuk, kokuşmuş' < *koñırsu-* (1313); *korkulda-* 'homurdanan; mec. kaba, çabuk sinirlenen' < *korkulda-* (1322); *korsulda-* 'çok kaba biri' < *korsulda-* (1325); *kölküldök* 'büyük, geniş' < *kölküldö-* (1355); *kulkuldak* 'açgözlü, gözü

doymaz' < *kulkulda-* (1444); *kultuldak* 'kıpır kıpır, çok hareketli; ikiyüzlü, riyakâr' < *kultulda-* (1415); *kuunak* 'neşeli, sevinçli' < *kuuna-* (1438); *möltüldök* 'durur, parlak' < *möltüldö-* (1571); *möltürök II* 'parlak, temiz, berrak; parlak, yüzü güzel; parlak, parlayan, ışıldayan' < *möltürö-* (1572); *mültüldök* 'sabit olmayan, sürekli değişen' < *mültüldö-* (1592); *salbırak* 'dökülmüş olan, eski, harap olmuş' < *salbıra-* (1766); *salpıldak* 'elinde iş gelmeyen, hep gezip tozmayı seven' < *salpıl-da-* (1770); *sasık* 'saslı, pis kokulu, pis kokan, çürük kokan; pis, kötü niyetli, başkalarına zarar veren' < *sası-* (1785); *solkuldak* 'esnek; korkak, ürkek (yirek)' < *solkulda-* (1830); *sölpük* 'sölpük, gevşeyip kendini koyuvermiş; söbe; sünepe, sümsük' < *sölpü-* (1843); *şalpıkdak I* 'şapırtılı, şıpırtılı; yerli yersiz konuşan, boşboğaz' < *şalpıkda-* (1887); *şapıldak* 'çok hızlı konuşan' < *şapıl-da-* (1887); *şilkıldak* 'sarkık, sallantılı olan' < *şilkıl-da-* (1902); *şıpıldak* 'atik, çevik, hızlı hızlı hareket eden' < *şıpıl-da-* (1904); *şuuldak* 'mec; tetik, çabuk davranan, çevik, dikkatli, uyanık' < *şuulda-* (1917); *takıldak* 'sert ve hızlı konuşan' < *takıl-da-* (1929); *tantırak* 'anlamsız' < *tantıra-* (1949); *tekildek* 'hızlı hareket eden, çevik, çabuk davranan' < *tekilde-* (1992); *tıkıldak* 'tıkırtı yapan; çevik ve hızlı hareket eden (kimse)' < *tıkıl-da-* (2021); *tomolok* 'yuvarlak, top biçiminde olan; kısa ve tombul; parça, tane; hlk. bin' < *togolok-* (2069); *ülbürök* 'nazik, ince, narin, yumuşak, hassas, hoş görünlü' < *ülbürö-* (2180); *ülpüldök* 'narin, nazik, hassas' < *ülpüldö-* (2181); *üşük* 'ayaz, üşüten, hasta eden soğuk' < *üşü-* (2189).

2.32.2. Şahıs adı yapar:

acıldak 'Ağız kavgası eden kimse' < *acıl-da-* (28); *añıldak* 'her şeyi açık söyleyen kimse' < *añıl-da-* (114); *añkıldak* 'sağına soluna bakmadan devamlı bağırıp çağıran kimse' < *añkıl-da-* (116); *bacıldak* 'çok konuşan kimse' < *bacıl-da-* (219); *bakıldak* 'gereksiz yere yüksek sesle çok konuşan kimse' < *bakıl-da-* (229); *barkıldak* 'yüksek ses bağırarak konuşan kimse' < *barkıl-da-* (261-262); *barkırak* 'bağırarak yüksek sesle konuşan kimse' < *barkıra-* (262); *bırıldak* 'devamlı burnunu çeken kimse; devamlı ağlayan, mız kızı eden kimse' < *bırıl-da-* (347); *caşık I* 'çekingen ürkek, tutuk kimse' < *caş-* (532); *çıçalaak* 'şaka kaldırmaz, şakaya gelmez kimse' < *çıçalaa-* (717); *çıçalak* 'şaka kaldırmaz, şakaya gelmez kimse' < *çıçalaak-* (717); *çîñkıldak* 'ince ve keskin ses çıkaran kimse' < *çîñkıl-da-* (729); *çiyıldak* 'sesi ince ve keskin olan kimse' < *çiyıl-da-* (734); *dalpıldak* 'abuk sabuk, saçma sapan konuşan biri' < *dalpıl-da-* (779); *mültüldök* 'işi gizlice bitiren, iyi niyetlenmiş gibi görünen kimse' < *mültüldö-* (1592);

sölpüldök ‘uyumsuz ve uzun giysi giyen, kendine çekidüzen vermeyen, dağınık kimse’ < *sölpüldö-* (1843); *şuuldak* ‘mec. hızlı hızlı hareket eden, konuşan kimse’ < *şuulda-* (1917).

2.32.3. Sesle ilgili isim yapar:

bezildek ‘Bir şeyin devamlı çıkan sesi’ < *bezilde-* (339); *çîñkıldak* ‘ince ve keskin ses’ < *çîñkıl-da-* (729); *çuuldak* ‘gürültü, patırtı, şamata’ < *çuulda-* (761); *doldurak* ‘kaba ses’ < *doldura-* (827); *düküldök* ‘paldır küldür ses’ < *düküldö-* (843); *karsıldak* ‘vurma, çarpma sırasında çıkan yüksek ses’ < *karsıl-da-* (1131); *kirtildek* ‘kütür kütür ses çıkarmak’ < *kirtilde-* (1277); *korkurak* ‘horultu’ < *korkura-* (1322); *şarkırak* ‘şarıltı’ < *şarkıra-* (1892); *şarpıldak I* ‘şapırtı, şıpırtı, şarıltı, şırıltı’ < *şarpıl-da-* (1893); *şîñgırak* ‘zil, zil sesi’ < *şîñgıra-* (1903); *şuudurak* ‘hışırdayan, hışırtılı’ < *şuudura-* (1916); *şuuldak* ‘hışırtı, uğultu’ < *şuulda-* (1917); *türsüldök* ‘küt diye çıkan ses’ < *türsüldö-* (2136).

2.32.4. Durum bildirir:

barkırak ‘Bağırma, yüksek ses’ < *barkıra-* (262); *barsıldak I* ‘gürültü patırtı’ < *barsıl-da-* (265); *comolok* ‘tahmin, kestirim’ < *comolo-* (624); *düñgörök* ‘güm güm eden ses’ < *düñgörö-* (846); *düpüldök* ‘çarpma, vurma’ < *düpüldö-* (847); *kalçıldak* ‘titreme’ < *kalçıl-da-* (1064); *kürkürök* ‘gürleme’ < *kürkürö-* (1470); *sanak* ‘sayım, sayma işi’ < *sana-* (1774); *surak* ‘sorgulama, sorguya çekme’ < *sura-* (1862); *şaldırak* ‘takırdayan, çingirdayan ses çıkarma’ < *şaldıra-* (1885); *tilek* ‘dilek, bir kimsenin dilediği şey, istek, murat’ < *tile-* (2042); *titirek* ‘titreme’ < *titire-* (2054).

2.32.5. Nesne adı yapar:

dildirek ‘Pervane şeklinde çocuk oyuncacı’ < *dildire-* (819); *dirildek* ‘pervane şeklinde çocuk oyuncacı’ < *dildirek-* (822); *şıldırak* ‘çingirak’ < *şıldıra-* (1902); *şîñgırak* ‘çingirak’ < *şîñgıra-* (1903); *şırdak* ‘nakışlarla bezenmiş keçe halı’ < *şırda-* (1905).

2.32.6. Organ adı yapar:

kekirtek ‘Nefes borusu, soluk borusu; yemek borusu, boğaz; mec. gırtlak, yiyip içme, boğaz; boğaz, boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak’ < *kekirte-* (1182-1183).

2.32.7. Araç-gereç adı yapar:

carak ‘araç, gereç; alet; silah’ < car- (516); *kürök* ‘kürek, toprak, kömür vb.ni bir yerden bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan araç, bel’ < *kürö-* (1471); *orok* ‘orak, biçme aracı’ < *oro-* (1663); *tarak* ‘tarak’ < *tara-* (1956); *tırmak II* ‘tırmık’ < *tırma-* (2029).

2.32.8. Yer-mekân adı yapar:

calak ‘Yalak; hayvanların tuz yaladıkları yer, tuz kütesinin bulunduğu yer’ < *cala-* (481).

2.32.9. Canlı ile bağlantılı ad yapar:

çañkıldak ‘Rahatsız edici ve acı acı ses çıkaran insan veya hayvan’ < *çañkıl-da-* (696).

2.32.10. Grup, topluluk adı yapar:

üymölök ‘yığın, yığıntı’ < *üymölö-* (2192).

2.32.11. İkileme yapar:

kilkildek ‘Bıngıl bıngıl’ < *kilkilde-* (1269).

2.32.12. Özel ad yapar:

kıştak ‘Kasaba’ < *kıšta-* (1247).

2.33. -kII /-kUI

Ek, şu örneklerde tespit edilmiştir.

İŞLEVİ

2.33.1. Tek işlevini tespit ettiğimiz ek, hayvanla ilgili ad yapmaktadır:

açkıl ‘ekşi; mayalanarak yapılmış yarma, yoğurt, kımız, bozo vb. içeceklerin genel adı’ < aç-(34); *uçkul* ‘uçarcasına hızlı koşabilen at’ < uç- (2152).

2.34. -küm

Yazıcı Ersoy, *-kUm* ekinin “Başkurt Türkçesinde çok işlek olmayan bir ek olduğunu ve ekin Eski Türkçede örneğine rastlanmadığını” belirterek Başkurt Türkçesi ile ilgili (BTG) adlı çalışmasında şu örnekleri göstermiştir. *üyküm* “küme, grup, yığın”, *türküm* “topluluk, cemiyet, grup, birlik” (Yazıcı Ersoy, 2018: 122).

Tespit ettiğimiz tek örnekte ise ek, durum bildirmektedir.

İŞLEVİ

2.34.1. Durum bildirir:

süyküm ‘Sevimlilik, tatlılık, şirinlik’ < *süy-* (1876).

2.35. -(I)m/-(U)m

Ek, ünlüyle biten fiil tabanlarına -m şeklinde; ünsüzle biten fiil tabanlarına ise /ı/, /i/, /u/, /ü/ bağlantı ünlülerini alarak eklenmektedir. (Kasapoğlu Çengel, 2017: 143; Ergin, 1998:187-188; Ercilasun, 2012:504; Öner, 2013:74-76; Korkmaz, 2014:157; Buran ve Alkaya, 2014:192; Banguoğlu, 2015:252; Tekin, 2016:89; Karaağaç, 2018:395).

Ek, ünlü uyumları açısından sağlamdır.

İŞLEVLERİ

2.35.1. İş, durum bildirir:

acıım ‘Fark, başkalık, ayırım’ < *acı-* (30); *agım* ‘akım, akıntı, cereyan; belli bir yöne doğru toplu hareket; belli bir şeyin gelişme, büyüme, yön alma, ilerleme eylemi; akım, yöntem, ekol; akın, kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması’ < *ak-* (47-48); *alım II* ‘alım, çekicilik’ < *al-* (86); *bagım* ‘bakım, besleme’ < *bak-* (224); *basım* ‘basınç, tazyik’ < *bas-* (269); *biçim* ‘biçim, biçme işi; biçim, şekil’ < *biç-* (341); *catırım* ‘yatırım, mevduat’ < *catır-* (537); *cıyım* ‘ekin biçme’ < *cıy-*

(601); *corum* ‘rüya yorumlama’ < *cor-* (634); *çakırım* ‘insan bağıncı sesinin ulaştığı mesafe’ < *çakır-* (685); *çığım II* ‘bitki yerden çıkma, filizlenme’ < *çık-* (720); *kelişim II* ‘görk, gösteriş, güzellik’ < *keliş-* (1187); *kırkım* ‘kırkım, davarların kırılması işi’ < *kırk-* (1240); *kütüm* ‘bakma, sağlama’ < - (1474); *muştum* ‘yumruk, parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim’ < *muşt-* (1584); *ölüm* ‘ölüm, vefat’ < *öl-* (1695); *önüm* ‘gelişim, ilerleme; yetişme’ < *ön-* (1699); *salım I* katkı, bilgi, para vb. ile katılma, yardım’ < *sal-* (1768); *suram* ‘hık. talep, talep etme’ < *sura-* (1863); *turum I* ‘istikrar, denge; denge, zihinsel ve duygusal uyum’ < *tur-* (2114); *turum II* ‘istikrarlı, dengeli, sabit; dayanıklı’ < *tur-* (2114); *türüm* ‘dürme, dürme işi, silindir biçiminde kırım’ < *tür-* (2138).

2.35.2. Kalıcı isim yapar:

alım I ‘Haraç; vergi’ < *al-* (86); *atım II* ‘atım hedef mesafesi’ < *.buta-* (163); *aytım* ‘söylenen, söz’ < *ayt-* (199-200); *azayım* ‘büyü, sihir’ < *azay-* (206); *bölüm* ‘bölüm, kısım; bölük, parça; bölüm, departman, seksiyon; bölüm, okul veya üniversitenin herhangi bir bilim ve uzmanlık dalında eğitim veren bölümü, departman’ < *böl-* (411); *bürküm* ‘ağza alıp bir kere püskürtecek kadar su vb’ < *bürk-* (461); *cıyım* ‘ekin biçme zamanı’ < *cıy-* (601); *çaçım* ‘seferberlik veya ekonomik kriz sırasında tarımsal ürünlerin tedarikli kullanılmasına yönelik devlet tarafından yürütülen yöntem’ < *çaç-* (680); *çeçim* ‘karar’ < *çeç-* (707); *çiyim* ‘motif, desen; çizgi, hat’ < *çiy-* (740); *keçirim* ‘özür, af’ < *keçir-* (1178); *kesim II* ‘karar, kesin yargı, hüküm’ < *kes-* (1207); *kırkım* ‘davarların kırıldıkları mevsim’ < *kırk-* (1240); *könüm* ‘alışkanlık, yordam, âdet’ < *könük-* (1361); *kötörüm I* ‘odun veya otun kaldırılabilir veya taşınabilir kadar bağlamı’ < *kötör-* (1381); *küyüm* ‘merhamet, acıma duygusu’ < *küy-* (1482); *oturum* ‘oturum, celse, toplantı; oturum, bilimsel toplantılarda seksiyon’ < *otur-* (1678); *oyum* ‘desen, motif’ < *oy-* (1684); *önüm* ‘ürün’ < *ön-* (1699); *örüm* ‘örgü, belik’ < *ör-* (1706); *sındırım* ‘parça, dilim’ < *sındır-* (1810); *suranam* ‘lütfen, birinden bir şey isterken “dilerim, rica ederim” anlamında kullanılır’ < *surana-* (1863); *tizim* ‘dizi, bir iplik veya tel üzerine dizilmiş inci, boncuk vb. oluşturduğu bütün sıra; dizi, yan yana, art arda veya zaman sırasına göre sıralanmış birbiriyle ilişkili nesne veya olayların oluşturduğu bütün sıra; liste’ < *tizmek-* (2057).

2.35.3. Sıfat yapar:

atım I ‘bir kere kullanılabilir miktarda, bir atımlık < *atı-* (163); *carım* ‘yarı, bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf’ < *car-* (522); *cutum* ‘yudum’ < *cut-* (657); *çalım* ‘saf, katıksız, arı’ < *çal-* (689); *çığım* ‘masraf, gider; telef, kayıp’ < *çık-* (720); *içim* ‘yudum’ < *iç-* (986); *kaynatım* ‘pişirimlik, pişirilecek kadar olan’ < *kaynam-* (1160); *kesim I* ‘dilim, bir bütünden kesilmiş veya ayrılmış parça’ < *kes-* (1207); *kıyım* ‘kesinti, kırıntı; mec. yanlışlık, hata’ < *kıykı-* (1255); *muñayım* ‘üzgün’ < *muñay-* (1578-79); *muştum* ‘yumruk büyüklüğünde şişmiş, şişkin, şiş’ < *muşt-* (1584); *muştum* ‘yumruk kadar, küçücük’ < *muşt-* (1584); *tartım* ‘bir çekimlik (sigara)’ < *tart-* (1966).

2.35.4. Nesne adı yapar:

alım I ‘Toguz karool oyununda kişinin aldığı ödül’ < *al-* (86); *bulum* ‘değerli kumaş türü’ < *buulum-* (432); *buum* ‘demet, bağlanarak oluşturulmuş deste, bağlam’ < *bu-* (447); *cırım* ‘yassı bir şekilde örülmüş ince kayış, kemer’ < *cır-* (597); *cıyım* ‘derilip toplanmış ürün, mahsul’ < *cıy-* (601); *çigirim* ‘işlenmiş yumuşak koyun veya keçi derisi’ < *çigir-* (737); *iyrim I* ‘yumak’ < *iyir-* (1017); *kiyim* ‘giyim, giysi’ < *kiy-* (1280); *tilim* ‘dilim, bir bütünden kesilmiş veya ayrılmış ince, yassı parça’ < *til-* (2044-2045).

2.35.5. Terim adı yapar:

aytım ‘edb. halk şiiri’ < *ayt-* (199-200); *bütüm I* ‘karar, yargı, hüküm’ < *büt-* (464); *cıyım* ‘yardım amaçlı karşılıksız verilen şey, sadaka, fitre, zekât’ < *cıy-* (601); *iyrim III* ‘girdap, eğrim, çevri’ < *irim-* (1017); *kayrım II* ‘nakarat, şarkı veya ezgilerin tekrarlanan ve bestesi değişmeyen parçası’ < *kayrı-* (1165); *tizim* ‘dlb. aynı söz dizimsel bağlam içinde birbirinin yerini alabilecek olan ve güçlü bir karşıtlık bağlantısı kuran öğelerin oluşturduğu bütün, paradigma’ < *tizmek-* (2057).

2.35.6. Yemek-besin adı ve yemekle bağlantılı ad yapar:

sugunum ‘lokma, ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum’ < *sugun-* (1858).

2.35.7. Sıfat/zarf yapar:

muñayım ‘üzüntülü, üzüntülü olarak’ < *muñay-* (1578-1579).

2.35.8. İnsana özgü duygu, his anlamında isim yapar:

işenim ‘güven’ < *işen-* (1007).

2.35.9. Tabiatla ilgili isim yapar:

sıdırım ‘Sabah ve akşam esen soğuk rüzgâr’ < *sıdır-* (1806).

2.36. -mA /-mO

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan çalışmasında – ma/-mo eki hakkında ,“/a/,/ı/ ve /u/ ünlüsü taşıyan fiillere -ma; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyan fiillere, me; /o/ ünlüsü taşıyanlara, mo; /ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara, mö şeklinde gelir demekte ve ekin, mo/,mö şeklinin Kırgızcadaki güçlü dudak uyumuyla geliştiğini” belirtmektedir. (Kasapoğlu Çengel, 2017:143; Ergin, 1998:186; Ercilasun, 2012:504; Öner,2013:73-74; Korkmaz, 2014:159; Buran ve Alkaya, 2014:192; Banguoğlu, 2015:264; Tekin 2016:89; Serebrennikov and Gadjeva, 2018:100; Karaağaç, 2018:394).

Ek, ünlü uyumları açısından sağlam olup ünsüz uyumu açısından tek şekilli olması sebebiyle uyum sağlamamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.36.1. Sıfat yapar:

acırama ‘Bölünen, parçalara ayrılan’ < *acıra-* (29); *açıştırma* ‘acıtan, yakan, ağrıtan’ < *açıştır-* (33); *akma* ‘devamlı akan’ < *ak-* (63); *aştama I* ‘eklemeye, ulaşmaya uygun’ < *aştta-* (157); *aydama* ‘başkalarının dürtmesiyle hareket eden’ < *ayda-* (181); *aylanma* ‘yuvarlak, çember; dönen, döner’ < *aylan-* (193); *aylanpa* ‘su girdabı; hipodrom; sarmal’ < *aylampa-* (193); *aynıma* ‘sözünde durmayan, cayan; cayma’ < *aynı-* (196); *azgırılma* ‘kandırıcı, aldatıcı olan, yanlış; çabuk kanan’ < *azgırıl-* (208); *azgırma* ‘kandırıcı, aldatıcı olan, yanlış; çabuk kanan’ < *azgırığ-* (209); *baylama* ‘bağlayıcı, iletişim sağlayıcı; bağlayıcı, birleştirici’ < *baylanıştırgıç-* (303); *boyomo*

'boyanmış, boya koyulmuş' < *boyo-* (400); *burma* 'dönük, dönüşü olan, dönüşlü; mec. art niyet' < *bur-* (439); *burulma* 'dönüşlü' < *burul-* (441); *büçülömö* 'ilikli, iliği olan' < *büçülö-* (454); *bükmö* 'büküm, bir şeyin bükülmüş yeri, kıvrım; mec. ima, ihsas' < *bük-* (455); *büktömö* 'katlanan, katlanılabılır' < *büktö-* (456); *bürmö* 'pile, kırma; pileli, kırmalı' < *büyürmö-* (462); *calcayma* 'hlk. açık' < *calcay-* (484); *caldama* 'ücretli' < *calda-* (485); *caldanma* 'geçici iş' < - (485); *caldanma* 'parayla tutulmuş, paraya satılmış' < *caldan-* (485); *candatma* 'imalı' < *candat-* (503); *canıtma* 'tefrika, tefrika hâlinde yayımlanan; ima, dolaylı anlatım' < *canıt-* (507); *cantayma* 'sarp, eğimli, meyilli' < *cantay-* (507); *casalma* 'yapay, yapma, suni, doğal olmayan; sahte, düzmece, uydurma, yapmacık; sahte, gerçek olmayan, yalancı; sahte, bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece' < *casal-* (528); *cattama* 'ezber, ezberleme, ezberlenebilen' < *catta-* (538); *cayma* 'yayılmış, dağıtılmış; silme, ağzına kadar, sıvama, lebabep' < *cay-* (543); *cazma* 'yazılı, sözlü değil' < *caz-* (547); *ceteleme* 'bir kişinin yönetiminde, danışmanlığında veya birinin güdümünde olan' < *cetele-* (572); *cılbişma* 'düz, düzgün, pürüzsüz, kaygan' < *cılbiş-* (582); *cılbitma* 'yılan, sinsî, hain' < *cılbit-* (582); *cılmışma* 'kaygan' < *cılmış-* (590); *culma* 'tüyleri yolunmuş, koparılmış' < *cul-* (647); *cüktömö* 'yüklenerek taşınabilir, bir yerden başka bir yere götürülebilir olan' < *cüktö-* (662); *çirtıyma* 'alınan, çabuk gücenen' < *çirtıy-* (734); *çuburma* 'akışkan' < *çubur-* (754); *düülüktürmö* 'kaşıntı oluşturan; etkileyen' < *düülüktürgüç-* (850); *eelikme* 'kendini zapt edemeyen; hırçın (at)' < *eelik-* (857); *eritme* 'eritme, eritilerek elde edilen' < *erit-* (894); *ılgama* 'hlk. seçme, seçilmiş, seçkin' < *ılg-* (957); *kabıma* 'teyelleyerek dikilen' < *kabı-* (1037); *kakırma* 'kurak, çorak' < *kakıra-* (1055); *karşıkma* 'inatçı, inat eden' < *karşık-* (1131); *kıdırma* 'seyyar, belli bir yeri olmayan, gezici, gezgin; hlk. gezenti, gezeğen, çok gezen' < *kıdır-* (1220); *kılğırma* 'sevimli, cana yakın' < *kılğır-* (1225); *koldonmo* 'kılavuz, rehber' < *koldon-* (1293); *koşmo* 'birleşik, birleştirilmiş olan' < *koş-* (1329); *köçmö* 'seyyar, gezici' < *köç-* (1344); *köçürmö* 'kopya, bir sanat eserinin veya yazılı bir metnin taklidi, asıl karşıtı; kopya edilmiş olan' < *köçür-* (1345); *köşörmö* 'inatçı, direngen' < *köşör-* (1379); *kubulma* 'değişken, değişme özelliği gösteren, çok değişen, değişebilir, kararsız, değişici, mütehavvil' < *kubul-* (1403); *kurama* 'birleştirilen, birbirine kaynaştırılan; farklı, karışık, ayrımlı' < *kura-* (1423); *kuturma* 'mec. kuduz, azmış' < *kutur-* (1434); *maarama* 'sürekli meleyen' < *maara-* (1499); *mültüldömö* 'sabit olmayan, sürekli değişen' < *mültüldök-* (1592); *oñmo* 'rengi çabuk solan' < *oñ-* (1638); *ooma* 'ağan, yük vb. şeyler bir yana eğilmiş' < *oo-* (1644); *ooşmo*

‘değişken, sabit olmayan, devamlı değişen’ < *ooş-* (1647); *orguma* ‘fişkiran, hızla çıkan, atılan; fişkiran, hızla çoğalan’ < *orgu-* (1661); *oykuma* ‘hareketli, yerinde duramayan; tutarlı olmayan, sözünde durmayan, devamlı fikir değiştiren; lafi değiştiren’ < *oyku-* (1680); *oykuştama* ‘cilveli, kırıtkan, naz yapan’ < *oykušta-* (1680); *ötmö* ‘elden ele dolaşan’ < *öt-* (1708); *özgörmö* ‘değişken’ < *özgör-* (1714); *özgörülmö* ‘değişme, değişim’ < *özgörül-* (1714); *sayma* ‘nakış, el işi, ince iş; nakışlı, nakışı olan’ < *say-* (1791); *sıkma* ‘sıkma, sıkılmaya, suyu alınmaya elverişli’ < *sık-* (1807); *sokmo* ‘örme, örme işi; örme, örülerek yapılan (duvar); dokuma, tezgâhta dokunarak elde edilen’ < *sok-* (1827); *sugarma* ‘sulanan, sulanabilecek’ < *sugar-* (1858); *süzmö I* ‘süzülmüş olan, süzülerek elde edilen’ < *süz-* (1879); *şaşma* ‘aceleci, sabırsız’ < *şaş-* (1894); *şırırma* ‘üst üste katlanarak dikilmiş olan’ < *şırırma-* (1905); *tandalma* ‘seçkin, üstün, mümtaz; elit, seçkin; seçilmiş’ < *tandal-* (1948); *tapşırma* ‘görev; ev ödevi’ < *tapşır-* (1955); *tentime* yurdunu terk ederek dolaşan serseri’ < *tentimiş-* (2003); *tundurma* ‘kurşunla kaplanmış, kurşun doldurulmuş’ < *tundur-* (2110).

2.36.2. İş, durum bildirir:

adaştırma ‘Karmaşık, şaşkırtıcı’ < *adaştır-* (38); *anıktama* ‘tanım; tanımlama; tespit’ < *anıкта-* (106); *apırtma* ‘abartma, mübalağa’ < *apırt-* (121); *basma IV* ‘basma, basmak işi’ < *bas-* (272); *başkarma II* ‘idare etme’ < *başkar-* (289); *belendeme* ‘sipariş, bir şeyin yapılmasını isteme, ısmarlama’ < *belende-* (316); *birgeleşme* ‘birleşme, bir araya gelme’ < *birgele-* (366); *bukturma* ‘pusu; mec.alıcı kuşlara öğretilen av yöntemi’ < *buktur-* (425); *buurukma* ‘kırgınlık, siniri tutma’ < *buuruk-* (448); *caldırma* ‘anlamsız, garip, tuhaf durum; sersemlik, sersem olma durumu’ < *caldıra-* (485); *calganma* ‘ulama, ekleme’ < *calgan-* (486); *carılma* ‘patlama’ < *carıl-* (522); *cıgılma* ‘yığılma’ < *cıgıl-* (578); *cılışma* ‘bir yerden başka bir yere kayma, ilerleme, gitme’ < *cılış-* (587); *condomo* ‘dağın sırtından yol alma; mec. başkasının sırtından geçinme, otlaklanma’ < *condo-* (625); *coromo* ‘tahmin, akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi, bir olayı önceden kestirme, kestirim; tahmin, önceden kestirilen, düşünülen şey’ < *coromol-* (632-33); *çiyime* ‘çizim, çizilerek oluşturulan biçim; mat.çizim, bir şeklin belli bir kurala göre cetvel ve pergel yardımıyla çizilmesi işi’ < *çiy-* (740); *ıkşıma* ‘sürekli öksürme’ < *ıkşı-* (952); *ıktıtma* ‘hıçkırma’ < *ıktıt-* (953); *iyirilme* ‘eğrilme, bükülme, kıvrılma’ < *iyiril-* (1017); *kaltırma* ‘hastalık nedeniyle titreme, nöbet’ < *kaltıra-* (1074); *kaltıratma* ‘hastalık

nedeniyle titreme, nöbet' < *kaltırama-* (1074); *kaptama* 'kaplama, bir şeyin dışına süsleme veya koruma amacıyla geçirilen başka maddeden kat' < *kapta-* (1102); *kaynatma I* 'sebze, meyve veya otları haşlama' < *kaynat-* (1160); *kaytalama* 'tekrarlama, tekrarlanma' < *kaytala-* (1168); *kaytalanma* 'tekrarlanma, yinelenme' < *kaytalan-* (1168); *keñeşme* 'toplantı' < *keñeş-* (1196); *kişeneme* 'hlk. kişeneme' < *kişene-* (1278); *koñtormo* 'nadas' < *koñtor-* (1312); *maalımdama* 'bilgilendirme' < *maalımda-* (1498-1499); *makuldaşma* 'anlaşma, antant, konvansiyon' < *makuldaş-* (1507); *mildettenme* 'söz, bir işi yapacağını kesin olarak vaat etme' < *mildetten-* (1554); *oymo* 'oyma, oymak işi; oyma, bir nesnenin yüzeyini özel araçlarla oyarak veya delerek türlü biçimler verme; oyma, oyularak yapılan süsleme, nakış, desen vb' < *oy-* (1681); *özgörmö* 'değişme, değişim, başkalaşma, başkalaşım' < *özgör-* (1714); *tırışma* 'kırışma işi; kasılma, kramp' < *tırış-* (2029); *tilme* 'dilme, dilmek işi' < *til-* (2046); *tizme* 'dizme, dizmek işi; liste' < *tiz-* (2057); *toñdurma* 'baharda sürülecek tarlayı sulama işi' < *toñdur-* (2072-73); *tuuma* 'anadan doğma' < *eneden tuuma-* (2120); *tuyundurma* 'kavratma, aklına sokma' < *tuyundur-* (2125); *tüşündürmө* 'açıklama' < *tüşündür-* (2141); *tüzötmө* 'düzeltme' < *tüzöt-* (2147); *ulama II* 'ulama, ekleme' < *ula-* (2157); *uyuşma II* 'tar.devlet çiftliği, kooperatif' < *uyuşma-* (2175).

2.36.3. Nesne adı yapar:

basılma 'Basın, gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü, matbuat' < *basıl-* (269); *canıma* 'bileği taşı' < *canı-* (505); *capma* 'örtü' < *cap-* (514); *coktomo* 'yoklama kâğıdı' < *cokto-* (615); *çakma* 'hlk. kibrit' < *çak-* (685); *çıyratma* 'bükme, bükülmüş ip' < *çıyrat-* (736); *kerme* 'çamaşır ipi; hayvan bağlamak için gerilen organ, ip' < *ker-* (1205); *kesme* 'hlk. iki parmak genişliğinde yaka' < *kes-* (1209); *kırma* 'yontularak yapılmış olan, yontma eşya' < *kır-* (1241); *korkuratma* 'nargile' < *korkurat-* (1322); *körgözmө* 'sergi, alıcının görmesi, seçmesi için dizilmiş şeylerin tümü; referans, bir kimsenin yararlığını, yeteneğini gösteren belge' < *körgöz-* (1373); *kötörmө I* 'set, suyun akmasını, seli durdurmayı önlemek için yapılan kalın duvar, bariyer' < *kötör-* (1380); *kötörmө III* 'odun taşımak veya başka şeyleri bağlamak için hazırlanan halat' < *kötör-* (1380); *oromo* 'at örtüsü' < *oro-* (1664); *oymo* 'oyma, oyularak yapılmış; motif, yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri' < *oy-* (1681); *örmө* kamçı 'örülerek yapılmış kamçı' < *ör-* (1705); *sıdırma* 'fermuar' < *sıdır-* (1806); *sındırma* 'hlk. kırmalı çifte' < *sındır-* (1810); *sızma* 'kurdele, şerit, dar uzun dokuma veya

kumaş parçası' < *sız-* (1820); *surma II* 'sürme, kirpik diplerine veya kaşlara sürülen siyah boya' < *sur-* (1864); *suurma* 'çekmece, masa, dolap vb. şeylerin dışarıya çekilen bölümü, göz, çekme' < *suur-* (1869); *süylöşmө* 'konuşma kılavuzu' < *süylöş-* (1877); *şırırma* 'üst üste katlanarak dikilmiş elbise' < *şırırma-* (1905); *tartma* 'Kırgızlarda evli bayanların başlarına sardığı eleçek adlı başlığın üst taraflarını tutturmakta kullanılan kumaş şeridi; çekmece; hlk. kolan; avc. bir ucu tora bağlanıp uzaktan çekmek için uzun ip' < *tart-* (1968); *tastiktama* 'tasdikname, verilen onayı gösteren belge; okuduğunu, çalıştığını vs. tasdik eden belge' < *tastikta-* (1971); *teñdeme II* 'hlk. terazi' < *teñde-* (2003); *tirkeme* 'ek; ek, bir gazete veya derginin günlük yayımından ayrı ve ücretsiz olarak verdiği parça, ilave' < *tirke-* (2049-2050); *tordomo II* 'örülerek yapılan; dantelli; hasır' < *tordo-* (2080); *tosmo* 'engel, herhangi bir yolu kapamak için konulan nesne, bariyer; engel, kara yollarının kenarlarına yapılan korkuluk, bariyer' < *tos-* (2083); *tüymө* 'kumaştan yapılmış düğme; örülmüş eşya' < *tüy-* (2144).

2.36.4. Terim adı yapar:

atama 'Adlandırma' < *ata-* (162); *ayırma* 'fark, ayırım; sayı ve miktarda fark; mat. fark, çıkarma işleminin sonucu; farklılık, değişiklik' < *ayır-* (187); *ayırma* 'fark, ayırım; sayı ve miktarda fark; mat. fark, çıkarma işleminin sonucu; farklılık, değişiklik' < *ayırma-* (198); *birikme* 'kim. bileşim' < *birik-* (366-367); *canıma* 'mat. teğet' < *canı-* (505); *coruma* 'varsayım, hipotez, tahmin' < *coru-* (634); *çıgarma* 'eser, yapıt, yayın' < *çıgar-* (720); *eskerme* 'anı, geçmişte yaşanmış çeşitli olaylardan belleğin sakladığı her türlü iz, hatıra; anı, yaşanmış olayların anlatıldığı yazı türü, hatıra' < *esker-* (902); *kirişme* 'giriş, bir anlatımda gelişme bölümüne hazırlık yapmayı sağlayan bölüm; giriş, bir bilime hazırlık amacıyla yazılan eser' < *kiriş-* (1276); *kotormo* 'çeviri, tercüme' < *kotor-* (1334); *körsөtmө* 'yönerge' < *körsөt-* (1377); *ötmө II* 'dlb. geçişli' < *öt-* (1708); *salıştırma* 'karşılaştırmalı, mukayeseli' < *salıştır-* (1768); *sıpatlama* 'betimleme, anlatma, tasvir; betimleyici' < *sıpatta-* (1811); *sürөттөmө* 'betimleme, tasvir' < *sürөттө-* (1874); *teñdeme I* 'mat. denklem' < *eñde-* (2003); *tundurma* 'damıtılmış su vb. sıvı madde' < *tundur-* (2110); *tunma* 'çökelti' < *tundurma-* (2110); *tüyülmө* 'kramp, kasınc' < *tüyül-* (2145).

2.36.5. Yiyecek-içecek adı yapar:

açıtma 'Mayalanarak yapılan içecek vb; iyice ekşimiş, köpürmüş içecek veya yemek' < *açıktı-* (33-34); *buulama* 'buğulanan et, lahana, soğandan yapılan salata türü' <

buula- (446); *cılıtma* ‘önceden kalmış, ısıtılarak yenen yemek’ < *cılıt-* (588); *kattama* ‘katmer, arasına yağ ve kaymak sürülerek katlanmış yufka ekmeği’ < *katta-* (1147); *kaynatma II* ‘arak, içki’ < *kaynat-* (1160); *kesme* ‘erişte, ince ince kesilen veya kesilip kurutulan hamur; bu hamur katılarak yapılan yemek; erişte yemeği’ < *kes-* (1209); *kömkörmö* ‘hlk. altı piştikten sonra üstü ters çevrilerek pişirilen bazlama tarzı ekmek’ < *kömkör-* (1358); *oromo* ‘ambalaj; açılmış hamurun içine et konulup sarılarak yapılan yemek’ < *oro-* (1664); *süzme I* ‘süzme yoğurt’ < *süz-* (1879); *toñdurma* ‘hlk. dondurma’ < *toñdur-* (2072-2073); *toñdurma* ‘hlk. akşamdan kalan yemek’ < *toñdur-* (2072-2073); *tundurma* ‘bekletilen, dinlendirilen, demlendirilen içecek’ < *tundur-* (2110).

2.36.6. Vasıf ismi yapar:

başkarmal ‘Başkan, bir topluluğun, bir toplantının veya bir derneğin başında bulunan kimse, reis; esk. Sovyet döneminde devlet çiftliği müdürü, başkan’ < *başkar-* (289); *caldırma* ‘gevşek, cansız, iradesiz kimse’ < *caldıra-* (485); *kılgıyma* ‘belli etmeden birine kötülük yapan kimse’ < *kılgıy-* (1225); *kurama* ‘tar. yabancı, sonradan gelerek katılan özge kimse’ < *kura-* (1423); *mütlüldömö* ‘işi gizlice bitiren, iyi niyetlenmiş gibi görünen kimse’ < *mütlüldök-* (1592); *oolukma* ‘oynak, değişken, fikrini değiştiren; oynak, değişken, kararsız kimse; sert, hırçın, öfkeli’ < *ooluk-* (1643).

2.36.7. Yer-mekân adı yapar:

ayaldama ‘Durak’ < *ayalda-* (176); *basma IV* ‘basımevi, matbaa’ < *bas-* (272); *bölmö* ‘oda; kendisinden önüne sayı gelince “odali” anlamını verir’ < *böl-* (409); *kabıldama* ‘kabul yeri, bekleme yeri’ < *kabıl-da-* (1036); *kagırma* ‘kum ve taş dışında hiçbir şey olmayan, iyice kurumuş yer’ < *kagıra-* (1051); *tegeretme* ‘hipodrom, at koşu alanı’ < *tegeret-* (1987); *toñdurma* ‘baharda ekin ekmek için sonbaharda sürülen tarla’ < *toñdur-* (2072-2073).

2.36.8. Araç-gereç adı yapar:

aştama ‘Kilim dokuma işleminde kullanılan araç’ < *aşta-* (157); *bastırma* ‘baskı, otu veya ekin demetlerini bastırmak için kullanılan sırtık’ < *bastırık-* (274); *burama* ‘vida; burgu’ < *bura-* (434); *çirkeme* ‘katar, birbirinin ardından yedeğe alınan şeyler’ < *çirke-* (739); *süyrötmö* ‘bir şeyi çekip götürmek için araç’ < *süyröt-* (1878).

2.36.9. Hastalık adı yapar:

baylatma ‘Yakalanan kişinin bağlanmasını gerektiren bir tür ruh hastalığı’ < *baylat-* (305); *çıyırıkma* ‘hık. titreme hastalığı’ < *çıyırık-* (736); *kuturma* ‘kuduz hastalığı’ < *kutur-* (1434); *sekirtme I* ‘koyun hastalığı’ < *sekirt-* (1794); *tilme* ‘vücutta şişlik oluşup dilme yoluyla tedavi edilen hastalık türü’ < *til-* (2046).

2.36.10. Tabiatla ilgili ad yapar:

kuyma III ‘Nehrin kolu; göle dökülen akarsu’ < *kuy-* (1442); *oyulma* ‘dağın tepesine doğru yükselen yol’ < *oyul-* (1684); *sekirtme II* ‘yolun veya yükseltinin atlayarak geçilen yeri’ < *sekirt-* (1794); *şarkırma* ‘çağlayan, coşkun akan su’ < *şarkıra-* (1892); *şarkıratma* ‘şelale, çağlayan’ < *şarkırat-* (1892).

2.36.11. Tamlama yapar:

basma IV ‘Kitap yazısı; yayın yazısı’ < *bas-* (272); *bayandama* ‘bildiri, tebliğ, resmî bir makam veya resmî olmayan bir örgüt, topluluk tarafından herhangi bir durumu ilgililere duyurmak için yazılan yazı; bildiri, bilimsel konuda yazılan yazı’ < *bayanda-* (297).

2.36.12. İsim tamlaması işlevinde tamlayan durumundadır:

buyurtma ‘Emir, talimat ferman’ < *buyurt-* (451); *buyurtma* ‘sipariş’ < *buyurt-* (451); *kötörmö II* ‘karşılığı çalışarak ödenmek üzere alınan borç; faizle ödenmek üzere alınan borç’ < *kötör-* (1380).

2.36.13. Bitki adı yapar:

aydama I ‘Ekilerek veya dikilerek yetiştirilen bitkiler’ < *ayda-* (180-81); *toñdurma* ‘sonbaharda ekilen ekin’ < *toñdur-* (2072-2073).

2.36.14. Meyve-sebze adı yapar:

tordomo I ‘Kabuğunda ağ gibi çizgileri olan kavun türü, kavun’ < *tordomo koon-* (2080).

2.36.15. Meslek adı yapar:

birikme ‘esk. Kolektif tarımcılık, tarımcılık örgütü kolhoz bileşim’ < *birik-* (366-367).

2.36.16. Hayvanla bağlantılı isim yapar:

sasıtma ‘avc. Tilki veya kurdu pusuya düşürmek için kullanılan leş’ < *sasıt-* (1785).

2.36.17. Süreç bildirir:

baştalma ‘Başlangıç’ < *baştal-* (291); *tegeretme* ‘dönem, dönme’ < *tegeret-* (1987).

2.36.18. Oyun adı türetir:

tımpıyma ‘Tıp oyunu’ < *tımpıy-* (2023).

2.36.19. Sesle bağlantılı isim yapar:

düñgürömö ‘Güm güm eden ses’ < *düñgürö-* (846).

2.36.20. Mecaz anlamda isim yapar:

uluma ‘mec. Kurt’ < *ulu-* (2158).

2.37. -mak, -mek

Ergin 1998’de yayımlanan çalışmasında *-mak, -mek* ekinin İstisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilerek eskiden beri Türkçenin fiilden isim yapım eklerinin başında geldiğini belirtmekte ve ekin fonksiyonunun fiillerin hareket isimlerini yapmak olduğunu ifade etmektedir.

Ergin, ekler için, fiil kök ve gövdelerinin hareketlerini karşılayan; fakat tek başlarına kullanılamayan; ancak şahıs, zaman, şekil vs.’ye bağlanmak suretiyle kullanış sahasına çıkan dil birlikleridir. İşte bu kök ve gövdelerin karşıladıkları mücerret hareketleri hiç bir şeye bağlamadan ifade etmek için sonlarına *-mağ, -mek* eki getirilmek suretiyle fiil isimleri yapılırdemekte bu fiil isimlerine öteden beri *masdar, -mağ, -mek* ekine de *masdar* eki denilir şeklinde ifade etmektedir. (Ergin 1998: 185-186).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.37.1. Durum bildirir:

kısmak ‘İcbar, zorlama’ < *kıs-* (1245); *tizmek* ‘dizi, bir iplik veya tel üzerine dizilmiş inci, boncuk vb. oluşturduğu bütün, sıra; dizi, yan yana, art arda veya zaman

sırasına göre sıralanmış birbiriyle ilişkili nesne veya olayların oluşturduğu bütün sıra' < *tiz-* (2057); *tizmek* 'dlb. aynı söz dizimsel bağlam içinde birbirinin yerini alabilecek olan ve güçlü bir karşıtlık bağlantısı kuran öğelerin oluşturduğu bütün, paradigma; liste' < *tiz-* (2057); *toorumak* 'birinden bir şey isteyerek devamlı takılma, birinden bir şey bekleme; fırsat kollama, uygun bir zaman gözetme; Kırgızlarda ordo oyununda dairenin ortasında bulunan aşık kemiğini dışarıya çıkartmaya çalışma gayreti' < *toorumay-* (2075).

2.37.2. Oyun adı yapar:

caşınmak 'Saklambaç oyunu' < *caşın-* (533); *caşırmak* 'saklanan bir şeyi bulmaya gayret edilerek oynanan oyun' < *caşırmay-* (534); *çertişmek* 'birbirine fiske vurarak oynanan oyun' < *çertiş-* (715).

2.37.3. Araç-gereç adı yapar:

örmök 'örgü, yün ipten örülerek yapılmış materyal; kırgız halkının örme işinde kullandıkları araç gereçler' < *ör-* (1705); *sıdırmak* 'rende, tahta yüzeyleri pürüzsüz duruma getirmek için marangozların kullandığı araç' < *sıdırgı-* (1806).

2.37.4. Sıfat yapar:

caşınmak 'Bilinmeyenli, muammalı' < *caşın-* (533); *kertmek* 'kertik, çentik' < *kert-* (1206); *şişimek* 'şiş, şişik, şişkin, şişmiş' < *şişi-* (1910); *türmök* 'yumak, yuvarlak biçimde sarılmış olan' < *tür-* (2135-2136).

2.37.5. Yer-mekân adı yapar:

attamak 'Atlanabilecek, atlamaya uygun yer' < *atta-* (167); *ötmök* 'geçit, geçmeye yaraya, geçecek yer; coğ. geçit, iki dağ arasında dar ve uzun yol, derbent; geçit, nehrin geçilebilir yeri' < *öt-* (1709).

2.37.6. Nesne adı yapar:

çakmak 'hık. Kibrit; semaverde yakmak için hazırlanmış küçük odun parçaları; çakmak taşı, kıvılcım çıkaran taş' < *çak-* (685).

2.37.7. Mecaz anlamda isim yapar:

tabışmak 'Bilmece; sır, gizem' < *tabış-* (1924).

2.37.8. Tamlama yapar:

sıdırmak ‘Soğuk rüzgâr’ < *sıdır-* (1806).

2.38. -mAç/-mOç

Ünlü uyumuna giren bu ek fazla işlek değildir (Kasapoğlu Çengel, 2017: 143).

cañılmaç ‘tekerleme’ < *canıl-* (510); *kömöç* ‘köze gömülen veya kazanda pişirilen ekmek’ < *köm-* (1358); *tolmoç* ‘tombul’ < *tol-* (2066).

2.39. -mAl/-mOl

Kasapoğlu Çengel, 2017’de yayımlanan eserinde *-mAl/-mOl* ekini; “*Bu ek, /a/,/ı/, ve /u/ ünlüsü taşıyan fiil tabanlarına -mal; /e/ ve /i/ ünlüsü taşıyanlara -mel; /o/ ünlüsü taşıyanlara -mol;/ö/ ve /ü/ ünlüsü taşıyanlara ise -möl şeklinde eklenmektedir*” şeklinde tanımlar(Kasapoğlu Çengel,2017:144).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.39.1. Durum bildirir:

coromol ‘Tahmin, akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak olabilecek bir şeyi, bir olayı önceden kestirme, kestirim; tahmin, önceden kestirilen, düşünülen şey’ < *coro-* (632-633).

2.39.2. Sıfat yapar:

cattamal ‘Ezberlenen’ < *catta-* (538); *cürmöl* ‘hızlı, hızlı yürüyen (at)’ < *cür-* (665); *uramal* ‘parçalanmış, dağıtılmış’ < *ura-* (2163); *sınamal* ‘sınanmış’ < *sına-* (1809).

2.39.3. Fail adı yapar:

baştamal ‘Yönetici, idareci’ < *başta-* (291).

2.40. -mAn

Korkmaz 2014’de yayımlanan eserinde *-mAn* ekini; “ *-mAn* eki, geçişli, geçişsiz fiil kök ve gövdelerinden türetmeler yapan ve işlek olmayan bir ektir şeklinde tanımlamakta ve ekin çatı eki almış fillere gelmemekte olduğunu” vurgulamaktadır. (Korkmaz: 2014: 97-98).

Tek örnekte ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVİ

2.40.1. Tek işlev tespit ettiğimiz ek, sıfat yapmaktadır.

alman II ‘Yırtıcı, alıcı’ < *al-* (92).

2.41. -mAy –mOy

Babatürk 2008’de yayımlanan eserinde *-mAy-* *mOy* ekini, “Kırgız Türkçesinde işlek bir kullanıma sahip olmayan bu ek fiilden isim yapım eki olarak kullanılmaktadır şeklinde tanımlayarak eke, Kırgız gramer kitaplarında rastlanmadığını ifade ederek bu ekin *-mA-y* şeklinde birleşmiş bir ek olduğunun düşünülebileceğini ifade eder. Bunu, Çağatay Türkçesinde konsonantla biten fiil kök ve gövdeleri *-a /- e* vokalle biten fiil kök ve gövdeleri ise *-y* şeklini almasına dayandıran Babatürk, bu örnekleri vererek *al-a* (alarak), *kör-e* (görerek); olumsuz şekil, *-ma-y /-me-y’dir: al-ma-y* (*almadan*), *ouu-ma-y* (*okumadan*) vb. ekin, birleşik bir ek olduğunun söylenebileceği kanaatindedir (Babatürk, 2014: 46-47).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır. Tek şekilli olması sebebiyle ünsüz uyumuna uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.41.1. Durum bildirir:

cıdımay ‘Yanma, çocuk oyunlarında hata yaparak oyun dışı kalma’ < *cıdı-* (577); *deldiremey* ‘hlk. ne yapacağını bilememe durumu’ < *deldire-* (801); *kaalamay* ‘kendi isteğiyle birisiyle evlenme’ < *kaala-* (1027); *oorumay* ‘hastalanma’ < *ooru-* (1647); *talamay* ‘dalama, ısırma; talan, yağma’ < *tala-* (1934); *toorumay* ‘birinden bir şey isteyerek devamlı takılma, birinden bir şey bekleme; fırsat kollama, uygun bir zaman gözetme; Kırgızlarda ordo oyununda dairenin ortasında bulunan aşık kemiğini dışarıya çıkartmaya çalışma gayreti’ < *tooru-* (2075).

2.41.2. Oyun adı yapar:

caşınmay ‘Saklambaç oyunu’ < *caşınmak-* (533); *caşırmay* ‘saklanan bir şeyi bulmaya gayret edilerek oynana oyun’ < *caşır-* (534); *kaalamay* ‘hlk. iki sıra hâlinde el ele tutuşup birinin ellerin altından geçerken istediğinin elbisesini çekerek, fiske vurarak veya çimdikleyerek kaçtığı çocuk oyunu’ < *kaala-* (1027); *kuuşmay* ‘koyalamaca oyunu’ < *kuuş-* (1440).

2.41.3. Sıfat yapar:

aynımay ‘Sözünde durmayan, cayan’ < *aynı-* (196); *caşınmay* ‘bilinmeyenli, muammalı’ < *caşınmak-* (533).

2.42. -mİş /- mUş

Babatürk 2008’de yayımlanan eserinde *-mİş /- mUş* ekinin, “*Eski Türkçe devresinden beri, özellikle Batı Türkçesinde yaygın bir şekilde kullanılan bu ek Kırgız Türkçesinde işlek olmadığını belirterek, ekin aslında partisip eki olduğunu fakat fiillere gelerek kalıcı isimler yaptığını*” ifade etmektedir (Babatürk, 2008: 48).

Oruzbayeva, 2000’de yayımlanan eserinde “*-muş ekinin e (r)- fiiline eklenerek emiş /imiş tahmin anlamı veren yardımcı fiil olduğunu ve bu yardımcı fiilin -ımuş / -imiş eki ile karıştırılmaması gerektiğini*” söylemektedir (Oruzbayeva, 2000: 297-298).

Ergin'e göre ek, Türkiye Türkçesinde geçici isimler yapmakta çok işlek bir ek olup az miktarda kalıcı isimler de yapmaktadır(Ergin, 2001: 262).

Ek, ünlü uyumlarına uymakta ünsüz uyumuna ise tek biçimli olması sebebiyle uymamaktadır.

İŞLEVLERİ

2.42.1. Sıfat yapar:

cılcımış I 'Gözü çok yumuk, fazlasıyla kısık, çekik' < *cılcı-* (583); *cılcımış II* 'yumuk, kısık, dar, çekik' < *cılcı-* (583).

2.42.2. Dinle bağlantılı isim yapar:

cazmış 'Yazgı, alın yazısı, kader' < *caz-* (547).

2.42.3. Durum bildirir:

bolmuş 'Olay, hadise' < *bol-* (379).

2.43. -OO/-UU

Kasapoğlu Çengel, 2017'de yayımlanan eserinde Fiilden isim yapan -OO/-UU ekinin, "çok işlek bir kullanım gösterdiğini ve ekin Eski Türkçe fiilden isim yapan -g/-y ekinden geliştiğini belirtir. Kasapoğlu Çengel,, ünlüyle biten fiil kök ve tabanlarına gelen ET'deki -g/-y eki, Kıpçak Türkçesi döneminde /v/ ye dönerken Kırgız edebî dilinde söz konusu ünsüzün erimesiyle bir uzunluk meydana geldiğini ve bugünkü Kırgızcada yarı ünlü w sesinin eriyerek uzun ünlüye döndüğünü ifade eder. Kırgız Türkçesinde bu ek, /a/, /e/, /o/, /ö/ geniş ünlüleriyle biten fiillere -oo/-öö; ünsüzle ve dar ünlüyle biten fiil kök ve tabanlarına -uu/-üü şeklinde eklenmektedir(Kasapoğlu Çengel, 2017: 145-146).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.43.1. Durum bildirir:

cañılanuu I 'Değişim, yenilenme' < *cañılan-* (509); *caşıruu* 'saklama, gizleme, göstermemeye çalışma' < *caşır-* (534); *caşoo* 'hayat, canlı gösteren hareket

kaynaşması; hayat, geçim şartlarının bütünü; hayat, yaşamayı sağlayan şartların tümü' < *caş-* (534); *caşoo* 'yaşam, doğumla ölüm arasında yaşanan süre, ömür, hayat' < *caş-* (534); *cazuu I* 'yazı, düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazma işi; yazı, alfabe; yazı, harfleri yazma biçimi' < *caz-* (547); *eskertüü* 'uyarı, ikaz' < *eskert-* (903); *konduruu* 'alıcı kuşu eğitirken uyutmadan kola kondurarak eğitme; alıcı kuşu ava çıkarınca kola kondurma' < *kondur-* (1306); *kooperatsiyalaştıruu* 'kooperatifleştirme' < *kooperatsiyalaştır-* (1316); *magnitsizdenüü* 'manyetik özelliklerini kaybetme' < *magnitsizden-* (1503); *modeldeştirüü* 'modelleştirme' < *modeldeştir-* (1560); *şektenüü* 'şüphesiz, kuşku' < *şekten-* (1898); *tıgzdaşuu* 'sıkılaşıma, sıkı duruma gelme' < *tıgzdaş-* (2020); *tıgzdatuu* 'sıkılaştırma, sıkı duruma getirtme' < *tıgzdat-* (2012); *tüzötüü* 'düzeltme, düzelti; düzeltme, daha iyi duruma getirmek için yapılan değişiklik, ıslahat, reform' < *tüzöt-* (2147);

2.43.2. Terim adı yapar:

caşoo 'fet. Yaşam, ontoloji, varlık bilimi' < *caş-* (534); *caşoo* 'hayat, bir kimsenin tarihsel biyografisi; hayat, yazgı' < *caş-* (534); *cazuu I* 'yazı, herhangi bir konuda yazılmış, bilim, düşünce ve sanat ürünü' < *caz-* (547); *indeksteştirüü* 'dizinleme, indeksleme' < *indeksteştir-* (997); *kamsızdandıruu* 'sigorta, bir şeyin veya bir kimsenin ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bağlantı sözleşmesi' < *kamsızdandır-* (1082); *köböytüü* 'mat. çarpma, çarpma işlemi' < *köböyt-* (1342-1343); *murundaşuu* 'dlb. nazallaşma, geniz ünsüzlerinin yakınındaki ünsüzleri kendine benzetmesi' < *murundaş-* (1582); *okuu I* 'eğitim; öğretme doktrin' < *oku-* (1629); *pigmenttenüü* 'pigmentlenme' < *pigmentten-* (1728); *tipteştirüü* 'edb. tipleştirme' < *tipteştir-* (2048); *ündöşüü* 'dlb. benzeşme' < *ündöş-* (2184).

2.43.3. Sıfat yapar:

cukaloo I 'Biraz ince, yassıca' < *cukal-* (646); *ilinüü* 'asılı; sürgülü' < *ilin-* (994); *mañuroo* 'şaşkın, akılsız, sersem' < *mañır-* (1516); *salınuu* 'serili, serilmiş, yayılmış; kap, kutu vb. konulmuş; içine sokulmuş, konmuş; takılı, takılmış olan; yapılmış, inşa edilmiş olan' < *salın-* (1768); *tolu* 'dolu, içi boş olmayan, dolmuş; dolu, bir yerde sayıca çok; dolu, boş yeri olmayan; çok olan, sayıca çok, kalabalık; mec. çok, fazla' < *toltura-* (2067); *topçulanuu* 'ilikli, iliklenmiş' < *topçulan-* (2076).

2.43.4. Soyut isim yapar:

süyüü I ‘Sevgi, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; seveda, güçlü sevgi, aşk; seveda, aşırı ve güçlü tutku, istek; seveda, aşırı ve güçlü tutku, istek’ < *süy-* (1879).

2.43.5. Yer-mekân adı yapar:

keçüü ‘Geçit, geçmeye yarayan yer’ < *keçmek* (1179); *okuu* I ‘okul, eğitim, verilen yer’ < *oku-* (1629).

2.43.6. Nesne adı yapar:

çıñıroo ‘Haber vermek için kullanılan bakır düdük’ < *çıñıroon*(729).

2.44. -OOÇ(U) /-UUÇU

Bu ek, fiil tabanlarına –ooçu/-ööçü, -uuçu/-üüçü şeklinde yuvarlak ünlülü olarak eklenir. Fiilden isim yapan –oo/-UU ekiyle +çI/+çU fiilden isim yapma ekinin birleşmesinden oluşmuştur (Kasapoğlu Çengel, 2017:146).

İŞLEVLERİ

2.44.1. Fillere gelerek işi yapanı bildirir:

abaylaçu ‘Dikkat eden, göz kulak olan’ < *abayla-* (20); *abaylooçu* ‘dikkat eden, göz kulak olan’ < *abayla-* (21); *aciratuuçu* ‘ayıran, bölen’ < *acirat-* (30); *aktooçu* ‘hık. avukat, birini savunan’ < *akt-* (66); *alışçı* ‘alış güreşi yapan pehlivan’ < *alış-*(88); *aluuçu* ‘alıcı, satın almak isteyen kimse, müşteri; alıcı, kendisine bir şey gönderilen kimse’ < *al-* (97); *apaptaçu* ‘bir şeyden korkan çocuğun korkusunu gidermek için parmakla çocuğun damağına bastıran kimse’ < *apapta-* (119); *apaptooçu* ‘bir şeyden korkan çocuğun korkusunu gidermek için parmakla çocuğun damağına bastıran kimse’ < *apapta-* (119); *atkaruuçu* ‘destan anlatan kimse; herhangi bir görevi yerine getiren kişi; şarkı söyleyen veya müzik parçasını çalan kişi, yorumcu; destan anlatan kimse; rol oynayan oyuncu’ < *atkaruu* (165); *atkaruuçu* ‘herhangi bir görevi yerine getiren kişi; rol oynayan oyuncu; şarkı söyleyen veya müzik parçasını çalan kişi,

yorumcu' < *atkaruu* (165); *aydooçu* 'at arabası veya çifti süren; her türlü taşıt sürücüsü, şoför, makinist, pilot; yarış atlarına eşlik ederek yarışa sokan veya süren kimse' < *aydoo-* (182); *ayıptaluuçu* 'sanık, suçlanan' < *ayıptaluu-* (186); *ayıptooçu* 'savcı; suçlama, suçlayan' < *ayıptoo-* (186); *ayruuçu* 'yırtan, parçalara ayrılan' < *ayruu-* (198); *aytuuçu* 'halkbilimi ürünlerini anlatan, destancı' < *aytuu-* (202); *azaptanuuçu* 'ızdırap çeken, çileli' < *azaptanuu-* (205); *azgıruuçu* 'çabuk kanan' < *azgıruu-* (209); *bagıttooçu* 'yönlendirici, yönlendiren, özendiren kimse' < *bagıttoo* (225); *baguuçu* 'bakıcı' < *baguu* (225); *bakılooçu* 'gözlemci, takipçi' < *bakıloo* (230); *başkarıluuçu* 'yönetilen, yönlendirilen' < *başkarıluu* (289); *başkaruuçu* 'yönetici, yöneten kimse' < *başkaruu* (289); *baştooçu* 'başlayıcı, başlayan kimse; yürüten, yöneten, idare eden; bir şeyin başlangıcında yer alan kimse' < *baştoo* (293); *baykooçu* 'gözlemci; takipçi, takip eden, izleyen' < *baykoo* (302); *baylanışçı* 'iletişimci, iletişim uzmanı' < *baylanış-* (304); *biylööçü* 'yöneten, yönetici, idareci' < *biylöö*(372); *bütürüüçü* 'mezun' < *bütürüü* (464); *caktooçu* 'tarafdar, destekçi; huk. savunma avukatı' < *caktoo* (480); *caldooçu* 'işveren' < *caldoo* (485); *candooçu* 'yoldaş, can yoldaşı' < *candoo*(503); *cañdooçu* 'avcılıkta işaret eden, el ya da kol hareketiyle yer gösteren kişi' < *cañdoo-* (508); *cariyalaçu* 'duyuru yapan, ilan eden' < *cariya-* (524); *casaçu* 'yapıcı, yapan, oluşturan, ortaya çıkaran, meydana getiren' < *casa-* (527); *caşooçu* 'bir yerde oturan, sakin; bir yerde yaşayan' < *caşa-* (534); *cazalooçu* 'hâkim, yargıç' < *cazaloo-* (545); *cazıluuçu* 'abonman' < *cazıluu-* (547); *cazuuçu* 'yazar' < *caz-* (547); *ceñçü* 'yenen kişi, muzaffer' < *ceñ-* (560); *ceñüüçü* 'yenen kişi, muzaffer' < *ceñ-* (560); *cırgooçu* 'neşeli, keyifli, şen şakrak' < *cırgoo* (597); *cıynaçu* 'toplayıcı, toparlayan, toparlayacak olan (kimse)' < *cıyna-*(602); *cıynaktooçu* 'derleyici, derleyen, toplayan, düzenleyen' < *cıynakta-* (603); *cıynooçu* 'toplayıcı, toparlayan, toparlayacak olan (kimse)' < *cıyna-* (603); *colukturçu* 'iki kişiyi karşılaştıran, buluşturan kimse' < *coluktur-* (621); *colukturuuçu* 'iki kişiyi karşılaştıran, buluşturan kimse' < *coluktur-*(622); *comoktoçu* 'edb. masalcı,hikâye, efsane anlatan kişi' < *comokto-* (623); *comoktooç* 'edb.masalcı,hikâye, efsane anlatan kişi' < *comokçu* (623); *cortuuçu* 'akıncı, savaşçı' < *cortuulçu* (633); *coyuuçu* 'yok eden, iptal eden' < *coyuu* (637); *cölööçü* 'direk, destek, dayanak' < *cölööç* (638); *cönööçü* 'yönelici' < *cönöö* (640); *cönötçü* 'gönderici, sevk edici' < *cönötüçü* (640); *cönötüçü* 'gönderici, sevk edici' < *cönötü* (640); *cönötüüçü* 'gönderen, sevk eden' < *cönötüü* (640); *cuguzçu* 'bulaştırıcı' < *cuguzuuçu* (645); *cuguzuuçu* 'bulaştırıcı' < *cuguzuu* (645); *cuuçu* 'kız isterken ağız yoklamak için dünürlerden önce kız evine gönderilen kişi' <

cuu (657); *cügürçü* ‘yürüyücü, koşucu’ < *cügür-* (661); *cügürüüçü* ‘yürüyücü, koşucu’ < *cügürüü* (662); *cürüüçü* ‘yürüyüş yapan, yürüme işini gerçekleştiren’ < *cürüü* (672); *dayardooçu* ‘hazırlayıcı, hazırlık yaptıran; hazırlayan’ < *dayardoo*(793); *emdööçü* ‘aşıcı, aşı yapan’ < *emdöö* (878); *emiziüüçü* ‘emziren’ < *emiziüü* (880); *ezilüüçü* ‘mazlum, zulüm görmüş, kendisine zulmedilmiş’ < *ezilüü* (912); *ezüüçü* ‘zalim, zulmeden’ < *ezüü* (912); *ilgooçu* ‘seçici, titiz’ < *ilgoo* (959); *irastaçu* ‘doğrulayan, onaylanan, tasdik eden; kanıtlayan, ispatlayan’ < *iratsa-* (967); *irastooçu* ‘doğrulayan, onaylanan, tasdik eden; kanıtlayan, ispatlayan’ < *irastoo*(967); *ızalaçu* ‘utandıran, mahcup eden’ < *ızalooçu* (980); *ızalooçu* ‘utandıran, mahcup eden’ < *ızaloo* (981); *izildööçü* ‘araştırmacı’ < *izildöö* (1018); *kaalooçu* ‘istekli; gönüllü; isteyen, dileyen, temenni eden’ < *kaaloo* (1028); *kalkalooçu* ‘destekçi, destek veren’ < *kalkaloo* (1070); *karalooçu* ‘savcı’ < *karaloo* (1112); *katışuuçu* ‘katılımcı’ < *katışuu* (1146); *kattooçu I* ‘kâtip, yazman’ < *kattoo-* (1148); *kattooçu II* ‘yolcu veya gelen giden’ < *kattoo-* (1148); *kaytaruuçu* ‘bekçi; çoban veya sığirtmaç, sığır çobanı; koruyucu, muhafız’ < *kaytaruu-* (1169); *kelişüüçü* ‘anlaşma sağlayan’ < *kelişüü-* (1188); *kerektööçü* ‘tüketici veya alıcı’ < *kerektöö-* (1203); *koldooçu* ‘kollayıcı, kayıracı, koruyucu’ < *koldoo-* (1293); *korgooçu* ‘koruyucu, asker’ < *korgoo-* (1321); *koşuluuçu* ‘destekçi’ < *koşuluu-* (1332); *körünçü* ‘mit. insana veya başka bir şey olarak görünen korkutucu varlık’ < *körün-* (1377); *körüüçü* ‘seyirci, izleyici’ < *körüü* (1378); *kubatooçu* ‘kollayıcı, destekçi, destek veren’ < *kubatoo* (1402); *kuruuçu* ‘inşaatçı’ < *kuruu* (1430); *kuuçu* ‘doğum esnasında albastı olan lohusalıyı iyileştirmeye çalışan üfürükçü’ < *kuu* (1436); *kuuçu* ‘kovalayan, peşine takılan kişi, ekip’ < *kuu* (1436); *küzötçü* ‘bekçi, nöbetçi, muhafız’ < *küzöt-* <- (1484); *magnittööçü* ‘mıknatıslayan’ < *magnittöö* (1504); *markalooçu* ‘işaretleyen kimse’ < *markaloo* (1518); *maskaralooçu* ‘maskara eden, rezil eden’ < *maskaraloo* (1519); *maylooçu* ‘yağlayıcı, yağlayan kimse’ < *mayloo* (1529); *negizdööçü* ‘temelini atan, temellendiren, esasını oluşturan, kuran, tesis eden’ < *negizdöö* (1608); *nuskooçu* ‘yol gösterici’ < *nuskoo* (1619); *okutuuçu* ‘okutman; üstat’ < *okutuu* (1629); *okuuçu* ‘öğrenci, talebe; okuyucu’ < *okuu* (1629); *oñdooçu* ‘tamirci; hataları düzelten’ < *oñdoo* (1637); *opuzalaçu* ‘tehdit eden, gözdağı veren’ < *opuzalooçu* (1659); *opuzalooçu* ‘tehdit eden, gözdağı veren’ < *opuzaloo* (1659); *orondooçu* ‘yerine getiren, gerekeni yapan’ < *orundaçu* (1664); *orundaçu* ‘yerine getiren, gerekeni yapan’ < *orunda* (1669); *oturuuçu* ‘devamlı oturan kimse’ < *oturuu*(1678); *oylonuuçu* ‘düşünen’ < *oylonuu* (1681); *oynooçu* ‘oyuncu, herhangi bir oyunda oynayan kimse;

oyuncu, sinema vb. rol alan kimse' < *oynoo* (1683); *oyrondooçu* 'harap eden, yakıp yıkan kimse' < *oyrondoo* (1683); *oyuuuçu* 'motif yapan kimse, desenci' < *oyuuu* (1685); *öñdööçü* 'boyacı' < *öñdöö* (1700); *sakçı* 'bekçi, bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse; sınır bölgesinde görev yapan asker' < *sak-* (1761); *saktooçu* 'koruyucu, muhafız; koruyucu, asalağı dış ortamda yok eden, onun konakçıya ulaşmasına engel olan (ilaç veya işlem); saklanan, bulundurulan' < *saktoo* (1762); *satuuçu* 'satıcı, tezgâhtar, alıcıya bir şey satan kimse' < *satuu* (1786); *serepçi* 'gözlemci, müşahit; takipçi, takip eden, izleyen' < *baykooçu-* (1801); *sürööçü* 'yarış atlarını coşturmak için bağırıp çağıran kimse; birilerini bağırıp çağırarak destekleyen, tezahürat yapan kimse' < *sürööñçü* (1874); *sürööñçü* 'yarış atlarını coşturmak için bağırıp çağıran kimse; birilerini bağırıp çağırarak destekleyen, tezahürat yapan kimse' < *sürööñ-* (1874); *şaylanuuçu* 'seçilecek, oy verilecek adaylar' < *şaylanuu* (1896); *şaylooçu* 'seçmen, seçimde oy verme hakkı olan kimse' < *şayloo* (1896); *şiretüüçü* 'kaynakçı, metal işleme ustası' < *şiretüü* (1909); *taşuuçu* 'taşıyıcı, taşıyan kimse' < *taşuu* (1975); *tegizdööçü* 'bir yeri düzleyen kimse' < *tegizdöö* (1989); *tekşerüüçü* 'müfettiş, denetmen, denetçi; kontrol eden' < *tekşerüü* (1994); *tergööçü* 'sorgu yargıcı' < *tergöö* (2012); *teskööçü* 'denetmen' < *tesköö* (2016); *tigüüçü* 'dikişçi, terzi' < *tigüü* (2036); *tokuuçu* 'dokumacı, dokuyucu' < *tokuu* (2065); *toorulçu* 'keşif eri, keşif yapan kimse' < *toorul-* (2075); *töldööçü* 'yavrulayacak olan' < *töldöö* (2089); *tüzüüçü* 'bir kurumun, bir işin kurulmasını sağlayan; bir kuruluşu oluşturan kimse; hazırlayan' < *tüzüü* (2148); *ulantuuçu* 'devam ettiren, devam etmesini sağlayan' < *ulantuu* (2157); *uurdoocu* 'hırsız' < *uurdoo* (2170); *uyuşturuuçu* 'organizatör, düzenleyici' < *uyuşturuu* (2175); *üyrötüüçü* 'öğreten, eğiten, eğitim veren' < *üyrötüü* (2193).

2.44.2. Fiillere gelerek alışkanlık adları türetir:

negizdööçü 'temelini atan, temellendiren, esasını oluşturan, kuran, tesis eden' < *negizdöö* (1608); *alduuçu* 'aldatıcı, kandırıcı' < *alduu* (80); *aldooçu* 'yalancı, dolandırıcı' < *aldamçı* (83); *aynuuçu* 'sözünden vazgeçen, fikrini değiştiren' < *aynuu* (196); *cemelööçü* 'kavgacı, tartışmayı, çekişmeyi seven, sinirli, öfkeli' < *cemelöö* (559); *cörmöçü* 'teyelleleyen teyelleleyici' < *cörmööçü* (643); *cörmööçü* 'teyelleleyen, teyelleleyici' < *cörmöö* (643); *cörömçü* 'teyelleleyen, teyelleleyici' < *cörmööçü* (643); *cumşooçu* 'birini çalıştıran, bir yerlere gönderen; harcayan, sarf eden' < *cumşoo* (651); *cuptooçu* 'ikişerleme yapan, ikişerli koyan kimse' < *cuptoo* (654); *cutunuuçu*

'yutkunan; iştahı kabaran, açgözlülük yapan; bir iş yaparken hırslanan' < *cutunuu* (657); *cügünüüçü* 'selamlayıcı, selam veren' < *cügünüü* (661); *cügürçü* 'yürüyücü, koşucu' < *cügür-* (661); *cügürüüçü* 'yürüyücü, koşucu' < *cügürüü-* (662); *cürüüçü* 'yürüyüş yapan, yürüme işini gerçekleştiren' < *cürüü-* (672); *çakırılıuçu* 'özel çağrılı; celp alan, askere çağrılan' < *çakırılıu-* (685); *çardooçu* 'tar. keyfine düşkün' < *çardoo* (700); *eldeştirüüçü* 'aracı, uzlaştırıcı' < *eldeştirüü* (870); *karaloocu* 'karalamacı, iftiracı' < *karaloo* (1113); *kattooçu II* 'yolcu veya gelen giden' < *kattoo* (1148); *koldooçu* 'kollayıcı, kayırıcı, koruyucu' < *koldoo* (1292); *kubattooçu* 'kollayıcı, destekçi, destek veren' < *kubattoo-* (1402); *opuzalaçu* 'tehdit eden, gözdağı veren' < *opuzalooçu* (1659); *opuzalooçu* 'tehdit eden, gözdağı veren' < *opuzaloo* (1659); *tigüüçü* 'dikişçi, terzi' < *tigüü-* (2036); *tilemçi* 'dilenci, dilenen kimse; mec. dilenci, ısrarlı bir biçimde ve arsızca bir şeyi isteyen kimse' < *tilem* (2042); *tilençi* 'dilenci, dilenen kimse; mec. dilenci, ısrarlı bir biçimde ve arsızca bir şeyi isteyen kimse' < *tilemçi* (2042); *tintüüçü* 'didikleyici, didikleyen kimse' < *tintüü* (2045); *tükürçü* 'hastayı veya yılan sokan kimseyi tükürerek tedavi eden kimse, üfürükçü' < *tükür* (2129); *türüüçü* 'dürme işini yapan kimse' < *türüü* (2138); *uşaktooçu* 'dedikoducu, kovcu, gıybetçi' < *uşakta-* (2167); *ügüttööçü* 'propagandacı, propaganda yapan kimse' < *ügüttöö*(2179).

2.44.3. Nesne adları yapar.

burgulooçu 'Delici, burgu ile delik açan' < *burguloo* (437); *camınçı* 'örtü' < *camın-* (496); *celimdööçü* 'yapıştırıcı, sürtülen, yapıştırıcılı' < *celimdöö-* (556); *cılıtuuçu* 'ısıtıcı' < *cılıtuu* (588).

2.44.4. Hayvan adları yapar.

cirtçu 'Yırtıcı' < *cirtuuçu-* (598); *kemirüüçü* 'kemirgen' < *kemirüü*(1191).

2.44.5. Taşıt adı yapar.

taşuuçu 'Taşıyan (taşıt)' < *taşuu-* (1975).

2.44.6. Terim adı yapar:

bölünüüçü 'mat. Bölünen' < *bölünüü* (411); *bölüüçü* 'mat. bölen' < *bölüü* (412); *kemitüüçü* 'mat.çıkan' < *kemitüü* (1191); *kemüüçü* 'mat.eksilen' < *kemüü* (1193);

koşuluuçu ‘mat.toplanan’ < *koşuluu* (1332); *köböytüüçü* ‘mat.çarpan’ < *köböytüü* (1343); *köböyüüçü* ‘mat.çarpılan’ < *köböyüü*(1343).

2.44.7. Sıfatlardan ve sıfat tamlamalardan ad yapar.

adaldooçu ‘Helal; hayvan’ < *adaldoo*(36); *aguuçu* ‘akıcı, akışkan’ < *aguu* (50); *ayıptooçu* ‘hüküm, karar’ < *ayıptoo* (186); *ayırmalanuuçu* ‘farklı olan, farklı’ < -*ayırmalanuu* (187); *azgıruuçu* ‘kandırıcı, aldatıcı olan, yanlış’ < *azgıruu* (209); *başkaruuçu* ‘merkezî, ana yönetici’ < *başkaruu* (289); *baylanışturuuçu* ‘bağlı, ilişkili’ < *baylanışturuu-* (304); *bombalooçu* ‘bombardıman’ < *bombaloo-* (383); *celimdööçü* ‘yapışık, kapalı’ < *celimdöö-* (556); *cıgıluuçu* ‘yıkılan’ < *cıgıluu-* (578); *cubandıruuçu* ‘rahatlatan, sakinleştiren, ferahlatan’ < *cubandıruu-* (644); *çeçüüçü* ‘sonuçlayıcı, sonuç veren, belirleyici’ < *çeçüü-* (707); *dayardooçu* ‘hazırlık’ < *dayardoo-* (793); *eelööçü* ‘sahip, iye’ < *eelöö-* (857); *egilüüçü* ‘ekilecek olan’ < *egilüü-* (859); *eritüüçü* ‘eritici’ < *eritüü-* (894); *kaaruçu* ‘dağlayarak iyileştirilen yara’ < *kaaru-* (1030); *kerektööçü* ‘gereksinim, ihtiyaç duyulan’ < *kerektöö-* (1203); *kuuçu* ‘kovalamaca, kaçanı yakalamaya çalışma işi; sürgün, sürülme işi’ < *kuu-* (1436); *küyüüçü* ‘yanıcı, yanma özelliği olan’ < *küyüü-* (1483); *okşooçu* ‘benzeyen, benzer’ < *okşoo-* (1626); *sayrooçu* ‘sığ, derinliği az (göl, deniz, akarsu vb)’ < *sayroo-* (1792); *süyünçü* ‘müjde, sevindirici haber; müjdelik, muştuluk, müjde getirene verilen hediye’ < *süyün-* (1878); *tamçı* ‘damla, yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı, katre’ < *tam-* (1944).

2.44.8. Coğrafi yerleri belirten adlar yapar.

aydooçu ‘Dağdaki av hayvanlarını (geyik, dağ keçisi) avcıya doğru sürmek için uygun yer’ < *aydoo* (182).

2.45. -öögöç

Çalışmamızda tek örnekte rastladığımız ek, -AAnAk, -öönök ve -AagAn, öögön ekleri gibi fiillere gelerek aşırılık ve süreklilik bildiren vasıf isimleş yapmaktadır (Kasapoğlu Çengel, 2017: 147).

körögöç ‘gözü keskin, basiretli’ < *kör-* (13759).

2.46. -p

İşlevi ve tanımına, taradığımız kaynaklardan ulaşamadığımız ek, aşağıdaki örneklerde sıfat ve zarf işlevlerinde kullanılmıştır.

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.46.1. Sıfat yapar:

atayıláp ‘mahsus, bilerek, isteyerek; mahsus, şakadan’ < *atayıla-* (163); *atayıláp* ‘mahsus, bilerek, isteyerek; mahsus, şakadan’ < *atayıláp* (163).

2.46.2. Zarf yapar:

caķşılap ‘güzelce, iyice’ < *caķşıla-* (479); *cumalap* ‘haftalarca’ < *cumala-* (649); *eptep* ‘bir şekilde; zar zor, güçlkle’ < *epte-* (889).

2.47. -ş; -(I)ş / -(U)ş

Kasapoğlu engel, 2017’de yayımlanan eserinde ekin, “Ünlüyle biten fiillere doğrudan doğruya; ünsüzle biten fiillere ise damak ve dudak uyumuna göre /ı/, /i/, ve /u/,/ü/ bağlantı ünlülerinden birini alarak eklendiğini” belirtmektedir. (Kasapoğlu engel, 2017: 147; Ergin, 1998: 187; Ercilasun, 2012:504; Öner, 2013: 76-77; Korkmaz, 2014: 169; Buran ve Alkaya, 2014:193; Banguoğlu, 2015:261; Tekin,2016:90; Karaağaç, 2018:394).

Ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVLERİ

2.47.1. Durum bildirir:

açılış ‘Açılış, yeni bir yapının, yerin veya kuruluşun çalışmaya başlaması, küşat; buluş, keşif’ < *açıl-* (33); *aytış I* ‘tartışma; edb. atışma’ < *ayt-* (200); *basılış I* ‘baskı,

bir eserin basılış biçimi veya durumu' < *basıl-* (269); *baştalış I* 'başlangıç; başlama' < *baştal-* (291); *batış I* 'bat; sığma, sıgmak işi' < *bat-* (295); *baylanış I* 'iletişim, haberleşme, iletişim, telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim; ilişki, kişiler arasında karşılıklı ilgi, bağ, münasebet' < *baylan-* (303); *beriliş* 'bilgi, veri, olgu, kavram veya komutların, iletişim, yorum ve işlem için en elverişli gösterimi' < *beril-* (322); *buruluş I* 'dönüş; değişiklik, dönüş noktası' < *burul-* (441); *buruş I* 'yanlış, hatalı' < *buru-* (441); *bütüş I* 'sonuç, sonuçlandırma' < *büt-* (464-465); *caratılış* 'doğa, tabiat yaratılış; yaratılış, tanrı tarafından yoktan var edilme işi; yaratılış, doğal yapı; yaratılış; bir kimsede doğuştan bulunan vücut ve ruh özelliklerinin tümü, mizaç, huy, tıynet, cibilliyet' < *caratıl-* (519); *carılış I* 'yarılma, patlama' < *carıl-* (522); *carış I* 'yarış, yarışma; yarışma, rekabet, mücadele' < *car-* (523); *caşarış I* 'gençleşme; yenilenme; yeşerme' < *caşar-* (531); *caşırış* 'saklama, gizleme' < *caşır-* (533); *celpinış* 'acele etme, sabırsızlanma, telaşlanma' < *celpin-* (558); *cemiş* 'meyve emeğin karşılığı, başarılı sonuç' < *cem-* (559); *ceñiliş* 'yenilme, yenilgi' < *ceñil-* (562); *ceñiltiş* 'yendirme' < *ceñilt-* (562); *ceñiş* 'zafer, savaşta kazanılan başarı; zafer bir yarışma veya uğraşıda çaba harcayarak elde edilen başarı; zafer, yengi, birçok emek ve tehlikeli uğraşma sahasına erişilen mutlu sonuç' < *ceñ-* (562); *cılış II* 'ilerleme, gelişme, kalkınma, iyi yönde değişim; iyileşme, sağlığı iyiye gitme' < *cıl-* (587); *ciltıraş II* 'parlama, parıldama, pırıldama, ışıldama' < *ciltıra-* (592); *ciynalış* 'toplantı, birden çok kimsenin belirli amaçlarla bir araya gelmesi' < *ciynal-* (603); *cigitsiniş I* 'delikanlı havalarında olma' < *cigitsin-* (605); *cikteliş* 'ayrılma, bölünme, parçalanma, dağılma' < *ciktel-* (607); *coburaş* 'mırıldanma; sessizce söylenme, homurdanma' < *cobura-* (612); *colotuş I* 'yaklaşma, yakınlaşma, karışma' < *colot-* (620); *condonuş* 'kabarma, şişme, su toplama; gücünü, kuvvetini gösterme; semirme, şişmanlama, tavlama, etine dolgun olma' < *condon-* (625); *cölönüş I* 'dayanma, yaslanma' < *cölön-* (638); *cölöş* 'dayama, yaslama' < *cöl-* (638); *cöndölüş I* 'düzenleme, derleyip toplama, yoluna koyma' < *cöndöl-* (639); *cönöş II* 'yönelme' < *cön-* (640); *cönötüş I* 'gönderme, sevk etme' < *cönöt-* (640); *cöölüş I* 'sayıklama; gereksiz, yersiz konuşma' < *cööl-* (642); *cötkürüş I* 'öksürme' < *cötkür-* (643); *cutunuş* 'ileri atılma; bir iş yaparken hırslanma' < *cutun-* (657); *cügürüş I* 'yürüme, koşma, koşturma' < *cügür-* (662); *cürüş* 'atın rahvan yürüyüşü; taşıtların hareketi, hızı, sürati; gidişat, olayların durumu, işlerin gelişme biçimi; yürüyüş, belirli bir amaç güdülerek yapılan toplu yürüyüş; kart, satranç gibi oyunlarda hamle, oyun

sırası; kişiye özgü davranış, tutum, hâl, hareket; esme, esiş' < *cür-* (672); *cütkünüş I* 'ileri atılma; hedeflerine atılma' < *cütkün-* (672); *çagılış* 'yansıma, inikâs' < *çagıl-* (682); *ildamtatış* 'hızlandırma' < *ildamtat-* (956); *kagılış* 'savaş, dövüş, kavga, kapışma; mücadele, çaba, sürekli çalışma; müzik aleti çalma' < *kagıl-* (1049); *kaytış I* 'dönüş, dönme işi' < *kayt-* (1169); *kötörülüş* 'isyan, başkaldırma, ayaklanma' < *kötörül-* (1381); *kubuluş* 'olay, hadise' < *kubul-* (1403); *kuruluş* 'inşaat, yapım' < *kurul-* (1430); *magnitsizdeniş* 'manyetik özelliklerini kaybetme' < *magnitsizden-* (1503); *ökürüş* 'bağırma, çağırma, haykırış' < *ökür-* (1693); *öndürüş* 'üretim, imalat' < *öndür-* (1698); *özgörüş* 'esk. İnkılap, dönüşüm; değişim' < *özgör-* (1714); *sunuş* 'teklif, önerme, öneri' < *sun-* (1861); *tartış I* 'tartışma, karşıt düşünceleri karşılıklı savunma' < *tart-* (1966); *tinış* 'kısa süre; ara, mola, dinlenmek için ara verme; müz. müzikte kısa ara verme' < *tinim* - (2025); *tigiş* 'dikiş, dikilen yer; dikiş, giysi üzerinde gözle görülen dikilmiş, iplik yolu' < *tik-* (2035-2036); *töñkörüş* 'devrim, belli bir alanda hızlı, köklü ve nitelikli değişiklik; devrim, inkılap' < *töñkör-* (2092); *tüzülüş* 'yapı yapma, oluşturma, ortaya koyma, meydana getirme' < *tüzül-* (2148); *uruş* 'kavga, dövüş, çekişme; savaş; çarpma, tokuşma' < *ur-* (2165); *utuş* 'kazanım, kazanç, yenme, yengi, galibiyet ödül' < *ut-* (2168); *ülüş* 'paylaşma, bölüşme, paylaşım, bölüşüm; zenginlerin halka veya bir uruğun başka bir uruğa izzet ikram' < *ül-* (2182).

2.47.2. Sıfat yapar:

ayrılış 'Çatal, ucu kollara ayrılmış' < *ayrıl-* (198); *baylanış I* 'bağlantı, iki şey arasında ilişki sağlayan bağ; bağlantılı, arasında bağlantısı olan; bağlantı, tanış' < *baylan-* (303); *bırış* 'buruşuk, buruşmuş yer, kırıksıklık; kırıksık, deride oluşan kıvrım; kırıksık, kırışmış olan' < *bır-* (348); *biliş* 'bildik, tanıdık kimse' < *bil-* (358); *buruş III* 'toplanıp bağlanmış (atın kuyruğu için)' < *bur-* (441); *bügüş I* 'büklüm, kıvrım; büküm, kat, kıvrım' < *bük-* (455); *bürüş I* 'buruşuk, büzülmüş; mec. sıkı, cimri, varyemez' < *bür-* (462); *cañılış I* 'yanlış, hata' < *cañıl-* (509); *carış I* 'paralel, koşut' < *car-* (523); *caşırılış I* 'gizleniş, saklanması' < *caşırıl-* (533); *cuguş* 'bulaşıcı' < *cuguştuu* - (645); *çalış I* 'melez, metis - (daha çok at)' < *çal-* (689); *çalış II* 'benzer, gibi' < *çal-* (689); *dompuş* 'kaba saba hareket eden kötü at; kaba saba' < *dompu-* (829); *kañırış* 'kulağı tıkalı, ağır işiten; söylenti, rivayet; yalan yanlış, yanlış şeylerle dolu' < *kañır-* (1094); *kuruluş* 'bir şeyin inşa edilmiş, düzenlenmiş sistemi, yapısı' < *kurul-* (1430); *kuruş* 'kırıksık, kırışmış olan; mec. kaygı, tasa' < *kur-* (1430); *küşpuruş*

‘mec. yüz­süz, utanmaz’ < *küspur-* (1474); *okşoş* ‘benzer, görünüş ve yapı bakımından benzeyen, gibi; benzer, imişçesine, benzer biçimde’ < *okşo-* (1626); *öydölüş* ‘hık. yukarı’ < *öydöl-* (1711); *şaşılış* ‘acil, ivedi, evgin’ < *şaşıl-* (1893); *taanış* ‘tanıdık, tanışılıp konuşulan, bildik; tanıdık, daha önceden bilinen, görülen; tanıdık, aşına’ < *taan-* (1920).

2.47.3. Kalıcı isim yapar:

basılış I ‘Baskı, bası sayısı’ < *basıl-* (269); *çabış I* ‘kavga, savaş’ < *çap-* (679); *kagış* ‘savaş, kavga’ < *kak-* (1051); *kayrılış* ‘dönemeç’ < *kayrılı-* (1165); *oynoş* ‘oynaş’ < *oyno-* (1683); *soyuş* ‘düğünlerde, törenlerde kesilen hayvan; kesilebilecek hayvan’ < *soy-* (1841); *utuş* ‘kazanım, kazanılan şey, ödül’ < *ut-* (2168); *ülüş* ‘ülüş, pay, hisse’ < *ül-* (2182).

2.47.4. Terim adı yapar:

cöndölüş II ‘Sözcüklerin ad durum eki alması’ < *cöndöl-* (639); *etiş* ‘fiil, eylem’ < *et-* (909); *körünüş* ‘tiyatro eserinde, dramda bir bölüm hâl’ < *körün-* (1377).

2.47.5. Nesne adı yapar:

kuruluş ‘inşaat, yapımı süren bina’ < *kurul-* (1430).

2.47.6. Yer-mekân adı yapar:

imeriliş II ‘dönüş yeri’ < *imer-* (996).

2.47.7. Oyun adı yapar:

çabış II at çabış ‘At yarışı’ < *at çabış* - (679); *sayış* ‘at üstünde mızrakla savaşmak; at üzerinde karşısındakini mızrakla yere düşürme oyunu’ < *say-* (1790).

2.47.8. Zarf yapar:

cañılış I ‘Yanlışıklıkla’ < *cañıl-* (509); *şaşılış* ‘ivedilikle, aceleyle, acil olarak’ < *şaş-* (1893).

2.47.9. Tamlama yapar:

kırılış ‘Kanlı savaş’ < *kır-* (1239); *kıstalış* ‘zor zaman, güçlük’ < *kısta-* (1246); *tıgılış* ‘yoğun kalabalık’ < *tıgıl-* (2020).

2.48. -t, -(I)t / -(U)t

Korkmaz' a göre -t, -(I)t / -(U)t eki “Eski Türkçeden beri süregelen, Eski Anadolu Türkçesinde de birtakım örnekler veren, Türkiye Türkçesinde fazla işlek olmayan bir ek durumunda olup verdiği örnekler sınırlıdır. Korkmaz ekin, geçişli ve geçişsiz tek ve çok heceli fiillerden ad, bazen de sıfat türettiğini” belirtmektedir. (Korkmaz ,2014: 107-108).

Tek örnekte ek, ünlü uyumlarına uymaktadır.

İŞLEVİ

2.48.1. Ek, aşağıdaki bir iki örnekte geçmektedir:

keçit ‘hlk. Geçit, geçmeye yarayan yer’ < *keç-* (1179); *küyüt* ‘keder, üzüntü’ < *küy-* (1482).

SONUÇ

Taradığımız sözlükten tespit ettiğimiz 134 adet yapım ekini genel çerçevede tanımları, işlevleri ile ele aldık

Kelime bünyesinde kökler ve ekler dediğimiz birimler vardır. Kökler isim kökleri ve fiil kökleri olmak üzere ikiye ayrılırlar. Ekler de yapım ekleri, çekim ekleri olarak iki çeşittirler. Yapım ekleri isimlerin ve fiillerin kök ve gövdelerine gelerek geldikleri kelimeye yakın veya yeni bir anlam katarlar.

Biz, İsimden isim ve fiilden isim yapım eklerini ele aldığımız çalışmamızda Kırgız Türkçesine yabancı dillerden geçmiş alıntı eklerle birlikte 134 adet yapım eki tespit ettik.

Kırgızca Türkçe sözlükte geçen kelimelerde bulunan isim yapım eklerini incelediğimiz araştırmada şu sonuçlara ulaştık.

Kırgız Türkçesi isim yapım ekleri genel Türk dilinin bir temsilidir.

Kırgız Türkçesi kalınlık-incelik ve düzlük yuvarlaklık uyumlarına büyük ölçüde riayet etmektedir.

3. Kırgız Türkçesinde ünsüz uyumu da çoğu ek de sağlamdır. Bu Kırgız Türkçesindeki birçok konsonantın çift biçiminin olmasıyla açıklanabilir. Türkiye Türkçesinde görülmeyen dudak uyumu ve ünsüz benzeşmelerinden dolayı ekler birçok varyantı ile karşımıza çıkar. $+D_3$ $+D_3A_3$ / $+D_3O_3$ örneklerinde olduğu gibi tonlu-tonsuz uyumuna riayet eder.

4. Bazı ekler sedalı-sedasız uyumuna uymayıp eski Türkçedeki biçimini koruyarak ve tek şekilli olarak karşımıza çıkar. $-ç$ eki buna bir örnektir.

5. Kırgız Türkçesinde İsim yapım ekleri genel hatlarıyla ortak Türk dilinden ayrılmaz. Kırgız Türkçesinin tipik özelliği olan yuvarlaklaşma yapım eklerinde de kendisini göstermekte düz varyantların yanında yuvarlak varyantlarda birlikte kullanılmaktadır.

6. Yapım ekleri isim ve fiil kök ve gövdelerine gelerek geldikleri kelimeye yakın veya yeni bir anlam katarlar. Bu ekler, kelimelere yapım ekleri getirilmek suretiyle meslek adları, alet adları, nesne adları gibi birçok işlevde kullanılırlar.

Biz burada yapım eklerini iki bölüm halinde inceledik. İlk bölümde İsimden isim yapım eklerini, ikinci bölümde ise fiilden isim yapım eklerini ele aldık. Ekleri ele alırken her bölümü kendi içinde alfabetik sıraya göre dizdik. Çalışmanın sonunda çalışmamız içerisinde geçen bu eklerin ve eklerin geçtiği kelimelerin dizinini verdik. Böylece yapım ekleri konusunda çalışmak isteyen Kırgız Türkçesi meraklılarına kelimenin daha hızlı bulunması konusunda yardımcı olduk.

Çalışmamızın küçük de olsa Kırgız Türkçesine ve Türklük Bilimine katkı sağlamasını ümit ederiz.

Çalışmamızda ele aldığımız İsimden İsim ve Fiilden İsim Yapım Ekleri aşağıda gösterilmiştir:

Tezimizde 88 adet İsimden İsim Yapım Eki tespit edilmiştir.

+Ak

+An/+Oñ

+Ar/ şar

+Ay / +Oy

+bay

+cın

+ (DÇ /+(U)ç

+çA / çO

+çAk/+çOk

+çal

+çAn/+çOn

+çAr, +çor

+çI / +çU

+çIk/ +çUk

+çII/+çUI

+çIIIk/ +çUIUk

+çın

+DAk, tök

+dAn

+DA₃ş +D₃Oş

+DAy/+DOy

+DI

+DIñ /+DUñ

+dIr

+DUrUK

+DOO

+L₃UU

+ek

+GA; +gö

+GAç

+GAk /+GOk

+GAn

+GARU

+GAy/+GOy

+GI/+GU

+GIç / +GUç

+GII / +GUI

+gIlt +GUlt

+gıltım, + gUltUm

+gök

+Gıy/+GUy

+I / +U

+Ik/ +Uk

+II/ +UI

+(I)I / +(U)I

+Im/+Um

+(I)n /+(A)n

+(I)n /+(U)n

+İñkİ/ Uñku

+Ir/+Ur

+ıs

+(I)ş / +(U)ş

+k

+ke

+kak
+lAñ
+lap
+lay, +løy
+lcim, +lcüm, +lcın
+ltır, +ltür
+mAç
+L₃Ik /+L₃Uk
+lok
+L₃UU
+mA
+mak
+mat
+nçI /+nçU
+omuk, +omtuk,
+mik
+OO
+rAAk /+rOOk
+sAk/+sOk
+sIz / +sUz
+y
+ban
+bap
+bas
be+, bey+
+boz
dar+
+dar

+keç
+man
+mAr,+mör
+nek
pan+
+poz; +paz

Tezimizde 46 adet fiilden isim yapım eki tespit edilmiştir.

A /-O

AAgAn, -öögön

Ak/-Ok

-AAAn /-OOAn

-AAAnAk, -öönök

-AnAk

-ar, -er -r;

-AsA

-AşA

-bas, -pös

çIk/ -çUk -ç

-çAk /- çOk

-dak,-dök; -tak

-kalak, - GOIOk

-dI / -dU

-gA, -gö

-GAk/ -GOk

-Gan

-GI/-GU

-Gıç/-GUç

-GIn/-GUn
-Gır /-GUr
-GIs/-GUs
-Iç /-Uç
-Ik / -Uk, -k
-m,-(I) m / -(U) m
-n
-(I)nDI/ -(U)nDU
-İñkİ/ -Uñku
-k-
-kII /-kUI
-küM
-(I)m/-(U)m
-mA /-mO
-mak, -mek
-mAç/-mOç
-mAl/-mOl
-mAn
-mAy -mOy
-mIş /- mUş
-OO/-UU
-OOç(U) /-UUçU
-öögöç
-p -
ş; -(I)ş / -(U)ş
t, -(I)t /-(U)t

DİZİNLER

LEKLERİN DİZİNİ

+Ak 9,10	+dİr 55	+Im/+Um 92
+An/+Oñ 10,11	+DUrUK 56	+(D)n /+(A)n 93
+Ar/ şar 11	+DOO 56,57	+(D)n /+(U)n 93
+Ay / +Oy 12	+L ₃ UU 57,58,59, 60,61,	+İñkU/ Uñku 94
+bay 12	62,63,64,65,66,67,68,	+Ir/+Ur 94
+cın 13	69,70,71,72,73,74,75,76	+ıs 95
+ (D)Ç /+(U)ç 13	73,74,75,76	+(D)ş / +(U)ş 95
+çA / çO 14,15,16,17,18	+ek 76	+k 95, 96
+çAk/+çOk 18,19,20	+GA; +gö 76,77,78	+ke 96
+çal 20	+GAç 78,79	+kak 97
+çAn/+çOn 20,21	+GAk /+GOk 79	+IAñ 97
+çAr, +çor 21,22	+GAn 80	+lap 97,98
+çI / +çU 22,23,24,	+GARU 80,81	+lay, +löy 98,99
25,26,27,28,29,30,31	+GAy/+GOy 81,82,83	+lcım, + lcüm, +lcın 99
+çIk/ +çUk 31,32	+GI/+GU 84,85,86	+ltır, +ltür 99
+çII/+çUI 33,34,35,36	+GIç / +GUç 86	+mAç 99,100
+çIIIk/ +çUIUk 37,38,	+GII / +GUI 86,87	+L ₃ Ik /+L ₃ Uk 100,
39,40,41,42	+gilt, +gUlt 87	101,102,103,104,
+çın 42	+giltım, + gUltUm 87	105,106,107,108,
+DAk, tök 43	+gök 88	109,110, 111,112,
+dAn 43,44,45	+Gıy/+GUy 88,89	113,114,115,116,
+D ₃ Aş /+D ₃ O 48,49,50	+I / +U 89,90	117,118,119,120,
+DAy/+DOy 50,51,52,53	+Ik/ +Uk 90	121,122,123,124,
+DI 54	+II/ +UI 90,91	125,126,127,128,
+DIñ /+DUñ 54,55	+(D)I / +(U)I 91,92	129,130,131, 132,

133, 134, 135,136,
137,138,139,140,
141,142,143,144,
145,146.
+lok 146
+L₃UU 146,147,
148,149,150,151,
152,153,154,155,
156,157
+mA 157
+mak 158
+mat 159
+nçI /+nçU 159,
160
+omuk, +omtuk,
+mık 160
+OO 160,161
+rAAk /+rOOk 161,
162
+sAk/+sOk 162
+sIz / +sUz 162,
163,164,165,166,
167,168,169,170,
+y 170
+ban 171
+bap 171
+bas 172
be+, bey+ 172

+boz 172
dar+ 173
+dar 173,174
+keç 174
+man 175
+mAr,+mör 175,
176
+nek 176
pan+ 177
+poz; +paz 177
-A /-O 178,179
-AAgAn, -öögön 179
-Ak/-Ok 179,180
-AAn /-OOn 180,181
-AAnAk, -öönök 181
-AnAk 181
-ar, -er -r; 182
-AsA 182
-AşA 182
-bas, -pös 182,183
-çIk/ -çUk 183,184
-ç 184,185
-çAk /- çOk 185,186
-dak,-dök; -tak 186
-kalak, - GOIOk 187
-dI / -dU 187,188
-gA, -gö 189
-Gak/ -GOk 189,190

-Gan 190,191,192
-GI/-GU 192, 193,194
-Gıç/-GUç 194,195,
196,197
-GIn/-GUn 198, 199
-Gır /-GUr 199,200
-GIs/-GUs 200,201
-Iç /-Uç 201,202
-Ik / -Uk, -k 202,203,
204,205,206
-m,-(I) m / -(U) m 206.
-n 207,208
-(I)nDI/ -(U)nDU 208,
209,210
-İñki/ -Uñku 210,211
-k 211,212,213,214,215
-kII /-kUI 215
-küm 216
-(I)m/-(U)m 216,
217,218,219
-mA /-mO 219,220,
221,222,223,224,
225,226
-mak, -mek 226,
227,228
-mAç/-mOç 228
-mAl/-mOl 228,229
-mAn 229

-mAy –mOy 229,230

-mIş /- mUş 230,231

-OO/-UU 231,232,233

-OOç(U) /-UUçU 233,

234,235,236,237,238

-öögöç 238

-p 239

-ş; -(I)ş / -(U)ş 239,

240,241,242

-t, -(I)t /-(U)t 243

KIRGIZ TÜRÇESİ KELİMELERİN DİZİNİ

aamıyatsız 163	abroysuz 163	açakey 81
aarıçılık 42	abstrakttuu 75	açaluu 147
abagay 84	acaandık 100	açık 203
abajurduu 58	acalduu 58	açılış 239
abajurluu 147	acalsız 163	açıştırma 219
abasız I 163	acarduu 58	açıtma 223
abasız II 170	acarluu 147	açka 77,78
abaylaçu 233	acarsız 163	açkaçılık 37
abaylagıç 195	acattuu 58	açkarak 162
abaylagıçtıık 100	acayıptuu 58	açkıç 194,197
abaylooçu 233	acayıptuu 75	açkıççı 23
abaysız 163	acayıptuu 76	açkıl 215
abbatçılık 40	acıldak 213	adabiyatçı 23
abırak 10	acımoluk 125	adaldooçu 238
abısındık 100	acıragıs 200	adamça 17
abısınduu 73	acırama 219	adamçılık 37
abiyirdüü 73	acıraşpas 183	adamgerçiliksiz 169
abiyirsiz 163	aciratuuçı 233	adamgerçiliktüü 73
abroyluu 147	acıırım 216	adaşçaak 185

adaşkıs 200	agayınduu 73	akebay 12
adaşpas 183	agayınsız 170	aketay 53
adaştırma 221	agılcn 13,99	akıldaş 46
adattagi 85	agılga I 77	akıldaş I 50
adepsiz 163	agılgaluu 147	akılduu 58
adepütü 58	agım 206,216	akılgöy 81
adılkeç 78,174	agın 206	akılmandık 101
adırduu 73	agındı 209	akılmanduu 73
adırmak 158	agış I 95	akılsız 163
adırmaktuu 73	agregattuu 58	akıluu 147
adiletsiz 163	agressiyaçıl 36	akırça 17
adilettü 58	agressiyaluu 147	akıretçil 35
adılkeç 174	agrobotanikalık 121	akırettik 101
adistü 58	agrofizikalık 121	akırı 89
adistüülük 100	agrometeorogiya 121	akırındık 100
adrestü 58	agrometeorogiyalık 121	akıştuu 73
agaluu 147	aguuç 238	akıykatçıl 33
agarıñkı 211	akaktuu 58	akıykatçılık 37
agartkiç 195	akçalay 99	akıykatsız 163
agartuuçu 23	akçaluu 147	akıykattık 101
agatay 53	akçı 30	akıykattuu 58
agay 170	akçıl 36	akimçilik 40
agayınçıl 34	akçıldoo 57	akma 219

akmakçılık 37	alañgazardık 101	aligi 85
akmaktık 100	alañgazarlık 101	aligidey 51
aksak 211	alasa 182	alimentçi 28
aksakaldık 101	albardu 75	alkaktu 58
aksaktık 101	albuuttuk 101	alkogolik 125
aksargıç 86	alcırak 211	almaçık 32
aksımdık 101	alça 17	alman II 229
akşar	alçaluu 156	almonçoktoy 51
aktalgıs 200	aldagıç 196	alpeştüü 73
aktay 52	aldatuucu 236	alptık 101
aktık II 101	aldoocu 236	alsızdık 101
aktivdüü I 58	alduuraak 161	alternativdüü 58
aktivdüü II 75	algıç 195	altımışınçı 159
aktivdüülük 101	algılıktuu 58	altınduu 58
aktoocu 233	algılıktuuluk 101	aluuçu 233
aktualduu 75	algır 199	amalduu 58
alaamattık 125	alım I 217,218	amalduuluk 101
alabarmandık 101	alım II 216	amalkeç 78
alaça 17	alımduu 58,73	amalköy 81
alagan 179	alıstık 101	amalköylük 101
alagdılık 101	alışçı 233	amalsız 163
alakanday 53	alibettü 73	amanatçı 28
alalık 101	alige 77	amançılık 37

ambulatoriyalık 121
amirlik 101
anaçı 23
anakey 84
analizçi 27
analizdegiç 194,196
anarday 51
anatomiyalık 121
aňçılık 40
aňduu I 58
aňduu II 58
aňgaaldık 101
aňgemeçi 23
anıktama 221
aňıldak 211,213
anketalık 121
aňkıldak 213
aňkooluk 101
anonimdüü 58
aňtarasınan 44
antennaluu 147
antikalık 121
antkorluk 101

antkoru 89
anttaş 46
apakaylık 101
apake 77,96
apakebay 12
apaluu 147
apaptaçu 233
apaptoocu 233
apatay 53
apıke 77
apırtkıc 195
apırtma 221
apırtmaluu 147
apızçı 28
apiyimçi 23,30
apkıtsız 163
apköylük 101
apsagayıraak 162
apsagaylık 101
aptaptuu 58
aptekaçı 23
araacı 23
araaçılık 40

araanday 52
araanduu 64
arabaçı 23
arabakeç 79,174
araçı 28
arakeç 174
arakeçtik 101
arakettüü 58
aralaş 50
aralaştırıgıc 194
aralça 15
aralduu 73
aralık 101
arampööstük 101
arazdık 101
arçaluu 156
ardaktuu 73
ardançaak 185
ardık 101
arduu 58
argasız 163
argasızdan 44
arıktık 101

arılıgıs 200	arzançılık 37	aşınalık 101
arımduu 58	arzandık 101	aşkanaçı 23
arımsız 163	arızıklık 121	aşpoz 177
arıştuu 73	asançı 23	aşpozçu 23
arızçı 30	asemdik 101	aştaluu I 148
arkaluu I 147	asemdüü 58	aştama 224
arkandaluu II 147	asıldık 101	aştama I 219
armanduu 73	asılkeç 78,174	aştamaluu 148
armansız 163	asırandı 209	aştıkçı 23
armaturalık 121	asilkeç 78,174	aştıktuu 58
arpakan 80	askaluu 147	aştoo II 57
arsagay 12	asketçil 36	aşuuluu 156
arsaktuu 58	askiyaluu 148	ataandaş 46
arsarduu 58	asmaluu 148	ataandaştık 101
arsarlık 101	astalık 101	atake 77,96
arsız 163	astarlık 125	ataktuu 58
arteldeş 46	astarluu 148	atalaş 48
artık 203	astronomiyalık 121	ataluu I 148
artıkça 16	aşarçı 28	atama 223
artıkçılık 37	aşatkı 193	atarman 175
artıktık 101	aşatkıluu 148	atasız 163
artilleriyalık 121	aşıkça 16	ataşkan 190
artilleriyalık 121	aşıktuu 73	atayılap 239

atçı 23	avtorloş 46	aydagıç 196
atım I 218	avtorluk 121	aydakçı 28
atım II 217	ayakçı 23	aydama 219
atkanaçı 23	ayaksız 163	aydama I 225
atkaruuçu 233	ayaktuu 58	aydarımduu 73
atkeç 79	ayaldama 224	aydarluu 148
atkezçi 30	ayaldık 101	ayday 51
atkezçilik 40	ayalduu 73	aydıñ I 55
atkıç 195	ayalmet 159	aydıñduu 58
atomçu 23,28	ayaluu 148	aydooçu 234,238
atooç 14	ayanıç 201	aygay 83
attamak 227	ayanıçtuu 58	aygayçı 28
attuu I 73	ayardık 101	aygırak 10
atuulduk 101	ayazduu 58	ayığışkan 190
avanssız 163	aybança 17	ayikkıs 200
avazköy 81	aybançılık 37	ayıkpas 183
avazköylülük 101	aybandık 101	ayıldaş I 46
avtocüktögüç 194	aybarduu 58	ayıñçı 30
avtokratiyalık 121	aybattuu 58	ayıpkerdik 102
avtomatçı 27	aybattuuluk 102	ayıpsız 163
avtomattuu 73	ayçık 32	ayıptaluuçu 234
avtonomiyaluu 157	ayçıktuu 58	ayıptooçu 234,238
avtoritettüü 58	ayçılık 37	ayıptuu 73

ayıptuuluk 102	aylantkıcı 195	aytalaş II 49
ayırgıç 195	aylap 98	aytıluu I 148
ayıрма 223	aylasız 163,169	aytım 217,218
ayıрмаçılık 37	aylasızdan 44	aytımçı 28
ayıрмаçtıuu 58	aylaş 46	aytımduu 58
ayırmalanuu 238	ayluu 148	aytış I 239
ayırmalanuuçu 238	aymaktaş 46	aytkıç 197
ayırmaluu 148	aymaktuu 73	aytkıs 200
ayırmasız 163	aynektüü 58	aytıuuçu 234
aykay 83	aynıgıç 195	ayzadalık 102
aykındık 102	aynıgıs 200	azaluu 148
aykınduu 58	aynıma 219	azamatçılık 37
aykırık 204	aynımaluu 148	azamattık 102
ayköldük 102	aynımay 230	azançı 23
aylakeç 78	aynuuçu 236	azansız 163
aylakeçtik 102	aynuuçuluk 102	azaptanuuçu 234
aylakerdik /aylagerdik 102	ayooluu 148	azaptuu 58
aylaluuluk 102	ayoosuz 169	azaptuuluk 102
aylampaluu 148	ayrılıgıs 200	azattık 102
aylana 178 ,179	ayrılış 241	azayım 217
aylandıra 178	ayıрма 223	azdektüü 58
aylanma 219	ayruuçu 234	azdektüülük 102
aylanpa 219	aysız 163	azdık 102

azemdüü 58	baalaş 46	baguuçu 234
azgın I 198	baaluu 148	baguusuz 163
azgırgıç 197	baamdagiç 196	bakalçı 23
azgırgıçtıık 102	baamdagiçtıık 102	bakalduu 59
azgırık 203,206	baamsız 163	bakaluu 148
azgırılma 219	baasız 163	bakanoozduk 102
azgırılmaluu 148	baatırçılık 102	bakçaçı 23
azgırma 219	baatırdık 102	bakçaçılık 40
azgıruuçu 234, 238	baatırduu 58	bakçaluu 148
azıksız 163	baatırılık 102	bakçı 23
azıktuu 73	bacıldak 213	bakçılık 40
azıktuuluk 102	bacırakay 81	bakıldak 213
aziñkıraak 161	badaçı 23	bakıldık 102
azıraak 161	badalduu 59	bakılooçu 234
azırça 16	badıldak 211	bakırçaak 185
azırkı 85	bagbançılık 40	bakırçı 23
azıtkı 192	bagelektüü 59	bakırçılık I 37
azıldüü 73	bagıban 171	bakırçılık II 40
azılkeç 78	bagıluu 148	bakırık 204
azizdik I 102	bagım 216	bakırılık 102
azizdik II 102	bagımsız 163	bakıttuu 59
azoolok 146	bagınbas 183	bakıttuuluk 102
azuuluu 148	bagıttooçu 234	bakıygan 190

bakkıç 197	baldırkan 80	barbagay 81
baktıluu 148	balgınduu 73	barbayıñkı 210
baktıluuluk 102	balıkçı 23	barçılık 37
baktuu I 59	balıkçılık 42	bardamçılık 37
baktuu II 59	balırluu 148	bardamdık 102
balaasız 163	balittik 102	bardaştuu 59
balakçı 23	balkaçı 23	bargektüü 59
balaketsiz 163	balkagay 81	barımtaçı 28
balakettüü 59	balkanaktay 52	barımtalaş 48
balalık 102	balkaygan 190	bariktüü 59
balaluu I 148	ballistikahk 102	barkıldak 213
balaluu II 148	balnyelogyahk 122	barkırak 213,214
balasaak 162	baltaçı 23	barksız 163
balasaaktık 102	baltagay 81	barktuu 73
balasız 163	baltaluu 148	barlaş 50
balçağay 81	baltaygan 190	barmaktay 51
balçaygan 190	banduraçı 28	barmaktaydan 44
balçı II 23	bankrottuk 102	barsıldak I 211
balçıktuu 59	bapiktüü 59	barsıldak I 214
balçılık I 42	bapsagay 81	barskançı 28
balçılık II 40	barabardık 102	basagan 179
baldarluu 148	barakça 15	basalgaluu 148
baldırak 211	barakeç 78	basañça 16

basık 204	başçılık 102	batımsız 164
basıktuu 59	başkaça 16	batış I 240
basılış I 242,239	başkarılıuçu 234	batırçi 28
basılma 222	başkarma II 221	batkak 190
basım 216	başkarma I 224	batkaktuu 59
basımsız 170	başkarmalık 102	batkısız 164
basketbolçu 28	başkaruuçu 234, 238	bayanaluu 148
baskıç 197	başsız 163	bayandama 225
baskıç I 196	baştaak 180	bayandamaçı 28
baskıç II 195	baştakıday 51	bayatan 44
baskıçtuu 59	baştalğıç 197	baybiçelik 102
baskın I 198	baştalış I 240	bayçeçekey 12
baskın II 198	baştalma 226	baygeleş 46
baskınçı 28	baştamal 229	baygelüü 148
basma IV 221,224,225	baştan 44	bayımduu 73
basmaçılık 37	baştatan 44	bayımduuluk 102
bastança 16	baştikça15	bayımsız 164
bastık 102	baştooçu 234	bayırkı 85
bastırık 204	baştuu 59	bayırtan 44
bastırma 224	bataköy 83	bayıstuu 73
başaalık 121	batalaş 46	bayıstuuluk 102
başattuu 74	batımduu I 59	baykabastan 44
başçı 28	batımduuluk 102	baykabastıktan 44

baykagıç 196	bazarçılık 40	belgilüü 148
baykagıçtıık 102	beçaralık 103	belgisiz 164
baykagıs 200	beçeldik 103	belletristikalık 122
baykamçıl 33	bedeldüü 59	belsemdüülük 103
bayke 96	bedelsiz 164	bendelik 103
baykebay 12	bedelüü 148	berçtüü 59
baykooçu 234	bederlüü 148	beregi 85
baykooçuluk 102	bedizçi 23	berekelüü 148
baylalu 148	beelüü 148	berekesiz 164
baylama 219	bekemdik 103	bereki 86
baylanmış I 240,241	bekerçi 30	berendik 103
baylanmışçı 234	bekerçilik 37	berenelüü I 156
baylanmışsız 164	bekerden 44	berenelüü II 148
baylanıştırıgıç 196	bekerge 77	berenelüü III 148
baylanıştırıuuçu 238	bekerlik 103	bererman 175
baylanıštuuluk 102	beketçi 28	berese 182
baylatma 225	belçe 17	bereseçi 28
baymaluu 148	beldemçe 17	bereselüü 148
bayooluk 102	belekçe 15	beriliş 240
bayraktuu 59	belendeme 221	beriten 44
baysalduu 59	belendik 103	bermettey 51
baysalsız 164	belesçe 15	bermettüü 59
bazarçı 23	belestüü 74	beşiltik 103

beşinçi 159	beypildüü 59	bırış 241
beşöö 161	beysakak 172	bırışçaak 185
betonçu 23	beytaanış 172	bırıştuu 59
betpaktık 103	beytaanıştıık 103	birtıgıy 88
betsız 164	beytaanıştıık	bışık 203
bettüü 59	bezer 182	bışıktık 103
beyañduuluk 103	bezildek 211,214	bışıllu 148
beycaylık 103	bıçak I 180	bışım 206
beycoopsuz 164	bıçaktuu 59	bışkırık 204
beydaarat 172	bıçım 216	bıştak 186
beydaarattuu 73	bıçın 206	bıtıgıy 88
beydarmandık 103	bıçmalı 90	bıtırandı 209
beyitsız 164	bıdırluu 148	bitkılduu 74
beyittüü 73	bıkpırday 52	bitmıgıy 88
beykamdıık 103	bılbırak 211	bıypıgıy 88
beykaparlık 103	bılcırak 212	bıypırgan 191
beykaruuluk 103	bılcırluu 148	bibliografıyalık 122
beykutsuz 164	bılıktık 103	bılarman 175
beykuttuk 103	bılkıldak 212	bılbes 183
beymazalık 103	bılpırgan 190	bılegen179
beymazaluu 148	bıltıgıy 88	bılektüü 59
beypayllu 148	bıltırtan 44	bıleselüü 148
beypildık 103	bırıldak 213	bılgiç 196

bilgiç ti k 103	birin çi 159	bolço goy 81
bilgili k 103	birjal ık 122	bolmu ş 231
bilgi r 199	birli k 103	bolço ktuu 59
bilim 206	birli ktüü 59	bolpo goy 81
bilimdüü 59	birö ö 161	bolpo ygon 191
bilimdüülük 103	bitire k I 212	bolto goy 81
bilimpo z 177	bittey inen 44	bolto goyluk 103
bilimsiz 164	biy çi 23	bolu ktuk 103
bilış 241	biyik tik 103	bolu msuz 164
biomehanikal ık 122	biyke ç 13	bolu ştaş 49
birdey lik 103	biy lik 103	bombalo oçu 238
bird ik 103	biylik siz 164	bombalu u 148
birdi ktüü 59	biylö öçü 234	boo çu 31
birdi ktüülük 103	bocur ak 212	boordo ş 48
birge 77	bodurak ay 81	boor keç 78,174
birgele ş 48	bogok tuu 59	boor loş 48
birgele şken 191	bogoolu u 148	booruker çilik 37
birgele şme 221	bogooz duk 103	booruker dik 103
birgel ik 103	bokço goy 81	booruker lik 103
birik me 223	bok çu 23	booruker lüü 148
birik me 225	bolburagan 191,192	borbo goy 81
birimdik tüü 59	bolcol duu 59	borboylu u 148
birimdik tüülük 103	bolcol suz 164	bor çtuu 59

borçuktuu 59	boyokçuluk 40	bölöktük 103
borkoktuu 59	boyoluu 149	bölömlüü 149
borodoy 52	boyomo 219	bölööç 184
boroonduu 59	bozguç 86	böltögöy 81
boroşoluu 148	bozgul 87	böltöktüü 59
borsogoy 81	bozgun 198	böltöygön 191
bosogoloş 49	bozgunçu 28	bölük 203
boşko 77	bozoçu 23,28	bölükçö 15
boşoñku 85	bozomtuk 103	bölüm 217
boşton 44	bozomuk 160	bölümçö 15
boştonçuluk 40	bozoñku 85,86	bölündü 187
boştonduk 103	bozoruñku 211	bölünüüçü 237
boştuk 103	bozuñku 94	bölüüçü 237
botanikalık 122	bökçögöy 81	bööçö 17
botoçuk 32	böksölüü 149	börktü 149,156
botoluu 148	böktörgö I 189	börsögöy 81
boydokçuluk 40	böktörgölüü 149	bötölkölöş 46
boydoktuk 103	böktörünçöktüü 59	bötönçölük 104
boylogus 200	bölçök 186	bötöndük 104
boyloş 48	bölçöktüü 74	böyröktüü 73
boylu 149	bölmö 224	böytögöy 81
boyluk 103	bölök 104,180	böytöygön 191
boyokçu 23	bölökçö 16	bözçü 23

brigadalık 122	bulku guy 88	buşaymandu u 59
brond u I 59	bul u m 218	butakt u 59
brond u II 59	bulu ñ ça 15	butkul du 74
bubakt u 59	bulu ñdu 74	buudand ık 104
buç u guy 88	buluts uz 164	buul u I 149
budur mak 158	bulutt u 59	buul u II 149
bufet çi 28	buralk ı 192	bu um 218
bugu çar 21	burama 224	buuruk ma 221
bugu çu 23	buramal u 149	buygatt u 59
buhgalteriyal ık 122	burçatpagan 191	buylal u 149
buka çar 21	burganakt u 59	buylas ız 164
bukaral ık 104	burg u 193	buyruk 205
buktur ma 221	burguloo çu 237	buyrukt u 59
bula çı 23	burjuaziyacı ı 35	buyurt ma 225
bulakt u 74	burjuaziyal ık 122	buz uk 203
bulal u 149	bur ma 220	buzukt uk 104
bulama 223	burmal u 149	buzuku 89
bular ık 204	bursug uy 88	buzuku çuluk 41
bulbul köy 83	burul ma 220	buzukul uk 104
bulçug uy 88	burulu ş I 240	buzul gus 200
bulçu ñdu 73	buru ş I 240	büçül ömö 220
bulgan ç 184	buru ş III 241	büçürl üü 149
bulgan ıç 202	buşaymand ık 104	büd ömük 203

bügünçö 16	bürtüktüü 60	cabık I 205
bügüş I 241	bürüş I 241	cabık II 204,205
bükmö 220	bütkül 87	cabıluu II 149
bükmölüü 149	bütügüy 88	cabırlık 104
büktölüü 149	bütüm I 218	cabırluu 149
büktömö 220	bütün 93	cabışkak 190
bükülüü 149	bütündöy 53	cabuuluu 149
bükürüköy 81	bütürüüçü 234	cadaalduu 60
büldürgüç 197	bütüş I 240	cadaçı 23
büldürgüçtüük 104	bütüygön 191	cadıgöy 81
büldürköndüü 74	büyrolük 104	cadıgöylüü 149
bülölük 104	büzürük 205	cagcagay 81
bülölüü 149	caaçı I 23	cagdayluu 149
bülösüz 164	caaktu 73	cagımduu 60
bültügüy 88	caalduu 73	cagımduuluk 104
bürçük 32	caaluu 149	cagımsız 164
bürkönçük 184	caançıl 35	cakasız 164
bürköölük 104	caanduu 60	cakınçıl 34
bürküm 217	caatçıl 33	cakınçılık 38
bürküdü 209	caatçılık 104	cakındık 104
bürkütçü 23	caattaş 46	cakırçılık 38
bürkütçülük 42	cabdıksız 164	cakırdık 104
bürmö 220	cabdıktuu 60	cakırlık 104

caķşılı ap 239	caldo oçu 234	camgırl uu 149
caķşılı k 104	cal duu 60	camın çı 237
caķşılı kça 16	calgan çı 28	canagı day 51
caķşılı kttuu 60	calgan ma 221	canagin ça 16
caķtoo çu 234	calın day 51	canat an 44
ca ktuu 60	calın duu 60	cañcal çıl 33
ca ktuuluk 104	calını ç 201	cañcal duu 60
cala aluu 149	calını çttuu 60	cañcalsı z 164
calak 215	calkın duu 60	can çkıkç 196
calakaylı k 104	calkoo çuluk 38	candat ma 220
calakorlı k 104	calkool uk 104	candoo ç 184
calamal uu 149	calkotoyl uk 104	can duu 60
calañkık çtay 52	calpaktı k 104	canduul uk 104
calbarıñk ı 211	caltaktı k 104	cañı dan 44
calbırakt uu 60	caltan çaak 185	cañılan uu I 231
calbız duu 74	caltañdı k 104	cañılı k 125
calcagay 81	caltıldak 212	cañılı ş I 241,242
calcay ma 220	camak çı 28	cañıl maç 228
caldama 220	camak çılık 41	canı ma 222,223
caldan ma 220	camakt uu 60	cañırık 205
caldap çılık 41	caman çılık 38,40	cañırık ttuu 60
caldırama 221,224	camandık 104	canıt ma 220
caldırañk ı 210	camgır duu 60	cansı z 164

cantay**ınk**ı 210
capaa**keç** 78,174
capa**keç** 78,174
capalda**ş** 49
capay**ıç**ılık 38
capay**ı**lık 104
capıray**gan** 191
capı**rik I** 203
capı**rik II** 203
cap**kak** 190
capkakt**uu** 60
cap**kıç** 196
cap**ma** 222
carad**ar** 173
carak 215
carakal**uu** 156
carak**çan** 20
carake**ç** 78,174
caraks**ız** 164
carakt**uu** 60
caram**an** 175
caram**duu** 60
caramduul**uk** 104

carams**ız** 164
carand**ık** 104, 122
cara**şık** 204
cara**şık**sız 164
cara**şık**tuu 60
cara**şık**tuul**uk** 104
caratılı**ş** 240
caratılı**ş**tık 125
carat**kan** 192
carbad**ar** 173
car**çı** 23
car**ç**ılık 41
cardam**çı** 28
cardı**lık** 104
card**uu I** 60
card**uu II** 60
carı**kıl** 34
carı**kıl**lık 38
carıl**dak** 212
carıl**gıç** 196
carıl**gıç**tık 104
carılı**ş I** 240
carıl**ma** 221

car**ım** 218
carımd**uu** 75
carıms**ız** 164
carı**ş I** 241
carıtıms**ız** 164
carıya**çı** 28
carıyala**çu** 234
carkınd**uu** 60
carkı**rak** 212
car**luu** 149
carma**ç** 100
carma**ç**tık 104
carmakta**ş** 46
carnak**çı** 28
carnakt**uu I** 60
carnakt**uu II** 60
carooker**lik** 104
cart**ık** 96
casa**çu** 234
casag**an** 192
casaker**lik** 104
casak**öy** 83
casak**öyç**ülük 38

casaköylük 105

casaktuu 60

casalga 189

casalgaluu 149

casalgasız 164

casalmaluu 149

casalmaluuluk 105

casançaaak 185

caskançaaak 185

çaşañça 15

çaşañduu 74

çaşarış I 240

çaşçılık 38

çaşık I 212,213

çaşıktık I 105

çaşıktık II 105

çaşılça 18

çaşılıraak 161

çaşılñkı 210

çaşınmak 227

çaşınmay 230

çaşırık 204

çaşırıkça 17

çaşırılış I 241

çaşırış 240

çaşırılmak 227

çaşırılmay 230

çaşırılmı 231

çaşoo 231,232

çaşooçu 234

catakçı 28

catıktık 105

catındaş 48

catırım 216

cattama 220

cattamal 228

cattık 105

caybarakattık 105

cayçılık II 38

cayçılıktuu 60

cayık 205

cayılñkı 210

cayıttuu 60

caylata 178

caylık 125

caylooçu 28

cayluu 149

cayma 220

caysız 164

cazalooçu 234

cazaluu 149

cazasız 164

cazayılcı 28

cazgançaaak 185

cazgançaaktık 105

cazgiç 197

cazık I 206

cazıksız 164

cazıktuu 60

cazılñkı 210

cazılıuu 149

cazılıuuçu 234

cazma 220

cazmış 231

cazuu I 232

cazuuçu 234

cebelüü 149

cedirgiç 196

ceençer 22

cegiç 196	celpildeş 49	ceñiliş 240
cegiçtik 105	celpiniş 240	ceñiltiş 240
cegiliktüü 60	cemçi 30	ceñiş 240
cekçil 33	cemçil 34	ceñişçil 35
cekebasarlık 105	cemeçi 30	ceñüüçü 234
cekeçe 16	cemekey II 83	cepirekey 81
cekeçil 33	cemekeylik 105	cerdeş I 46
cekendüü 74	cemelööçü 236	cerdeşçilik 38
cekirik 204	cemelüü 149	cerdeştik 105
cekteş 49	cemiş 240	cerdüü 60
celbegeyçen 21	cemişsiz 164	cergeleş 46
celbirek 212	cemiştüü 60	cergelüü 149
celdetkiç 195	cemkorok 10	cergiliktüü 60
celekçe 17	ceñçü 234	cerlik 105,122
celektüü 60	ceñdüü 60	cesekçi 23
celimçi II 23	ceñeke 77	cesirdik 105
celimdööçü 237, 238	ceñelik 122	cetekçi 23
celimdüü 60	ceñelüü 149	ceteleme 220
celindüü 60	ceñilbes 183	cetelüü 149
celkesiz 164	ceñilbestik 105	cetesiz 164
celkildek 212	ceñildeş 49	cetik 203,206
celkilüü 149	ceñildetilgen 191	cetiktik 105
celpildek 212	ceñildik 105	cetimçe 18

cetim çilik 38	cıgılu çu 238	cılı şma 221
cetim dik 105	cılaacın duu 60	cılıtkı ç 195
cetimi şinçi 159	cılaña çtıık 105	cılıt ma 224
cetin çi 159	cılan çı 23	cılıt uuçu 237
ceti şsiz 164	cılbırıs kı 85	cılık çı 23
ceti ştüülük 105	cılbı şkak 190	cılık çılık 42
cet ken 192	cılbı şma 220	cılık luu 149
cetkile ñdik 105	cılbıt ma 220	cılmak ay 84
cetkiliktüü 75	cılıcak taş II 49	cılmay ñkı 210
cetkiliktüülük 105	cılıcım ış I 231	cılımı şma 220
cezd elik 105	cılıcım ış II 231	cılıtıl dak 212
cezd elüü 149	cılı çığıy 88	cılıtıl daş 49
cez düü 60	cılı çığıyıraak 161	cılıtır agan 191
cıbit ça 15	cılı çiksız 164	cılıtır ak 212
cıbit tuu 74	cılı çıktuu 60	cılıtır aktık 105
cıdı may 230	cılı daş 46	cılıtır aş II 240
cıga ççı 23	cılıdız dık 105	cılıtır kanduu 74
cıga çsız 164	cılıdız duu 60	cılıu uçul 35
cıga çtuu 74	cılı gaça 15	cılıu uçuluk 42
cıgal uu 149	cılıgal uu 149	cılıu ulaş II 49
cıgılı ştuu 60	cılıgayak tuu 61	cılıu ulay 99
cıgılı ştuuluk 105	cılıgınd uu 74	cılıu uluk 105
cıgil ma 221	cılı ş II 240	cılıu uluraak 161

cımcırt**lık** 105
cımıld**ak** 212
cımsald**uu** 61
cıpard**uu** 61
cıpar**luu** 149
cıra**ka** 77
cırgalçılık 38
cırgald**uu** 61
cırgoo**çu** 234
cı**rik** 203
cı**riktik** 105
cı**rim** 218
cı**rındı** 209
cı**rtçu** 28,237
cı**rtkiçtik** 105
cı**şanaluu** 149
cı**ştık** 105
cı**tsız** 164
cı**ttuu** 61
cıyılmal**uu** 149
cıyım 216,217,218
cıyın 206
cıyınt**ık** 105

cıyınt**ıktuu** 61
cıyırman**çı** 159
cıyna**çu** 234
cıynak**ça** 15
cıynak**tooçu** 234
cıynak**tuu** 61
cıynalı**ş** 240
cıynoo**çu** 234
cıynoo**çuluk** 41
cibek**çi** 23
cibek**çilik** 42
cigerde**ş** 46
cigerd**üü** 61
cigerd**üülük** 105
cigit**çilik** 38
cigitsini**ş I** 240
cigitt**ik** 105
cigitt**üü** 61
cikçild**ik** 105
ciks**iz** 164
cikteli**ş** 240
cilikt**üü** 61
cindi 54

cindilik 105
cind**üü** 61
cipt**ik** 125
ciyirkendi 187
ciyirke**niç** 201
ciyirke**niçtüü** 61
ciyirke**niçtüülük** 105
cobolo**ñduu** 61
cobura**ş** 240
cogdor**luu** 149
cogort**on** 44
cogorura**ak** 161
cok**çu** 28
cok**çuluk** 105
coksuzara**ak** 161
coktomo 222
cok**tuk** 106
col**çu** 23
coldo**ş I** 46
coldo**şçuluk** 38
coldo**şsuz** 165
coldo**ştuu** 61
cold**uu** 61

colduuluk 106	cooçuluk 38	coroçu 28
colooçu 28	cookerçe 17	corokeç 79
colooçulaş II 46	cookerçil 33	coroloş 46
colooçuluk 106	cookerçilik 41	coroluu 149
colotuş I 240	cookerdik 106	coromo 221
colsuz 165	cookerlik 106	coromol 228
coltoçuluk 38	cookerlüü 149	cortçu 24
coltoluk 106	cookersiz 165	cortuuçu 234
coltoluu 149	coolukçan 20	cortuulçu 24
coltoo 57	coomarttik 106	coruguç 196
coltosuz 165	coonduk 106	coruktuu 61
colukturçu 234	coopkerçilik 38	coruluu 156
colukturuuçu 234	coopkerçiliktüü 61	corum 217
comokçu 24	coopkerdik 106	coruma 223
comoktoçu 234	coopkerdüü 61	corumaluu 149
comoktooç 234	coopkerlik 106	cosunduu 75
comoktoş I 49	coopkersiz 165	cosunduuluk 106
comoktuu 61	coopsuz 165	cosunsuz 165
comoktuuluk 122	cooptuluk 106	çoşodoy 53
comolok 214	cooptuu 61	çoşoluu 157
conço 17	coorduu 61	cotoluu 149
condomo 221	coorunçu 24	coyguç 196
condonuş 240	cooştuk 106	coykuma 157

coypoktoş 49
coypuluk 106
coyuuçu 234
cöcölüü 149
cökörlüü 149
cölölüü 150
cölönkō 150
cölönkölüü 150
cölönüş I 240
cölööç 185
cölööçü 234
cölös 240
cöndölüş I 240
cöndölüş II 242
cöndömdüü 61
cöndömdüülük 106
cöndömsüz 165
cöndöş I 49
cöndüü 61
cöndüülük 106
cönököylük 106
cönölös 49
cönööçü 234

cönöş II 240
cönötçü 234
cönötüçü 234
cönötüş I 240
cönötüüçü 234
cönsüz 165
cöntök 43
cöntöktük 106
cööçülük 106
cörgölök 212
cörmöçü 236
cörmööçü 236
cörölgölüü 150
cörömçü 236
cötkürük 204
cötkürüş I 240
cubandıruuçu 238
cubanıç 201
cubanıçtuu 61
cubarday 51
cugumduu 61
cugumduuluk 106
cugumsuz 165

cugumtalduu 61
cugundukorluk 106
cuguş 241
cuguşsuz 165
cuguştuuluk 106
cuguzçu 234
cuguzuuçu 234
cukalaş I 49
cukalık 106
cukaloo I 232
cukarıñkı 210
cuksuz 165
culmuguy 88
culukçu 24
cumalak 212
cumalap 239
cumarlaktaş I 49
cumarlaş 49
cumgus 200
cumşagıraak 161
cumşaktık 106
cumşooçu 236
cumuñku 210

cumurtkaday 51
cumurtkaluu 150
cumuşsuz 165
cumuştuu 61
cumuştuuluk 106
cuptooçu 236
cupunuluk 106
curtçuluk 38
curtkerçilik 38
cutaňki 210
cutkuç 196
cutkun 199
cutkunçaak I 185
cutum 218
cutunuuçu 236
cuuçu 234
cuuçuluk 38
cuuktuk 106
cuukurluk 106
cuundu 209
cuuşandı 209
cuyku 85
cuykurluk 106

cüdöňkü 210
cügönçön 21
cügöndüü 61
cügönsüz 165
cügörüçü 24
cügörülüü 150
cügünüüçü 237
cügürçü 235
cügürçü 237
cügürüş I 240
cügürüüçü 235,237
cükçül 33
cüktömö 220
cüktüü 61
cüktüülük 106
cülcügüy 88
cündöy 51
cündüü 61
cündüülük 106
cünsüz 165
cürmöl 228
cürnarılık 106
cürökçö II 15

cüröksüz 165
cüröksüzdük 106
cüröktöş 46
cüröktöştüik 106
cüröktüü 61
cüröktüülük 106
cürökzaadalık 106
cürüş 240
cürüüçü 235,237
cütkünüş I 241
cüyökeç 78
cüyölüü 150
cüyölüülük 106
cüyöökeç 78
cüyösüz 165
cüzdüktöy 51
cüzükçü 24
cüzümçülük 41
cüzümdüü 74
çaalıkpas 183
çaardagiç 195
çabagançı 24
çabaktuu I 74

çabaktuu II 61	çakma 222	çapdestik 107
çabaldık 106,107	çakmak 227	çapkı 193
çabandestik 107	çalalık 107	çapkınçı 28
çabındı 209	çalgayluu 150	çarbaçı 24
çabiş I 242	çalgi 193	çarbaçılık 41
çabiş II 242	çalgiç 195	çarbalık 122
çabuulçu 28	çalgiçı 24	çarçañkı 210
çaçım 217	çalginçı 28	çardooçu 237
çaçındı 209	çalginçılık 41	çaşırım 208
çaçırandı 209	çalgınduu 74	çatakçıl 33
çaçkın 198	çalım 218	çatırça I 17
çadırakay 81	çalırakay 82	çayçı 24,28
çağılган 191	çalış I 241	çayçıl 35
çağılгандuu 74	çalış II 241	çaykanaçı 24
çağılış 241	çalmaçan 20	çaynek 176
çaғımçı 28	çalmaçı 28	çeberçilik 38
çaғımçıl 33	çalmakey II 83	çeberdik 38,107
çaғımçılık 38	çamaluu 150	çeçekeydey 51
çaғıрмак I 158	çanakçı 28	çeçendik 107
çaқçағay 82	çañduu 61	çeçim 217
çakırık 204	çañırık 205	çeçkindik 107
çakırılıуçu 237	çañkıldak 215	çeçkindüü 61,75
çakırım 217	çapçañdık 107	çeçkindüülük 107

çeçüüçü 238	çıdamkaylık 107	çıraktay 51
çedirekey 82	çıdamsız 165	çırayluu 150
çekçegey 82	çıdamsızdık 107	çırçıl 35
çekçi 28	çığarma 223	çırduu 62
çekilik 107	çığarmaçıl 35	çırğay 82
çeksiz 165	çığarmaçılık 38	çirgooluk 107
çeksizdik 107	çığım 218	çırllu 150
çençi 28	çığım II 217	çırmakçı 24
çenegiç 197	çığımdar 173	çırmakçılık 41
çenemsiz 165	çığırık 204	çırtyıma 220
çensiz 165	çığaşa 182	çıyıldak 212,213
çertişmek 227	çıkanak 181	çıykanday 53
çetkeri 81	çıkçıgy 88	çıykıldak 212
çıbıktay 53	çıkıldak 212	çıyraktık 107
çıçalaak 213	çıkkınçılık 38	çıyratma 222
çıçalak 213	çımkiy 89	çıyrıkma 225
çıçkak 190	çınçıl 33	çıgirim 218
çıçkanday 51	çınıgı 85	çilmigiy 88
çıçkı 193	çıñırık 205	çimirik 203,204,205
çıçkıluu 150	çıñıroo 233	çimiriktey 53
çıdamduu 61	çıñırtkı 193	çimkirik 206
çıdamduuluk 107	çıñkıldak 213,214	çirik 212
çıdamkay 82	çırağdan 45	çirkeme 224

çiyedey 52

çiyim 217

çiyin 206

çiyki 85

çiykil 92

çiyime 221

çiymeçi 24

çoçkoçu 24

çoçoğoy 82

çokçoğoy 82

çokunduk 188

çoloktuk 107

çoltoğoy 82

çoñduk 107

çoorçu 24

çorçoğoy 82

çorkoktuk 107

çormogoy 82

çotçu 28

çoyulçaak 185

çoyunke 77

çölkö 77

çöntökçü 28

çöntöktüü 62

çöödöy 53

çöpçü 24

çuburma 220

çuçtuguy 82

çukçuguy 88

çukulduk 188

çuñkurçuk 32

çuştuguy 88

çuuldak 214

çuuttuk 107

çüçkürük 204

çükçügüy 89

çüşödöy 53

çütürököy 82

daakıluu 150

daamdaş 46

daamduu 62

daamduuluk 107

daamsız 165

daanalık 107

daanışmandık 107

daaratsız 165

daarattık 125

dabilçi 24

dabilpaz 177

dabırkayluu 150

dabişsız 165

dabiştuu 62

dagdagay 82

dakilik 107

dalayga 77

daldagay 82

daldalçi 24

dalıçi 24

dalıçılık 41

dalıluu 150

dalildüü 62

dalilsiz 165

dalpagay 82

dalpıldak 213

damaluu 150

damelüü 150

damesiz 165

danazaluu 150

dandırğay 84

danduu 62	darıldak 212	debildüülük 107
dañduu 62	darıluu I 150	defektılıü 150
danektüü 62	darıluu II 150	deklarativdüü 62
dañgıldık 107	darım 92	dekorativdüü 75
dañksız 165	darımçı 28	deldegey 82
dañktuu 62	darigerlik 107	deldiremey 230
dañktuuluk 107	darmanduu 62	demagogiyalık 122
dañsaçı 24	darmansız 165	demdelüü II 150
daracaluu 150	darmekçi 24	demilgeçi 28
daraktuu 62	darpoz 177	demilgelüü 150
darbazaban 171	darttuu 62	demilgesiz 165
darbazaçı 24	dastañçı 24	demokratiyalık 122
darbazaluu 150	dastarkonduu 62	demöörçü 29
darçı 24	dattuu I 62	demsizdik 107
dardagay 83	dattuu II 62	denelüü 150
dardañbay 12	dayardık 107	deñgeeldeş 46
dareksiz 165	dayardıksız 165	depterçe 17
dargaçı I 24	dayardooçu 235	despottuk 107
dargaçı II 24	dayardooçu 238	deydilik 107
dargazap 173	dayekçi 24	dıbıssız 165
dargümön 173	dayınduu 62	dımaktuu 62
darıçı 24	dayınduuluk 107	dımkı 87
darıgerçilik 42	dayınsız 165	dırıldak 212

dıykançılık 41	diskursivdüü 62	dödöylük 107
dialektikalık 122	dissertantsiyalık 122	dömbüldüü 74
dialektilik 122	diversiyalık 122	dömpögöy 82
dialektologiyalık 122	dobulbas 172	döñçö 15
diatalık 122	dobulduu 62	döñgök 79,88
didaktikalık 122	dokçul 92	döñgölökçö 17
differentsiyalduu 74	doktorluk 107	döñgölöktüü 62
dikildek 212	dokumentalduu 62	döñgül 87
diktorluk 107	doldurak 214	döödörlük 107
dildeş 46	doluluk 107	döödüy 52
dildirek 212,214	domburaçı 24	döölöttüü 62
dilgirdik 107	domnaçı 24,29	döölük 122
dilgirlik 107	dompuş 241	dööperestik 125
dinçil 33	dooçu 29	dööpöröstük 107
dinçildik 107	doorloş 46	döşüçö 17
dindeş 46	dordogoy 82	dramalık 122
dindeştik 107	dosçuluk 40	drujinaçı 29
dindüü 62	dostuk 107	dubaköy 83
dinsiz 165	doyurduk 107	dubalçı 24
diplomduu 62	doyurluk 107	dubalduu 62
dirildek 212,214	döböçö 15	duduktuk 108
dirtildek 212	döböçük 32	duluguy 88
diskriminatsiyalık 122	döbölüü 150	durustuk 108

duşmançılık 38

duvarçı 24

düğüdüğü 88

dükönçü 24

dükönçülük 41

düküldök 214

dülöylük 108

düñgörök 214

düñgürömö 226

dünüyükorluk 108

düpüldök 214

dürbölönçü 29

dürbölöndüü 62

dürbölönsüz 165

dürdük 108

dürmöttölüü 150

dürmöttüü 62

dүүлüktürmö 220

düynölük 122

ebaktan 44

ebegeysiz 169

eceke 77,96

ecekebay 12

ecesiz 165

ecey 170

edirekey 82

eelik 108

eelikme 220

eelööçü 238

eenbaşlık 108

eençilik 38

eendik 108

eerçi 24

eersiz 165

eesizdik 108

effektivdüü 62

effektivdüülük 108

egeder 174

egemendüü 62

egemendüülük 108

egerim 92

egilüüçü 238

eginçi 24

egindüü 74

ekinçi 159

ekliptikalık 122

ekskavatorçu 24

ekskursiyalık 122

ektirüüçü 29

ekivalenttüü 62

elçilik 108

eldeştirüüçü 237

eldüü 73

elegeylik 108

elekçi 24

elektrlüü 150

elestüü 74,75

elirmelüü 150

elöösüz 165

elpektik 108

elpildek 212

elüünçü 159

emçekteş 48

emçektüü 62

emçi 29

emçilik 41

emdööçü 235

emgekçi 29

emgekçil 35

emgekçildik 108
emgekteş 46
emgekteştik 108
emiteden 44
emiten 44
emizgi 193
emizüüçü 235
empirikaluu 150
ençileş 46
ençilik 38
ençilüü 150
endeş I 46
endeş II 49
endey 53
endüü 62
endүүлүк 108
eneke 77,96
enekebay 12
eneketay 53
eneleş 49
enelik 108
eñgezerdey 53
eñirekey 82

enöölük 108
ensiz I 165
entsiklopediyalık 122
epçil 33
epidemiyalık 122
epkindüü 62
epkindүүлүк 108
epsiz 165
eptekey 82
eptep 239
eptüü 62
eptүүлүк 108
eregişçi 29
eregişüüçülük 41
eresek 96
erikçeeldik 108
erinçek 185
erinçil 36
eritindi 209
eritme 220
eritüüçü 238
erkek 97
erkelik 108

erkinçe 17
erkinçilik 38,42
erkindik 108
erksizden 44
erktüü 62
erlik 108
ertelik 108
eselektik 108
esençilik 38
esendik 108
esepçi 24
esepçil 33
esepçilik 41
esepsiz 165
eseptüü 62
eserdik 108
esirik 205
eskadralık 122
eskerme 223
eskertüü 232
eskiçe 18
eskiçil 33
eskiçilik 38

eskileñ 97	fenomenal duu 62	ıkılast uu 63
eskilik 108	filosofiyal ık 122	ıklasmand ık 108
essiz 165	folklor çu 29	ıklast uu 63
essiz dık 108	fonetik alık 122	ıklastuul uk 108
estüül ük 108	futbol çu 24	ık ma 157
eşik çe 17	galantereya acı 29	ık maçıl 33
eşik çi 24	garmon çu 29	ıks ız 166
eşik teş 48	gazetal ık 122	ıktımal dık 108
eşme çi 24	genial duu 62	ıktıt ma 221
etaj duu 62	genitalduul uk 122	ıktıyar çı 29
etekt üü 62	geobotanikal ık 122	ıktıyard ık 108
etibars ız 166	geterogend üü 74	ıktıyard duu 63
etiş 242	geteronomiyal ık 122	ıktıyarduul uk 108
etiyats ız 166	geterotroft uu 75	ıktıyars ız 166
etiyatt uu 62	gidravlik alık 122	ıkt uu 73
ett üü 62	global duu 62	ıktuul uk 108
evolyutsiyal ık 122	gumand uu 62	ılaacıs ız 166
ezelden 44	güld üü 74	ılakapt uu 63
ezelten 44	huligan çılık 38	ılañ duu 63
ezertir lık 107	ıkçamıra ak 161	ılayıks ız 166
ezilüü çü 235	ıkçıld ık 108	ılayıktaş 50
ezüü çü 235	ıkıbal duu 63	ılayıkt uu 63
ezüüçül ük 38	ıkıbalduul uk 108	ılayıktuul uk 108

ıldamtatış 241
ıldıytan 44
ılgama 220
ılgooçu 235
ılgoosuz 166
ılımtasız 166
ılıtmalaş 50
ılooçu 29
ımalalaş 46
ımanduu 63
ımıktuu 63
ınaktık 108
ınangısız 166
ımanıç 202
ıñgayluu 150
ıñgayluuluk 108
ıñgaysız 166
ınsapsız 166
ınsaptuu 63
ınsaptuuluk 108
ıntaluuluk 108
ıntımaktaştık 109
ıntımaktuu 75

ıntımaktuuluk 109
ıpça 15
ıpılastık 109
ıpırandı 209
ıraakçıl 35
ıraaktık 109
ıraattuu I 63
ıraattuuluk 109
ıraazıçılık 38
ıraazılık 109
ırakattuu 63
ırañduu 63,74
ırastaçu 235
ırastık 109
ırastooçu 235
ırayımduuluk
ırayımduuraak 161
ırayımsız 166
ırayımsızıraak 161
ırayluu 150
ırbaaktık 109
ırbıgıy 88
ırçı 24

ırçılık 41
ırgaktuu 63
ırgaktuuluk 109
ırgayluu 150
ırıldak 212
ırımçı 29
ırımçıl 33
ırımdaş II 49
ırımduu 63
ırımsız 166
ırıskı 85
ırıskılaş 46
ırıskısız 166
ırıstuu 63
ırkırak 212
ırksız 166
ısaptuu 63
ısaptuuluk 109
ısıktık 109
ısımduu 63
ısırapçıl 33
ısırapçılık 38
ısırapkorluk 109

ıstıkı 193	ızakorluk 109	ilgirdik 109
ıstıkıç 195	ızalaçu 235	ilik I 205
ışınçaak 185	ızalık 109	ilimdüü 63
ışınçaaktık 109	ızalooçu 235	ilimpoz 177
ışkı 85	ızattuu 63	ilinüü 232
ışkıboz 172	ızattuuluk 109	ilmigiy 88
ışkıbozduk 109	ızgaarduu 63	imeriliş II 242
ışkıma 221	ızgarduuluk 109	immanenttüü 75
ışkınday 53	içerman 175	immunogendüü 74
ışkırık 205	içik 90	inabattuu 73
ıstıkçı 24	içkelik 109	indekstöö 57
ıstuu 63	içkeri 80	individualduu 75
ıybaaluu 150	içkiç 196	individualduuluk 109
ıybaaluuluk 109	içtüü 63	inflyatsiyalık 123
ıybaasız 166	ideografiyalık 122	informatsiyalık 123
ıybarattuu 63	ideogrammalık 122	iniçek 20
ıyiktık 109	idilliyalık 122	inilik 109
ıylaakça 18	idirektüü 63	inklyuzivdüü 63
ıymandaş 46	ildettüü 63	inkorporatsiyalık 123
ıymanduu 63	ileçil 33	inkubatsiyalık 123
ıymanduuluk 109	ileendilik 109	instinkttüü 63
ıymansız 166	ilgiç 195,197	instruktajçı 29
ızaatsız 166	ilgiçtik 109	instruktajduu 63

integratsiyahk 123
intensivd   63
intensivd  l k 109
intonatsiyahk 123
invaliddik 109
invarianttuuluk 109
investitsiyahk 123
iregeleş 50
ire d   63
ire d  l k 109
iretsiz 166
irett   63
irett  l k 109
irim il 35
iri d   63
irkekteş 46
irratsionalduu 75
işei 29
işembilik 109
işenbestik 109
işen eek 185
işeni  202
işenişsiz 166

işenim 219
işenimd   63
işkerdik 109
işmer 176
işmerdik 109
işterman 175
iştikt   63
iştikt  l k 109
iygiliksiz 166
iygilikt   63
iyik 205
iyil eek 185
iyind   63
iykemd   63
iykemd  l k 109
iymekey 82
iymen eek 185
iymen eektik 109
iyrilme 221
iyrim III 218
iyrim I 218
izden t  l k 109
izild    235

izild     l k 109
jivopis i 24
kaadaluu 150
kaadasız 166
kaalamay 230
kaalgaluu 150
kaaloo u 235
kaap ılık 38
kaar ılık 38
kaarduu 63
kaarluu 150
kaarmandik 109
kaaru u 238
kaat ılık 38
kabar ı 24
kabardar 173
kabardaş 50
kabarsız 166
kabattuu 63
kabıktuu 63
kabılandık 109
kabıldama 224
kabıma 220

kabırgaluu 150
kacarduu 63
kacarluu 151
kacatsız 166
kacıbastık 110
kacıldak 212
kaçaagan 191,192
kaçaanak 181
kaçagan 192
kaçandır 55
kaçantan 44
kaçıktık 110
kaçıñkı 210
kaçkı 192
kaçkın 198
kadakçı I 24
kadamakçı 24
kadırduu 63
kadırlaş 50
kadırluu 151
kadırman 175
kadiksiz I 166
kadiksiz II 166,169

kadiktüü I 63
kadimkidey 52
kadoodoy 52
kadooluu 151
kagandık 110
kagılış 241
kagılıuu 151
kagıngır 200
kagırama 224
kakaarduu 63
kakıldak 212
kakırama 220
kakırduu 63
kakırık 206
kakırluu 151
kakşıkkıl 33
kakşıktuu 63
kalaaluu 151
kalabaluu 151
kalamdaş 46
kalarçı 24
kalayluu 151
kalbaattuuluk 110

kalbagay 82
kalbaluu 151
kalciñıl 35
kalçıldak 214
kaldayıñkı 210
kalduu 63
kalemçe 17
kalemdeş 46
kaletsiz 166
kalıbettüü 63
kaliñça 17
kaliñdik I 110
kalıstık 110
kalkak 96
kalkalooçu 235
kalkanç 13
kalkançık 32
kalkanday 52
kalpakçı 24
kalpıçı 29
kalpıs 95
kaltıldak 212
kaltırama 221

kaltırat ma 221	kanday ça 16	kapkan çı 25
kamal luu 151	kanday dır 55	kapsalañ duu 64
kambıld ık 110	kand uu 64	kaptal duu 64
kamdanuus uz 166	kanı key 83	kapt ama 222
kam dık 110	kañır ış 241	karaand aş I 49
kam duu 63	kañırs ık 212	karaand ay 53
kamduul uk 110	kankor luk 110	karaans ız 166
kamılgal uu 151	kañtargal uu 151	kar aça 17,18
kamırabast ık 110	kant tuu 64	karagand uu 74
kamı ştuu 64	kanttuul uk 110	karagatt ay 52
kamkord uk 110	kanzaada lık 110	karagay çı 25
kamkor luk 110	kapaatt uu 64	karagay luu 151
kampacıl ık 41	kapa çıl 33	karag ıs 200
kampa çı 24	kapars ız II 166	karal cın 99
kams ız I 166	kapas ız 166	karald ı 54
kamsızdandır uu 232	kapçığay luu 151	karal ık 110
kanake y 84	kap çık 32	karaloo cu 237, 235
kanatta ş 47	kapçık tuu 64	karals ız 166
kanatt uu 64	kapıstan 44	karal uu I 151
kancıgal uu 151	kapılyarduul uk 110	karal uu II 151
kan čançı 159	kapka çı 25	karam ık I 160
kan çı 25	kapkakt uu 64	karam ık III 160
kanda ş 49	kapkal uu 151	karand ı 54

karañgıçılık 38	karmooç 184	kataaldık 110
karañgılık 110	karoolçu 25	katardaş 48
karapayımdık 110	karooluk 110	katarduu 64
kararıñkı 211	karoodsuz 166	katarı 89
karasanataylık 110	karsıldak 214	katarlaş 48
karateci 25	karşıkma 220	katçı 25
karbalastık 110	karşılık 110	katındık 110
karçılık 39	kartan 11	katışuuçu 235
karçittuu 64	kartık 110	katkırık 204
kardoncu 25	karuuluu 151	katmar 176
karduu 64	karuusuz 166	katmarluu 151
kargaday 52	kasabaluu 151	katorgalık 123
kargaşaluu 151	kasapçı 25	kattama 224
kargışıl 33	kasapçılık 41	kattooçu I 235
karılık I 110	kasiyettüü 64	kattooçu II 235, 237
karıluu I 151	kasköylük 110	katuuluk 110
karındaş I 49	kastarluu 151	kauharday 52
karıpçılık 39	kastık 110	kayaşaçıl 33
karıptık 111	kaşabañ 93	kayaşaluu 151
karızduu 64	kaşañdık 110	kaybarlık 110
karızga 77	kaşıkçı 25	kaybattuu 64
karkıraluu 151,156	kaşkalık 110	kaydıgerlik 110
karluu 151	kaştuu 64	kaygıluu 151

kaygısız 166	kayırmduuluk 111	kecirdik 111
kayıkçı I 25	kayırmsız 166	kecirlik 111
kayıkçı II 25	kaysarlık 111	keçeeten 44
kayınduu 64	kaysıl 92	keçildik 111
kayırçı 25	kaytadan 44	keçirim 217
kayırduu 64	kaytalama 222	keçirimdüü 64
kayışçı 25	kaytalanma 222	keçirimdüülük 111
kaykañça 17	kaytaruuçu 235	keçit 243
kaykañınkı 94	kaytış I 241	keçke 77
kaylooçu 25	kazalçı 25	keçmek 158
kaymaktuu 64	kazanaçı 25	keçüü 233
kaynak 212	kazanaştuu 64	kedeyçil 33
kaynar 182	kazançı 25	kedeyçildik 111
kaynatma I 222	kazanday 52	kedeyçilik 39
kaynatma II 224	kazanduu 64	kedeylik 111
kayrakçı 29	kazık 205	keerdüü 64
kayratkerlik 110	kazılık 111	kekçil 33
kayratsız 166	kazınaçı 25	kekçildik 111
kayrattuu 64	kazınalık 123	kekeerdüü 64,151
kayrattuuluk 110	kazındı 187	kekirik 204
kayrılış 242	kebece 17	kekirtek 214
kayırım II 218	kebeteleş 50	kekselik 111
kayırmduu 64	kebezdey 52	kektüü 64

kelbettüü 64	kemşegey 82	kerektüü 64
kelbettүүлük 111	kemşigiy 89	keremettüü 64
kelcirek 212	kemtik I 111	kereñdik 111
kelcirektik 111	kemüüçü 237	kerenelüü 156
keleme 157	keñçilik 39	kergiç 195
kelesooluk 111	keñdik 111	kerimseldüü 64
kelgin 198	kenebes 183	kerme 222
kelinçek 20	kenebestik 111	kertmek 227
kelişim II 217	kenedey 52	keseldüü 64
kelişimdüü 64	kenençilik 39	keselman 175
kelişüüçü 235	kenendik 111	kesepettüü 64
keltelik 111	keñeşçi 25	kesik I 203
kemança 15	keñeşçil 33	kesim I 218
kembagaldık 111	keñeşme 222	kesim II 217
kemçil 36	keñeşteş 47	kesimdüü 75
kemçildik 111	kepildik 111	kesipçi 25
kemçilik 39	keptüü I 64	kesipçilik 41
kemdik 111	keptüü II 73	kesipteş 47
kemeci 25	kerbençi 25	kesirdüü 64
kemerdüü 74	kerbezdik 111	keskilik 111
kemirgiç 196	kerbezdüü 64	kesme 222,224
kemirüüçü 237	kerdenkeçtik 111	kestik 188
kemitüüçü 237	kerektööçü 235,238	keşiktüü 64

keteye 15	kımınday 53	kırsıkçıl 33
ketik 212	kımızduu 65	kırsıktuu 65
ketirekey 82	kınalaş 48	kırstık 111
ketmençi 25	kınduu 65	kırtıştuu 65
keyiştüü 64	kınsız 166	kısık 205
kezekçi 25	kıpınday 53	kıskaç 15
kezeksiz 166	kıraakılık 111	kıskıç 195
kezektüü 64	kırça 15	kısmak 226
kezin 198	kırğıç 195	kıstalış 242
kıbaçıl 92	kırğıl 87	kıştak 215
kılça 15	kırğın 198	kıştaktaş 47
kıdıgıy 89	kırğınduu 65	kıştoo 57
kıdırma 220	kırğıyek 76	kıtırak 212
kıdırmaçı 25,29	kırılış 242	kıtmırdık 111
kıktuu 64	kırındı 187	kıyakçı 25
kılçık 32	kırkalekey 82	kıyalduu 65
kıldattık 111	kırkım 217	kıyalkeç 79
kılgılık 111	kırkın I 206,208	kıyanatçı 31
kılgırma 220	kırkınçı 159	kıyanatçıl 35
kılgırma 224	kırkmaçı 25	kıyanattık 111
kımbatçılık 39	kırma 222	kıyanattuu 65
kımbattık 111	kırmaçı 25	kıyçalıştuu 65
kımbattuu 65	kırmançı 25	kıydılık 111

kıygaktuu 65	kızılça II 18	kirgil 87
kıyık I 203	kızılçaçı 25	kirildek 212
kıyınçılık 39	kızılduu 65	kirindi 209
kıyındık 111	kızmatçı 25,29	kirişme 223
kıykım 218	kızmattaş 47	kirkirek 212
kıykımduu 65	kızıuluk II 111	kirpiktüü 65
kıykırçaak 185	kiçikiy 89	kirtildek 214
kıykırık 205	kiçinekey 82	kişendüü 65
kıymıl 166	kiçinelik 111	kişeneme 222
kıymılduu 65	kiçүүлүк 111	kişiçil 35
kıyşayuusuz 166	kidigiy 89	kişiçilik I 39
kızarıñkı 211	kilegey 82	kişiçiliktüü 65
kızduu 73	kilemçe 15	kişilik I 111
kızgaldaktay 52	kilemçi 25	kişiliktüü 65
kızgaldaktuu 74	kilemçilik 41	kitepçe 15
kızgançaak 185	kilkildek 215	kitepkanaçı 25
kızganiç 201	kindikteş 49	kiyikçi 25
kızganiçtuu 65	kinetikalık 123	kiyim 218
kızgılt 87	kirçil 34	kiyimçen 20
kızgıltım 92	kirdüü 65	kiyimdüü 65
kızıkçılık 39	kireçi 25	kiyinten 44
kızıksız 166	kireçilik 41	kocoluk 111
kızıktuu 65	kirekeç 79	kocoyunduk 112

koçuştuu 65	komplektüü 65	kontseptualduu 74
koddoguç 197	komsooluk 112	koñulça 15
kodogoy 82	komuttuu 65	koñulçul 34
kodoygoyluk 112	komuzçu 25	koñursuk 212
koktuça 15	komuzçuluk 41	konuştaş 47
kokustan 44	konçtuu 65	konyunkturalık 123
koldonmo 220	konduruu 232	koomçuluk 39
koldooçu 235,237	konkrettüü 65	koonçu 25
kolhozçu 29	konkrettüülük 112	kooperatsiyalaştırıuu 232
kollegialduuluk 112	konokçul 35	koopsuz 166
kollektivdüü 74	konolgoluu 152	kooptuu 65
kologoy 82	konservativdüü 73	koordinatsiyalık 123
kolomoçtuu 65	konservativdüülük 112	koozduk 112
koloniyalık 123	konspirativdüü 65	kopolduk 112
koloñsoluu 151	koñşulaş 47	korcogoy 83
komandaçı 25	koñşuluk 112	korduktuu 65
komduu 65	koñtormo 222	korgooçu 235
komfortabeldüü 65	kontrabandaçı 29	korkogoy 82
kommertsiyalık 123	kontrabandalık 112	korkoktuk 112
kompetenttüü 65	kontributsiyalık 123	korkuldak 212
kompetenttüülük 112	kontrrezvolyutsiyalık	korkunuç 201
komplyativdüü 65		korkunuçsuz 166
komplekstüü 65		korkunuçtuu 65

korkurak 214	koştondu 209	köbükçö 15
korkuratma 222	koştuk 112	köbüktüü 65
koromculuk 40	koşuluuç 235,238	köbünçö 16
koromcusuz 167	koşumca 15	köbürgöndüü 74
korooloş 47	koşunalık 112	köçkoy 84
korsuldak 212	koşundu 188	köçkülüü 156
kortogoy 82	kotormo 223	köçmö 220
korukçu 25	kotormoçu 25	köçmөndük 112
korumduu 74	kotormoçuluk 41	köçөттüü 65
korunçaak 185	koyçu I 25	köçüktüü 65
korutundu 209	koyçuluk 41	köçürmö 220
kosmetikalık 123	koyçuman 175	ködöölüü 156
kosmikalık 123	koyguulçu 25,29	kögörüñkü 211
koşçu II 25	koyluk 112	kögülcün 99
koşkuruk 205	koyonek 10,76	kögültür 99
koşmo 220	koyundaş 49	kөгüş 95
koşokçu 25	kozgoloñçu 29	kөkçül 36
koşokçul 34	kozgoloñçul 34	kөkmök I 158
koşomatçı 31	kozgoloñduu 65	kөknarçı 31
koşomatçıl 34	kozuga 78	kөktüü 74
koşomatçılık 39	kөböytündü 210	kөküldürük 56
koşomatlık 112	kөböytüüçü 238	kөküldüü 65
koştondu 209	kөböyüüçü 238	kөkürөktüü 65

köküt kü 193	könülçöök tük 112	körkanaç ı 31
kölçö 15	könüldöş 47	körkool luk 112
kölçük 32	könüldüü 66	körkömd ük 112
kölküldök 212	könülsüz 167	körkömdüü 66
kölmö 157	könülsüz duk 112	körkömdüül ük 112
kölmök 158	könüm 217	körktüü 66
kölökölüü 152	köödök 96	körktüül ük 112
kölömdüü 65	köödöktük 112	körögöç 238
költögöy 82	köödönsüz 167	körögöç tük 112
kölüktüü 66	köönçök 19	körönök 181
kömkörmö 224	köönörü ñkü 210	körpöçö 17
kömmöç 228	köörükçü 25	körsötmö 223
kömökçü 31	köösörlük 112	körünçü 235
kömöktöş 48	köpçül 34	köründük 188
kömürçü 25	köpçülük 39	körünüktüü 66
kömürdöy 52	köpkönçülük 40	körünüş 242
kömüskö 77	köpköndük 112	körüüçü 235
kömüt kö 77	köptön 44	kösömd ük 112
könçü 25	köptük I 112	köşökördük 112
köñdöyçö 15	köptürgü 194	köşökörlük 112
könöktöy 52	körçögölüü 152	köşörmö 220
könük 204	körgözmö 222	kötörgüç 195
könülçöök 19	körgülük 112	kötörmö I 222

kötörmö II 225	kubul ma 220	kulund uu 66
kötörmö III 222	kubuluş 241	kumarç ı 29
kötörülüş 241	kucurl uu 152	kumard uu 66
kötörüm I 217	kudaça 15	kumarlık 112
kötörümdüü 66	kudag y 89	kumarlu u 152
kötörümsüz 167	kudalık 112	kumarpoz 177
kötörüñkü 210,211	kudayç ıl 34	kumarpozdu k 112
köykölüü 156	kudaykö y 83	kumaylu u 152
köynökçön 21	kudukt uu 66	kumdak I 43
köyröñdük 112	kudurets iz 167	kumdu u 66
közdü 54	kudurettüü 66	kumsarıñk ı 210
közögüç 195	kulaça 15	kunarlu u 152
közömölçü 25	kulaçtu u 66	kunarsız 167
közönöktüü 66	kulakç ın 42	kunsuz 167,170
közsüz 170	kulakdar 173	kunsuz
kubakay 82	kulaktaş 48	kunttu u 66
kubanıç 202	kulakt uu 66	kurakç ı 25
kubanıçtu u 66	kulcug y 89	kurakçılık 41
kubarıñk ı 210	kulçul uk 39	kuraktaş 47
kubatsız 167	kuldanuuçul uk 39	kurakt uu I 66
kubattooçu 235,237	kuldu k II 112	kurakt uu II 66
kubattu u 66	kulkuldak 212	kuraldu u 66
kubattuul uk 112	kultuldak 213	kurama 220,224

kurbulaş 47	kusamattuu 66	kuytkuluk 113
kurbuluk 112	kusundu 209	kuytuluk 113
kurçtuk 113	kuşçu 25	kuyunday 52
kurçtukuç 195	kutmanduu 66	kuyuşkanduu 66
kurdaş 48	kuttuu 66	küböktüü 66
kurday 53	kutuça 15	kücürmöndük 113
kurgakçıl 35	kutumduk 113	kücürmöndüülük 113
kurgakçılık 39	kuturma 220,225	küçötküç 195
kurgatkıç 195,197	kuuçu 235,238	küçsüz 167
kurkuguy 89	kuuçuguy 89	küçtüü 66
kurmandık 113	kuudulduk 113	küçtüülük 113
kursaktaş 49	kuugun 198	kükümdüü 66
kursaktuu 66	kuugunçu 31	kükürttüü 66
kurtçuk 112	kuuguntuk 113	küldürgüç 197
kurttuu 66	kuuluk II 113	küldüü I 66
kuruluş 241,242	kuunak 213	küldüü II 66
kuruluşçu 25	kuuragan 191	küldüülük 113
kuruluştuu 66	kuurdak 186	külkan 80
kuruş 241	kuuşmay 230	külkü 193
kuruuçu 235	kuyañkılık 113	külküçü 31
kusaçılık 39	kuyma III 225	külküçül 35
kusalık 113	kuyruktaş I 50	külkülüü 152
kusaluu 152	kuyruktuu 66	külüktük 113

kümöndüü 66
kümönsüz 167
kümüştöy 52
kümüştüü 66
künçülük 39
künçülük 39
kündögüdüy 52
kündöş 49
kündöştük 113
küñdük 113
kündükçü 25
kündüzgüdüy 52
künömdüü 67
künömsüz 167
künöökörçülük 39
künöökörlük 113
künöösüz 167
künöstüü 67
künüçü 31
künüçül 34
künüçüldük 113
künüçülük 39
künügö 77

künülöş 49
künülük 113
küñürttük 113
küñürttüü 67
küpçöktöy 52
küpsördöy 53
kürdölüü 152
kürdöolsüz 167
kürkürök 214
kürmöçö 15
kürök 215
küröndü 209
küröşçöök 186
küröşçü 29
küspuruş 241
kütüm 217
küydülük 113
küydürgü 193,194
küygültüktüü 67
küykölök 180,187
küyöölük 113
küyörman 175
küyörmandık 113

küyük 203
küyüktüü 67
küyüm 217
küyümdüü 67
küyümdüülük 113
küyümsüz 167
küyünüç 201
küyüttöş 47
küyüttüü 67
küyüüçü 238
küzdöö 57
küzötçü 235
labildüülük 113
laboratoriyalık 123
lakıldaklık 113
laringologiyalık 123
Latınça 18
legaldüü 67
legaldüülük 113
lıjaçı 25
liderlik 113
limitsiz 167
limittüü 67

logikasız 167
loyalduuluk 113
maalımatsız 167
maalımattuu 67
maalımdama
maalımduuluk 113
maanileş 47
maanilүүлük 113
maanisiz 167
maarama 220
macburluk 113
macüröölük 113
madaniyatsız 167
madaniyattuu 67
madaniyattuuluk 113
magazinçi 25
magdırduu 67
magdırsız 167
magneziyalık 123
magnitsiz 167
magnitsizdeniş 241
magnitsizdenüü 232
magnittööçü 235

magnittüü 67
makalçı 29
makiçen 21
makooluk 113
makröölük 113
maksatsız 167
maksattaş 47
maksattuu 67
maksattuuluk 114
maksimalduu 67
maktançaak 185
maktançaaktık 114
maktançık 184
maktangandık 113
maktanıçtıık 114
maktanuuçuluk 39
makuldaşma 222
maküröölük 114
malaçı 26
malakayçan 21
malakaysız 167
malayçılık 41
malçı 26

malçılık 41
malduu 67
malduuluk 114
malkorduk 114
malsarlık 114
malsız 167
malsızdıık 114
mamırçılık I 39
mamleketsiz 167
manapçılık 39
manaptık 114
manasçı 26
manattay 52
mançirkooçuluk 40
mandemdüü 67
manektey 53
mañgilik I 114
mañgilik II 114
mañıroo 232
mañırooluk 114
mañızduu 67
mañköştük 114
mañkurttuk 114

mañkuştuk 114
mañooluk 114
mansapkorluk 114
mansaptuu 67
mantayıñkı 210
marçayıñkı 94
mardanalık 114
mardikerdik 114
markabattuu 67
markalaş 47
markalooçu 235
markamatsız 167
markamattuuluk 114
marksçıl 35
martabaluuluk 114
martçılık 40
martlık 114
maşçılık 39
maskaraçılık 39
maskaralık 114
maskaralooçu 235
maskarapozduk 114
masterlik 114

mastık 114
maşakatsız 167
maşakattuu 67
maşaktuu 67
maşıguuçuluk 40
materialçı 29
materialduu 67
materialduuluk 114
materiyalık 123
mayçıl 34
maydaçıl 34
maydaçıldık 114
maydaçılık 39
maydalagıç 195
maydandaş 47
mayday 52
mayıptık 114
mayışkıs 201
maykaçan 21
maykasız 167
maylıktık 114
maylooçu 235
mayлуу 152

mayluuluk 114
maynaptuu 67
mayorluk 114
mayparlık 114
maypıktık 114
mayrıktık 114
mazaktuu 67
mazaluu 153
mazarлуу 153
mazasız 167
mazmundaş 47
mazmunduu 67
mazmunduuluk 114
mazmunsuz 167
mederleş 48
meenetkeçtik 114
meenettüü 67
meerbandık 114
meerdüü 67
meerimdüü 67
meerimdüülük 114
meeripaz 177
meerman 175

meermand**lık** 114
mekçegey**lik** 114
meken**çil** 35
meken**çildik** 114
mekende**ş** 47
mekirey 12
melçemdüü 67
mençik**çil** 34
mençiktüü 67
mençiktüülük 114
men**çil** 34
menim**çe** 16
mensinüü**çülük** 39
meñ**siz** 167
merçemdüü 67
merez**dik** 114
mergen**çi** 26
mergen**çilik** 41
mergend**ik** 115
meşkey**lik** 115
metafizikal**lık** 123
metallogenyal**lık** 123
metallometriyal**lık** 123

metallurjiyal**lık** 123
meteororolojiyal**lık** 123
meyman**çıl** 35
meyman**çılık** 39
meymandos**çul** 36
meymandost**uk** 115
mezgildüü 67
mıdırsız 167
mıktay 52
mıktıl**lık** 115
mıktuu 67
mılmıgıy 89
mıltık**çan** 21
mıltıktuu 67
mınakey 84
mınday**ça** 16
mırtıgıy 89
mırzalı**lık** 115
mıskılduu 67
mışyaktuu 74
mıytıgıy 89
mıyzam**duu** 67
mıyzamduul**uk** 115

mıyzamsız 167
mikrobiolojiyal**lık** 123
mildetten**me** 222
mildettüü 67
mildettüülük 123
milte**keç** 79
mineralolojiyal**lık** 123
mingi 194
mingi**ç** 197
mingis 201
miniatyüral**lık** 123
minimal**duu** 67
ministr**lik** 123
misire**key** 82
mistikal**lık** 123
miştektey 52
mite**çilik** 39
mitekor**luk** 115
mizdüü 67
mizdüülük 115
mobildüülük 115
moda**çıl** 34
modalduul**uk** 115

modelçi 26	möltüldök 213	murasçı 29
modeldöö 57	möltür 94	murasçılık 39
mokoktuk 115	möltürök II 180,213	murunçul 36
molçuluk 115	möngülüü 153	murundaşuu 232
molduk 115	möönötsüz 167	murunduu 67
momunduk 115	möönöttüü 67	muruntukçan 21
momurooluk 115	möröyçü 31	muruntuktuu 67
monçoçu 26	möröylüü 153	murutçan 21
monçoktoy 52	möşkөөlük 115	muruttuu 68
monografiyalık 123	mramorçu 26	musapırçılık 39
monolittüü 75	mugalimdik 115	muştaş II 48
monolittüülük 115	mukabaçı 26	muştum 217,218
montyorduk 115	mukamduu 67	muştumday 52
monumetalduu 67	muktacdık 115	muunakça 15
morttuk 115	munarık 90,203	muunaktuu 68
moskoolduk 115	munarıktuu 67	muunaktuuluk 115
motorçu 26	munarıñkı 210	muyubas 183
moturakay 82	muñayım 218 ,219	muzdaktık 115
moturayıñkı 210	muñayınkı 210	muzdatkıç 196,197
moyunça I 17	muñdaş 48	muzooçu 26
moyunça III 15	muñduk 115	muzooluu 153
moyundaş 48	muñduu 67	müçölüü 153
möçölük 115	muñduuluk 115	müçülüştük 115

mültüldök 213

mültüldömö 220,224

münözdüü 68

mürzögül 87

müşküldü 54

müşökçö 15

müyüzçülük 41

müyüzdüü 68

naabayçı 26

naabayçılık 41

naadandık 115

naalattuu 68

naamaköy 83

naamartık 115

naamduu 68

naarazıçılık 39

naarazılık 115

naarduu 68

naçarlık 115

nakçısız 167

nakılduu 68

nakıştuu 68

naktay 53

namartçılık 39

namazköy 83

namışıl 34

namisköy 83

namıssız 167

namıstuu 68

narktuu 68

narktuuluk 115

naryadçı 29

nasaatçı 29

nasaatsız 167

nasaattuu 68

nasıyaçı 29

nasıyatçı 29

nasildeş 47

nasipsiz 167

nasipteş 47

nasiptüü 68

naturalay 98

naturaldık 115

nayça 15

nayluu 153

nayzaçı 26

naziktık 115

neçe 16

neçençi 159

negativdüü 68

nege 77

negizdööçü 235,236

negizdüü 75

negizsiz 167

nektarsız 167

neytraldık 115

neytralduu 68

neytralduuluk 115

nimduu 68

nımsakçı 31

nısaptuu 68

nikelüü 153

niyetsiz 168

niyetteş 47

niyettüü 68

niyettüülük 115

nookastuu 68

normaldık 115

normalduu 68

normalduuluk 115
novatorduk 115
noyubas 183
nuksuz 168
nuktuu 68
nurduu 68
nurktuu 68
nuskasız 168
nuskooçu 235
oboço I 16
oboroook 161
obonçu 26
obozduu 68
obrazduu 68
obrazduuluk 115
oburaktuu 68
obyektivdüü 68
obyektivdüülük 15
odonoluk 116
odurakay 82
odurakayiraak 161
okçu 26
okeonografiyalık 123

okşoktuk 116
okşooçu 238
okşoş 242
okşoygon 191
okşutmaluu 153
oktoy 52
okurman 175
okurmandık 116
okutuuçu 235
okuu I 233
okuuçu 235
olcoloş 47
olçogoy 82
olçogoyluk 116
oldoksonduk 116
olturguç 196
oluttuu 68
oluttuuluk 116
omoktuuluk 116
omurtkaluu 153
oñçul 34
oñçulduk 116
oñçuluktuu 75

oñdooçu 235
oñduu 68
oñgus 201
oñmo 220
oñoyluk 116
oñtoy 53
oñtoysuz 168
onunçu 159
oodargıç 197
oodarılıgıs 201
ookattuu 68
ookattuuluk 116
ooma 220
oomaçıl 35
oomattuu 68
oonalak 180
oopasız 168
oopayiraak 162
oopaylık 116
oorçuluk 39
oorduk 116
oorsogoyluk 116
oorukçal 20

ooruk çan 21	orolu u 153	otorçul duk 116
oorumay 230	oromo 222,224	otryadçı 29
ooş mo 220	oromoldu u 68	ottul uk 116
opaalaş 47	oronç ook 185	ottu u I 68
operativdüü lük 116	orondoo çu 235	ottu u II 74
opkoku tuk 116	oroo 161	otunç u 26
opsoloñ duk 116	oroo çu 26	otur gus 201
opsuz 169	oro yluk 116	otur uk 203,204
optimalduul uk 116	orsogoy 82	oturukt uu 68
opuzala çu 235, 237	ortoço 16	otur um 217
opuzalooçu 235,237	orto çu 29	oturuu çu 235
orbital ık 124	ortoktoş 47	otuzun çu 159
orçunduul uk 116	ortoloş 47	oy çu 29
ordendüü 68	orunç u 31	oyçul 34
ordo çu 29	orunda çu 235	oyduñ 55
orguma 221	orundu u 68	oyguç 197
originalduul uk 116	oruntukt uu 68	oykuma 221
orkogoy 82	osold uk 116	oykuştama 221
ormokoy 83	oşondoy ço 16	oylonuu çu 235
ornamenttüü 68	otçyottuul uk 116	oylu u 154
oroguç 197	otogu ç 196	oymo 222
orok 215	otoo çu 29	oymo çu 26
orok çu 26	otor çu 29	oymoktoy 52

oymok tuu 68	öçtü 68	ölösölüü 154
oymol uu 154	öçtüülük 116	ölük 205
oynok tuk 116	öçürgüç 196	ölüm 217
oynoo çu 235	ögöndü 187	ölümdü 69
oynoş 242	ögöylük 116	ölümsök 162
oynoş cul 34	ökçölüü 154	ömürdöş 49
oyrondoo çu 236	öktölüü 154	ömürlöş 49
oysokel ik 116	öktömdük 116	öñdööçü 236
oyuk 205	ökülçülük 39	öñdöş 48
oyul ma 225	öküldük 116	öndürgüç 196
oyum 217	ökümdük 117	öndürümdüü 69
oyun çu 26	ökümdüü 69	öndürümdüülük 117
oyun çuk 32	ökünüç 201	öndürümsüz 168
oyunkarak 180	ökünüçtüü 69	öndürüş 241
oyunpoz 177	ökürük 204	öndürüşçü 29
oyunpoz duk 116	ökürüş 241	öñdüü 69
oyuu çu 236	ölçögüç 195, 197	öñdüütüstüü 69
ozburluk 116	ölçölüü 154	öñgöçö 16
ozgun 198,199	ölçömdüü 69	öñgü 193
öcördük 116	öldüü 69	önögölüü 154
öcörlük 116	ölönçü 29	önöktöş 47,50
öçküs 201	ölöñdüü 74	önöktöştük 117
öçmöndüü 68	ölörmandık 117	önöktük 117

önörçü 29	ösümdüülük 117	özgörülbös 183
önördüü 73	ötkön 191	özgörülmö 221
önörlüü 157	ötkörgüç 196	özgörüş 241
önörman 175	ötkün 198	özgörüşçül 34
önüm 217	ötkür 200	özök I 10
önümdüü 69	ötkürdük 117	özöktöş 47
önümdüülük 117	ötkürlük 117	özöktüü 69
öñüttüü 69	ötmö 221	özümçül 34
ördöş II 50	ötmö II 223	özümçüldük 117
örköçtü 54	ötmök 227	padışacılık 41
örmö 222	ötpöstük 117	pahtaçı 26
örmöçü 26	ötükçü 26	pamfletçi 26
örmök 227	ötümdüü II 69	pantürkizm 177
örmökçü I 26	ötümdüülük I 117	parakorçuluk 39
örnöktüü 69	ötümdüülük II 117	parakorluk 117
örülük 117	öydölük 117	paramagnettik 117
örüm 217	öydölüş 242	parasattuu 69
örümçü 26	özgö 77	parasattuuluk 117
örüşköy 84	özgöçö 16	paromçu 26
örüştöş 47	özgöçölük 117	partiyaluuluk 117
örüştüü 69	özgöçölüktüü 69	partizandık 117
ösüm 206	özgölük 117	parustuu 69
ösümdüü 69	özgörmö 221,222	passivdüü 69

pastık 117	produkttuuluk 114	saattuu II 69
pastoralduk 117	progressçil 35	sabattuu 69
patriottuk 117	progressivdүү 69	sabattuuluk 117
paydaçıl 34	progressivdүүлүк 114	sabırduu 69
paydakeç 78	prokatçı 29	sabırduuluk 117
paydakeçtik 117	provintsiyalduuluk 117	sagınıç 201
paydaluuluk 117	provokatorluk 117	sagınıçtuu 69
payızduk 117	pulemyotçu 30	sagırçılık 39
pendeçilik 39	punktualduuluk 117	sakalduu 69
pendelik 117	radiolokatsiyahk 117	sakalduuluk 117
perspektivdүү 69	ratsionalduuluk 117	sakçı 236
pikirdeş 47	reaktivdүү 74	sakmançı 26
planduu 69	realduu 74	saksagay 82
planduuluk 117	reformaçı 30	saktık 117
poçtoçu 26	reketçilik 39	saktooçu 236
porumduu 69	relyativdүү 74	salaaluu 154
pozitivdүү 69	respublikaçı 30	salabattuuluk 117
pragmativdүү 74	respublikaçıl 35	salamattık 118
primitivdүү 69	revolyutsiyaçıl 35	salbırak 213
printsipialduu 69	romançı 26	salbırınçı 26
printsipialduuluk 117	saadakçı 26	salgılaş 47
printsiptүү 69	saamalık 117	salıkçı 26
prioritettүү 69	saançı 26	salım I 217

salınuu 232	sapatsız 169	sayakatçı 26
salıştırma 223	sapattuu 69	sayapkerçilik 41
salmaktuu 69	sapırgıç 197	sayasatçıl 35
salmaktuuluk 118	sapırık 204	saygıç 195
salpıldak 213	sapsalgaluu 154	sayış 242
saltanattuu 69	saptuu 69	sayma 221
samınçı 26	saramcalduu 69	saymaçı 26
samoorçu 26	saramcalduuluk 118	saymaluu 154
sanaaçıl 34	sarañdık 118	sayrakan 191
sanaalaş 47	sarayça I 16	sayrooçu 238
sanaasız 169	sarayça II 16	sazdak 43
sanak 214	sarayçı 30	sazduu 69
sanakçı 26	sardalduu 69	sebepçi 30
sanatçı II 30	sarpaylaş 48	sebeptüü 69
sanattuu 69	saruulagan 191	sebeptüülük 118
sancaptuu 69	sasık 213	sebildüü 69
sancıraçı 26	sasıtıkı 193,194	seerçi 26
sancırgaluu 154	sasıtma 226	segizinçi 159
sandıkça 16	satık 203	sekiçe 16
sandırğaluu 154	satkın 198	sekirik 204
santalak I 180	satuuçu 236	sekirtme I 225
santalak II 180	sayaban 171	sekirtme II 225
saparlaş 47	sayabanduu 69	sekirtmelüü 154

seksegey 82	sımduluk 118	sızma 222
sekseninçi 159	sınık 204	signalçı 30
sepkildüü 70	sıpattama 223	siygek 190
septüü 73	sıpattuu 70	skulptorçu 26
serepçi 236	sıpayçı 30	soguşçul 35
sezgiçtik 118	sıpayılık 118	sokku 193
sezim 206	sırduu I 70	sokmo 221
sezimdüü 70	sırduu II 70	solçul 35
sıdırgı 193	sırtandık 118	soldogoy 82
sıdırım 219	sırttuu 70	solkuldak 213
sıdırma 222	sıygalak 180	sologoyluk 118
sıdırmak 227,228	sıyımduluk 118	sonunduk 118
sıgındı 209	sıyınttuu 70	soodagerçilik 41
sıkma 221	sıykirçı 26	soodagerlik 118
sılıktık 118	sıykirduu 70	soogatçı 30
sımaptay 52	sıymıktuu 70	soopçuluk 39
sımbattuu 70	sıyrık 203	soopkerçilik 40
sınamal 228	sızduu 70	soorotkuç 197
sınbas 183	sızgıç 195	soorunçu 30
sınçı 26	sızık I 203	sootçon 21
sınçıl 34	sızık II 206	sorgoktuk 118
sındırım 217	sızıkça 16	sorogoy 82
sınduu I 70	sızıktuu 70	sorttuu 70

sottuu 73
sottuuluk 118
soyuş 242
soyuzdaş 48
söğünçöök 185
sölpük 213
sölpüldök 214
söoktüü 70
söölöttüü 70
söölöttüülük 118
söömöy 12
sözmör 176
sözsüz 168
staçkaçı 30
standarttuu 70
stanokçu 30
stihiyalık 124
subektivdüü 74
sugalak 180
sugarma 221
sugatçı 26, 31
sugunum 218
sulduygan 191

suluuç 16
suluukay 82
suluuluk 118
sunuş 241
supsaktık 118
surak 214
surakçı 26
suram 217
suramçı 30
suranam 217
suranıç 201
surgult 87
surgultum 87,92
surma II 223
surnayçı 26
surooçu 30
suuç 26
suuçul 34
suurma 223
suusagan 191
suverenitettüü 70
suykaygan 191
suysalma 157

suzgu 193
sülüktöy 52
sürdüü 70
sürgü 193
sürgün 198,199
süröoçu 236
süröönçü 236
sürötçü 26
süröttömö 223
süröttöy 52
süröttüü 70
süründü I 187
süründü II 188
süttöy 52
süttüü 70
süttüülük 118
süygünçüktüü 70
süyküm 216
süykümdüü 70
süykümdüülük 118
süylöçöök 185
süylöök 180
süylöşmö 223

süyö çök 186	şaliker çilik 41	şat man 175
süyönü ç 202	şalpayı ñkı 210	şattı k 118
süyrotkü 193	şalpıkdak I 213	şattuu 70
süyrotmö 224	şamal duu 70	şaydoottuk 118
süyün çü 238	şaman çılık 41	şayırdı k 118
süyünü ç 202	şamdagay lık 118	şaykeleñdık 118
süyünü çtüü 70	şañ duu 70	şaylanuu çu 236
süyüü I 233	şañduul uk 118	şayloo çu 236
süzgü 193	şantaj çı 30	şaymanduu 70
süzgü ç 195	şapıldak 213	şaytandık 118
süzmö I 221,224	şarkırak 214	şaytanduu 70
şaalakılık 118	şarkırama 225	şeksiz 168
şaanilüü 154	şarkıratma 225	şektenüü 232
şaar ça 16	şarpıldak I 214	şektenüü çülük 40
şadıluu 154	şartttuu 70	şektüü 70
şagılduu 74	şaşılış 242	şektüülük 119
şahmatçı 27	şaşılıştık 118	şerdik 118
şakektüü 70	şaşkalak 180,187	şerikteş 47
şaktuu 70	şaşkalaktık 118	şermende çilik 40
şalaakılık 118	şaşkalañduu 70	şermendelik 119
şalbırañkı 210	şaşma 221	şertteş 48
şaldaakılık 118	şaşmalık 118	şıbagalaş 47
şaldırak 214	şatırak 180	şıbagaluu 155

şıbakçı 27	şiretüüçü 236	tabaktaş 47
şıbakçılık 41	şişimek 227	tabelçi 27
şıbaktuu 74	şiştigiy 89	tabışmak 227
şıkak 10	şoktuk 119	tabışmaktuu 70
şıktuu 70	şoñşogoy 82	tacaaldık 119
şıktuuluk 119	şoolasız 168	talça 16
şıldıñıl 34	şoroluu 155	takaluu 155
şıldıñduu 70	şököttüü 70	takıldak 213
şıldırak 214	şumduk I 119	takıyaçan 21
şılıkıldak 213	şumduktuu I 70	takilik 119
şılıuunduk 119	şumduktuu II 70	taktık 119
şıñğırak 214	şurkuyalık 119	taktuu I 70
şıpıldak 213	şuştuğuy 89	taktuu II 73
şıpırğı 194	şuudurak 214	talaaçılık 41
şıpırğıç 13	şuuldak 213,214	talaaluu 156
şıpırındı 209	taalaysız 168	talamay 230
şıralgalaş 48	taanılğıs 201	talamdaş 47
şırdakçı 27	taanış 242	talanttuu 71
şıırma 221,223	taanıştıık 119	talanttuuluk 119
şıypançaak 186	taarçı 27	talaptaş 47
şiberdüü 70	taarınçaak 186	talaptuu 71
şilendi 209	taarınıç 201	talıkpas 183
şirelüü 155	taasirdüü70	taloon 181

taloon çu 30	taraza çı 27	taskakt uu 71
talpagay ıraak 161	tarbagay 82	tastıktal gan 191
talpay gan 191	tarbay gan 191	tastıkt ama 223
tama şacı 35	tarbiya çı 27	ta şçı 27
tama şakeç 78	tar çılık 40	ta şkın 198
tama şaköy 83	tard ık 119	ta ştak 43
tam çı 238	tarih çı 27	ta ştuu 71
tameki çi 27	tar lık 119	ta şuuçu 236,237
tamir çi 27	tarmakt uu 71	tat ık 90
tamı zğı I 193	tar peı 31	tatıks ız 168
tamsil çi 27	tartagay 82	tatıkt uu 71
tana çar 21	tartay gan 191	tatıktuul uk 119
tandal ma 221	tart ım 218	tatımd uu 71
tandır çı 27	tartın bas 183	tatımduul uk 119
tañ ıç 196,197	tartın çaak 186	tatınakay 82
tañıl çak 186	tartı ş I 241	tatt uu 71
tañıray gan 191	tartipt üü 71	tattuul uk 119
tantır ak 213	tartipt üülük 119	tayanı ç 202
tapand ık 119	tart kı II 193	tayek çi 27
tap kıç 196	tart kıç 195	tayman bas 183
tap şırma 221	tart ma 223	taypagay 83
tarak 215	tasırakay 82	taytala ş I 47
taraptar 174	tasıray gan 191	tazal ık 119

teatraldaş**kan** 191
tebelendi 187,188
tebindi 187
teecik**tik** 119
tegerete 178
tegeret**me** 224,226
tegir**mençi** 27
tegez**dik** 119
tegez**dööçü** 236
tekçey**gen** 191
tekeber**çilik** 40
tekeber**dik** 119
tekeber**lik** 119
tekeçe 16
tekeçer **II** 22
tekeçer **I** 21
tekil**dek** 213
teks**iz** 168
tekşer**üüçü** 236
tektirçe 16
telekörsöt**üçülük** 41
teligen **I** 192
temgekt**üü I** 71

temgekt**üü II** 71
temgild**üü** 71
temir**çi** 27
temir**dey** 52
temir**ten** 45
temperament**tüü** 71
teñ**çil** 34
teñ**çilik** 40
teñdeme **I** 223
teñdeme **II** 223
teñdeş 49
teñ**düü** 71
teñir**çilik** 40
teñire**key** 83
tennis**çi** 27
teñs**iz** 168
teñtaylaş 47
tentekt**ik** 119
tentime 221
teñtuşt**uk** 119
teoriyaç**ı** 30
tepey**gen** 191
tepirey**gen** 191

tepkedey 53
tepsendi 209
terç**il** 35
terg**ööçü** 236
teriç**i** 27
terimç**i** 27
termeç**i** 27
terrorç**u** 30
teş**ik** 204
teş**kiç** 195
teteleş **I** 48
tetikt**üü** 71
tetiril**ik** 119
tezd**ik** 119
tıbıtt**uu** 71
tıgılış 242
tıgılmal**uu** 156
tıgınç**ik** 32
tıgızdaş**uu** 232
tıgızdat**uu** 232
tıgız**dık** 119
tıkand**ık** 119
tıkçığıy 89

tıkıldak 213	tırmaktay 52	tilemçi 237
tıkıraygan 191	tırmaktuu 71	tilemçilik 119
tımızındık 119	tırmook 96	tilençi 237
tımpıgıy 89	tırsıygın 191	tilgiç 195
tımpıyma 226	tışkarı 80	tilik 204
tınçılık 40	tıyındık 119	tiliktüü 71
tınçsız 168	tıynaktay 52	tilim 218
tınçtıık 119	tigindey 52	tilme 222,225
tıñgılık 119	tigiş 241	tilmeç 100
tıñgılıksız 168	tigüüçü 237	tilmer 176
tıñgılıktuu 71	tikçigiy 89	tilsimdüü 71
tınıçtıık 119	tikendüü 71	tilsiz 170
tınış 241	tikenek 10, 181	tintüüçü 237
tıñkıgıy 89	tikenektüü 71	tipteş 48
tıpır 94	tikiygen 191	tipteştik 119
tıpyıgan 191	tikmeçi 27	tiptüü 71
tırbıgıy 89	tilçi 27	tiptüülük 120
tırbıygan 191	tildeş 48	tiriçilik 40
tırışkak 190	tildüü 71	tirikaraktık 120
tırışma 222	tilek 214	tirilik 120
tırmaak 180	tilekteş 48	tirkeme 223
tırmak II 215	tilekteştik 119	tirüülöy 98
tırmakça 16	tilektüü 71	tirüülük 120

titirek 214	toleranttuuluk 120	tootpostuk 120
tiyeşe 182	tolkunduu 71	topçulanuu 232
tiyeşelüü 155	tolmoç 228	topçuluktuu 71
tiyiştüü 71	toltogoy 83	topoloñçu 30
tizim 217,218	toltoygon 191	topoloñduu 71
tizme 222	tolu 232	topoygon 191
tizmek 226,227	tomogoçu 27	toptuu 71
tobokeç 79,174	tomolok 213	topuçan 21
tobokelçi 30	tompogoy 83	torço 16
tobokelçil 34	tomuktuu 71	tordomo I 225
tobokeldik 120	tondu 71	tordomo II 223
toguzak 10	toñduk 120	torsogoy 83
toguzunçu 160	toñdurma 222,224,225	toskoolduk 120
tokolduk 120	toñgolok 187	toskun 199
tokolduu 73	tonnalagan 191	tosmo 223
tokoyçu 27	tooçu 35	tosmoçu 27
toksikologiyalık 124	tooday 52	tosotçu 30
toksonunçu 160	tookçu 27	tostogoy 83
toktomduuluk 120	toomduu 71	tostoygon 191
toktomsuz 168	toorulçu 30,236	tosurakay 83
toktooluk 120	toorumak 227	tosuraygan 191
tokulga 77	toorumay 230	toyçuk 32
tokuuçu 236	tootpoçuluk 40	tozoktuu 71

tögündük 120	töşölgö 189	turaktuuluk 120
töldööçü 236	traktirçi 30	turguluk 120
tölgöçü 27	traktorçu 27	turguluktuu 71
tömönçülük 40	transportçu 27	turgun 198
töñkörüş 241	tsenzuraçıl 35	turku 193
töñkörüşçül 35	tukumçul 36	turpattaş 48
töñölüktüü 71	tukumdaş 49	turuk 204, 205
tööçü 27	tukumduk 120	turuksuz 168
töökeç 79	tukumduu 71	turuktuu 71
töönögüç 195	tukuruk 204	turuktuuluk 120
törçül 35	tukuyansız 168	turum 217
törkünçül 35	tulduu 73	turum II 217
törkünsöök 162	tultuguy 83	turumduuluk 120
töröçül 34	tumanduu 71	tuşamıştuu 72
töröçüldük 120	tumarça 16	tuştaş 50
töröçülük 40	tumçukturguç 196	tutañgiç 196
törölük 120	tunargan 191	tutkaktık 120
törötay 53	tunarıñkı 210	tutkuç 196
törsögöy 83	tundurma 221,223,224	tutkun 198,199
törtkül 87	tunma 223	tutkunduk 120
törtöö 161	turak 180	tutumdaş 50
törtünçü 160	turaksız 168	tuubas 183
töşöktöş 49	turaktuu 71	tuuçu 27

tuugan 192	tükürçü 237	türüm 217
tuugançıl 35	tükürük 206	türüüçü 237
tuugandık 120	tülküçök 20	türүүлүк 120
tuuganduu 73	tülküçü 27	tüspöldöş 48
tuuma 222	tülkülük 120	tüspöldüü 72
tuuralık 120	tümöndüü 75	tüssüz 169
tuuramçı 30	tündükçü 27	tüstüü 72
tuuşkan 192	tünörünkü 210	tüşçülük 42
tuuşkandık 120	tüpkülük ^{tüü} 72	tüşümdüü 72
tuuştuu 72	tüpöktüü 72	tüşümdüülük 120
tuyaksız 169	tüpsüz 169	tüşünböçülük 40
tuyaktu 72,73	tüptögüç 197	tüşünbös 183
tuyarmandık 120	tüptüü 72	tüşünböstük 120
tuygu 194	türdöş 48	tüşündürgüç 197
tuyundurma 222	türdüü 72	tüşündürmө 222
tuzakçı 27	türdüüçө 16	tüşüngüç 196
tuzdaş 48	türmöçü 27	tüşüngüs 201
tuzdu 72	türmök 227	tüşünük 205
tuzsuz 169	türmөktüü 72	tüşünүktüü 72
tübölүktüü 72	türsül 91	tütküс 201
tügöldük 120	türsүldök 214	tütükçө 16
tügөngüs 201	türtkü 193	tütün 208
tüktüü 72	türtkünçük 96	tüydök 186

tüymö 223	uçtuu 72	unutkus 201
tüymöçö 16	uçurtmaluu 155	unutulgus 201
tüyşükçül 34	udaalaş 48	uraançıl 35
tüyşüksüz 169	ugumsuz 169	uramal 228
tüyşüktüü 72	ukmuştay 53	urkuguy 83
tüytyögön 192	ukmuştuu 72	urmattuu 72
tüyülmö 223	ukuktuu 72	uruktaş 49
tüyün 206,208	ukuktuuluk 120	uruktuk 120
tüyündüü 72	ulagalaş 48	urunttuu 72
tüzöñ 11	ulakçı 30	uruş 241
tüzöñçö 16	ulama II 222	uruşçaak 186
tüzötmö 222	ulandı 188	uruşçaaktık 120
tüzötüü 232	ulantuuçtu 236	uruuçuluk 42
tüzülüş 241	uluma 226	uruulaş 49
tüzüüçü 236	ulutçul 34	ustalık 120
ubaginça 16	ulutçulduk 120	ustatlık 120
ubarlaş 48	ulutman 175	ustattık 120
ubayımçıl 34	uluttuk 120	uşakçı 31
ubayımduu 72	uluuluk 120	uşaktooçu 237
ubayluu 155	unitardık 120	utuş 241
uçkay 83	universaldık 120	utuş 242
uçkuç 197	unutçaak 186	uuçu 27
uçkul 215	unutçaaktık 120	uurdoocu 236

uuruluk 121	übölöndü 187	ünömçül 34
uuzday 52	üçkül 87	ünömdüü 72
uyalaş 49	üçöö 161	ünsüz 169,170
uyalaştık 121	üçünçü 160	üñürököy 83
uyalçaak 186	ügütçü 30	üröndük 121
uyalçaaktık 121	ügüttööçü 237	ürpögöy 83
uyaluu 156	üksögöy 83	üstök 10
uyañdık 121	üksügüy 83	üstömdüü 73
uyatsız 169	ülbürök 213	üstömdüülük 121
uyattuu 72	üldüröñkü 210	üstü 89, 90
uyçu 27	ülgüçü 30	üstünkü 94
uyçuman 175	ülgülüülük 121	üşkürük 204
uykaştık 121	ülköndüü 72	üşük 213
uykuçu 31	ülpöldök 213	ütürököy 83
uykuçu I 30	ülüş 241,242	üymök 96
uykuluu 156	ülüştöş 48	üymölök 215
uyuşma II 222	ümüttöş 48	üyrönçük 184
uyuşturuuç 236	ümüttüü 72	üyrötkü 194
uyutku 193	ündöş 48	üyrötüüçü 236
uyutkuluu 156	ündöştük 121	üzülgüs 201
uzaktık 121	ündöşüü 232	üzürdüü 72
uzduk 121	ündüü 72	üzürlüü 156
uzunduk 121	üñkügüy 83	varvarçılık 40

velosipedçi 30	zamanbaptık 121	zıyankeçtik 121
vokalçi 27	zamandaş 48	zıyaratçı 30
voleybolçu 27	zarılçılık 40	zombuçuluk 40
zaarduu 72	zarıldık 121	zombuluk 121
zaarduuluk 121	zaryaddağ 195	zoñkogoy 83
zaboyçu 27	zaypanalık 121	zordukçu 30
zakazçı 30	zeendüü 72	zorgo 77
zakonçu 30	zeendүүлük 121	zoruk I 90
zakonçul 34	zeensiz 169	zöökürçülük 40
zalalduu 72	zergerçilik 41	zöökürdük 121
zalimdik 121	zıkımdık 121	zöökürlük 121
zamanbap 171	zıyanduuluk 121	zulumduk 121
zamanbapçıl 34	zıyankeç 79	

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2012). *Yazım Kılavuzu*. Ankara: TDK.
- Altinel, E. (2003). **Türkmence-Türkçe Sözlük'e Göre Türkmen Türkçesinde Kelime Yapımı**. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Altuğ, M. (2014). Tanımlarıyla Tarama Sözlüğü Esasında **Eski Anadolu Türkçesinde İsimden İsim Yapma Eklerinin İşlevleri Üzerine**. *E-Journal of New World Sciences Academy* 173-177.
- Arikoğlu, Ekrem vd. (2018). **Kırgızca-Türkçe Sözlük I (A-J)**. Ankara: Bengü Yayınları.
- Arikoğlu, Ekrem vd. (2018). **Kırgızca-Türkçe Sözlük II (K-Z)**. Ankara: Bengü Yayınları.
- Babatürk, S. (2008). **Kırgızca Üzre Gramer (Fiilden İsim Yapım Ekleri)**. Bişkek, Kırgızistan.
- Banguoğlu, T. (2015). **Türkçenin Grameri**. Ankara: TDK.
- Başdaş, C., & Kutlu, A. (2016). **Kırgız Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi**. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Biray, H. (1999). **Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Biray, N., Ayan, E., & Ercilasun, G. (2018). **Çağdaş Kazak Türkçesi (Ses-Şekil-Cümle Bilgisi)**. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Buran, A. (2015). **Türklük Bilimi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Buran, A., & Alkaya, E. (2014). **Çağdaş Türk Yazı Dilleri 3 Kuzeybatı/ Kıpçak Grubu**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Cahit, B., & Kutlu, A. (2016). **Kırgız Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi**. İstanbul: Pardigma Akademi.
- Çankaya, S. (2014). **Kırgız Sözdüğü Kırgızça-Türkçö**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınevi.

Çeneli, İ. (1997). *Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri*. (M. Argunşah, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu.

Devellioğlu, F. (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Ercilasun, Ahmet Bican (edit). (2012). *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ergin, M. (1998). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım-Yayım.

Ersöz, S. (2009). *Sancaklı Yörükleri Açığında bir Ayrıntı +CA ve +CIK*. *Turkish Studies* , 939-951.

Frankle. (1948). *Word Formation In the Turkic Languages*. Columbia : Columbia University Press.

Ganiyev, F. A. (2013). *Bugünkü Tatar Türkçesi Söz Yapımı*. (Ö. Murat, Çev.) Ankara: TDK.

Gömeç, S. (2002). *Tarihte ve Günümüzde Kırgız Türkleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gülensoy, T. (2004). *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses Bilgisi-Şekil Bilgisi)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (2017). *XVII.Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Ağızları*. Ankara: TDK.

Gürsoy Naskali, E. (1997). *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*. Ankara.

Güzel, F. (2019). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yapım Ekleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Hatipoğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri*. Ankara: TDK.

Karaağaç, G. (2018). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.

Karamanlıoğlu, A. F. (2019). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü c.1.(1992). Ankara: Başbakanlık Basımevi.

- Kasapoğlu engel, H. (2017). *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Koç, K., & Doğan, O. (2004). *Kazak Türkçesi Grameri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Koraş, H. (1992). *Karaman ve Yöresi Ağızları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Koraş, H. (1998). *Özbek ve Uygur Türkçelerinde İsim*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek KalıplaŐması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kudaybergenov, S. & Tursunova, A. (2000). Kırgız Adabiy Tilinin Grammatikası, Fonetika cana Morfologiya, Frunze.
- Küçük, S. (2015). *Tarihî Türk Lehçelerinde İsimden İsim Yapma Ekleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oruzbayeva, B., & Kudaybergenov, S., (1964). *Kırgız Tilinin Grammatikası, Morfologiya*. Frunze.
- Oruzbayeva, B., & Kudaybergenov, S., (2000). *Kırgız Tilindeği Kurandı Müölör, Söz Kuramı*. Bişkek
- Öner, M. (2013). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Ankara: TDK.
- Özgen, N. (2014). *Yirminci Yüzyılın İlk yarısında Kırgız Edebiyatı Tarihi: (1900-1950)*. Ankara: TDK.
- Serebrennikov, B. A., & Hacıyeva, N. Z. (2018). *Türk Yazı Dillerinin Karşılaştırmalı Tarihî Grameri*. (T. Hacıyev, & M. Öner, ev.) Ankara: TDK.
- Tekin, T. (2016). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK.
- Topaloğlu, A. (2019). *Karşılaştırmalı Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Turgunbayev, C. (2004). **Kırgız Türkçesindeki Sıfat-Fiil Ekleri**. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkçe Sözlük. (2019). Ankara: TDK.

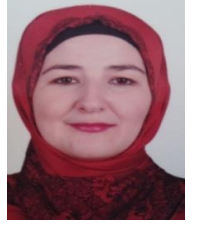
Uyğur, V. C. (2018). **Karakalpak Türkçesi Grameri (Fonetik, Morfoloji, Sentaks)**. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Vardar, B. (1998). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: ABC Kitabevi.

von Gabain, A. M. (2000).

Yudahin, K. K. (1998). **Kırgız Sözlüğü** (A. Taymas Battal, Çev.) Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Zeynalov. (2008). **Türk Dillerinin Muqayiseli Qrammatikası (Fonemi-Leksika-Morfologiya)**. Bakü: MBM Neşriyati.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı- Soyadı	Tuğba ÖZENC
Doğum Tarihi	10.04.1986
Doğum Yeri	Adana
Medeni Durum	Bekâr
Cep Telefonu	0543 584 32 89
Adres ¹	Niğde / Bor Kızılkapı Köyü Ev No:8 ¹
Adres ²	Acıgöl Mahallesi Çevreyolu Caddesi no:98 ²
E-mail	tugba-ozenc@hotmail.com

EĞİTİM

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Lisans

İŞ DENEYİMİ

STAJ Niğde Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

YABANCI DİL

YÖKDİL 61.25

YAYINLARI

Makaleler

1. “Nurpeyis Okuvları” «Alaş Orda Jəne Kazak Memlekettiliginin Məseleleri»Uluslar arası İلمي Konferans Kitabı s. (123-127) Mustafa Çokay’ın Türkistan Ülküsü 15 Mart 2016»
2. “Kazak Eli Məngilik El” adlı «VII. Kurışkanov Okuvları Uluslararası Ğilmi-Təjiribelik Konferans Kitabı s.(120-123) 23 Kasım 2016 Kazak Tiyatrosu «Bakı Ömüraliyev Ve Ata Sözü Ar- Namıs Adlı Piyesi Hakkında»

3. «Seyilbek Muhammedjarulı İsayev» «İsayev Okuvları adlı Genç Alimlerin İlmî Konferans Kitabı 20. YY'dan günümüze Kazak Türkologları s. (185-189) «Prof. K.S. Kalımbayeva ile birlikte Almatı-2016»
4. “Nurpeyis Okuvları” «Təvəlsiz Kazakıstanın Ruhani Janğurılı men jetistikterinin nışanı» Uluslar arası İlmî Konferans Kitabı s. (120-124) Kazak Hanı Abılay'ın İç ve Dış Diplomatik Siyaseti «Doktora Öğrencisi K.K. Zhylkyshybayeva ile birlikte 14 Mart 2018»
5. 7-9 Kasım 2019 Atasözü- *Ar -Namıs Adlı Eser Esasında Kırgız Türkçesinde Yapım Ekleri* c.1;. s.2 Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Niğde
- 6.
7. 13-15 Haziran 2019 / Beynelxalq Türk Dünyası Araşdırmaları Simpoziumu *Ata-Sözü Ar-Namıs Pıyesi Üzerine Bir Çalışma VI* s.(269-274) Bakü/Azerbaycan

